

Universitat
de les Illes Balears

Títol: Els textos de Gabriel Alomar a *L'Esquella de la Torratxa*. Proposta d'edició

NOM AUTOR: Agnès Agustina Cerdà Amengual

Memòria del Treball de Fi de Màster

Màster Universitari. Llengua i literatura Catalanes: Coneixement i Anàlisi Crítica del Patrimoni Immaterial (MCAP).

(Especialitat/Itinerari: De la Llengua Catalana com a Patrimoni als Estudis Literaris)

de la

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

Curs Acadèmic 2017/1018

Data: Setembre 2018

Nom Tutor del Treball: Pere Rosselló Bover

Índex

1. Introducció	3
2. <i>L'Esquella de la Torratxa</i> i Gabriel Alomar.	5
2.1. Context històric (1900-1930).....	5
2.1.1. La situació espanyola.....	5
2.1.2. La situació catalana	8
2.1.3. La situació internacional.....	14
2.2. Gabriel Alomar (1873–1941)	17
2.2.1. Aspectes biogràfics en els anys de la seva col·laboració a <i>L'Esquella de la Torratxa</i>	17
2.2.2. El pensament de Gabriel Alomar i <i>El futurisme</i>	22
3. <i>L'Esquella de la Torratxa</i>	27
3.1. <i>L'Esquella</i> i Gabriel Alomar	28
4. Estudi de textos	30
4.1. Prosa	30
4.1.1. Personalitats literàries i/o històriques	30
4.1.2. Comentari o crítica literària	43
4.1.3. L'anticlericalisme	45
4.1.4. Alomar i Mossèn Alcover.....	47
4.1.5. La pena de mort	50
4.1.6. L'actualitat política, històrica i social.....	53
4.1.7. Els viatges.....	55
4.1.8. Espanya i Catalunya	56
4.1.9. Qüestions filològiques	61
4.1.10. Narracions.....	63
4.2. Poesia	66
5. Conclusions.....	71
6. Nota d'edició	75
7. Bibliografia.....	76

Els textos de Gabriel Alomar a <i>L'Esquella de la Torratxa</i>	81
PROSA.....	82
POESIA	218
Llistat de textos	229

1. Introducció

Gabriel Alomar i Villalonga és un dels intel·lectuals mallorquins més destacats del segle XX. Alomar fou poeta, assagista i prosista, a més de professor i polític. Tot i la importància que tingué Alomar a principis del segle XX, com a articulista en nombrosos diaris, com a teoritzador sobre els ideals del futur del seu país i com a destacat polític català, que fundà, entre altres partits, la Unió Socialista de Catalunya, una gran part de la seva obra encara es troba dispersa. Això es deu, sobretot, al fet que gran part de la seva obra està distribuïda en periòdics i revistes. A més a més, a la recuperació de l'obra d'Alomar hem d'afegir, com informa Rosselló Bover, «els diversos avatars biogràfics, [...], l'exili i la mort a Egipte després de la Guerra Civil i la marginació que, àdhuc després de morir, va partir a causa de les seves idees socialistes i nacionalistes» (Pons i Ripoll, 2007: 105).

Per aquest motiu, la recerca, transcripció i anàlisi dels articles que Gabriel Alomar va publicar a *L'Esquella de la Torratxa* es converteixen en una passa en la recuperació de l'obra d'aquest autor mallorquí.

Per realitzar el treball hem fet una recerca de tots els textos signats per Gabriel Alomar a *L'Esquella de la Torratxa*. La recerca s'ha fet a través de la plataforma web de l'Arxiu de Revistes Catalanes Antiques: <http://www.bnc.cat/digital/arca/index.php>. En aquesta plataforma s'han cercat tots els textos signats per Gabriel Alomar, com també s'ha comprovat si hi havia textos signats per algun dels pseudònims emprats per l'autor fins ara coneguts. Feta la recerca, hem passat a establir uns criteris per tal de fer la transcripció i l'edició. En aquest cas, com veurem posteriorment, ens hem mantinguts fidels al text original. Per acabar, hem realitzat l'estudi de textos. Per realitzar el treball ha estat necessària la lectura i comprensió de les obres editades de l'autor i dels seus principals estudiosos.

L'objectiu principal d'aquest treball és reunir els diferents textos de Gabriel Alomar publicats a *L'Esquella de la Torratxa* per tal d'aconseguir aplegar part de la seva obra distribuïda en periòdics i revistes i, així, facilitar-ne la divulgació. Tot i això, també pensam que és interessant relacionar aquests textos amb la seva obra i amb el context històric i social de l'autor. Per aquest motiu, el treball està dividit en dues grans parts. En primer lloc, hem elaborat un estudi introductori que ens servirà per contextualitzar l'obra de Gabriel Alomar i els diferents textos que apareixen a *L'Esquella de la Torratxa*. En aquesta part, incloem un context històric, els aspectes biogràfics d'Alomar relacionats amb els anys que publica a

L'Esquella de la Torratxa, analitzam el nucli del seu pensament a través d'*El futurisme* i analitzam també quina va ser la seva relació amb el setmanari. Cal comentar que no s'inclou un context cultural i/o literari, perquè els diferents termes necessaris per explicar part de la seva obra (arbitrarisme, classicisme, noucentisme, modernisme, etc.) els trobarem a l'anàlisi dels textos i es suposen coneguts per tots els estudiosos de llengua i literatura catalana, que és el públic al qual, majoritàriament, va dirigit aquest treball. Per acabar aquesta part, incloem també l'estudi de textos que relaciona els diferents escrits del setmanari amb el seu pensament i amb altres obres. En segon lloc, aportam la transcripció i edició dels diferents textos dividits en dues seccions: prosa i poesia.

2. *L'Esquella de la Torratxa* i Gabriel Alomar.

2.1. Context històric (1900-1930)

Els textos de Gabriel Alomar publicats a *L'Esquella de la Torratxa* abracen més de vint anys dels inicis del segle XX. De fet, el primer text publicat al setmanari és de l'any 1907 i el darrer és del 1928. Molts dels articles publicats tracten temes d'actualitat en aquell moment. Per aquest motiu, és interessant destacar el panorama històric de les tres primeres dècades del segle XX, ja que ens oferirà una visió general del que estava succeint en aquells anys i ens facilitarà la comprensió dels articles, que sovint comenten fets que succeïen aleshores. En general, el període de 1900 al 1930 és un període històric de canvis socials i polítics que generaran revoltes en les quals prendran importància les ideologies nacionalistes i regionalistes. Cal tenir en compte, però, que es considera que el catalanisme polític neix cap als 1880 quan, Valentí Almirall, convoca el Primer Congrés Catalanista. Una altra qüestió important, lligada als moviments socials, serà el fet que, els primers anys del segle XX prendrà importància el moviment sindicalista, sobretot amb la creació el 1907 de Solidaritat Obrera. Internacionalment, ens trobam en el període històric marcat per la Gran Guerra o Primera Guerra Mundial i per la Revolució Russa.

2.1.1. La situació espanyola

L'inici del segle XX està marcat per la independència de les colònies espanyoles de Cuba, Puerto Rico i Filipines al 1898, secessió que crea una conjuntura de crisi ja que es posa fi a l'imperi colonial espanyol. La pèrdua d'aquestes colònies genera problemes econòmics al país, atès que es perd l'explotació comercial generada d'aquests països. Aquest fet suposa l'enfonsament del sistema de la Restauració i l'inici d'una crisi moral i ideològica. Hem de pensar que s'acaba l'imperi espanyol quan altres estats europeus encara estan construint imperis colonials a Àfrica i a Àsia. Per tant, Espanya queda relegada de potència principal a potència secundària a nivell internacional.

La derrota de 1898 suposa també l'esclat del regeneracionisme, insatisfet amb el sistema de la Restauració, fidel al principi d'autoritat i que propugnava la supremacia tècnica i administrativa sobre la política.

Amb la pèrdua de les colònies i els grans avenços tècnics, com el ferrocarril o el vaixell de vapor, va canviar la forma de comercialitzar i es va crear un mercat mundial en el qual les petites explotacions agràries deixaren de ser rendibles. Per això, milions de persones passaren

del camp a la ciutat o emigraren a altres continents. L'emigració, a Espanya, es va veure agreujada a causa de la crisi de la fil·loxera catalana i, del 1882 al 1906, van marxar d'Espanya més de 600.000 individus, com documenta Casassas i Ymbert (Riquer *et al.*,1995: 18).

Després de l'assassinat de Cánovas¹ el 1897 i de la mort de Sagasta el 1903 entra en joc una nova generació de polítics encapçalats per Antoni Maura i Eduardo Dato (partit conservador) i José Canalejas i el comte Romanones (partit liberal). També hem de destacar Pablo Iglesias, polític socialista. Tot i això, una de les principals característiques espanyoles del començament del segle XX serà encara la inestabilitat política². De fet, del 1901 al 1916 hi va haver 18 governs i 12 caps de govern, la qual cosa reflecteix la situació de crisi del sistema polític, de la institució monàrquica i dels partits majoritaris.

Un altre conflicte que s'ha de destacar és el que mantenia Espanya amb el Marroc. Després de la pèrdua colonial del 1898 Espanya veu el Marroc com el territori ideal per expandir-se. El 1903 es signa el tractat franco-espanyol que delimita la part espanyola al nord del Marroc. El 1904 Gran Bretanya i França signen una convenció per la qual ambdues declaren que, si el soldà no pot mantenir l'ordre, Espanya i França establiran un protectorat al Marroc. Alemanya, llavors, decideix desembarcar a Tànger el 1905. Per a evitar una guerra el 1906 es va celebrar la Conferència d'Algesires (15 de gener – 7 d'abril) on es va acceptar el repartiment entre França i Espanya de diferents zones d'influència i el dret d'intervenir si el soldà no podia mantenir l'ordre.

Entre el mesos de juliol i desembre del 1909 es produeix la Guerra de Melilla. El conflicte esclata quan el 9 de juliol és atacada una via de ferrocarril per part dels rifenys. El general Marina, governador de Melilla, ordena llavors l'ocupació del mont de Gurugú i el bombardeig a la desembocadura del riu Kert. L'incident ferroviari és aprofitat pel govern espanyol, en aquell moments en mans d'Antoni Maura, per iniciar una política colonialista. Així, s'ordena

¹ Cánovas, polític del partit conservador i president del govern espanyol (1874-1875), (1875-1879), (1879-1881), (1884-1885), (1890-1892) i (1895-1897), va ser assassinat a mans de l'anarquista italià Miguel Angiolillo el 8 d'agost de 1897.

² A finals del s. XIX, trobam el bipartidisme entre el Partit Liberal Conservador fundat pel propi Cánovas i el Partit Liberal Fusionista liderat per Mateo Sagasta. Els dos partits monàrquics s'anaven alternant en el govern mitjançant un torn pacífic (pacte del Pardo, 1885) que es va mantenir durant 25 anys gràcies al caciquisme i a l'adulteració del vot.

la mobilització de reservistes per anar a lluitar al Marroc, molts d'ells pares de família. Aquest fet serà un dels desencadenants de la Setmana Tràgica, com veurem posteriorment.

Finalment, el 1912 s'estableix el protectorat espanyol al Marroc quan França cedeix a Espanya l'administració d'un 5% del territori marroquí, territori que incloïa la regió muntanyosa del Rif. El protectorat implicava que el poder polític, econòmic i militar estava en mans del país protector, la qual cosa agradà al govern espanyol, que tenia interès en els beneficis econòmics que podia treure de l'exploració de les mines i de les inversions en ferrocarrils però, a més, tenia interès a restaurar el prestigi de l'exèrcit després del Desastre del 1898. Els espanyols trobaren diversos focus de rebel·lió durant l'ocupació del territori marroquí i, quan l'ocupació va començar a fer-se efectiva, sorgí un altre focus rebel a Yebala, que s'allargà fins al 1919. Però aquesta rebel·lió no fou el final dels conflictes amb el Marroc ja que el 1920 esclata el que es coneix com la Guerra del Rif o la Segona Guerra del Marroc, quan s'aixecaren contra les tropes colonials les tribus del Rif central, al front de les quals hi havia la tribu dels Ait Waryaghar o Beni Urriaguel. Després que els rifenys tombessin diferents posicions espanyoles, finalment el 21 de juliol de 1921 les tropes espanyoles són derrotades a Annual (Marroc). Això, juntament amb l'elevat cost que suposà aquesta guerra colonial, obri una crisi política a Madrid. Esdaile documenta que van morir uns 10.000 homes a Annual i que gran quantitat de l'armament va caure en mans de l'enemic. A més, explica que el govern va rebre moltes crítiques i va haver de dimitir, essent substituït per un govern encapçalat per Maura (2001: 249). Tot i això, la guerra continuà fins el 1926. En aquesta segona fase de la guerra, els espanyols van bombardejar amb gas tòxic.

Dels anys 20 també hem de parlar de la dictadura de Miguel Primo de Rivera. El 13 de novembre de 1923 Miguel Primo de Rivera protagonitza un cop d'estat. El capità general de Catalunya, Primo de Rivera, aboleix la Constitució i instaura una dictadura militar amb el consentiment d'Alfons XIII. Cal comentar que el cop d'estat neix davant la incapacitat dels dividits partits dinàstics per a crear un govern fort i eficaç que afrontés la radicalització de la lluita obrera. De fet, hi havia hagut un augment de les activitats de protesta dels republicans i nacionalistes. El cop d'estat també es proposava superar la situació de recessió econòmica. Primo de Rivera suspengué el règim constitucional, establí una rígida censura i prohibí tots els partits polítics i sindicats, llevat dels molt lligats a la patronal.

El 1924 Alfons Sala i Argemí, fundador de la Unió Monàrquica Nacional, és nomenat president de la Mancomunitat de Catalunya. Tot i això, el 21 de març de 1925 el Directori

militar de la dictadura suprimeix aquesta institució catalana. Hem de destacar que ja el 1923 el govern de la dictadura prohibeix l'ensenyament del català a les escoles.

El 30 de gener de 1930 el general Primo de Rivera presenta la seva dimissió i és substituït pel general Dámaso Berenguer. Hem de comentar que Primo de Rivera havia anat perdent el suport de sectors de l'exèrcit a causa de la seva política de supressió de l'arma d'artilleria i també havia anat perdent la confiança de les classes dominants, les quals començaven a ésser afectades per la crisi econòmica de l'any 1929³. Per aquest motiu, Alfons XIII mateix intentà salvar la institució monàrquica retirant-li la confiança, cosa que provocà la seva dimissió. Finalment, hem d'esmentar que el 12 d'abril hi ha eleccions municipals i les guanya el Partit Republicà. Així, el 12 d'abril, expatriat Alfons XIII, es proclama la Segona República espanyola.

2.1.2. La situació catalana

Des de l'òptica catalana hem de destacar que el període que va des del 1900 al 1930 és important de cara al catalanisme. De fet, «assolí la maduresa suficient per a participar en les eleccions, prou vitalitat per a diferenciar-se segons tendències i per a, fins i tot, tenir un paper molt actiu en la política espanyola» (Casassas i Ymbert dins Riquer *et al.*, 1995: 17). De fet, coneixem aquestes dècades sota el nom de catalanisme polític⁴, segons documenta Casassas i Ymbert (Riquer *et al.*, 1995: 17). D'aquesta època també hem de destacar el pas de l'obrerisme al sindicalisme de masses, moviment que assolí un gran protagonisme social i polític a Catalunya.

La història de Catalunya del 1900 al 1915 es pot dividir en tres períodes, tal com ho fa Casassas i Ymbert al capítol «L'arrencada del segle XX» de *Història, política, societat i cultura dels Països Catalans* (1995). El primer quinquenni està determinat per la irrupció política i la consolidació del republicanisme i del catalanisme. Així, en les eleccions generals del maig del 1901 i en les municipals del mes de novembre, el catalanisme de la Lliga

³ La crisi econòmica del 29 és coneguda també com la Gran Depressió. Fou una crisi a nivell mundial i a Espanya va afectar en el procés d'industrialització i tingué repercussions polítiques ja que posà fi, entre altres motius, a la dictadura de Primo de Rivera i dificultà l'economia de la II República.

⁴ Cal recordar que el pare del catalanisme polític és considerat Valentí Almirall (1841-1904), militant del Partit Republicà Democràtic Federal, un dels organitzadors i president del Primer Congrés Catalanista i autor de *Lo catalanisme*, la primera exposició sistemàtica de la doctrina catalanista.

Regionalista i els republicans de la Unión Republicana, que començava a liderar Lerroux⁵, desbancaren la vella política. En aquest context, l'obrerisme i la qüestió social van continuar essent els temes principals. De fet, al 1902 trobam la vaga general que tingué repercussions importants. En concret, a Catalunya les vagues van derivar en una brutal repressió amb 12 morts, 44 ferits i molts empresonaments. Això provocà que la fractura social entre el món burgès i el món obrer es fes molt més gran.

El segon quinquenni es caracteritza per la irrupció del moviment de Solidaritat Catalana i per la fixació política del catalanisme i del republicanisme. Per entendre la creació de Solidaritat Catalana hem de fer referència a uns fets succeïts el 1905 entorn a la revista *Cu-cut!*. A les eleccions municipals de 1905 de Barcelona, en les quals hi havia una forta confrontació entre republicans i regionalistes, la Lliga Regionalista va obtenir un bon resultat⁶. Per aquest motiu, va decidir organitzar un banquet i convocà els seus seguidors a prendre part del *Banquet de la Victòria*, en el qual hi assistiren unes 2500 persones, com informa Izquierdo Ballester (2008: 47). A la sortida uns assistents van ser apedregats i sonaren trets de revòlver. Seguidament, es va produir una baralla que «serví d'excusa addicional per a l'assalt dels militars, ja que aquests es remetien al suposat desordre que vivia Barcelona a causa d'uns i altres» (Santolaria dins Casassas *et al.*, 2006: 120). Uns dies més tard, en concret el 23 de novembre, la revista *Cu-cut!* publicava una vinyeta humorística en què un militar preguntava a un civil què es celebrava i el civil responia «el Banquet de la Victòria». Davant la resposta el militar reflexionava: «¿De la Victoria? Ah, vaya, serán paisanos». Per tant, l'acudit pressuposava que els militars espanyols no tenien victòries, la qual cosa enfadà el sector militar que encara estava afectat pel desastre del 98. Com a conseqüència, un grup de militars de la guarnició de Barcelona va assaltar, la nit del 25 de novembre, les redaccions de *Cu-cut!* i de *La Veu de Catalunya*.

Com a conseqüència d'aquests fets es van suspendre les garanties constitucionals a Catalunya i Montero Ríos, en aquell moment cap de govern, va acusar els autonomistes de separatistes. Després de la dimissió de Montero Ríos, el nou gabinet liberal de Segismundo Moret va

⁵ Polític que assoleix una gran popularitat entre l'obrerisme català. La seva política es basava en l'atac als tres elements principals de la Restauració: religió, propietat i forces de l'ordre. La seva política fou també anticatalanista. Fou president del govern espanyol 1933, entre 1933 i 1934 i entre 1934 i 1935 durant la Segona República.

⁶ Després de cinc derrotes consecutives enfront del partit de Lerroux, els republicans aconseguiren catorze regidors i els regionalistes, dotze.

suspendre la publicació de *La Veu de Catalunya* i del *Cu-Cut!* i va posar en marxa un projecte de Llei de Jurisdiccions.

Davant tots aquests atacs, a Catalunya, s'anava organitzant un moviment de lluita pels drets del país que aplegaria totes les forces polítiques a excepció dels partits dinàstics i dels republicans de Lerroux. Aquest moviment serà conegut com a Solidaritat Catalana. De fet, podem definir Solidaritat Catalana com «el nom que va prendre el moviment polític aglutinat contra l'actuació del govern liberal, presidit per Segismundo Moret, davant els fets de Barcelona: la ràpida aprovació d'una llei especial (la Llei de Jurisdiccions, que no s'abolí fins a la Segona República) que castigava tot atac contra la "pàtria" i els seus símbols» (Casassas i Ymbert dins Riquer *et al.*, 1995: 30). En concret, la Llei de Jurisdiccions representava el trasllat a la jurisdicció militar de tots els delictes contra l'exèrcit i la pàtria i dels delictes per ultratges a llurs símbols i emblemes. Arran d'aquesta llei, a la qual s'oposaren carlins, regionalistes, integristes i republicans, va néixer Solidaritat Catalana.

Solidaritat Catalana triomfà en les eleccions de 1907 on augmentà considerablement el nombre de l'electorat urbà, tot i que es va desfer ràpidament a causa de les discrepàncies polítiques dels diferents grups que formaven part del moviment⁷. Cal comentar que a l'èxit obtingut hem d'afegir la formulació inicial del noucentisme polític, l'elecció d'Enric Prat de la Riba com a president de la Diputació de Barcelona i la coincidència de la recuperació de la Lliga amb el denominat «llarg govern»⁸ d'Antoni Maura. De fet, Francesc Cambó, de la Lliga Regionalista, discutirà amb Maura diferents projectes de reforma i donarà suport al govern en la sentència de mort de Francesc Ferrer i Guàrdia, un dels condemnats de la Setmana Tràgica. Hem de destacar que a partir del 1907, a Catalunya, el vell bipartidisme dinàstic és substituït pel bipartidisme format per la Lliga Regionalista (catalanisme conservador) i el Partido Republicano Radical (lerrouxistes espanyolistes). Tot i això, aquest binomi no suposa la desaparició d'ideologies obreristes ni republicanes. De fet, el bipartidisme s'anà deteriorant al llarg del temps i el 14 d'abril de 1931, amb l'esclat de la Segona República, s'han «fusionat —segons Alquézar i Aliana— els diferents anhels de la societat catalana en una síntesi

⁷ D'entre les principals discrepàncies trobam el fet que els grups de la Lliga volia donar suport al projecte de Maura de creació de mancomunitats de serveis entre les diputacions. En canvi, l'esquerra solidària refusava el projecte perquè substituïa el sufragi universal pel corporatiu en les eleccions municipals.

⁸ Nom amb el qual es coneix el segon govern liderat per Antoni Maura (1907-1909), en el qual Maura intenta consolidar la seva base política en el camp de la dreta. Així, es produeix una col·laboració entre carlistes, integristes, conservadors i catòlics.

reeixida de catalanisme popular, republicanisme específicament catalanista i obrerisme» (Solé i Sabaté (dir.), 2006).

Hem comentat, que el naixement del catalanisme polític va molt lligat a la Lliga Regionalista i al Noucentisme. De fet, podem parlar de catalanisme noucentista, terme que defineix Casassas i Ymbert a *Història, política, societat i cultura dels Països Catalans*:

«[...]conjunt d'idees i proposicions posades en funcionament des del 1904 – 1906 per un nucli en el qual de seguida va sobresortir [...] Eugeni d'Ors i Rovira (1881-1954), i que des de l'inici es va subordinar a la política catalanista que inspirava Prat de la Riba. Els primers passos d'aquest noucentisme [...] van ser fonamentalment inconnexos; en cap sentit se'l pot considerar com un corpus tancat d'idees. En el fons, reflectia la preocupació d'uns quants intel·lectuals barcelonins (amb contactes evidents amb l'estètica modernista) per donar forma, coherència i unitat d'acció a un pensament de crisi, amb necessitat d'enfrontar-se a les tensions que provocava el creixement de la gran ciutat» (1995: 33).

En aquest sentit, tal com comenta Jaume Aulet, no podem identificar el Noucentisme només amb un corrent estètic. De fet, el Noucentisme es recolza en una sèrie de corrents introduïts pel Modernisme del qual els noucentistes en seleccionen elements que reinterpreten en funció d'una determinada política cultural, la de la burgesia catalanista i la de la Lliga regionalista (Gabriel, P. (ed.), 1994: 107).

Entre els elements que caracteritzen el Noucentisme trobam l'arbitrarisme, entès com «l'estètica gestada artificiosament per un artífex que pren la decisió de crear de forma racional» (Aulet a Gabriel, P. (ed.), 1996: 116). Els noucentistes també es defineixen com a positius, ja que s'oposen al decadentisme de final de segle XIX. A més a més, s'atribueixen com elements característics el classicisme, la civilitat i l'imperialisme. En relació a totes aquestes característiques, Jaume Aulet sintetitza:

«Els noucentistes es convertiran en els definidors i divulgadors d'una imatge ideal del país que és la que convé al sector social que recolza el moviment: una Catalunya harmònica i sense conflictes que pugui ser presentada a l'exterior com a modèlica en una operació de màrqueting camuflada darrera la utilització del concepte d'«imperialisme» [...] a partir del qual es pretén justificar, també cara a l'interior, una unificació d'esforços aparentment interclassista; una Catalunya que s'identifica per damunt de tot amb els valors de civilitat perquè la ciutat és la màxima creació arbitrària de l'home en el seu esforç de domini de la natura, però en el fons també perquè és el marc geogràfic on la burgesia desenvolupa la seva activitat; i, en tercer lloc, una Catalunya que es col·laciona amb una hipotètica tradició clàssica i mediterrània, cosa que reforma la valoració que fa de l'estètica de l'equilibri, l'harmonia, la mesura, etc., però que al mateix

temps legitima [...] uns valors ideològics determinats com són els de l'ordre i la fidelitat a la tradició» (Gabriel, P. (ed.), 1996: 117).

Cal comentar que totes aquestes idees les trobam definides per Eugeni d'Ors al seu «Glosari» publicat a *La Veu de Catalunya* sota el pseudònim *Xènius*. De fet, com hem comentat, Ors és l'iniciador del moviment noucentista.

La Setmana Tràgica és també un dels protagonistes del segon quinquenni. Sota el terme *Setmana Tràgica* trobam un conjunt de fets violents que es van produir entre el 26 de juliol i l'1 d'agost de 1909 a moltes ciutats catalanes i que es van caracteritzar per un atac especial envers les propietats eclesiàstiques. Tot i això, la seva causa l'hem d'anar cercar arran del conflicte que Espanya mantenia amb el Marroc. De fet, un Reial Decret del juliol del 1909 autoritzava a cridar de nou a files les lleves posteriors a l'any 1903, la qual cosa afectava a obrers casats i amb fills que no havien pogut pagar la quota establerta per a redimir-se del servei militar, quota que alliberava els homes de les famílies benestants d'aquesta obligació militar. A més, hem d'afegir que a Catalunya el conflicte bèl·lic era vist com un fet només relacionat amb Madrid i amb els seus polítics, la qual cosa augmentava la indignació popular. Durant la Setmana Tràgica s'alçaren més de 250 barricades només a Barcelona. A més, es va atemptar contra els tramvies, contra l'escola dels maristes i contra esglésies, que resultaren cremades. Tots aquests fets tingueren conseqüències considerables. De fet, hi hagué guàrdies civils, soldats i civils ferits. A més, s'afusellaren cinc persones⁹ i s'empresonà a una gran quantitat de persones que ajudaren a deixar l'associacionisme popular i obrer profundament esquarterat. Hem d'afegir que hi hagué també uns dos-cents desterrats i uns dos mil exiliats a França.

Com hem vist, l'Església fou un dels estaments que va rebre els atacs de la Setmana Tràgica. Això es deu al fet que la presència de l'Església dins la societat catalana era important. Casassas i Ymbert documenta que a Barcelona «el 1903 es mantenien 348 convents, amb 1068 frares i 4117 monges. El 1901 hi havia a Catalunya 1204 comunitats dedicades a l'educació, que controlaven també l'Escola Normal». A més, la influència eclesiàstica també

⁹ Un dels afusellats fou Francesc Ferrer i Guàrdia, pedagog que creà el 1901 l'Escola Moderna. Defensor d'un ensenyament laic i racionalista. Durant la Setmana Tràgica va voler influir perquè republicans radicals assumissin la direcció de la revolta. Tot i que no ho aconseguí, fou detingut i condemnat sense proves com a principal inductor a Barcelona (9 d'octubre de 1909); fou afusellat a Montjuïc el 13 d'octubre de 1909. El seu procés i la seva mort són fets a destacar, ja que van desencadenar una campanya europea que determinà la caiguda de Maura com a cap del govern espanyol.

la trobaven al camp assistencial «amb l'actuació d'institucions com ara Acció Catòlica i, molt especialment, les Congregacions Marianes». Aquesta presència de l'Església es vivia negativament per part de les classes populars urbanes i, a poc a poc, la societat va iniciar un procés de secularització formal (Riquer *et al.*, 1995: 24).

Així, no és d'estranyar que els esdeveniments de la Setmana Tràgica també marquessin la política catalana d'aquest segon quinquenni. De fet, la Lliga es van ensorrar electoralment i no es començà a recuperar fins el 1911, aproximadament.

El tercer quinquenni gira entorn de la creació de la Mancomunitat de Catalunya. El 16 de maig de 1911 es demanà la constitució d'una mancomunitat a partir de les diputacions de cada una de les províncies catalanes i el 4 de juliol es reuní una comissió formada per les quatre diputacions per redactar-ne les bases. El mes de desembre aquestes bases foren presentades al govern espanyol, presidit en aquell moment per José Canalejas. L'any següent, en concret el 8 de maig, Cambó tornà a les Corts i defensà la creació de les mancomunitats. Finalment, el projecte de Mancomunitat fou aprovat el 17 d'octubre a les Corts i 18 de desembre de l'any següent el projecte fou aprovat pel Senat¹⁰. El 26 de març de 1914 s'aprovà l'estatut mitjançant el qual s'havia de regir la Mancomunitat i es va procedir a la constitució oficial de la Mancomunitat de Catalunya el 6 d'abril de 1914.

Un altre fet important que hem de destacar és el pistolisme que hi va haver a Catalunya durant els anys 20. De fet, el 1919 a Catalunya trobam l'inici del pistolisme, definit per Mestre Campi i Roig Aran com el «fenomen pel qual l'empresariat català es proposa aturar el moviment obrer a través dels pistolers a sou que atempten amb total impunitat contra els dirigents sindicals» (2005: 326). Una víctima d'aquest fenomen fou l'advocat Francesc Layret¹¹, assassinat el 1920 pels pistolers del Sindicat Lliure.

Finalment, hem de destacar que durant els primers anys del segle XX Barcelona augmenta considerablement la seva població fins a convertir-se en una de les grans ciutats europees. L'augment de la població té a veure amb l'evolució de la indústria, que guanyà molt de pes dins l'economia catalana a principis del segle XX. De fet, els índex de producció industrial de Catalunya entre el 1900 i el 1930 es van arribar a multiplicar per tres, la qual cosa tingué

¹⁰ Cal comentar que l'aprovació del projecte al Senat s'ajornà fins a l'any següent a causa de l'assassinat de Canalejas el 12 de novembre.

¹¹ Fou un dels fundadors de la Unió Federal Nacionalista Republicana i contribuí a la creació del Bloc Republicà Autonomista. Com a advocat inicià la defensa de treballadors davant els tribunals, i la CNT li anà confiant la majoria de les causes contra els sindicalistes.

conseqüències sobre la classe treballadora, com documenta Casassas i Ymbert (dins Riquet *et al.*, 1995:25). Gràcies al pes de la indústria, Catalunya del 1916 al 1930 augmentà considerablement la població. Casassas i Ymbert explica que augmentà en 650.000 individus, 525.000 d'ells immigrants extraregionals. D'aquesta manera, Barcelona passà de representar el 27,7% del total català al 36% i del 2,3% del total espanyol passà al 4,3%. Per tant, entrà dins el grup de les 13 ciutats europees que superaven el mig milió d'habitants. No hem d'oblidar que aquesta emigració cap a la ciutat fa reduir la població rural, que passa d'un 53% a un 27% (Riquer *et al.*, 1995:20).

2.1.3. La situació internacional

Internacionalment, durant aquestes dècades el fet més destacable és la Primera Guerra Mundial. També hem de destacar la presa de poder per part de les forces feixistes a Itàlia i la revolució russa.

L'esclat de la Gran Guerra fou una conseqüència de l'assassinat el 28 de juny de 1914 a Sarajevo, Bòsnia, de l'hereu al tron dels Habsburg, Francesc Ferran d'Àustria. Per aquest motiu, Àustria declarà la guerra a Sèrbia el 28 de juliol. En aquest conflicte la majoria d'estats europeus es van veure implicats. De fet, Rússia es va mobilitzar en suport de Sèrbia els dies 29 i 30 de juny i Alemanya va declarar la guerra a Rússia l'1 d'agost i a França el 3 d'agost. En el conflicte participaren 32 països, però els més destacats foren els anomenats «aliats», formats per França, l'Imperi britànic, Sèrbia, l'Imperi rus, els Estats Units i el Regne d'Itàlia, i les «potències centrals», que configuraven l'Imperi alemany, l'Imperi austrohongarès, l'Imperi turc i Bulgària. Espanya fou un país neutral en el conflicte però, tot i això, les conseqüències de la Gran Guerra també arribaren a l'estat espanyol. De fet, en aquest sentit, diu Casassas i Ymbert:

«[...] hom pot dir que, del món de la producció al del consum, del lleure al de les idees, en les formes de fer política o les institucions, hi ha un abans i un després d'aquesta guerra. Cal fixar-se en alguns casos concrets: en l'irreversible procés d'urbanització de la societat —d'efectes importantíssims en la vida de la gent—, en els referents quotidians, en les morals col·lectives, en els règims alimentaris, etc.» (Riquet *et al.*, 1995: 20).

A més a més, la guerra influí en els fluxos migratoris mundials. Jordi Casassas i Ymbert destaca que, per exemple, milers de petits comerciants de fruita tornaren de França cap a Mallorca, concretament a Sóller. A Catalunya, arran de la Gran Guerra, hi arriben nombrosos

artistes i intel·lectuals europeus, refugiats, la qual cosa coincideix amb un moment d'auge de la literatura i del periodisme. Econòmicament la guerra també va tenir els seus efectes. Així, per exemple, el preu del blat «entre el 1914 i el 1918 va pujar el 72%; el dels cigrons, el 70% i el de les patates, el 90%» (Riquer *et al.*, 1995: 40).

Un altre fet important a destacar fou la coneguda Marxa sobre Roma del 1922, acció que suposà l'entrada al poder italià de les forces feixistes comandades per Mussolini. La Marxa sobre Roma fou una mobilització recolzada per sectors de l'Estat i pel propi monarca, el rei Víctor Manuel III, per forçar la dimissió del govern elegit democràticament a les urnes i donar pas a un govern d'unió encapçalat per Benito Mussolini. L'acte de força per formar un govern d'unió nacional amb un mínim de sis ministres feixistes va tenir efecte i el 29 d'octubre el rei encarregà la formació del govern a Mussolini. Aquest fet històric marca l'ascens al poder del feixisme durant les properes dècades a Europa.

Finalment, hem de destacar la importància de la Revolució Russa, revolució que acabà amb la instauració del primer règim socialista del món i, posteriorment, amb la constitució de la URSS.

A principis de 1917 Rússia, juntament amb Anglaterra, França i Japó, es trobava en guerra contra Alemanya i seran, precisament, les conseqüències generades arran de la participació en la Gran Guerra, entre altres causes, el que desencadenarà el moviment de la Revolució Russa. De fet, tot i que en un principi l'entrada a la guerra havia dut lleialtat al tron dels Romanov, després de diverses derrotes militars juntament amb l'hostilitat del tsar i de la deterioració econòmica del país¹², aquest va deixar de tenir el recolzament de gran part de la població.

La revolució russa la podem dividir en dos moments claus: l'anomenada «Revolució de Febrer» i la «Revolució d'Octubre». La Revolució de Febrer va néixer arran d'una protesta contra el règim tsarista per la manca d'aliments i la fam que passava la població. A més, s'ha d'afegir el descontentament generat a la població a causa de la Gran Guerra. Així, hi va haver diverses vagues a Sant Petersburg, ciutat anomenada en aquells moments Petrograd. El 23 de febrer trobam en aquesta mateixa ciutat un moviment vaguista amb el lema «pau i pa», la qual cosa mostra les demandes de la societat. Aquesta vaga va acabar amb una guerra entre policia i obrers. Tot i això, el 25 de febrer, quan va esclatar la vaga general, la guarnició de Petrograd

¹² Entre el 1913 i el 1917, com documenta Christopher Hill, els salaris industrials es van triplicar però, tot i això, eren molt desproporcionats en relació als preus. Així, el 1917, amb aquests salaris només es podien obtenir menys d'un 45% dels articles que es podien comprar, amb el mateix salari, el 1913 (1985: 38).

es va posar a favor dels manifestants. Aquest fet, juntament amb les petites revolucions que s'anaven succeint a diferents províncies, va precipitar la crisi del govern tsarista i el març de 1917 el tsar Nicolau II va abdicar, posant punt i final als 300 anys de govern de la dinastia Romanov.

A partir d'aquest moment, s'estableix un govern provisional que representa els partits liberal i conservador, partits que no havien estat autors de la revolució. Per aquest motiu, paral·lelament, es va anar formant un segon govern, el dels soviets de Petrograd, que anaven dictant ordres i prenent mesures que foren acceptades pels treballadors i pels militars. D'aquesta manera, trobam una situació de poder dual difícil d'articular.

Cal dir que la Revolució de Febrer de 1917 va tornar de Sibèria un conjunt de presos que, majoritàriament, eren bolxevics o menxevics. A més, l'abril d'aquell mateix any Lenin torna a Rússia, i exigeix l'entrega del poder als soviets i enforteix la posició dels bolxevics, especialment amb la publicació de les *Tesis d'Abril*, que postulaven la conquesta del poder per part del proletariat i dels pagesos del soviets, a més de fer una crida a la sortida de la guerra i de demanar la retirada de suport al govern provisional. En aquesta fase, Trotski serà una peça fonamental del seu suport.

Durant el mes de juliol hi va haver manifestacions a tot l'imperi rus i, davant aquesta situació, es va iniciar una persecució contra el partit bolxevic. Per aquest motiu, Lenin tornà a l'exili. Tot i això, a mitjans de juliol el govern provisional cau a causa de la continuació de la carestia i la inquietud social.

Després de la caiguda del govern de Lvov, es forma un nou govern presidit per Kerenski, amb la majoria socialista, la qual cosa feia coincidir la majoria del govern amb la majoria del soviets. Kerenski, ja al poder, il·legalitza el partit bolxevic i detén la cúpula del partit. A més, el general Kornilov reorganitza el comandament de l'exèrcit per estabilitzar el front alemany. Això fa que els militars conspirin contra el nou govern de Kerenski. El 27 d'agost, Kornilov intenta un cop d'estat i, tot i el fracàs, el govern de Kerenski queda desacreditat.

Per un altre costat, el Partit Bolxevic prepara una ofensiva per controlar els soviets. Així, el setembre, després de ser avortat l'intent de presa de poder pel general de dretes Kornilov, els bolxevics van obtenir la majoria en els soviets de Petrograd i Moscou. A Petrograd el soviets va retirar el suport a Kerenski per donar-lo a Trotski i Lenin considerà que la revolució havia de començar.

El 24 d'octubre comença l'anomenada Revolució d'Octubre, quan es produeix l'assalt al Palau d'Hivern de Sant Petersburg, seu del govern provisional. En poques hores, els

insurrectes tenen el control de la ciutat. Tot i això, el govern revolucionari només controlava una part de Rússia.

Els bolxevics ràpidament adapten el seu nom al Partit Comunista i es forma un govern presidit per Lenin. El govern va promulgar, immediatament, lleis que donaven la terra als camperols i nacionalitzaven les indústries bàsiques. A més, el govern de Lenin va anunciar la decisió de posar fi a la guerra i de signar la pau. Per aquest motiu, el març de 1918 el govern revolucionari va signar a Brest-Litovsk la pau amb Alemanya amb condicions molt dures per a Rússia, que renunciava els territoris de Polònia, Estònia, Letònia i Lituània, admetia la independència d'Ucraïna i Finlàndia i era obligat a pagar una indemnització.

Tot i això, la pau no arribà, ja que els vençuts supervivents de l'antic règim van voler derrotar el règim revolucionari, desencadenant una guerra a Rússia que durà uns tres anys. Finalment, les forces soviètiques van derrotar la coalició «catorze nacions» i es va obrir una nova etapa a la república formant-se la URSS.

El 1921 es va introduir la «Nova Política Econòmica», que senyalava l'inici d'una lenta recuperació. L'any següent, Lenin va patir un atemptat i quedà paralític. Moria el gener de 1924.

2.2. Gabriel Alomar (1873–1941)

2.2.1. Aspectes biogràfics en els anys de la seva col·laboració a *L'Esquella de la Torratxa*

Gabriel Alomar (Palma, 1873 – El Caire, 1941) començà a publicar a *L'Esquella de la Torratxa* el 1907, mentre, fent de docent, compaginava la tasca educativa amb la periodística. Abans, però, havia estudiat Filosofia i Lletres a la Universitat de Barcelona, on es relacionà amb l'ambient catalanista i amb personalitats com Jaquim Rubió i Ors.

El curs 1901–1902 Gabriel Alomar s'incorporà com a professor auxiliar a l'Institut Balear i, allà, exercí la docència fins el 1911. El 1911 va aconseguir aprovar les oposicions a catedràtic i, tot i que el seu destí fou Gijón, el ministeri l'autoritzà a viure a Palma. Resideix a Palma fins el 1912, quan aconsegueix fer una permuta amb el professor Pedro Antonio Martín Robles i passa a ocupar la càtedra de Figueres a l'Institut Ramon Muntaner. Allà impartí la docència fins el 1920, any que aconseguí traslladar-se a l'Institut de Palma, ja que va obtenir, per concurs de trasllat, la Càtedra de Llengua Llatina i, més endavant, la de Llengua i

Literatura Castellana. A l'Institut Balear hi va tenir alumnes com Llorenç Villalonga, Bartomeu Rosselló-Pòrcel o Cèlia Viñas (Moner Mora i Pons Bosch, 2017: 28). Aquestes informacions ens permeten situar, majoritàriament, Gabriel Alomar a Mallorca en els anys que publicà més regularment a *L'Esquella de la Torratxa*, del 1907 al 1914. Aquest fet no és d'estranyar, ja que Alomar combinà la feina de professor auxiliar amb la publicació d'articles a la premsa i amb classes particulars. De totes maneres, sabem que amb una certa freqüència Alomar viatjava a Barcelona.

L'educació era molt important per a Gabriel Alomar. A la conferència *El futurisme*, que impartí a l'Ateneu Barcelonès el 1904 i que s'edità el 1905, deixa constància de la importància de la llibertat en l'educació. Per a Alomar, la funció primordial del pedagog era formar les personalitat dels alumnes ensenyant i educant i mai imposant les seves idees. Així, per a Alomar, l'educació era el camí per formar alumnes lliures d'esperits i autònoms. A més a més, defensà també la llibertat de càtedra i s'oposà a la memorització de continguts sense una anàlisi i reflexió crítica (Moner Mora i Pons Bosch, 2017: 29). Al cap i a la fi, plantejà un model educatiu molt avançat en aquella època. En general, a *El futurisme* hi trobam reflectit el nucli del seu pensament, que anirà desenvolupant en els articles, les conferències i els llibres que publicarà aquests anys i els següents. Per aquest motiu, aquesta obra ens mereix una especial atenció i la comentarem posteriorment.

Com hem comentant anteriorment, Alomar compaginava la tasca de docent amb la d'escriptor o articulista. Cal comentar, en aquest sentit, que a partir del 1903 començà a prioritzar les publicacions catalanes. A més a més, el 1904 Gabriel Alomar publica el seu primer llibre amb el títol *Una poble que es mor: Tot passant*. En aquest llibre Alomar recull alguns dels escrits periodístics sobre un viatge a l'Alger i hi mostra la seva visió crítica davant el colonialisme europeu i la pèrdua de les tradicions dels algerians. A Mallorca havia col·laborat principalment a *La Roqueta* i a *La Almudaina*, però a principis del segle XX començarà a col·laborar a *La Veu de Catalunya*, *El Poble Català*, *L'Esquella de la Torratxa* i en publicacions més modestes com *Revista Armonía* (Girona). Cal comentar que a *L'Esquella de la Torratxa* hi col·laborarà fent aproximadament una publicació mensual des del 1907 al 1914. Tot i això, seguirà col·laborant en el setmanari fins al 1928, tot i que amb col·laboracions més puntuals.

El 1910 es consolida la tasca de Gabriel Alomar com a escriptor i publicista. Així, el 1911 publica el recull de poesies *La columna de foc*, *La Pena de Muerte* el 1912, *La Guerra a través de un alma* el 1917, el 1918, *El Frente Espiritual* i el 1919, *Verba*.

Cal comentar que anys abans, el 1906, Alomar participà al I Congrés Internacional de la Llengua Catalana, on hi pronuncià una conferència que du per títol *De poetització*, text que es va editar el 1908. En aquest text explica quin és el seu concepte de poesia. A *De poetització*, juntament amb l'article «L'estètica arbitrària», Alomar es mostra com un seguidor de G. Carducci i T. Carlyle. A més a més, explica que concep la poesia com el màxim exponent de la bellesa i l'única religió possible.

El 1910 publica «Catalanisme socialista» i «L'evolució del catalanisme», articles decisius per entendre la seva concepció del catalanisme, terme que ell relaciona directament amb el socialisme.

Tot aquest seguit de textos són fonamentals per poder entendre el posicionament que adopta Alomar en els articles que publicà a *L'Esquella de la Torratxa*. De fet, Alomar en diferents articles farà referència a la poesia i a l'art relacionats directament amb el futurisme. També trobarem referències al concepte d'heroi, emprat per Carlyle, com també apareixerà una defensa de la unitat de la llengua catalana i de la llibertat, termes que ell relacionarà amb el socialisme i amb el catalanisme.

El posicionament de Gabriel Alomar durant la Primera Guerra Mundial el trobam a *La Guerra a través de un alma*, però també en diverses col·laboracions a revistes i periòdics. El 1914 a la revista *Cultura* apareix una «Lletra Capital a Josep Tharrats», signada per Gabriel Alomar, text on explicava el seu pensament sobre el conflicte. A més, col·laborà en altres publicacions de caràcter aliadòfil com *Ibèria* (Moner Mora i Pons Bosch, 2017: 1915 – 1919), revista dirigida per Claudi Ametlla. A *L'Esquella de la Torratxa* no trobam textos que parlin directament de la Gran Guerra, però sí que trobam textos que fan referència a conflictes europeus, com per exemple, la guerra italo-turca. Tot i això, aquests textos són una minoria ja que, majoritàriament, en el setmanari Alomar parteix de la realitat espanyola per escriure els seus articles.

Alomar estava compromès amb la pau i fou un dels fundadors a Madrid, el 22 d'abril de 1920, de la Asociación Española para la Sociedad de Naciones (Moner Mora i Pons Bosch, 2017: 60 – 64). A més a més, anys abans, el 1912, Gabriel Alomar participà al Congrés per la Llibertat on llegí una ponència titulada *La pena de mort*, text on Alomar argumenta el seu posicionament en contra d'aquest tipus de sentència. Així, no és d'estranyar que Alomar sigui crític amb les accions violentes derivades de les dures repressions de les vagues que hi ha a Catalunya a principis de segle XX, com que també sigui crític amb la violència que suposa la

pena de mort i el colonialisme, com podrem veure en els textos que publicà a *L'Esquella de la Torratxa*.

Un altre aspecte que cal comentar és la relació de Gabriel Alomar amb Madrid. La capital era coneguda per l'autor i, en nombrosos articles de *L'Esquella de la Torratxa*, hi farà referència tot comparant la capital espanyola amb la catalana. Alomar havia anat a Madrid per realitzar les oposicions el 1911, tot i que el 1909 ja havia realitzat un primer intent d'oposició també a Madrid. En els viatges que realitzà a la capital entrà en contacte amb Azorín, Baroja, Maeztu i Unamuno. Aquests autors inicien una relació amb Alomar. De fet, Azorín i Unamuno faran diverses estades a Mallorca i fruit de l'experiència tenim *Verano en Mallorca* de Azorín i *Andanzas y visiones españolas*, llibre que Unamuno dedica a Pilar Montaner i Maturana, pintora mallorquina. Cal comentar que Alomar es sentia rebutjat per la societat mallorquina, societat molt conservadora i clerical en aquell moment. Però a Mallorca mantenia bones relacions amb els sectors progressistes. Així, assistia a reunions cosmopolites a casa dels germans Peñaranda i tenia bones relacions amb els socialistes mallorquins. Tot i això, no col·laborà mai amb el PSOE, però gràcies a aquestes relacions fou un dels qui va fer un dels discursos inaugurals de la Casa del Poble a Palma, el 1924, subvencionada per Joan March (Serra, 1984: 69).

A Madrid, el 1923, publica un recull de narracions en castellà titulat *El sorbo del heroísmo* i apareix també el seu volum *La política idealista*, editat a Barcelona. El volumet *El sorbo del heroísmo* és important de cara als textos publicats a *L'Esquella de la Torratxa*. De fet, a *L'Esquella de la Torratxa* apareixeran en català algunes de les narracions que, posteriorment, publicarà al volumet.

Dels primers anys del segle XX hem de destacar també la participació de Gabriel Alomar en els Jocs Florals, participació que l'ajudà a consolidar-se com a poeta. El 1905 participà als Jocs Florals de la Llonja de Barcelona i obtingué un accèssit. El 1906 participà als Jocs Florals de Figueres i també aconseguí un accèssit per la poesia *La visió de Gethsemaní*. El 1907 participà al Jocs Florals de San Cugat del Vallès i va obtenir la Flor Natural i el 1908 torna a obtenir la Flor Natural als Jocs Florals de Girona per l'obra *Epigrammata*. Tot i això, a partir del 1911 començà a criticar la situació dels Jocs Florals, considerats una institució en mans de la dreta reaccionària (Moner Mora i Pons Bosch, 2017: 46 – 47). Alomar també va publicar poesia a *L'Esquella de la Torratxa*. De fet, en el setmanari trobarem poemes encara no editats en un recull poètic, així com també alguns poemes que han aparegut a *La columna de foc*.

Gabriel Alomar, a més de la faceta d'intel·lectual compromès amb la cultura i amb la pau, fou també un important polític. L'etapa en què treballa com a catedràtic a Figueres correspon a l'època de més activitat política d'Alomar, ja que viatja en freqüència a Barcelona i allà es relaciona amb personalitats com Francesc Layret o Marcel·lí Domingo. A més, els anys de més activitat política, a partir del 1915, corresponen amb els anys en què Alomar publica només puntualment al setmanari català.

Alomar col·laborà amb el Centre Nacionalista Republicà, sorgit el 22 de desembre de 1906 a partir del grup que impulsava *El Poble Català*. L'organització sorgeix arran de l'escissió de la Lliga Regionalista a causa de l'orientació més conservadora. (Moner Mora i Pons Bosch, 2017: 66 – 67). Tot i això, la primera gran implicació amb un projecte polític fou la creació del Bloc Republicà Autonomista juntament amb Francesc Layret, Marcel·lí Domingo i Santiago Valentí Camp, entre altres. El partit inicià la seva activitat el 1915 a Barcelona i destaca per defensar l'articulació d'una República Federal Espanyola on tindrien cabuda tots els nacionalismes catalans. El 1916 el Bloc Republicà Autonomista es presentà a diferents eleccions, però els seus resultats no foren mai gaire bons. Així, l'abril de 1917 es dissolgueren i part dels seus representants s'integraren en el Partit Republicà Català, que es creà a Barcelona els dies 21 i 22 d'abril de 1917. Gabriel Alomar s'implicà de forma activa en el projecte del Partit Republicà Català i, de fet, en fou un dels cinc dirigents. A més a més, el 1919 Alomar fou elegit diputat per Barcelona. A causa de la feina de diputat, Alomar demanà traslladar la seva residència de Figueres a Barcelona i demanà una excedència a l'Institut de Figueres. Alomar, al parlament, defensà la secularització, l'abolició de la pena de mort, l'emancipació del poder civil, l'abolició de la llei de jurisdiccions, la cooficialitat de la llengua catalana i una llei d'obriers, entre altres (Moner Mora i Pons Bosch, 2017: 74). Aquests temes són importants perquè també seran comentats en els diferents textos que Alomar publicà a *L'Esquella de la Torratxa*.

Més endavant, el 8 de juliol de 1923, Alomar, Rafael Campalans, Manuel Serra i Moret, Josep Comaposada, Cristòfol de Domènec, Algons Masera, Joan Fronjosa i Manuel Escorsa, entre d'altres, van constituir la Unió Socialista de Catalunya amb l'objectiu de convertir-se en una plataforma política que apropés el socialisme i el nacionalisme català (Moner Mora i Pons Bosch, 2011: 93). Arribada la República, Alomar es presenta a les eleccions per la Unió Socialista de Catalunya i lluita perquè les Balears tinguin un estatut d'autonomia i perquè les regions o comunitats autònomes es puguin confederar, cosa que no aconsegueix. De fet, en les eleccions havia sortit elegit diputat per Barcelona, però permutà l'escó pel de Mallorca per

poder defensar així els interessos de l'illa. El nou govern el nomenà membre de la Comissió Permanent d'Instrucció Pública, tot i que només ocupà el càrrec pocs mesos. El 1932 fou designat ambaixador de la República a Itàlia, però el 1934 Alomar presentà la seva dimissió i tornà a Mallorca. Arran d'un viatge posterior, el 1935, tenim *Viaje a Italia*, volum que no s'arribà a publicar, però del qual va treure alguns fragments a la premsa.

El 1936, durant l'esclat de la guerra, Alomar era a Madrid. D'allà es traslladà a Barcelona i mesos més tard fou designat encarregat de negocis a Egipte. S'instal·là allà i fou nomenat ministre plenipotenciari de la República. Acabada la guerra civil, va mantenir el seu exili a Egipte on es dedicà a l'ensenyament i a fer col·laboracions a *Le Journal d'Egypte*. Morí a el Caire el 7 d'agost de 1941.

2.2.2. El pensament de Gabriel Alomar i *El futurisme*

Com hem comentat anteriorment, el 1904 Gabriel Alomar va pronunciar la conferència *El futurisme* a l'Ateneu Barcelonès. Aquesta conferència es pot considerar el nucli del seu pensament, d'on naixeran altres assaigs i articles posteriors (Rosselló dins Alomar, 2011: 9). Per tant, es fa necessària una petita explicació d'aquesta conferència per poder emmarcar alguns dels seus textos de *L'Esquella de la Torratxa*.

El futurisme parteix de la idea que en la societat hi ha dues forces antagòniques: una que mira cap al passat i una que apunta al futur i a la transformació del món. En aquest sentit, diu Alomar:

«Per llei natural hi ha en les societats [...] dues manifestacions cabdals [...]: l'un d'ells, amb la vista girada enrere, s'alimenta de la tradició, adora les sagrades herències, pren esment escrupolós, en la conservació dels vells sagraris; destria, en l'ombra de la llegenda, l'aparició dels hèroes i dels messies i transfigura les gestes originàries en l'escenari lluminós de l'epopeia [...]. Un infinit cobreix de son ala: el passat. [...] Aquest món és la unitat de la nostra ànima col·lectiva [...]: la Pàtria [...] la Religió» (Alomar, 1970: 19)

Però, per contra, Alomar diu que hi ha una força que pretén la transformació de la societat, que mira cap al futur i que neix de la natura, que impulsa els homes a la rebel·lió. De fet, per Alomar, «La història és una lluita sempiterna de dues forces, de dues voluntats: la natura i l'home» (1970: 21). Aquesta força oposada a la que mira el passat és anomenada *futurisme* i per Alomar és «tota una selecció humana, que va renovant a través dels segles les pròpies creences i els propis ideals, imbuint-los sobre el món en un apostolat etern» (1970: 26).

Alomar argumenta que no tots els homes seran capaços de despertar i veure el naixement d'aquesta segona força, sinó que molts d'ells viuran sempre ancorats al passat i a la tradició. Per tant, la rebel·lió serà sempre fruit de la consciència i de la voluntat individual i, per la qual cosa oposarà l'individu a la massa. En relació a aquesta idea pren importància la idea de l'heroi que emprà Alomar i que beu de la influència de Thomas Carlyle. Per a Carlyle les accions dels herois són aquelles que marquen un canvi en la societat, i que la fan avançar. Alomar, en comptes d'heroi, emprà el terme *poeta* per referir-se als herois futuristes:

«I aquestes ànimes selectes, junt amb les que hagin pogut sostreure's a l'educació viciosa i falsa, pujant gradualment cap a la llur personalització vénen a constituir els futuristes» (1970: 30)

«El món els anomena desequilibrats, perquè han perdut la normalitat infeconda i estàtica dels satisfets. Llur reialment no es troba verament en aquest món. Stuart Mill els anomena els descontents; Spencer, els inadaptats; Nietzsche, els inactuals. Són hiperestètics, posseïts, inspirats. Llur obra comença per una gran negació, i d'entremig d'aqueix pessimisme absolut, sobre les runes de lo actual, entreveuen, informulada i amorfa, però segura i esplendent, la realitat futura. Són els Precursors, els Anunciadors i els Messies [...] Tals esperits haurien d'anomenar-se per excel·lència poetes, poetes en l'accepció originària del mot, és a dir, creadors» (1970: 31).

Com hem vist, Alomar anomenarà a l'heroi futurista *poeta* i això es deu al fet que per l'autor mallorquí la poesia és «la gran mediadora amb l'infinit de demà» (1970: 32). És necessari remarcar que quan Alomar emprà els termes *Poeta* i *Poesia* no sols fa referència a la literatura sinó que ho fa en un sentit més ampli, fent referència a tot tipus de creativitat. De fet, Alomar emprà el mot *Poesia* en el seu sentit original i *Poesia* deriva del mot grec ποιησις, que significa creació o producció.

Alomar veu en els homes dues actituds que neixen, precisament, de les dues concepcions o forces que dominen el món. Així, hi haurà herois rebels que triaran el camí de la transformació de la societat i altres que viuran en un món de somni, al marge de la realitat conflictiva. Aquestes actituds tenen a veure amb el regeneracionisme i amb l'esteticisme modernista¹³.

«Hi ha una altra categoria d'esperits que desconfien profundament de la vida, no creuen en la redempció del món visible i es refugien en un món de somni que ells mateixos se forgen a l'atzar de la fantasia [...].

¹³ Vegeu «Estudi introductor» de Pere Rosselló Bover, dins ALOMAR, Gabriel (2011). *La columna de foc*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, pàg. 17

Aquestes dues grans categories han conformat el món actual i les nostres generacions en són filles directes. [...] Podríem anar seguint l'eclosió de cada una d'aquelles sentimentalitats que, enmig d'una aparent discordança, provenen d'una mateixa font. [...] el romanticisme» (1970: 34)

Com s'esmenta a l'anterior fragment, les dues actituds tenen l'origen en el Romanticisme. Alomar qualifica el Romanticisme com a fill directe de la Reforma, fill del Protestantisme, que havia suposat una diversificació ideològica. Diu en aquest sentit:

[El Protestantisme] va «donar medis i estímulo a tothom per exterioritzar la pròpia personalitat, llançant-la sobre el món com un aucell que s'envola; [va] diversificar els esperits per millor unir-los, que tota unió implica prèvia diversitat; [va] acollir-se a la força de l'individu contra la força de l'Estat, o sia acollir-se a demà contra avui i contra ahir, a la joventut contra la vellesa» (1970: 38)

Aquest impuls va acabar per desenvolupar la idea dels herois o del superhome de Nietzsche, que Alomar qualifica, com hem dit anteriorment, de poetes:

«L'ideal de perfeccionament indefinit [...] produeix aquest gran afany de suma puresa espiritual que arriba a son grau extrem en l'abstracció misantròpica dels romàntics, i sembla presentar com a coronament de la gran cadena universal dels sers, no l'home, sinó el mateix Déu; no el Déu fet home, com en la idealització cristiana, sinó l'home fet Déu [...] i elevant-se a la fi sobre el cabrum miserable de la humanitat, per aquella exquisida i suprema selecció que encarnen els genis, els hèroes, els elegits» (1970: 40).

Aquests elegits seran artistes perquè l'art representa precisament el progrés. Per aquest motiu, Alomar apunta en el discurs a una reconstitució de les aristocràcies, anomenades per ell aristarquies, on poetes i artistes, savis i filòsofs i conqueridors o herois estiguin unificats, ja que «la integració de la humanitat, igualant la vida, permetrà extreure d'entre la massa total les seleccions amb tota puresa» (1970: 42).

Ara bé, cal destacar que Alomar, influït per Carlyle, que argumenta que una de les característiques de l'heroi ha de ser la sinceritat, defensarà un poeta per al qual no és la intel·ligència el motor rector de les seves accions, sinó que es mou per les emocions, ja que «la Poesia és depuració del sentiment i de la passió» (1970: 43). A més, defensarà el paper imprescindible de l'art per avançar cap al futur:

«Elevant la poesia a l'altura de missió social, de sacerdocí, s'anirà arribant en aquella fita ideal de la present consciència religiosa, aquella integritat o "total humanització" de què us parlava; i els esperits

s'aniran personalitzant, emancipant, afranquant dels lligams que els oprimien. Sentiran la vida en tota sa plenitud i no s'abandonaran a la Natura, sinó que hi aportaran una força més, la pròpia energia, per a domar-la i aconduir-la» (1970: 43).

Alomar acaba aquesta primera part d'*El futurisme* fent un crit de revolta, demanant fugir del quietisme i recobrant el do de provocació i d'ironia que farà trontollar el sistema ancorat al passat.

En la segona part del seu discurs Alomar intenta concretar aquestes teories al catalanisme, ja que pensa que només el catalanisme que sigui futurista serà el que podrà triomfar. Per justificar el naixement del catalanisme fa una explicació històrica. Explica que, en un primer moment, influït pel romanticisme, el catalanisme, nascut d'una societat diversa, va ser tradicionalista per poder donar unitat. Aquesta diversificació sorgia d'una societat individualista, la qual cosa la feia diferent a Castella. Així, per a Alomar, «L'individualisme, tret predominant de Catalunya, principal element de sa diversificació respecte de Castella, retrobà un medi favorable a la seva expansió» (1970: 47). Tot i això, aquest primer període romàntic comportava un perill:

«La primera època havia tingut un perill: el ruralisme, conservatiu en essència, gran sostenidor de lo vell, en forma exclusiva, aferrat a les tradicions socials i religioses, i que a Espanya havia estat el més ardent defensor del sistema absolutista» (1970: 47)

Posteriorment, vingué una altra època, en el qual el catalanisme esdevingué polític i actiu. Per a Alomar, això comportà un nou perill centrat en la burgesia:

«la segona època trobà un nou perill: Barcelona esdevingué el centre natural del moviment i, sentint-se altre cop, per mil circumstàncies que no importa recapitular, una ciutat florent i populosa on, com en totes les grans urbs formades a l'ombra del nou règim, s'hi formava una nova classe prepotent, que devia sa prosperitat a la riquesa, ben aviat veié convertir-se en afany de conservació i defensa material lo que havia d'ésser ideal lliberatiu i modernitzador» (1970: 47-48)

A partir d'aquí, Alomar demana un catalanisme on hi tinguin cabuda tots els individualismes, perquè el catalanisme sigui integrador socialment, modern i que accepti el camí cap a la unió i cap a la federació.

Finalment, apareixen a *El futurisme* dos conceptes molt interessants, perquè estan també relacionats amb la seva teoria poètica. Així, Alomar parla de *Fília* com «l'ideal dels fills que vindran, que dormen encara esperant l'hora d'aparèixer sobre l'orient, en un matí de llum i

vida» (1970: 56). Es refereix, per tant, a l'ideal de noves generacions que crearan un futur millor. L'altre concepte que apareix a *El futurisme* és el de *Ciutat*, com a centre del progrés i de les activitats intel·lectuals encaminades al futur. En aquest sentit, és interessant citar un fragment publicat a *El poble català* el 1907:

«La gradació progressiva no és aquesta: regió (ruralitat), ciutat, nació. Sinó ben diversament, aquesta: regió, nació, ciutat [...]. La mera nació és col·lectivitat tancada dins si mateixa, movent-se a si mateixa, exercint la seva influència en el cercle de si mateixa; i la ciutat és nucli d'irradiació, d'influència sobre l'exterior; si en la nació hi ha esperit conscient, en la ciutat hi ha esperit pensant i imperant; si en la nació hi ha sentimentalitat, en la ciutat hi ha pensament i volició. Els interessos nacionals són de resistència a l'adaptació de lo estrany; són tradicionals, conservatius del moviment i la llei pròpia. Els interessos de la ciutat són futuristes, perquè veu tota la seva missió en el pervenir, en la sort futura i en la potencia fecundant i generatriu de les idees que llença, en l'èxit de les empreses que escomet»¹⁴.

¹⁴ El fragment és d'un article titulat «Regió, nació, ciutat» publicat el 17 de novembre de 1907 a *El Poble Català*. L'article apareix signat per Fòsfor, pseudònim emprat per Gabriel Alomar.

3. *L'Esquella de la Torratxa*

L'Esquella de la Torratxa fou un setmanari satíric fundat a Barcelona el 5 de maig de 1872 pel llibreter Innocenci López i Bernagossi, editor d'altres revistes satíriques com *La Campana de Gràcia*. Aquesta publicació duia per subtítol «Periòdich satírich, humorístich, il·lustrat y literari. Donarà al menos uns esquellots cada setmana», la qual cosa ja ens indica el tipus de publicacions que incorporarà.

En relació al títol, cal dir que inicialment era *La Esquella de la Torratxa*, i regularitzà l'ortografia del títol el 1910, *L'Esquella de la Torratxa*. En relació a aquest fet, Gabriel Alomar publica un article al número al número 1619 titulat «Sobre el llindar de la nova *Esquella*».

El primer número es publicà el 5 de maig de 1872 i el darrer és del 6 de gener de 1939. Per tant, hem de situar el final de la publicació durant la guerra civil, concretament pocs mesos abans que Catalunya caigués definitivament en mans dels feixistes. El setmanari, durant tots aquests anys, arribà a publicar 3096 números. Tot i això, cal comentar que en alguns moments la publicació del setmanari es va veure interrompuda. Així, del 5 de maig al 26 de maig de 1872 apareixen quatre números, però hem d'esperar dos anys perquè en torni a sortir un altre. El 15 de novembre de 1874 es reprèn l'activitat de la revista que torna a publicar 4 números, el darrer el 6 de desembre. De fet, no serà fins el 19 de gener de 1879 que comença a publicar-se la revista de forma ininterrompuda.

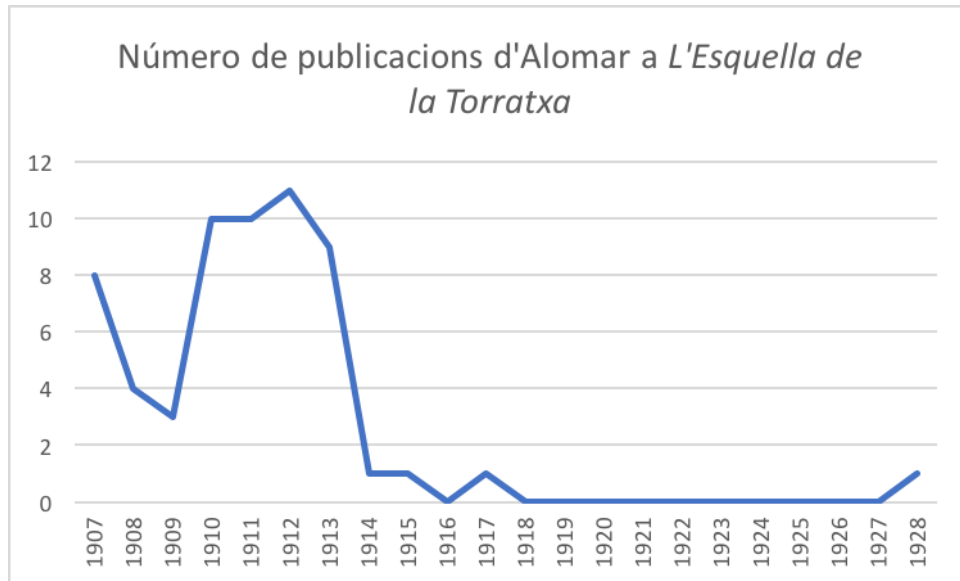
Una de les característiques principals d'aquest setmanari és la importància que hi prenen les il·lustracions. Segons informa Jaume Capdevila a *L'Esquella de la Torratxa 1879–1939* (2014), passaren pel setmanari dibuixants de la talla d'Apel·les Mestres, Josep Lluís Pellicer, «Picarol», «Apa», Ricard Opisso, Xavier Gosé, Josep Escobar, Josep Alloza, Tísner, Pere Calders o Antoni Clavé. A més, hi col·laboraren joves artistes en aquells moments, però destacats posteriorment, com Picasso o Juan Gris.

Entre els escriptors tenim personatges i col·laboradors com Serafí Pitarra, Prudenci Bertrana, Santiago Rusiñol («Xarau»), Rovira i Virgili, Francesc Curet, Màrius Aguilar o Gabriel Alomar.

3.1. *L'Esquella* i Gabriel Alomar

Com hem comentant anteriorment, Gabriel Alomar fou un dels col·laboradors de la revista. Publicà textos en prosa i en vers durant més de 20 anys, del 1907 al 1928. Tot i això, no hi col·laborà de manera regular sinó que trobam interrupcions en les seves publicacions. Tot i això, del 1907 al 1913 podem dir que pel nombre de publicacions es converteix en un col·laborador habitual.

La primera publicació de Gabriel Alomar és del 5 d'abril del 1907. Durant aquest any hi treu vuit publicacions, totes elles de prosa. Bàsicament, podem dir que publica un article per mes. L'any següent les seves col·laboracions són menys. De fet, publica només quatre textos, dos de prosa i dos de poesia. A més, la publicació dels textos és irregular en el temps. Comença les seves publicacions el 7 de febrer de 1908 no torna a publicar fins el 31 de juliol. Posteriorment trobam un poema el novembre del 1908 i un altre el desembre. El 1909 també trobam poques publicacions. De fet, trobam un poema el 22 de gener i dos articles, un del 20 d'agost i l'altre del 5 de novembre. El 1910 la publicació de textos es torna més regular, publicant aproximadament un text mensual, tot i que el mesos de maig i juny no publicarà cap text. En concret, publica deu textos, tots ells de prosa. El 1911 segueix en aquesta línia i publica deu textos en prosa. En aquest cas, no apareix cap article durant els mesos de gener, maig i novembre i trobam dos textos el mes de juny. El 1912 tornam a trobar aquesta regularitat: dels onze textos que publica tres són poemes. A més, no trobam cap text el mesos d'abril i novembre. El 1913 comencen a minvar les publicacions d'Alomar a *L'Esquella*. Tot i això, encara publica nou textos, tots ells en prosa. D'aquest any destaquen els seus articles de temàtica filològica sobre l'ortografia catalana. A partir d'aquí, les col·laboracions d'Alomar al setmanari seran molt puntuals. De fet, el 1914 publicarà un text en prosa, el 1915 farà una altra publicació, el 1917 farà una publicació especial a causa de l'aparició del número 2000 de la revista i la seva darrera col·laboració serà el 1928 i anirà dedicada a Ignasi Iglésias.

En relació a la temàtica dels textos d'Alomar podem destacar que majoritàriament tenim articles en què domina el comentari ideològic i l'opinió. Així, podem destacar temes com el refús al provincialisme i la defensa de la ciutat, l'oposició al colonialisme, la pena de mort, la defensa de l'art místic, la tolerància i la solidaritat, l'oposició a la societat burgesa, etc. Podem dir, en general, que els textos d'Alomar, siguin articles o narracions, són socialment compromesos. De fet, les narracions, tot i tenir més descripció lírica i que estiguin muntades sobre diferents personatges, estaran relacionades també amb els temes que preocupen a l'autor.

A més, hem de destacar articles que fan referència a temes literaris i filològics, com ressenyes d'alguns llibres nous, articles que parlen de noves tendències i escriptors i articles on es comenten qüestions d'ortografia. Apareixerà també un article relacionat directament amb la polèmica que mantingué l'autor amb mossèn Alcover.

Gabriel Alomar dedicarà alguns articles a personalitats importants del moment, que ell destaca per algun motiu concret, normalment relacionat amb el compromís social.

Finalment, dins els articles, trobam algunes referències a viatges. Tot i això, en aquests escrits no trobarem només descripcions, sinó que l'autor intentarà comunicar-nos impressions i els relacionarà amb el seu ideari.

4. Estudi de textos

4.1. Prosa

La majoria dels textos publicats per Alomar a *L'Esquella de la Torratxa* són textos en prosa. Com hem comentat anteriorment, aquest textos destaquen per ser socialment compromesos i tractar temes molt diversos. La majoria d'ells lliguen l'actualitat amb reflexions de caire polític i social. Tot i això, també trobam alguns textos dedicats a la crítica literària o d'homenatge a escriptors. En una gran part dels textos es deixen entreveure les idees que Alomar defensà a *El futurisme*, com també les seves idees en relació a l'Església i al catalanisme. Finalment, tenim uns interessants articles de caire filològic. A més a més, a *L'Esquella de la Torratxa*, Alomar publicà també prosa narrativa. De fet, com veurem posteriorment, algunes de les narracions que trobam a *L'Esquella* seran publicades posteriorment en castellà, al volumet *El sorbo del heroisme* (1923).

4.1.1. Personalitats literàries i/o històriques

En primer lloc, comentarem aquells textos relacionats amb personalitats històriques o literàries. De fet, el primer text que trobam d'Alomar a *L'Esquella de la Torratxa* està dedicat a un personatge literari important, Gabriel Maura. En el text, titulat «En la mort de Gabriel Maura», publicat al número 1475, es compara a Maura amb Emili Vilanova, escriptor barceloní representatiu de la literatura costumista del segle XIX. Alomar explica que Gabriel Maura és un escriptor costumista català i fa una explicació de la seva poesia. Per poder explicar adequadament la literatura de Maura, Alomar, en primer lloc, fa una distinció entre la poesia rural o tradicionalista i la ciutadana plebea. En aquest sentit, caracteritza la poesia rural com aquella que cerca la inspiració en els antics costums i que, per tant, es basa en la contemplació d'una pàtria ja morta. Per tant, és una poesia elegíaca de lamentació. A diferència d'aquesta poesia tradicionalista, trobam la ciutadana, que cerca la inspiració en el bon poble treballador que manté la puresa idiomàtica i de caràcter. A més, és una poesia alegre i, fins i tot, humorística, i, amb el temps, es pot convertir en revolucionària. Aquestes idees les podem relacionar directament amb l'ideari presentat en *El futurisme*. Com hem comentat anteriorment, en l'obra es fa una distinció de dues forces que regeixen la societat: una d'elles mira cap al passat i es basa en conceptes com pàtria, costums, família, etc. En canvi, trobam aquella força futurista, representada en aquest cas per la poesia ciutadana, que és aquella que durà a la revolta. Cal comentar, que anomena a aquesta poesia *ciutadana*

perquè, per a Alomar, la ciutat és el centre d'on neix el progrés. Per argumentar aquesta idea, apareix en l'article una referència a Pere d'Alcàntara Penya i s'esmenta que en la seva poesia s'ajuntaven les dues poesies plebees, la ciutadana i la rural, a diferència de la de Maura, que sap reflectir els canvis de la ciutat, Palma. Alomar, destaca de Maura la seva obra *Aigoforts* i les poesies *Avant*, *L'Espigolera* i *Quimeres*, poesies de gran imaginació i metàfora, que fins i tot li recorden Quevedo. Finalment, l'article destaca la importància de l'herència literària de Gabriel Maura per a la construcció de la literatura nacional futura.

El 1911, al número 1697, publica un article dedicat a Jacint Verdaguer. El text neix arran de la publicació d'un llibre sobre l'autor: *Vida íntima de Mossén Jacinto Verdaguer*, publicat el 1911 sota l'autoria del cosí de Verdaguer, mossèn Joan Güell. Gabriel Alomar exalta la figura del poeta i denuncia el fet que aquest llibre hagi estat aprofitat per *La Vanguardia* per escriure injúries greus contra l'escriptor. A més, després de fer una crítica al llibre, aprofita el context de denúncia per fer referència a la lluita de Mossèn Cinto amb la seva pròpia Església i acaba acusant el bisbe de Terol, Antoni Estalella, i el bisbe de Vic, Josep Morgades, de voler acabar amb Verdaguer, convertint la seva vida en una passió semblant a la de Jesús. Alomar, per tant, fa una crítica a l'Església tradicionalista i corrupta, que ha deixat de ser mística i bondadosa. En definitiva, escomet contra l'Església com a institució. Per expressar totes aquestes idees, tornam a tenir una referència a *El futurisme* i és que Alomar contraposa Verdaguer amb la massa, ja que expressa que hi ha «personalitats religioses pures y de multituds culturals» (1911: 418).

A més, qualifica Verdaguer de místic i d'espiritista, ja que «Parla un poeta, canta en el diàleg directe ab Deu» i a més «Per a ell la caritat era superior a la justícia» (1911: 418). Per tant, en destaca les característiques positives, que contraposa amb les de l'Església, i el qualifica de místic perquè és el poeta que arriba al col·loqui directe amb Déu. Així el poeta fa, seguint les idees exposades a *De poetització*, poesia «pura»¹⁵ en el sentit de mística:

«El segon període de les poetitzacions és l'individual, el líric, el subjectiu, i per ell parla essencialment la poetització personal. [Les formes d'aquesta poetització] arriben al grau més elevat en la inspiració dels místics, per la qual aquesta cosa d'origen col·lectiu, la religió, esdevé cosa individual o sia col·loqui directe de l'home amb els déus, comunió immediata de Déu per l'home, poesia pura, tot simplement» (1970: 103).

¹⁵ El concepte de «poesia pura» no s'ha de confondre amb el concepte emprat pel poeta Paul Valéry. Per Valéry la poesia pura és la creació poètica basada en la musicalitat i la suggestió del llenguatge, que s'aconsegueix mitjançant la recerca dels efectes que resulten de relacionar paraules.

Aquesta idea es pot relacionar amb la idea d'heroi que tenia l'autor: l'heroi futurista ha de ser exemplar, com ho era la vida de mossèn Cinto. Mossèn Verdaguer és un místic, és el que anomena Alomar a *El futurisme* un Poeta perquè, com explica en aquesta ponència, «la Poesia és l'única religió permanent, superior a l'envolada frenètica del temps i al pas assolador de les centúries» (1970: 32).

El 1912 publica un text dedicat a Joan Maragall. En l'article, Alomar fa un repàs a l'obra de Maragall, que havia mort el mes anterior, concretament el 20 de desembre de 1911. Alomar fa veure que Maragall es converteix en un poeta nacional, de la mateixa manera que ho fou, per exemple, Verdaguer. Explica que el motiu es deu al fet que Catalunya és una cultura nova, en la qual encara hi ha un to uniforme que permet trobar autors representatius. Lamenta però, que la glorificació d'un autor suposi l'oblit de l'altre com també que s'empri el terme nacional, que encara que sigui superior al de regional, no arriba al privilegi de ser només poeta. Com hem vist anteriorment, la connotació de *poeta* a la teoria d'Alomar és molt significativa, perquè és aquell ésser superior capaç de fer progressar la societat, la massa.

En relació al concepte de poeta nacional argumenta Alomar a *De poetització*:

«Quan un poeta esdevé nacional, ell mateix esdevé objecte de poetització, i la fantasia de cada ciutadà i de cada època afegeix bel·leses noves a la bellesa conscientment fabricada per l'autor. [...] Aquí teniu la poetització de la col·lectivitat sobre la mateixa poesia individual del poeta» (1970: 97).

Posteriorment, intenta explicar la poesia i la persona de Maragall. Destaca d'ell que és un místic i que l'encant de la seva poesia es basa en la suggestió davant un espectacle. A més, diu que és un poeta líric i un orador, ja que el seu lirisme parla directament al poble. Destaca la musicalitat dels seus versos, musicalitat no basada en la rima sinó en la música interna. Cal comentar quina és la interpretació que fa Alomar de la paraula *místic*. Per això, cal fer referència al seu text *De poetització*. Per a Alomar hi ha quatre sentits humans: la *visió*, la *percepció*, la *ponderació* i la *poetització*. Amb els dos primers sentits veiem i percebem les coses, amb el tercer sentit les coses percebudes de l'exterior poden ser dotades d'un tractament científic i amb la *poetització* s'arriba al grau més elevat de coneixement. Anteriorment, hem vist un tipus de poetització, que és la poetització per part de la col·lectivitat de la poesia d'un poeta. Ara bé, Alomar argumenta que hi ha una altra poetització, que és la que fa referència al misticisme i que, com hem comentat anteriorment

consisteix en la divinització de la paraula, en la comunió immediata entre els homes i els Déus.

Hem vist que també destacava de Maragall la musicalitat dels seus poemes. Això és important, ja que per a Alomar la unió de la música i de la poesia condueix a la poetització:

«La unió de la música i paraula és un fort element de poetització, perquè no sols afegeix la bellesa de la cadència harmònica a la veu, sinó que col·loca al pensament les dues ales del ritmes perquè millor voli sobre les posteritats i es posi fàcilment com una papallona, a l'orella dels qui escolten, fent-los sentir la misteriosa còpula de les dues músiques, la que ha poetitzat la modulació i la que ha poetitzat el concepte» (1970: 102).

Al final, Alomar explica que tenia una opinió negativa de Maragall en relació al seu compromís social. Tot i això, argumenta que s'equivocava i publica una carta en què el mateix Maragall explica que intentà publicar un article sobre la Setmana Tràgica, «La ciutat del perdó»¹⁶, que, en aquells moments, no va veure la llum.

«Però us confesso que jo conservava sempre un repar, una forta objecció contra l'obra del publicista d'en Maragall. ¿Per què? Perquè el prestigi de bondat, de respectabilitat, es cosa facil de mantenir quan un s'aparta de la batalla directa y viva, y deixa d'atacar pera no agraviar, y calla la paraula forta pera no perdre l'ecuanimitat serena [...] Trobavem a faltar acció, agressivitat, redemptorisme, afirmació [...] tinc la satisfacció de cloure aquest article ab unes paraules del poeta que l'exculpen de tal acusació. Llegiules, y sabreu ab estupefacció que hi hagué una mà pera tancar la boca d'en Maragall quan anava a cridar misericordia» (1912: 43)

Arribam a la conclusió que Alomar demana als poetes que siguin socialment compromesos, perquè són els poetes els que podran fer avançar la societat. Tot i això, hem de tenir en compte que Maragall sí que fou un escriptor compromès i Alomar vol destacar aquest fet publicant el fragment d'aquesta carta on el mateix Maragall explica la situació en què es trobà quan intentà ser crític amb els fets del juliol de 1909.

Un altre escriptor que apareix en els articles d'Alomar és Maurice Maeterlink. De fet, l'article del número 1718, titulat «El darrer premi Nobel», va dedicat a aquest personatge, ja que havia

¹⁶ «La ciutat del perdó» és un article de Joan Maragall escrit en 1909 en motiu de la Setmana Tràgica. En l'article Maragall demana l'absolució de Francesc Ferrer i Guàrdia i responsabilitat a la burgesia catalana pels fets del juliol de 1909. Maragall intentà que *La Veu de Catalunya* publicués l'article però un acord entre Prat de la Riba, en aquells moments director del diari, i el govern de Maura va impedir la publicació.

estat guardonat amb el premi Nobel de literatura. Aquest article, que lloa i destaca les característiques de la seva obra teatral, estètica i poètica, és interessant perquè lliga l'autor belga amb el catalanisme. De fet, com esmenta Alomar a l'article, moltes obres de Maeterlink entraren a Espanya a través de Catalunya¹⁷. Argumenta que l'obra de Maeterlink va produir «un nou sentiment de selecció, d'aristarquia», que va desencadenar en el *modernisme* literari, provocant que l'art català deixés de ser regional i passés a ser universalista (1911: 754). És a dir, el Poeta, qualificat per Alomar com a místic¹⁸, va crear una minoria amb esperit futurista, els modernistes. Veim com, en aquest article, torna a aparèixer un dels conceptes emprats per Alomar a *El futurisme*: l'aristarquia. Per Alomar, hi ha dues classes de persones creadores de futur: els revolucionaris i els poetes. Aquests futuristes són sempre una minoria i, quan deixen de ser-ho, és perquè ja han introduït en la societat la voluntat de progrés. Llavors sorgeix una nova minoria, l'aristarquia. Alomar parla d'una minoria modernista i renovadora, una aristocràcia futurista. En aquest sentit, és convenient reproduir un dels fragments de la conferència:

«La instauració completa d'aquest ideal de perfecció ha de produir la retroballa d'un altre organisme necessari a tota societat, i que no sols falta a l'hora present, sinó que son lloc està ocupat per altres elements socials que falsament el representen. Vull parlar de la reconstitució de les aristocràcies o, millor dit, de les aristarquies; la integració de la humanitat, igualant la vida, permetrà extreure d'entre la massa total les seleccions amb tota pureza [...] No hi ha hagut moviment nou que no es degués a la iniciativa de les seleccions». (1970: 42 – 43)

Ignasi Iglésias també és l'objecte d'un article d'Alomar, que du per títol el nom de l'autor. «Ignasi Iglésias» és el darrer text que trobam d'Alomar publicat a *L'Esquella de la Torratxa*. L'article, escrit poc temps després de la mort de l'escriptor, és una mena d'homenatge a aquest important dramaturg català. De fet, Alomar admira d'Iglésias el fet que féu avançar el teatre català. A més a més, aprofita l'article per repassar la tasca d'altres importants dramaturgs com Àngel Guimerà, de qui destaca el fet d'alliberar la llengua de dialectalismes,

¹⁷ El 1890 trobam *La Intrusa*, traduïda per Pompeu Fabra. En relació a la introducció de l'obra de Maeterlink a Catalunya hem de tenir en compte el grup de *L'Avenç*. De fet, *L'Avenç* publicà, a més de *La intrusa*, *Quinze cançons* (1904), *Les set princeses* i *Sor Beatriu* (1912). *La Intrusa* va ser representada el 1893 a una festa modernista de Sitges, i tingué un gran ressò. Un altra de les representacions destacades fou l'escenificació d'*Interior* (1900) per part del Teatre Íntim d'Adrià Gual.

¹⁸ Recordem que el místic per Alomar és aquell Poeta que té una connexió directa amb Déu, poeta que arriba al grau més elevat de poetització.

tot i ser encara esclau dels escenaris tradicionals, i Santiago Rusiñol, important perquè aportà la influència de l'art cosmopolita al teatre. Aquests autors es contraposen a Serafí Pitarra, caracteritzat per fer un teatre rural i plebeu. Aquestes precisament són les característiques a les qual Iglésias dóna la volta per convertir la inspiració popular en, tal com ho anomena Alomar a l'article, «alta dramaturgia» (núm. 2574, 1928: 687).

La figura d'Ignasi Iglésias ja apareix en un article molt anterior, del 1911, titulat «Teatre de la Naturalesa» i publicat a la secció de «Crònica». L'article va relacionat amb el fet que el 1911 es van organitzar unes representacions teatrals al bosc de Can Terrers de la Garriga inspirades pel corrent modernista. De fet, el Teatre de la Natura es caracteritzà per a la realització de les representacions en el mateix bosc, que feia d'escenari, convertint-se en un espai modernista. Alomar, lligant modernisme amb futurisme, lloa aquesta nova festa ja que, amb ella, el tradicionalisme i els Jocs Florals han estat superats:

«Barcelona aspira a tenir a la fi uns Jocs publicos en que's confonguin la seva naturalesa y el seu art, y fins, si voleu, la seva política. ¿Imagineu el valor d'uns veritables Jocs publicos com a escola de ciutadania, de civisme, de solidaritat social? Aquí estarà el fonament unic d'una nova religió, religió civil, humana, destinada a substituir els vells cultes, ja morts en l'esperit [...]

L'Ignasi Iglesias es home apte a comprendre aqueixa aspiració» (Núm. 1706, 1911: 562).

Com veim en el fragment anterior, Alomar apunta a Ignasi Iglésias ja que fou qui inaugurà, amb la seva obra *Flors de cingle*, aquest nou tipus de teatre. Finalment, Alomar acaba l'article argumentant la modernitat d'aquest nou teatre:

«Un teatre de la naturalesa [...] seria la devolució del teatre dignificat, aristocratisat, ciutadanisat, a la natura; del teatre que la natura va enviarnos: pagesivol, ruralista, plebleu. [...]

Un teatre de natura ben entès es tot lo contrari d'una festa pagesa i tradicionalista. Es una festade cort, un regal de poetes y seleccions [...] un teatre natural seria la més encertada unió del sentiment artistic ab l'escena patriòtica mateixa» (Núm. 1706, 1911: 562).

Eugeni d'Ors és un altre personatge relacionat amb el món de les lletres que apareix en dos articles d'Alomar apareguts a *L'Esquella de la Torratxa*. De fet, el 1907, Alomar publica «Gloses al Glosari de Xenius¹⁹». Alomar mostra la seva coincidència o conformitat ideològica

¹⁹ Eugeni d'Ors utilitzà el pseudònim *Xènius* per escriure la secció «Glosari» de *La Veu de Catalunya*, secció en què posà en circulació el concepte de Noucentisme.

amb Ors, però també fa alguns comentaris a alguns dels seus conceptes. Això no és d'estranyar perquè moltes característiques del Noucentisme les trobam també a la poesia d'Alomar. De fet, com explica Joan Lluís Marfany, Alomar es decantava per l'arbitrarisme, igual que Ors. Així, els dos autors s'oposaven a l'espontaneïtat lírica de Maragall (1984: 254). A més, igual que Ors, Alomar pensava «que la poesia és un art de refinament, elegància i artificis. I [...] abominava de la Natura» (1984: 255). Cal comentar que Alomar ja havia defensat, el 1905, l'arbitrarisme orsià en una sèrie d'articles publicats a *El Poble Català* sota el títol de *L'estètica arbitrària*:

«Abans que imita la naturalesa (aixís amb minúscula), és preferible imitar Déu». Tal escrivia l'amic Eugeni d'Ors en el pròleg de les seues *Arbitrarietats*. I vet aquí tot un magnífic programa. Aquestes paraules suggeridores i fecundants tanquen una de les més fondes diversitats que hi puga haver entre els esperits; expressen amb nova forma la caracterització principal de tota una raça, [...] concreten un dels signes més clars dels nostres temps» (2000: 217).

Per Alomar l'arbitrarisme era inherent a tota poesia. Recordem que els poetes són els escollits i, per tant, els àrbitres d'una nova vida, els futuristes. Diu en aquest sentit Alomar a *L'estètica arbitrària*:

«la fórmula estètica arbitrària, o arbitrarisme, és en rigor inherent i inseparable de tota poesia. Si *poesia* equival a *creació*, quan se diu *poeta* s'ha dit ja implícitament home-àrbitre de la naturalesa. [...] El poeta, doncs, és l'àrbitre suprem de tota vida nova. (2000: 218)»

A més a més, coincideix també amb l'ideari noucentista amb una altra de les característiques bàsiques, la civilitat. Alomar veia en el ruralisme un perill per al catalanisme i defensava la importància de la Ciutat com element generador de novetats, com element futurista.

Una altra característica d'Alomar és el classicisme. Tot i això, no és el mateix classicisme dels noucentistes. Diu en aquest sentit Joan-Lluís Marfany:

«Val a dir que don Gabriel no caigué en el mateix maniqueisme estètic de Xènius —que té, d'altra banda, les seves esclètxes i no pas poques, ja li ho deia Maragall— i es resistí a oposar diametralment classicisme i romanticisme i a [relacionar] el segon amb el caos. [...] En aquest sentit, la seva poesia és

d'un rigor formal que hauria d'haver satisfet plenament —que, de fet, el 1903, satisfieia plenament²⁰— Xènius [...]

Per a Costa —i també per als noucentistes que tant l'admiraven— el classicisme funcionava com una “duana” ideològica [...] i era un suport del tradicionalisme i també d'una nova forma, més sofisticada, de localisme. Per a Alomar, en canvi, era inseparable del “futurisme” i del cosmopolitisme. A Costa —i, en el fons, als noucentistes— el mite del classicisme de Mallorca li servia per a idealitzar, ennoblir i justificar la Mallorca real del seu temps, tot [relacionat el mite] amb una Mallorca “eterna”; a Alomar li servia, en canvi, per a criticar-la, per argumentar la necessitat de transformar-la, arrencant-la del localisme provincià» (1984: 256–258).

Tot i la divergència ideològica que podem notar en les línies anteriors, trobam encara un altre punt de coincidència entre Alomar i el Noucentisme: l'imperialisme. Tot i això, en l'article publicat a *L'Esquella de la Torratxa* veim que aquest terme no és del tot coincident entre els dos autors. De fet, Alomar argumenta que hi ha dos tipus d'imperialisme, el polític i l'estètic, anomenat també arbitrietat. Explica que en el terme *arbitrietat* coincideix amb Ors però, en canvi, divergeix en el terme *imperialisme* quan aquest té a veure amb la política. En aquest sentit, Alomar fa la següent argumentació:

[...] «pera que'l nostre acord fos tant exacte, caldria, tal volta, precisar que's tracta d'un imperialisme ben civil, d'un concepte federatiu (com tots els imperis) de les relacions internacionals, en el que estan compreses, sens dubte les dues grans corrents autonomista i socialista que vénen a esser les forces integradora i diversificadora, centrípeta i centrífuga, unitat i varietat de la política universal» (núm.1510, 1907: 790–791).

A l'article de *L'Esquella*, Alomar critica també que Ors hagi admès com a manifestacions de civilitat l'art de Valera o de Pardo Bazán, com també «la distinció falsament ciutadana de la pobra Barcelona de Carles IV, entrevista a través un sainet de Don Ramón de la Cruz, en una glosa profundament anticatalanista» (núm. 1510, 1907: 190).

Finalment, destaca com un darrer punt de divergència el terme *Noucentisme*. Per Alomar, la definició que fa Ors del terme mira massa cap al moment present i l'autor d'*El futurisme* argumenta que s'hauria de mirar cap al futur, on realment trobam els avanços de la societat.

²⁰ El 1903 Eugeni d'Ors escrivia a *Catalunya* «en Gabriel Alomar pot servir-nos ben bé de mestre». La divergència entre els dos escriptors arribà perquè, el 1904, Alomar es posa al costat de la minoria catalanista republicana i liberal quan Ors es partidari de la Lliga Regionalista, que lliga el catalanisme polític amb el conservadorisme burgès (Lluís Marfany, 1984: 260).

Finalment, arribam a la conclusió que la divergència entre Noucentisme i Alomar es basa en el fet que Alomar és antitradicionalista i anticlerical, una divergència ideològica més que no pas estètica.

Cal comentar que mesos abans havia dedicat a Eugeni d'Ors el text «El mite de l'antidéu», «A vós, Xenius, *alter ego*». Aquest text, publicat al número 1494, és una narració que gira entorn a dos protagonistes: l'Home i un àngel també anomenat Llucifer o Fòsfor²¹. Aquests noms els trobam també a *El futurisme*, ja que el concepte de poeta que té Alomar és una conseqüència de la lluita entre l'home i la natura, «del procés pel qual l'individu pren coneixença de la realitat i porta als altres el seu coneixement», la llum (Rosselló dins Alomar, 2011:13). Per explicar això, Alomar recorre al mite d'Adan:

«Aquí el teniu [...] el primer Home, rodejat de totes les esplendors de la natura però confós amb ella, incapaç de la plena consciència [...]. I heus aquí que l'impuls adormit se posa a bategar i li parla calladament, oferint-li la llum, la noció, la coneixença. I fins aqueix impuls s'ha personalitzat en la fantasia germinatriu dels pobles, i ha estat *Lucifer, Fósforos*, el qui porta la llum, el qui vol conèixer, el qui llença el dardell de la raó en l'avenc volcànic de lo ignot. Ha estat l'Àngel de la Revolta, el primer rèprobe, el primer indòmit, el primer proterve, qui ha alçat el *Non serviam* a costa dels més grans dels sacrificis, el sacrifici de la glòria indefinida» (Alomar, 1970: 22)

En la narració l'Home arriba a un pacte amb l'Àngel de la rebel·lió per tal de poder conèixer tots els mons desconeguts. En aquesta coneixença hi intervenen altres personatges literaris destacats com Mefistòfil, nom del diable que s'apareix a Faust i amb el qual pacta oferir-li tot el que vulgui a canvi de la seva ànima. També apareix Virgili, personatge de la *Divina Comèdia* que guia Dant en el seu viatge per l'Infern. Per tant, veim que apareixen diversos personatges relacionats amb el diable que es farà poeta per, com diu en la narració, escriure «la poesia definitiva de la meva manera actual. Una *Satànica*» (Núm. 1494, 1907: 534). La narració serveix per exemplificar la seva teoria basada en el fet que aquell qui ha vist la llum és el poeta que ha de guiar la societat i sacrificar-se per fer-la avançar.

La figura del diable apareix com a temàtica principal a «Divagant a l'ombra», article que porta per subtítol «Un aspecte de Carducci» i que Alomar dedica a Diego Ruiz amb aquestes paraules: «I en aquest moment de dolça serenitat, penso en vós, amic Diego Ruíz, i os dedico, en memoria del vostre *Nieto de Carducci*, aquesta fantasía» (Núm. 1544, 1908: 503). De fet,

²¹ Gabriel Alomar emprà el pseudònim *Fosfor*, el qui porta la llum, per signar els articles que publicà a *El poble Català*.

el 1907, any de la mort de Carducci, Diego Ruiz²² publica el seu llibre de memòries, que titula *Nieto de Carducci*.

Hem de comentar que el 1907, a *El Poble Català*, Gabriel Alomar ja havia dedicat un article a Diego Ruíz, «La catalanitat de l'esperit» (núm. 633, 10 de novembre de 1907). En aquest article Alomar explica que Diego Ruiz, encara que no sigui nascut a Catalunya, és català. Aquesta catalanitat es deu al fet que Ruiz s'adaptà d'esperit, la qual cosa significa que adoptà la llengua catalana com a llengua habitual, va conuiu amb els ideals de la ciutat i s'identificà amb tot un poble. Així, Alomar argumenta que «en l'entonació, en l'eloqüència, en l'estil, fins en la darrera ressonància de la vostra veu [la veu de Ruiz], divagant entre línies, s'hi sent la vibració de la vostra catalanitat» (1907: 1).

Nieto de Carducci és l'obra de Ruíz a la qual es referirà Alomar a l'article publicat a *L'Esquella de la Torratxa*. Segons Jardí, Ruiz es sentia identificat amb «el llorejat poeta italià, que invocava Satanàs com la personificació de la rebel·lia de l'home contra el seu fat, i a l'obra en qüestió proclamava que el primer precepte de l'individu era l'odi» (Jardí, 1985: 85). En l'article Gabriel Alomar fa un repàs a la figura del diable a través de la història literària i artística. Així, explica l'evolució d'aquest personatge passant per les religions politeïstes, les monoteïstes com la cristiana i la musulmana i autors com Dante, Baudelaire fins arribar a Carducci, qui inverteix els valors convertint el diable en el Satanàs del bé.

La dedicació de l'article a Ruiz no és d'estranyar. De fet, Diego Ruiz va ser, com explica Assumpta Camps, un seguidor de Carducci i va contribuir a la difusió de les idees de l'autor italià a través dels articles publicats a *La Vanguardia*, *La Publicidad*, *El Poble Català* o

²² Diego Ruiz Rodríguez fou un metge, escriptor i filòsof extravagant que es va instal·lar a Catalunya a principis del segle XX. Cosí de Picasso, es trasllada de Màlaga a Barcelona el 1894 i estudia el doctorat a Itàlia. Tot i això, Ruiz abandonà la medicina després d'aquest viatge, que el marcà profundament (Jardí, 1984:83). Així, es va dedicar a la filosofia i publicà obres com *Genealogía de los símbolos*, *Llull, maestro de definiciones* i *Teoria del acto entusiasta* (1905) i *Jesús como voluntad* (1907). En aquestes obres presenta el seu sistema filosòfic, «Clavis Methodica». Es va incorporar al Modernisme i col·laborà amb els periòdics *El Poble Català* o *La Publicidad* amb articles de contingut catalanista i obrer. El 1907 publica les seves memòries titulades *Nieto de Carducci* i també publica *Del poeta civil i el cavaller*, llibre on exposa el «programa d'una *Dictadura espiritual de Catalunya*» (Jardí, 1984:102). Hem de destacar que reprendrà la medicina i com a psiquiatre arribà a dirigir el manicomí de Salt, a Girona. Allà escrigué *Contes de la Glòria i de l'Infern i Diàleg i màximes del Super-Christ* (1911), obra que causà un cert escàndol en la societat catòlica del moment ja que, entre altres coses, aplega narracions com «Jesús fou Satàn», on argumenta que la blasfèmia és el primer precepte religiós (Jardí, 1985:111). Prudenci Bertrana a *Jo! Memòries d'un metge filòsof* narra la vida i destrucció d'un personatge que és la caricatura de Diego Ruiz (Arbussà i Coromines, 1992: 83–88).

sobretot, a través de les seves memòries d'on hem de comentar el subtítol, «Confidencias, memorias y cartas de un endiablado de nuestros días». Per a Ruiz, Carducci és un exemple de poeta i model literari en la societat moderna. A més a més, de la seva obra en destaca, sobretot, la imatge de Lucifer (Camps, 2006–2007: 55). Amb motiu de la mort de Carducci, Ruiz va escriure *Satana il grande*, on ens presenta Carducci com «una nueva encarnación prometeica, otorgando a la figura del poeta la misión de redentor de la humanidad, como Prometeo, quien, al robar para los hombres el fuego divino, se erige en su redentor». És, per tant, el «modelo de subversión de los valores tradicionales» (Camps, 2006–2007: 56). La figura de Prometeu és emprada també com a exemple en *El futurisme* d'Alomar:

«I aquí arribem a un altre dels grans símbols en què es concrecionan aquella sempiterna lluita: el símbol de Prometeu, encarnació clàssica de la gran Antagonia. [...] Si Adam representava la protesta de la humanitat, Prometeu personifica la de l'individu. I, enmig de l'horror del càstig, amb les entranyes fetes a trossos, invectiva les forces rivals, eternalment invencibles, i preveu en la boira l'esdevenir de les generacions obstinades en l'empresa, desesperadament» (Alomar, 1970: 23).

Carducci és per a Ruiz la figura del *geni* que és, per a aquest autor, «una nueva encarnación de Lucifer, y, como tal, se definirá por ser rebelde, prometeico, anticonformista, subversivo, etc.» (Camps, 2006–2007: 57).

Gabriel Alomar també és un admirador de les idees de Carducci. De fet, la seves idees sobre l'heroi messiànic i, fins i tot, el seu anticlericalisme provenen de Carducci. També influït per aquest autor, Alomar emprarà el metre clàssic en els seus poemes.

Així, finalment, en l'article de *L'Esquella de la Torratxa*, Alomar reivindica la figura de Carducci amb aquests mots:

«Més l'hora de la total reivindicació arriba. I el seu poeta és Carducci. L'oda *A Satana* és ja pregaria positiva, al nou Déu de Bé. L'inversió dels valors morals és completa. El mal d'ahir és el bé d'avui; el bé d'ahir és el mal d'avui. Satan és el bé [...]. És la rebelió.

L'era positiva comença en aquet Carducci, el vostre Carducci, el meu Carducci, —bon amic Ruíz». (Núm. 1544, 1908: 505–506).

A Diego Ruiz, Alomar també li dedicà un altre dels seus primers articles publicats a *L'Esquella*, «Petita fantasia sobre les futures epopeies²³», publicat al número 1480. L'article cal contextualitzar-lo al marc de la Conferència Colonial Anglesa, duta a terme a Londres el 1907. Aquesta conferència fou també anomenada Conferència Imperial. Alomar imagina la futura epopeia que cantarà les gestes angleses, imperi que ajunta en una sola unitat diferents països i nacions. A més a més, Alomar afegeix:

«Mai la federació, mai l'autonomia, tindran una encarnació més vigorosa, ni oferiran al món una prova més cabdal de la seua eficàcia. I aqueix somni generós, la supressió definitiva de la guerra, i aqueixa utopia grandiosa, la confederació universal, no ha tingut avui una més potent garantia de la seua possibilitat» (núm.1480, 1907: 310).

L'article acaba fent una reflexió que no només es cantarà en un futur l'epopeia britànica, sinó també la nord-americana, que cada dia fa realitat el somni de dominar el món, la japonesa, la russa, amb la revolució i el despertar del poble, i la francesa que camina cap a la democràcia social. Fins i tot, cantarem l'epopeia balcànica que ajuntarà una nova federació. Alomar també veu l'epopeia de Catalunya, de la qual ell vol ésser un soldat que assisteixi a la caiguda d'un Ilion que acabarà per ser català.

Al número 1752 Alomar publica un article, titulat «Flors de burgesia», dedicat a Prudenci Bertrana, que fou director de *L'Esquella de la Torratxa* i *La Campana de Gràcia*. Seguint la tipologia d'article o narració que publicava Prudenci Bertrana, que Alomar qualifica de «flors provincianes», Alomar decideix fer el mateix tipus de text. De fet, podem dir que el text d'Alomar és una espècie de *pastiche*, un text escrit amb l'estil i/o temes propis d'un altre escriptor, a manera d'homenatge o de crítica. En aquest treball, Alomar narra com un botiguer està queixós del fet que les prostitutes hagin comprat unes camises molt a la moda i que, per aquest motiu, i pel fet que van per la ciutat sense cap prohibició, les altres dones no vulguin comprar-les. Alomar, acaba la narració fent una reflexió sobre la provincianitat que encara regeix Catalunya i sobre el fet que escandalitza encara la imatge de París. Recordem que per a Alomar un país provincià és aquell oposat a un país futurista i que París és el model a seguir ja que, per a Alomar, França és «la gran institutriu del món» (Alomar, 1970: 89). Alomar dóna les gràcies d'aquesta proesa al jacobinisme. De fet, aquesta és la definició que dóna

²³ L'epopeia, per Alomar, correspon a la forma èpica de poetització. Per tant, és una forma de poetització col·lectiva, amb sentit nacional i que resumeix l'esperit d'una col·lectivitat. (Rosselló dins Pons *et al.* 2007 :114)

Alomar al jacobinisme²⁴ a «L'Escola filosòfica del catalanisme. (Utopies i paradoxes)», on diu:

«És l'escola filosòfica de la revolució; la que, amb gallard de menyspreu de l'actualitat xaruga, n'improvisà una altra donant-la als pobles perquè s'hi avesessin, en compte d'avesar el sistema als pobles que precisament volien subvertir. Fins en l'acceptació originària de la paraula jacobinisme, aquest fou l'explosió de tota una cultura ciutadana, París, imposant-se a la pseudo-federalitat girondina, darrera transacció del París futurista amb la vella França» (Alomar, 1970:86).

Relacionat també amb escriptors, apareix al 1915 una crònica titulada «L'epifania de Bèlgica», article en què Alomar fa una crida als artistes espanyols per a la confecció d'un llibre en comú en honor a aquest país. El text porta la dedicatòria «Al molt amable company Picarol»²⁵, dibuixant i caricaturista que també col·laborà amb *L'Esquella de la Torratxa* i a qui Alomar deu la idea de confeccionar aquesta obra que proposa. Cal comentar que aquest article es situa en el context de la Primera Guerra Mundial quan, Bèlgica, país neutral i de nova formació (la seva independència es produeix el 1830), és envaït per Alemanya per tal d'atacar França. Alomar, que comparà la història de Bèlgica amb la del naixement del Jesús bíblic, argumenta que Espanya pot regalar-li el llibre en gratitud a l'ajuda francesa, ja que identifica França amb Bèlgica, en les inundacions de Múrcia²⁶.

Gabriel Alomar també dedicà alguns articles a lloar l'obra de personalitats no literàries. És el cas de «L'obra de mossén Pedregosa». Alomar, en l'article, explica i lloa la tasca d'aquest religiós²⁷, amb qui, encara que Alomar no era catòlic practicant, explica compartir una mateixa fe. Diu Alomar que «Pedregosa es un dels meus germans de fe, y'm sento noblement envejós del seu ministeri» (Núm. 1670, 1910: 818). Podem destacar que Alomar lloa la tasca d'un religiós exemplar en contraposició a les crítiques que fa a l'Església com a institució.

²⁴ La idea del jacobisme és una de les contradiccions més greus d'Alomar, ja que el jacobinisme francès es caracteritzà per un centralisme ferotge.

²⁵ *Picarol* és el pseudònim de Josep Costa Ferrer, dibuixant i caricaturista que col·laborà amb nombroses publicacions com *Cu-Cut!*, *L'Esquella de la Torratxa* o *La Campana de Gràcia*.

²⁶ Múrcia, el 1879, va patir unes inundacions que afectaren als veïns de la Riada de Santa Teresa. En aquell moment, els parisencs ajudaren econòmicament a la recuperació del poble. Atesa la transcendència de la catàstrofe, Joan Alcover va escriure un poema en castellà titulat *La inundación de Murcia*.

²⁷ Josep Pedregosa (1872–1957) fou un sacerdot català que dedicà la seva vida a la caritat. Fou capellà de la presó provincial de Barcelona i es dedicà a la regeneració dels presos i adolescents. També ajudà als sense llar, pobres, etc. De fet, fundà la Cada de Família pel pobres i el Patronat de Lliberts i de la Infància abandonada.

En relació al personatge de mossèn Pedregosa cal comentar que a *L'Esquella de la Torratxa* apareix publicada una glosa de Santiago Rusiñol, «Mossén Pedregosa», signada amb el pseudònim *Xarau*, i dedicada a ell. La glosa apareix al número 1742, publicat el 17 de maig de 1912.

Al número 1675 Alomar publicarà un article que parteix de la figura d'Isadora Duncan, ballarina creadora de la dansa moderna. De fet, l'article destaca l'orientalisme i la nuesa dels peus com aspectes innovadors. Alomar s'encarrega de diferenciar la nuesa de la dansa de la pornografia, ja que en la dansa hi ha art i poesia. Per tant, compara la ballarina amb una divinitat i el seu ball amb l'erotisme diví i místic. La bellesa femenina comparada amb una divinitat és un tema que apareix també a «La Venus i la dona», publicat el 1914 al número 1827. Alomar hi explica la troballa d'una figura mitològica, Victòria, en un poble. Aquesta estàtua és posada a una font pública i és anomenada *la Venus del poble*. Alomar compara la lletgesa d'una vella que va a la font amb la Venus, demanant-se com l'amor pot crear formes tan diferents. Arriba a la conclusió que «sobre el fang primitiu hi hà sempre l'estatua possible, i que sobre la carn de corrupció hi hà sempre el Déu possible» (1914: 5). Finalment, arriba una jove bella a la font que es confon amb la Venus, per la qual cosa Alomar es demana quina de les dues és immortal, quina és la bellesa divina.

La immortalitat, en aquest cas lligada a l'astronomia, és un tema que també tracta a «Mirant el cometa», text publicat al número 1623. L'article és una reflexió sobre l'eternitat dels astres en contraposició a la vida dels homes. Explica com els homes primer donaren a les constel·lacions noms de déus, deesses o herois. També donaren noms de déus pagans a les estrelles. Als cometes, en canvi, se'ls ha donat el nom del seu primer observador, l'esperit del qual queda en les coses eternes.

4.1.2. Comentari o crítica literària

Alomar, també té alguns articles de crítica literària. Així, el 1907 publica «Llegint a l'ombra», article dedicat a Teodor Llorente en motiu de la publicació del seu primer recull de poesies en castellà, *Versos de juventud*. Alomar defineix Llorente com a patriarca valencià, però es mostra pessimista en relació al catalanisme valencià, perquè la llengua catalana ha perdut a València l'exclusivitat. En l'article, Alomar va comparant les pàgines del llibre i les diferents poesies amb pètals, i va citant diverses composicions del llibre que tenen per tema l'amor, temàtica principal del llibre.

Finalment, després de lloar algunes composicions com *Reminiscència*, fa una crítica a la nota final del llibre «*No se ha puesto en este libro FE DE ERRATAS porque no las hay*», lamentant que en el llibre hi ha errors que es podrien millorar.

Al número 1599 publica «Soliloquis», on comenta el llibre titulat *El romancero de la guerra de África*, publicat el 1860. Es tracta del llibre que Mariano Roca de Togores²⁸, marquès de Molins, va escriure amb els seus amics Amador de los Ríos, el Duc de Rivas, Cervino, Flores, Severo Catalina, Galiano, Madrazo, Campoamor, Hartzenbusch, Tamayo i De la Vega. El llibre, tot i ser del 1860, és aprofitat per Alomar per parlar d'un tema d'actualitat: el conflicte del nord d'Àfrica. De fet, el juliol del 1909, un mes abans de la publicació de l'article, havia esclatat la coneguda «Guerra de Melilla», quan el 9 de juliol havia estat atacada la via del ferrocarril que els espanyols construïen des de Melilla a les mines de Desula. És important recordar, que a causa d'aquesta guerra s'enviaren soldats a Àfrica, la qual cosa fou una de les causes de la Setmana Tràgica, que va esclatar el 26 de juliol del 1909.

Alomar, en l'article, fa una crítica a *El romancero de la guerra de África*, crítica que podem traslladar al terreny històric, al colonialisme. Explica com la poesia de romancer és una poesia antiga, tradicional i, per tant, oposada al modernisme.

Un altre article de crítica literària és «Llibres amics», article en què Alomar fa un comentari de *Visionaris* de Pous i Pagès i de la traducció de *Fioretti* duta a terme de J. Carner. En relació a la primera obra, Alomar comenta que en el llibre s'hi pot trobar el drama d'aquells inadaptats al medi que creen un medi adaptat a ells mateixos, drama que pot comparar-se amb el mateix que viuen els dos autors. De la traducció feta per Carner, en destaca l'ús del llenguatge i l'estil. Ara bé, aprofita aquest context de literatura franciscana per contraposar dues visions del cristianisme i donar la seva visió sobre l'Església. Així, contraposa el cristianisme dels franciscans, basat en la bellesa i en l'acceptació del paganisme, i el del Déu bíblic, basat en la mort i molt més sanguinari.

²⁸ Mariano de las Mercedes Roca de Togores (1812–1889), primer marquès de Molins i vescomte de Barcelona, fou un escriptor i polític conservador. Va ser membre de la Reial Acadèmia de Belles Arts de San Fernando i de la Reial Acadèmia Espanyola, de la qual va arribar a ser-ne director en 1865. Com a escriptor va conrear tots els gèneres. Les seves obres completes es van imprimir amb el títol *Obras de Mariano Roca de Togores, Marques de Molins*.

4.1.3. L'anticlericalisme

La visió que té Gabriel Alomar en relació a l'Església la trobam també a altres articles com, per exemple, al del número 1502, titulat «Les portes de l'infern» i subtitulat «Am motiu de l'encíclica Pascendi». Aquest article, publicat l'11 d'octubre del 1907, lliga un fet d'actualitat en aquell moment, la promulgació, el 8 de setembre de 1907, pel papa Pius X del *Pascendi dominici gregis*²⁹, amb les seves idees en relació al clericalisme. De fet, Alomar explica com l'encíclica torna a ser una mostra més de la ruptura de l'Església amb la modernitat, com argumenta que també ho fou el *Syllabus*³⁰. Cal comentar que posteriorment, al número 1510, Alomar torna a parlar de l'encíclica per argumentar que l'Església, a través d'aquesta encíclica, condemna la filosofia, és a dir, la «curiositat (aquesta curiositat malsana per tot dogmatisme i que l'Església ha condemnada una volta més en l'encíclica *Pascendi*)» (1907:790). Aprofita l'article per explicar la seva posició anticlerical. Així argumenta que la seva «emancipació no's deu a la lectura de llibres heterodoxes: se deu, ben al contrari, a la lectura de textos freda i severament ortodoxes», els quals arribaven a la conclusió que el liberalisme era un pecat. Aquesta conclusió fa pensar en el llibre *El liberalismo es pecado* (1884), de Fèlix Sardà Salvany, que Alomar va llegir durant l'adolescència, com conta a Josep Pla al volum XV de la seva *Obra completa*:

«—A dotze anys —em diu— vaig sofrir una crisi religiosa. La meua única crisi. Passava per un carrer de Palma i a l'aparador d'una llibreria vaig veure un exemplar d'«El liberalismo es pecado», de Sardà i Salvany. El vaig literalment devorar. És un llibre molt fort, admirablement ben trobat, una estructura lògica, sense cap esquerda. Sardà demostra d'una manera irrefutable que el liberalisme és pecat. Però no vaig poder comprendre que pel fet d'ésser pecat es pugui deixar de ser liberal. I vaig decidir fer-me liberal. Si parlu de mi amb gent de Palma, moltes persones us diran que jo sóc en Barrufet, és a dir, una encarnació del dimoni, i que tinc, almenys, una cama a l'infern». (1970: 109–110)

Per això, argumenta que no són els llibres heterodoxos els perillosos, sinó els ortodoxes. Aquesta afirmació rau en el fet que, perquè els llibres puguin ser efectius, és necessari que la

²⁹ *Pascendi dominici gregis* és una encíclica a la qual l'Església catòlica condemna el modernisme. Tal com explica César Izquierdo, el document està dividit en dues parts: a la primera part hi ha una exposició de les doctrines modernistes i a la segona part, de caràcter disciplinar, s'enumeren diverses mesures per combatre el modernisme. (2007: 55)

³⁰ El *Syllabus Errorum*, publicat el 8 de desembre de 1864, és una llista de vuitanta idees que el papa Pius IX va qualificar d'heterodòxies i, per tant, incompatibles amb el catolicisme. Entre les idees condemnades tenim, per exemple, la llibertat de pensament de mestres i escriptors catòlics o la separació de l'Església i l'Estat.

consciència s'hagi emancipat de la fe cristiana. A més, argumenta que l'Església sol pot castigar els fills de l'Església; però, quan un se n'ha emancipat, el càstig no arriba i passa a viure en llibertat. A més a més, aprofita l'article per fer una crítica a aquells catòlics que ignoren la doctrina, però en diuen ser fidels seguidors. De fet, explica que dins el temple no hi pot haver creença ja que, per haver-hi creença, cal una prèvia coneixença intel·lectual del que s'ha de creure que l'Església no permet. Acaba l'article explicant com l'Església ha perdut reconeixement i vitalitat, ja que al món llatí ja es comença a apartar de «l'Església militant, institució [...] essencialment polític-religiosa» (1907: 664).

Una altra crítica a l'Església apareix a «La tomba d'en Casalotes», article publicat al número 1800. Aquest article narra com un vell rep les injúries dels infants en nom de Crist, manats pel vicari del poble, ja que és condemnat per la societat per no ser catòlic. A més, fa un petit homenatge a una dona que, marginada per ser prostituta, fou l'única que ajudà el vell. Per tant, aprofita aquesta narració per fer una crítica a l'Església, institució en què els valors de solidaritat, tolerància, etc., es veuen corromputs pels mateixos seguidors i predicadors.

Hem de fer referència a un article publicat a la secció de crònica del número 1665. Es tracta de «El monument panteó». Aquest text gira entorn del monument al Doctor Robert, metge i polític de Barcelona. De fet, fou batle de Barcelona i president de la Unió Regionalista i de la Lliga Regionalista i diputat a Corts el 1901. El 13 de novembre de 1910, any de publicació de l'article, s'inaugura a la Plaça Universitat de Barcelona el Monument al Dr. Robert. El monument, d'estil modernista, és obra de Josep Llimona i Bruguera i, encara que està dedicat al Dr. Robert, acaba sent un monument en honor a tot el poble, poble que es pot veure representat en l'escultura. De fet, al monument, apareix la figura d'un pagès, d'un obrer i fins i tot d'un clergue. El clergue, com explica Esquinas Jiménez, sembla un homenatge a Mossèn Jacint Verdaguer, que morí, com el doctor, el 1902 (2013: 87). De fet, en l'article de *L'Esquella de la Torratxa*, format a partir d'un diàleg, els protagonistes es qüestionen si és o no mossèn Verdaguer el clergue del monument. A més, Alomar relaciona el símbol del capellà amb les revoltes anticlericals de la Setmana tràgica: «Ja tenim un *capellà representantiu*, pera que demà una revolta popular el decapiti y l'arrastri, *representativament* també...» (1910: 138).

Cal comentar que el monument té dues parts diferenciades: en bronze trobam la vessant política de Robert i en pedra, la vessant dedicada a la medicina. Com a símbols del catalanisme, trobam la senyera i la creu de Santa Eulàlia. Hem de destacar que aquesta obra escultòrica serà condemnada per Franco, qui el 1940 n'ordena la destrucció. Per sort, el batle

Miquel Mateu va decidir conservar les peces en un magatzem i el 14 de maig de 1985 es torna a reinaugar el monument a la plaça Tetuán.

Com hem explicat, un dels símbols del catalanisme és la creu de Santa Eulàlia. Alomar critica aquest símbol en l'article, ja que relaciona la creu amb un element clerical. Per a Alomar, l'Església serà una institució molt criticada, com hem vist anteriorment. Recordem que Alomar relaciona part del cristianisme amb la sang i la mort. Aquest fet està relacionat amb el final de l'article, on identifica la creu de Santa Eulàlia amb la mort i, per tant, creu que converteix el monument del doctor Robert en un monument o panteó de cementiri. En relació al tema de la mort lligat a l'Església és interessant explicar un fet biogràfic d'Alomar, que s'ha considerat com l'origen de la seva actitud davant l'Església catòlica. Quan el pare de Gabriel Alomar va morir, ell i la seva germana Aina quedaren sota la tutela del seu oncle, que era capellà, Jaume Alomar. Aina estava malalta i quan experimentà un agreujament sorgí el conflicte entre l'oncle, partidari de l'extremaunció i Alomar, que s'hi oposava perquè argumentava que aquell fet podia ferir la sensibilitat de la seva germana i acabar amb ella. Tot i això, l'oncle decidí que li donassin els Sagraments. Poc després, Aina Alomar va morir. Segons Antoni Serra, aquest fet va marcar molt el jove Alomar fins al punt de ser l'origen del seu anticlericalisme. De fet, com explica Serra a *Gabriel Alomar (l'honestat difícil)*, Alomar, destrossat després de la mort de la germana, es dirigí cap a la Seu cridant: «Vos combatré tota sa meva vida!» (1984: 25).

4.1.4. Alomar i Mossèn Alcover

Una atenció especial mereix l'article «La qüestió Mossèn Alcover», publicat el 1912. En aquest article Alomar lamenta que s'hagi encarregat al filòleg manacorí, per part de l'Institut d'Estudis Catalans, l'estudi i codificació de la llengua catalana. Argumenta que Alcover és un home que empra una llengua grollera, arcaica i gens ciutadana. Recordem que, per a Alomar, la ciutat és un ideal clàssic que representa l'obra futura, enfront del ruralisme, caracteritzat per la tradició. De fet, el compara amb els personatges dels sainets i expressa, irònicament, que ell hauria de ser objecte d'estudi. Lamenta també l'ús de la llengua que fa Alcover en les publicacions de *L'Aurora*. De fet, en la revista *L'Aurora*, com explica Moll, del març de 1910 endavant un article d'Alcover ocupava el primer lloc de la publicació. L'article «portava com a lema: *Parla en Revenjoli; escoltau i oireu*, i com a títol un mot que expressava la idea de cops, tupada o renyada forta» (Moll *et al.*, 2004: 80). Alcover publicà alguns textos contra

Alomar, tot i que havien estat amics «gràcies a l'ideal catalanista que els unia» i pel fet d'haver «coincidit sovint com a companys de tertúlia en el salonet de Don Joan Alcover, on es reunia el floret d'escriptors i intel·lectuals de Mallorca» (Moll dins Perea, 2004: 80). Tot i això, després que Alomar pronunciés la conferència *El futurisme* a l'Ateneu Barcelonès l'amistat entre els dos personatges es va rompre. De fet, com comenta Jordi Castellanos, després del ressò de la conferència, Alcover va escriure a Prat de la Riba reclamant l'expulsió de G. Alomar com a col·laborador del diari *La Veu de Catalunya*, argumentant que la conferència va ser un escàndol a Mallorca i que si hi col·laborava Alomar la causa regionalista es veuria afectada ja que, a Mallorca, els capellans eren la base per consolidar el regionalisme (Alomar, 2000: 23–24). Així, el gener de 1908 —segons explica el seu deixeble Francesc de Borja Moll— Alcover va refutar un article a Alomar on tractava de capità de lladres el rei Jaume I. Posteriorment, ja el 1910, Alomar va publicar dos articles a *El ideal* on comentava com un aniversari gloriós els fets de la Setmana Tràgica. Això no agradà a Alcover, qui va atacar Alomar. Posteriorment, li va rebatre un article de caire anticlerical titulat *El jesuitisme* i un altre on feia un elogi a Pombal en el marc de la República portuguesa. De fet, els articles d'Alcover contra *Mestre Biel de la Mel* s'anaren succeint cada vegada que Alomar opinava sobre temes religiosos (Moll dins Perea, 2004: 31). L'enemistat entre els dos personatges fou tan gran que, essent Alomar diputat per Barcelona, quan es planteja en el Parlament la qüestió de subvencionar el *Diccionari* de mossèn Alcover, Alomar s'hi oposa dient que Alcover no era el lingüista adequat per emprendre aquesta tasca. Llavors, Alcover va iniciar una campanya contra Alomar, presentant-lo davant la societat mallorquina, molt conservadora, com un anticlerical (Serra, 1984: 48–49).

Com hem vist, un dels elements que distanciaven Alomar i Alcover era la visió del món que cada un tenia, partint de dues visions culturals i ideològiques diferents. Alcover era conservador, immobiliista i catòlic. En canvi, Alomar era liberal i republicà. La visió de l'Església que té Alomar es pot veure en l'article que comentam. De fet, fa una referència a la culpabilitat de l'Església en la divulgació d'una llengua pobra i argumenta aquest fet en el motiu que l'Església està interessada a tenir un poble ignorant i, per tant, manipulable. Finalment, compara Alcover amb el P. Ferrer³¹, frare contrari als constitucionals i que escrivia a *Diari de Buja* amb aquesta llengua dialectal que Alomar no comparteix, semblant a la

³¹ Miquel Ferrer i Bauçà (Palma, 1770-1857) fou un frare trinitari, escriptor i periodista. Fundà el *Diari de Buja* el 1812 per lluitar contra les idees liberals. De fet, el 1814, restaurat l'absolutisme, va ser passejat en triomf pel poble i va organitzar una cremadissa de textos liberals.

llengua amb la qual escrivia Alcover a *La Aurora*. Finalment, compara també Alcover amb el jesuïta P. Garau³², qui escriví una apologia de la cremadissa dels xuetes, la qual cosa demostra la violència dels atacs entre els dos escriptors. Encara que Alomar no ho explica a l'article, és interessant recordar que Mn. Alcover va escriure *L'Inquisició d'Espanya*, estudi destinat a justificar les raons de l'existència d'aquest tribunal i dels beneficis que aportava a la societat.

Els atacs d'Alomar a Alcover no només els trobam en aquest article, sinó que apareixen a altres textos de *L'Esquella*, tot i que siguin de temàtica diversa. Per exemple, al número 1782, en el qual es comenta un tema lingüístic, com veurem posteriorment, Alomar aprofita el context per qualificar Alcover de «bona ànima inquisitorial» (1913: 130).

Com hem pogut observar, una de les discrepàncies entre els dos autors es basa en la visió que tenen un i altre de l'Església com a institució. Tot i això, l'anticlericalisme d'Alomar s'ha d'entre com una oposició a l'Església com a institució, que formant part de l'oligarquia ha desvirtuat el cristianisme i s'ha quedat ancorada en el passat, en la tradició. Tot i això, per a Alomar, l'estadi religiós és el més elevat en el pensament d'un home, com ho argumenta a *De poetisació*:

«El primer període de les poetitzacions és l'èpic, l'objectiu, el nacional; per ell parla essencialment la poetització col·lectiva i si al final se congria en l'obra magna d'un poeta, en l'epopeia, és que aquest geni ha encarnat com un Messies la raça seva, la religió seva, el seu temps. Una epopeia és sempre, en el fons, religiosa. [...]

El segon període de les poetitzacions és el líric, l'individual, el subjectiu i per ell parla essencialment la poetització personal. No cal insistir en les formes d'aquesta poetització, ja que són les més conegudes. Sols diré que arriben al grau més elevat en la inspiració dels místics, per la qual aquesta cosa d'origen col·lectiu, la religió esdevé cosa individual o sia col·loqui directe de l'home amb els déus, comunió immediata de Déu per l'home, poesia pura, tot simplement». (Alomar, 1970: 103)

³² Francesc Garau (Girona, 1640 - Barcelona, 1701) fou un jesuïta, teòleg i escriptor. A Mallorca se li va encomanar un llibre sobre els actes de fe, *La fe Triunfante*, que tingueren lloc a Mallorca l'any 1691, en els quals trenta-set xuetes foren ajusticiats i als quals hi havia participat en qualitat de qualificador del Sant Ofici. Aquest llibre té una importància cabdal en la perpetuació de la qüestió xueta.

4.1.5. La pena de mort

Un altre tema que preocupava a Alomar era el de la pena de mort. De fet, Gabriel Alomar lluità des de l'aspecte intel·lectual com en l'àmbit polític contra la pena de mort. En aquest sentit, cal recordar la ponència titulada *La pena de mort*, que pronuncià al Congrés de la Llibertat celebrat a Barcelona el 1912. Alomar presenta la pena de mort com un element plebeu i tradicional, que va en contra de la modernitat i de les societats avançades. A més, argumenta que és un dret contrari a la cultura social.

«La pena de mort és, jurídicament, la reducció d'un costum a dret; i no l'aplicació d'un principi racional de dret a l'exercici d'una civilització. Es la persistència d'un fet anterior a tota vera cultura social; d'un fet entre individus qui no compten amb la mutual garantia d'un organisme col·lectiu, embrionari de la Ciutat. Es, en fi, com la religió, com el culte, una persistència plebea de l'element tradicional, de l'element tradicional, de l'element de la multitud, enmig de les cultures constituïdes per la dictadura espiritual de les seleccions» (1972: 23).

A més, argumenta que la pena de mort és una injustícia comesa en mans de la justícia, que condemna l'home pels crims que ha comès i pels crims que poden cometre altres homes. Per tant, és la manifestació de la utilització del terror com a mecanisme d'exemplaritat, la qual cosa el duu a relacionar aquest càstig amb l'edat mitjana i amb l'absolutisme.

«La pena de mort com a dret (pseudo-dret), és la consagració d'un instant humà, d'una passió individual, per la societat: és la *jurisprudència de la venjança*. [...] El fi de la pena de mort, entesa així, és doble: en l'aspecte que en diríem immaterial, teòric, és la satisfacció de la justícia ofesa; en l'aspecte material, pràctic, és l'exemplaritat, l'evitació de crims futurs que puguin cometre els altres homes, l'ús del terror suprem en el crim exercit per la societat per a impedir el crim exercit per l'individu» (1972: 25).

Entre altres aspectes, es qüestiona la figura del botxí i es qüestiona qui són realment els assassins. Per la qual cosa, demana una superioritat moral, que passa per no aplicar el mateix procediment que es vol castigar:

«I com la societat sols pot conservar el dret de castigar mentre conservi la pròpia superioritat moral sobre els castigats, és evident que a la societat li toca començar. Què diríeu si una nació civilitzadora usés, en la guerra contra els bàrbars o salvatges, els mateixos procediments bèl·lics d'aquests? Diríeu que ha perdut ipso facto, el seu dret d'interventora, perquè ha deixat de tenir superioritat social». (1972: 32)

Finalment, Alomar arriba a la conclusió que la pena de mort només fomenta l'assassinat, per la qual cosa creu necessària la seva abolició. A més a més, argumenta que ataca els drets individuals i les llibertats. Per aquest motiu, argumenta que l'educació moral de la societat és clau per fer avançar la justícia i la ciutadania, com també ho és la moralització del poder.

«Així com crec profundament que la pena de mort fomenta l'assassinat, crec que l'abolició fomentaria l'educació moral de l'home i del poble, moralitzant per de prompte el poder, com a representació veritable de les seleccions, dels més dignes» (1972: 71).

A *L'Esquella de la Torratxa* publica alguns articles directament relacionats amb la preocupació d'Alomar en relació a la pena de mort. Així, al número 1815 apareix una narració titulada «El botxí fracassat». La narració narra la història de l'Anton, personatge que sol·licita a l'administració ocupar el càrrec de botxí. Aquest personatge, que no ha aconseguit ocupar el càrrec, cometrà un assassinat que el durà a la forca. Per tant, l'article mostra de forma irònica aquest tipus de condemna i vol fer reflexionar sobre la naturalesa d'aquesta pràctica condemnatòria. Alomar, com en *La pena de mort*, es qüestiona qui són els assassins. Anton, l'assassí condemnat de la narració d'Alomar es presenta per ser un botxí, un assassí legal. Aquesta idea està directament relacionada amb el que expressa Alomar a la seva conferència: «el botxí ja es cuida de dir sacramentalment que no és ell qui mata sinó la llei» (1972: 34).

Un altre article que tracta aquest tema és «La pobre humanitat». L'article, publicat el 1911, tot i ser anterior a *La pena de mort*, ja és una petita mostra de les idees que exposarà posteriorment Alomar. En l'article, publicat a la secció de crònica, es parla del cas Ferrer³³ i en qüestiona la condemna. Alomar argumenta que la pena de mort no és una sentència justa, perquè l'error jurídic és un fet existent. A més a més, argumenta que atempta a la nació, que ha d'assegurar el dret de vida:

«¿com hi pot haver res que tingui una importància més vital que la garantia de la vida y la seguretat d'un ciutadà? ¿Es que les nacions no erigeixen els seus sistemes constitucionals pera assegurar en primer terme la vida y la llibertat individual dels culpables? ¿Es que la Revolució no va ferse pera això, pera'ls Drets de l'home? [...] Ja no es sols el fusellament d'en Ferrer lo que's discuteix! Es el possible fusellament de tots! [...] El sol fet de senyalar-se en les lleis la possibilitat de la revisió implica la possibilitat de l'error

³³ Francesc Ferrer i Guàrdia (1859–1909) fou un pedagog català creador de l'Escola Moderna, projecte de pedagogia llibertària. Fou acusat de ser uns instigadors de la revolta que causà la Setmana Tràgica. Per aquest motiu, fou condemnat a mort, encara que sense les proves suficients i amb proves falses.

juridic. Si els tribunals no poguessin equivocar-se no serien humans: serien divins. [...] Per això un dels més forts arguments contra la pena de mort es l'impossibilitat de reparació» (Alomar, núm. 1684, 1911: 210).

A més a més, hem de destacar que a l'article també hi ha una referència al cas Dreyfus³⁴, que es compara amb el cas Ferrer, en el qual no hi ha proves de culpabilitat. Finalment, es fa una referència al govern de Maura, que seria el responsable en el cas de l'error jurídic en la condemna de Ferrer.

Cal comentar que la condemna de Ferrer i Guàrdia fou segurament un dels casos que més va fer reflexionar a Alomar sobre la sentència de la pena de mort. De fet, Alomar, com comenta Antoni Serra, «fou l'únic —almenys entre els intel·lectuals— a Catalunya que es deixà sentir contra el govern d'Antoni Maura, en un intent desesperat de salvar la vida d'En Ferrer» (Alomar, 1972: 10).

En aquest sentit, no és d'estranyar que al 1911, en el segon aniversari de la Setmana Tràgica, aparegui un article que en fa referència, «La “llegenda” de la Setmana Tràgica». En aquest article, Gabriel Alomar explica com un fet històric passa a ser llegendari. Argumenta que, en un primer moment, els fets com els de la Setmana Tràgica són mal vistos, inspirats pels prejudicis de pau i ordre públic. Posteriorment, ve la repressió i els fets històrics comencen a ser coneguts a altres països. D'aquesta manera, els fets vandàlics, qualificats així en un primer moment, passen a ser qüestionats per la gent, que pensa que potser els instigadors tenien raó.

³⁴ L'afer Dreyfus fou un escàndol polític que es va produir a França quan, Alfred Dreyfus, oficial francès d'origen jueu, va ser acusat i condemnat per traïció i espionatge. La prova per condemnar-lo fou una semblança cal·ligràfica amb una carta que trobaren en una paperera de l'agregat militar de l'ambaixada alemanya, carta en què s'anunciava l'enviament de documents secrets. El judici del cas Dreyfus és conegut per les seves irregularitats. Per això, intel·lectuals com Zola demanaren la revisió del procés judicial. En aquest sentit, Zola publicà a *L'Aurore*, el 13 de gener de 1898, un text titulat «J'accuse» i el cas es va convertir en un focus d'intervenció periodística. Hem de tenir en compte, tal com documenta Damià Pons, que entre el 29 de juliol i 16 de setembre de 1899 es publicaren vint-i-vuit cròniques a *La Almudaina* i vint-i-cinc a *La Última Hora* sobre l'afer Dreyfus. Aquests dos periòdics foren que els que més seguiment feren del cas Dreyfus gràcies a la tasca de Miquel dels Sants Oliver i Joan Torrendell Escales ([1994] 2002: 76).

L'afer Dreyfus fou una de les preocupacions d'Alomar. Per aquest motiu, a *La Almudaina* publicà tres articles: «Ecos de Mallorca. Dreyfus», el 23 d'agost de 1899, «Ecos de Mallorca. França», el 31 d'agost del 1899 i el 16 de setembre de 1899 publicava «Ecos de Mallorca. La condena de Dreyfus». Damià Pons explica que, a part d'Alomar, Torrendell i S. Oliver, altres intel·lectuals mallorquins donaren l'opinió sobre el cas. Entre aquests intel·lectuals tenim Rafel Ballester ([1994] 2002: 73–81).

Llavors, apareix un altre nom, Setmana Tràgica. Finalment, explica que falta un tercer moment per venir, aquell que durà el canvi social, una revolució alliberadora i ciutadana, revolució que anomena *setmana heroica*. De fet, la teoria política de Gabriel Alomar és hereva de la Revolució francesa, tot i que proclama la unió de tots els homes. Diu, en aquest sentit, en un article titulat «Catalanisme social» i publicat el 29 de desembre de 1909 a *El Poble Català*:

«Entre la revolució francesa i la revolució social hi ha aquest paral·lelisme: la Revolució francesa proclamà, “políticament”, la coparticipació de tots els “ciutadans” en la “sobirania”. —D’aquí el sufragi universal, font del poder legislatiu, i el jurat, base del poder judicial—. La nova revolució proclama, “socialment”, la coparticipació de tots els “homes” en la propietat. En rigor, sols aquesta revolució social, verament “radical”, és dir, de “rels”, i no ja de “branques” com era l’altra, pot dir-se proclamadora de Drets de l’Home, mentre que l’altra sols proclamava els del “ciudadà”. Si el catalanisme, en lo polític, vol una autonomia qui “sobiranitzi” a Catalunya, no podrà en rigor arribar-hi si no “catalanitza” els catalans, si no els dóna a tots, com una comunió, menjar i beure carn i sang de Catalunya, admetent-los a la possessió de la terra» (núm. 1763, 1909: 1)

Al final de l’article Alomar reflexiona sobre les conseqüències de la Setmana Tràgica, sobre el catalanisme i sobre el republicanisme. De fet, el catalanisme de la Lliga Regionalista es va veure electoralment afectat a Barcelona a causa del suport donat a la repressió i al govern de Maura. Tot i això, la Lliga es va refer a les eleccions del 1911 i 1913 quan el president de govern espanyol, Eduardo Dato, publicava el decret que autoritzava la creació de mancomunitats de diputacions provincials, cosa que consolidà el prestigi de la Lliga i li donà la direcció efectiva de la política catalana.

En l’article, Alomar acaba dient que sense el catalanisme no hi ha república desitjada.

4.1.6. L’actualitat política, històrica i social

En relació a qüestions polítiques apareix, al número 1693, «Conversa de vagó». El text és una narració on intervenen diferents personatges comentant qüestions polítiques d’actualitat. Sembla que la conversa fou escoltada per Alomar quan viatjava cap a Madrid. Un dels protagonistes de la conversa, personatge del qual no coneixem el nom però que sabem que és representant a Corts, parla del procés Ferrer i del fet que l’Esquerra catalana no aprofités la

situació per vèncer el lerrouxisme³⁵. A continuació, la conversa passa a girar entorn a la situació actual de l'Esquerra i hi intervé un altre personatge. Aquest, recrimina a l'altre personatge que vulguin una política semblant al liberalisme anglès, quan a la pràctica no seria possible, ja que és incompatible amb el proteccionisme i amb la burgesia que caracteritza Catalunya. Finalment, fa una comparació entre Madrid i Catalunya; quietisme material i quietisme espiritual. En relació a aquest article i a les idees d'Alomar en relació al proteccionisme i liberalisme, és interessant comentar algunes reflexions fetes per l'autor mallorquí a *Negacions i afirmacions del catalanisme. Catalanisme socialista*:

«És que Catalunya és a manera d'un empleat col·lectiu de l'Estat. Fins que la seva indústria no sigui emancipada de les proteccions, fins que no hi hagi una separació econòmica, no hi haurà plena consciència de la voluntat d'autonomia. [...]

Us deia que el proteccionisme ha aviciat el fonament de la nostra vida social, donant-nos una base falsa, i ha produït una Barcelona estatista. [...] Tot proteccionisme, català o espanyol, enclou un perill d'antieuropeisme [...].

Anglaterra podria ésser també, com França, un model a seguir per Catalunya, ja que és la nació més gallardament, més cívicament oposada a la Catalunya que patim. [...] Anglaterra és lliurecanvista i liberal» (1989: 10 – 12)

El mateix any, el 1911, Alomar publica «La guerra italo-turca y la civilització», article emmarcat dins el context del conflicte bèl·lic entre el Regne d'Itàlia i l'Imperi otomà per la conquesta de la Tripolitània i la Cirenaica, que va durar del 28 de setembre de 1911 i 18 d'octubre de 1912. Alomar qualifica aquesta guerra com la *bancarrota* del Romanticisme i aprofita el context per defensar la llibertat de les nacions. Així, argumenta que la intervenció americana a la guerra de Cuba s'ha de veure com un acte d'alliberació i que el patriotisme espanyol hauria de consistir a demanar perdó als cubans. Alomar, ja des dels seus inicis com escriptor, en els articles *Un poble que es mor. Tot passant* (1904), defensà la cultura nord-africana amenaçada pel colonialisme. A més a més, fa una petició als periodistes, tot demanant que coneguin bé les circumstàncies històriques abans de parlar dels conflictes. Finalment, fa referència a la intervenció europea al Marroc, on creu que s'imposa la llibertat i la civilització a la força i no s'aposta per ajudar a una voluntat nacional.

³⁵ Bona part del discurs populista i revolucionari de Lerroux arrossegà gran part dels obrers barcelonins a la vaga.

4.1.7. Els viatges

A *L'Esquella de la Torratxa* Alomar també escriu alguns articles relacionats amb viatges. Hem de comentar que aquests articles no són simples descripcions de paisatges, sinó que són impressions de l'autor, el qual aprofita el paisatge, els edificis o la història del lloc que visita per fer una reflexió.

El primer text que apareix, en aquest sentit, es titula «Aires d'Empordà», publicat el 1912. L'article du un subtítol que ens indica quina serà la temàtica de l'article, «El federal i la federal». En l'article Alomar aprofita la descripció del poble per contraposar els conceptes de *rural* i *ciudadà*. Així, argumenta que el poble, encara que sigui rural és també ciudadà i ho justifica en el fet que té ja un cementiri civil i una església evangèlica, per tant, protestant³⁶, símbol que és un poble avançat i que té l'esperit d'una Europa lliure. L'article acaba fent un petit homenatge a la figura del federal, persona ja vella però que un temps fou un futurista que lluità per Catalunya i per la República. Per tant, veu el federal com la figura que encarna alhora els conceptes de tradició i progrés, ja que en el seu moment lluità per la modernització de l'Estat.

El segon text relacionat amb viatges és el següent que apareix per ordre cronològic, «La bona vida d'Elna», amb el subtítol «pàgines d'un viatger piados». Alomar inicia l'article amb una descripció dels claustres romànics, com el de la catedral d'Elna. Descriu també la vila i destaca les paraules *Liberté, Égalité, Fraternité* que es troben damunt el portal de l'església. Aprofita aquest moment per recordar Espanya, qualificada de pobra. Per a Alomar, França és símbol d'avanç, de futurisme. Més ben dit, París és l'ideal a seguir perquè és el centre de cultura i de progrés. Diu Alomar, en aquest sentit, a «L'escola filosòfica del catalanisme (Utopies i paradoxes)»:

«Anglaterra... De què serveix retreure a tota hora el liberalisme anglès com a model a l'esquerra catalana? No. Nosaltres pertanyem a una altra raça, a un altre món. Altres problemes batien les ales sobre el cap nostre. Som llatins, i la més alta concreció de llatanisme és la França. Doncs no oblidem que sols pel jacobinisme la França és encara la gran institutriu del món» (1970:88–89).

A la segona part de l'article descriu l'església i el claustre, tot aprofitant per fer una crítica a la institució. Així, compara la lletjor de les capelles amb la bellesa de les columnes primitives

³⁶ Recordem que, per a Alomar, el protestantisme neix del romanticisme i de la voluntat de diversificació. Un poble diversificat, per a Alomar, és aquell on hi ha llibertat i, per tant, és d'on pot sortir el Poeta futurista.

que la conformaren, bellesa que podem equiparar amb la bellesa clàssica grecoromana. De fet, compara les columnes primitives amb les del Partenó. Aquesta idea té relació amb *El futurisme*, on trobam reflectit el seu pensament progressista a mig camí entre el regeneracionisme nacionalista del modernisme i els valors del classicisme i la civilitat propis dels noucentistes:

«Està clar que lo que s'ha anomenat classicisme és una de les condicions eternes, precises, de tota visió estètica, i forma part integrant de l'espirit universal; no és fórmula d'un dia ni d'un segle, ni d'una era històrica, sinó sediment perennal de la natura humana» (Alomar, 1970: 35).

La bellesa clàssica es contraposa amb l'Església, que descriu com una institució en decadència. De fet, diu en l'article que comentam:

«Enlloc com en aquets temples, ont la lletjor imponderable de les capelles contrasta ab la sublim integritat de la pedra monumental, se us fa visible la decadencia miserable de l'Iglesia, d'aqueixa Iglesia que ahir suscitava catedrals sobre les ciutats y avui profana de requitics idols miraculosos les catedrals» (Alomar, 1912: 805).

Finalment, Alomar fa una referència a Ramon Picó i Campamar i el seu poema *Visca Aragó*³⁷, premiat als Jocs Florals, per lamentar-se, tot observant el Rosselló, que moltes terres ja no són de Catalunya i que els vells guerrers que lluitaren per aquelles terres ja estan ben adormits.

4.1.8. Espanya i Catalunya

Les diferències entre Espanya i Catalunya era una de les qüestions que apareixien també a *El futurisme* i que Alomar tracta també a diversos articles de *L'Esquella de la Torratxa*. De fet, a *El futurisme* Alomar s'acull a les teories racials que relacionen Catalunya amb elements germànics que, a Europa, diu que predominen sobre els llatins:

«Doncs si la corrent dominant en l'Europa del dia és el predomini dels elements germànics sobre els llatins, degut, com us deia abans, a la ductilitat i adequació del protestantisme, ja que la religió és l'ànima mateixa dels pobles, Catalunya, que es diferencia de Castella sobretot pel predomini del fons germànics sobre el fons llatí, té millors condicions que el reste d'Espanya per a europeïtzar-se i recabar l'hegemonia del territori comú» (1970: 52).

³⁷ *Visca Aragó* és un romanç històric de Picó i Campamar, primera Englantina de l'autor, premiat el 1874. El romanç, situat a Elna, narra com Bernat Oms i el poble lluita per no caure en mans de França.

A més a més, argumenta altres elements, basats en la diversitat i oposició d'idees que hi ha a Catalunya, que la converteixen en un espai més actual, més europeu i, per tant, més futurista:

«L'individualisme, tret predominant de Catalunya, principal element de sa diversificació respecte de Castella, retrobà un medi favorable a la seva expansió» (1970: 47)

«Per lo mateix, cal veure en la protesta de Catalunya contra Espanya, més que una qüestió de raça i nacionalitat, una diversificació psicològica, una diversitat i fins i tot una oposició d'idees i sentiments que fa més actual, més europea, més futurista Catalunya que Espanya» (1970: 53).

Aquestes característiques serveixen a Alomar per justificar la necessitat d'establir un catalanisme liberal: «Per això sols afirmem, avui per avui, que el catalanisme, a Espanya, com a protesta contra l'organisme d'un Estat inepte per a la modernització, és una reivindicació noble i justa» (1970: 52).

A *L'Esquella de la Torratxa* apareixen articles que es basen en les idees exposades anteriorment. El primer article que apareix, en aquest sentit, és «La pornografia y l'esperit català», subtitulat «pera'ls nostres puritans». En aquest article, publicat al número 1696, Alomar compara Barcelona i Madrid. Barcelona és personalitzada amb una Marta, dona de casa, feineria, austera i púdica. A Barcelona, ciutat de treball, la pornografia ha de ser d'importació castellana o francesa, ja que la feina eclipsa la vida. En canvi, Madrid és la ciutat de la gràcia i la bellesa, sensual i artista, personalitzada amb les dames de les comèdies clàssiques o en les *hetaires*. Per tant, Madrid, en contraposició a Barcelona, és la ciutat artificial, de vida fàcil. A Barcelona, a més, hi ha dos esperits que es disputen la ciutat: l'esperit mediterrani, clàssic, i el burgès, religiós.

Al número 1761 apareix publicat «En la diada de la Merceneta», article que s'emmarca dins les festes de la Mercè de Barcelona de 1912, festa major que se celebra pels volts del 24 de setembre, dates que coincideixen amb la publicació de l'article. L'article argumenta que el catalanisme és una rivalitat entre Mercè, personificació de Catalunya, i Carmen, Espanya. Conclou que Mercè és nom de ciutadania, per tant, Catalunya essent més ciutadana és més futurista:

«La *Carmen* té rojor de clavell y la Mercè suavitat d'aufàbrega. La *Carmen* ferix l'habit obscur y la Mercè la blancor franca. Aquella, si voleu, té un nom de bellesa; però aquesta té un nom de gràcia. Aquella, ab el seu nom de montanya, seria, en una Lletania o en un Cantar de Cantars, la torre d'un castell

senyorial; y aquesta, ab el seu nom de ciutadania, deure esser l'eco vivent de la frase més amable de les nostres converses:

–Gracies... Mercès...» (*L'Esquella*, Núm. 1761, 1912: 630).

Al número 1792 apareix un article que gira entorn a una balladora gitana de flamenc, de Pastora Rojas Monte, també anomenada Pastora Imperio³⁸. De fet, l'article es titula «La visió de la Pastora Imperio». Alomar reflexiona sobre el perquè diferents poetes³⁹ han homenajat la balladora i conclou que es deu al fet que ella és la representació d'una raça, d'una cultura. Així, va caracteritzant el ball de la dansadora a la vegada que caracteritza la cultura espanyola. Durant l'article caracteritza la seva dansa que uneix amb la figura de torer i que homenatja, diu ell, «des de les sentimentalitats d'una altra cultura» (1913: 309). Per tant, Alomar, no s'identifica amb la cultura «espanyola». De fet, per a Alomar, el ball representa una religió que mor. Així, diu a Pastora que és «la *mima* rutilant d'una religió moribonda. Darrera tu hi ha el chor de tragedia de tota una raça antiga, arribada al moment de renovar-se o morir» (1913: 309).

En l'article anterior veiem que Alomar uneix la tradició dels toros amb la cultura espanyola. Aquest tema apareix també a l'article «Els dos espectacles». Aquest text, publicat al número 1635, el dedica a Marcial,⁴⁰ «qui volgués escriure el nostre petit llibre “De spectaculis”». En l'article Alomar contraposa dues visions de Barcelona a través dels espectacles. La Barcelona espanyolitzant, que es mostra a través dels toros, i la Barcelona europeïtzant, que es mostra a través de les representacions de Wagner⁴¹. Aprofita l'article per fer una crítica a l'Espanya dels toros. Els toros són, per a Alomar, la forma tràgica de l'esperit nacional, la forma que

³⁸ Pastora Imperio fou una balladora gitana de flamenc molt coneguda a principis del segle XX. De fet, va gravar una quantitat important de discs, participà en algunes pel·lícules i va estar de gira per diversos països com Cuba, França, Argentina o Mèxic. Entre les seves cançons més conegudes tenim *La nieta de Carmen*, *Trianerías* i *Mis ojos son verdes*. També hem de destacar que el 1915 Manuel Falla va compondre per a ella *El amor brujo*.

³⁹ Álvarez Quintero, Jacinto Benavente, Antonio Machado, Ramón María del Valle-Inclán, Ramón Pérez de Ayala, Francisco Villaespesa o Emilio Carrere van inspirar-se en Pastora Imperio per a la composició d'alguns dels seus poemes.

⁴⁰ Marco Valerio Marcial fou un poeta llatí nascut l'any 40 d.C. La seva principal obra és *Liber spectaculorum*, obra que celebra la construcció del Coliseu.

⁴¹ A principis del segle XX a Barcelona l'afició musical de Barcelona anava estretament lligada a les òperes de Wagner. De fet, el 1901 es fundà l'Associació Wagneriana de Barcelona. Recordem que pel Modernisme l'òpera és l'expressió artística que millor representa l'art total, característica estètica del moviment. Per això, els modernistes sentien admiració per Wagner.

demostra que Espanya encara no ha sabut reduir a representació la imatge de lluita dels seus espectacles, tot convertint un matador en un heroi. En canvi, Catalunya, més europeïtzant, té per heroi Sant Jordi, un mite.

El següent text que apareix d'Alomar és «La musa d'en Ricardo de la Vega». Encara que no faci una comparació d'Espanya i Catalunya l'article és interessant perquè sí que apunta cap a una caracterització de la política predominant a Espanya, política tradicionalista. A través de l'article, publicat en motiu de la mort del sainetista⁴², Alomar recorre els carrers de Madrid amb la seva musa. Acaba argumentant que l'amor que sent per la musa augmenta quan aquesta comenta que al Congrés només hi ha provincians. Si tenim en compte les idees exposades a *El futurisme* Alomar fa una crítica a la política espanyola, política que podríem caracteritzar de vella, ja que per a Alomar, els costums només miren enrere i Espanya necessita futuristes que facin avançar i europeïtzar la societat.

Gabriel Alomar caracteritzà Barcelona també a «La cançó dels barris baixos». En l'article Alomar fa un repàs a les característiques dels barris baixos de ciutats com París, Londres o Madrid. De fet, com en l'article «La pornografia y l'esperit català», compararà l'alegria de Madrid amb la tristesa dels barris baixos de Barcelona, que caracteritza de masculins i obscurs, plens de tristesa. A més, aprofita per recordar el seu amic Juli Vallmitjana⁴³, amb qui recorregué aquests barris barcelonins i a Pedro González Blanco⁴⁴, amb qui recorregué els barris madrilenys. L'article acaba reflexionant sobre el sentiment de culpa de l'altra ciutat, quan observa aquest baixos barris on, atacant l'Església, Alomar diu que Crist, amic dels miserables, dissenya l'absolució. En definitiva, per a Alomar —com explica Castellanos— en

⁴² Ricardo de la Vega (1839–1910) fou un poeta còmic i escriptor de sainets madrileny. D'entre les seves obres destaca *La verbena de la Paloma*.

⁴³ Juli Vallmitjana (1873–1937) fou narrador, novel·lista i autor de teatre. El món marginal i de baixos fons dels gitanos barcelonins, juntament amb la lectura de la seva història, constitueix la base principal de la seva obra literària. Podem destacar les novel·les *Sota Montjuïc* o *La Xava* o les obres teatrals *Els Zin-calós*, *En Terregada* o *Rují*. Castellanos explica que Vallmitjana pot considerar-se l'escriptor que descobreix el Districte Cinquè com a tema literari. A més, explica que és qui «va fer de guia de la colla de redactors de *L'Esquella de la Torratxa* i d'*El Poble Català*, el 1913, en la visita col·lectiva als carrerons i establiments del barri» (1998: 140). De fet, el 1913 *L'Esquella de la Torratxa* convertí el Districte Cinquè en tema literari (Castellanos, 2008: 87).

⁴⁴ Pedro González Blanco (1879–1961) fou periodista, conferenciant i traductor espanyol. Va col·laborar a revistes com *Helios* y *La vida Literaria*. També a *El Imparcial*, *El Liberal*, *La Lectura* i *Revista Contemporánea*. Visqué gran part de la seva vida a Amèrica, Cuba i Mèxic. En relació al continent americà podem destacar l'obra *Conquista y colonización de América por la calumniada España*.

la caracterització dels barris baixos de Barcelona hi ha una clara influència de la mentalitat burgesa, puritana i religiosa, que impedeix que aquests barris puguin ser alegres (2002: 189). Al número 1679 publica «Visions de Barcelona. El “Cocottisme”», article dedicat a Marcel·lí Domingo⁴⁵. Alomar, recordant una lectura de Domingo contra el *cocottisme*, en fa una defensa argumentant que és un element ciutadà, de metròpoli. Una *cocotte*, en francès, és una prostituta i Alomar situa el *cocottisme* com un dels elements dels barris baixos de Barcelona. De fet, per a Alomar, segons Castellanos, Barcelona comença a ser gran quan es reconeix en els seus baixos fons. Així, afirma en l'article de *L'Esquella de la Torratxa* que «Barcelona, avui, comença a ésser *metròpoli*» (1679: 130 – 131). De fet, considera que el *cocottisme* és una mostra del darrer paganisme i una concentració de les ciutadanes rebels. En aquest sentit, cal recordar que a «La cançó dels barris baixos» Alomar continua defensant «l'hedonisme dels barris baixos com una rebel·lió antiburgesa» (Castellanos, 2008: 90), hedonisme que defensa precisament en aquest article. A més, resulta interessant la definició que fa del mot *immoral*, definit com alguna cosa disconforme amb els costums. Per tant, per a Alomar, allò immoral tindrà bellesa.

En relació al tema del *cocottisme* i dels barris baixos de Barcelona hem de comentar també l'article del número 1775, «Barcelona's diverteix». En aquest article Alomar qualifica Barcelona com una ciutat d'amor i plaer, on els fills dels burgesos, els senyors Esteves, gaudeixen amb les hetaires, és a dir, amb les *cocottes* o prostitutes. Aquesta ciutat de plaer es contraposa a la ciutat obrera i, de fet, diu que això és una de les característiques principals de Catalunya com a metròpoli. De fet, per a Alomar, tal com explica Castellanos, el vici és un complement lògic del treball (2002: 193). Així, si Barcelona encunyés monedes «en el revés hi hauria la nuesa alegòrica del seu refinament, però a l'anvers s'hi veuria la nua i atlètica nuesa del tors d'un treballador» (Alomar, núm. 1775, 1913: 6).

El tema del *cocottisme* apareixerà a un altre article, «Cocottisme intel·lectual», publicat al número 1629. En aquest text, Alomar compara les *cocottes* amb els escriptors que, igual que les cortesanes, canvien d'amant amb facilitat. Al cap i a la fi, l'article no és més que una crítica irònica d'aquells periodistes incapaços de ser crítics amb el poder: «El Velázquez d'avui no pinta sols els bufons del senyor, companys de domesticitat de l'artista; pinta, lo qual es molt més trist, les idees del senyor, a falta de les propies...» (1910: 165).

⁴⁵ Marcel·lí Domingo i Sanjuan fou un polític i escriptor català. De fet, dirigí la Unió Federal Nacionalista Republicana i creà el Bloc Republicà Autonomista. També dirigí el Partit Republicà Català, partit del qual formà part Gabriel Alomar.

4.1.9. Qüestions filològiques

Alomar dedicà una part dels seus articles a *L'Esquella de la Torratxa* a comentar qüestions de caire lingüístic. El primer article que trobam relacionat directament amb la qüestió ortogràfica és «El vigatanisme⁴⁶ i la terrible qüestió ortogràfica». En aquest article, Alomar fa una defensa de la unificació de l'ortografia catalana i fa una crítica al particularisme, ja que creu que l'ortografia és la causa que separa la llengua i, per tant, les nacions. Per tant, la unió ortogràfica acabarà per la unió de la llengua i els països de parla catalana. En l'article, aprofita per atacar mossèn Alcover, a qui anomena *inquisidor*. Recordem que, com hem vist, entre aquestes dues personalitats hi havia una enemistat profunda i els atacs en els mitjans de comunicació entre un i l'altre eren freqüents.

Posteriorment, el 1913 fa un seguit de dos articles titulats «La nova ortografia catalana» i subtítulats «Observacions d'un ciutadà». En aquests articles Alomar fa unes observacions sobre el *Vocabulari ortogràfic* de Rovira i Virgili, obra que en realitat es titula *Novíssima ortografia catalana: vocabulari ortogràfic segons les normes de l'Institut d'Estudis Catalans i les obres i treballs dels millors filòlegs, ordenat i anotat per A. Rovira i Virgili*. Al primer número, Alomar assenyala el seu desacord amb l'ortografia de vint-i-quatre mots i en el segon comenta una cinquantena de mots. Cal subratllar que el desacord no sempre tenia a veure amb l'ortografia, sinó també amb qüestions com l'adaptació de cultismes o amb precisions semàntiques.

El 1910 Rovira i Virgili comença a treballar en el seu diccionari català-castellà. Quan surten les normes ortogràfiques de l'Institut d'Estudis Catalans, el 1913, s'adona que el seu diccionari, que ja tenia molt avançat en aquell moment, no s'adiu del tot amb les normes publicades, fent que la seva obra fos, segons Josep Miracle, «vella —almenys en part— abans de néixer» (dins Ginebra, 2006: 56). Per aquest motiu, Antoni López Benturas, editor de Rovira i Virgili, va tenir la idea de publicar un opuscle amb les normes de l'Institut i un vocabulari adaptat a les normes. D'aquesta manera, va néixer el *Vocabulari ortogràfic* de Rovira i Virgili, obra que, segons Ginebra, va tenir molt d'èxit (2006: 56).

Alomar, com podem observar, va dedicar un seguit de dos articles a fer una crítica a l'obra de Rovira i Virgili. Això, va generar un petit debat ortogràfic. D'aquesta manera, tres dies després de la publicació del primer article, Rovira i Virgili publicà, a *El Poble Català*, un text

⁴⁶ El vigatanisme fou un moviment catòlic, cultural i intel·lectual impulsat fonamentalment pels membres de les institucions eclesiàstiques de la ciutat de Vic. El moviment fou liderat per clergues com Jaume Collell i el bisbe Josep Morgades i va suposar l'apropament del clergat vers el catalanisme conservador.

de rèplica a l'article d'Alomar. El text duia per títol «Qüestions gramaticals» i anava dedicat «A en Gabriel Alomar». En aquest text, Rovira «feia notar que els desacords entre Alomar i ell eren petits, i subratllava [...] que aquesta petita quantitat de paraules en litigi feia destacar l'enorme sintonia general que mostraven en matèria ortogràfica» (Ginebra, 2006: 58). A més, Virgili repassava tots els casos comentats per Alomar, tot donant-li la raó o argumentant el seu desacord.

Després de la publicació del segon article d'Alomar, apareix un altre text de Rovira i Virgili, en aquest cas publicat el 6 d'agost de 1913 a *El Poble Català*. El dia següent, tornà a aparèixer un altre article de Rovira i Virgili. Com en l'anterior ocasió, Rovira comentava tots els casos que havia posant en qüestió Alomar i «advertia, però, que la major part de les grafies que ell havia donat i que Alomar criticava havien estat adoptades seguint les propostes de Pompeu Fabra» (Ginebra, 2006: 59). A més, afirmava que en molts casos hi havia més d'una forma acceptable i que s'havia de prendre una decisió i optar només per una.

A aquest debat hem d'afegir una aportació posterior de Pompeu Fabra, que dues setmanes després del darrer text de Rovira publicà, a *El Poble Català*, un article titulat «Qüestions gramaticals». A més, hem de destacar la importància d'aquest debat en un moment important per la fixació de les normes ortogràfiques.

Al número 1619 Alomar publica «Sobre el llinar de la nova Esquella», article on Alomar fa un petit repàs a la història del setmanari i a les seves característiques. Tot i això, l'article destaca per informar d'una novetat ortogràfica: el pas a apostrofar l'article que va davant el mot *Esquella*. Així, el setmanari canvia de nom i deixa l'ortografia, segons Alomar, castellanitzada.

Cal comentar que el 1917 Alomar publicarà un nou article relacionat amb *L'Esquella de la Torratxa*, «En el segon mileni de L'Esquella», article escrit en honor a la publicació del número 2000. Alomar aprofita aquesta esdeveniment per recordar que el nom del setmanari ve d'una drama mallorquí –*La Campana de la Almudaina* (1859), de Joan Palou i Coll–, recordant que hi ha, en el setmanari, un eco de romanticisme insular i de reconciliació nacional. Això té a veure amb el fet que Alomar defensava la unitat de la llengua i de les terres de parla catalana. Agermana el setmanari també amb la revista *La Campana de Gràcia* i explica que en les caricatures hi ha un esperit avançat, ciutadà o parisenc. Per tant, relaciona el setmanari amb la modernitat.

4.1.10. Narracions

Finalment, comentarem les narracions de Gabriel Alomar que apareixen a *L'Esquella de la Torratxa*. Cal comentar que algunes d'elles, com per exemple, «El mite de l'antidéu», han estat comentades en apartats anteriors a causa de la seva temàtica i no es comentaran en aquest apartat.

Gabriel Alomar, dins els gèneres literaris, conreà, a part de la poesia, la narració. De fet, es dedicà a la poesia i la narrativa durant la joventut, però amb el temps anà relegant aquests gèneres a mesura que se centrava sobretot en l'assaig politicocultural i el periodisme polític, que constitueixen el gruix de la seva obra. A *L'Esquella de la Torratxa* tenim algunes mostres de narracions, algunes d'elles apareixen en castellà al volumet *El sorbo del heroísmo*.

La primera narració que trobam es titula «Cavalleria barbra», amb el subtítol «Conte crudel», que ens anuncia el gènere literari. La trama de la història es situa a Cuba, tot i això, és contada a Mallorca, en una possessió que ofereix una estampa idíl·lica. Aquest paisatge contrasta amb la història contada en el conte, que es situa al marc de les guerres colonials i desenvolupa una història d'heroisme i traïció cruel. De fet, el conte acaba amb la reflexió sobre la grandesa cruel i bàrbara dels cabdills de les guerres que creen pàtria, història, i fins i tot, independència. Aquesta història apareix també en castellà a *El sorbo del heroísmo*. El fet que a *L'Esquella* el conte es publiqui el 1907 fa pensar que la primera versió fou en català.

Dues narracions més que apareixen a *L'Esquella* seran també reproduïdes a *El sorbo del heroísmo*, tot i que en el llibre apareixeran unides en una mateixa història titulada precisament «El sorbo del heroísmo». Es tracta de «Fi d'acte» amb el subtítol «eco de les vagues», del 1910, i «La Glopada de l'heroisme», del 1912. Així, la primera part de «El sorbo del heroísmo» correspon a la història contada a «Fi d'acte». Tot i que hi ha alguns canvis perquè en la narració de *L'Esquella* desenvolupa més la història, que tan sols és una introducció a la narració castellana, les dues històries acaben de la mateixa manera, la dona d'un obrer demana venjança per la mort del seu marit. Cal comentar que el crit de venjança és una traducció literal. D'aquesta història és interessant destacar el subtítol que apareix a *L'Esquella de la Torratxa*, ja que lliga la narració amb fets d'actualitat en aquell moment. De fet, no hem d'oblidar que l'any anterior s'havia produït la Setmana Tràgica i que durant el 1910 hi hagué diverses vagues en el sector obrer de la metal·lúrgica. Tot i això, no podem lligar l'article amb la vaga que es va produir a Barcelona el 1910, perquè en el moment de publicació del text encara faltaven uns dies perquè es dugués a terme. Evidentment, però, hem de recordar que fou una època socialment molt convulsa, època que arrencava a final del segle XIX i que durà

pràcticament fins a la dictadura de Primo de Rivera. De fet, en el període 1893-1897 van produir-se un bon nombre d'actes de violència anarquista, com atemptats contra personatges destacats de la vida política espanyola, bombes al teatre del Liceu de Barcelona o bombes contra la processó del Corpus de Barcelona. A més a més, hem d'afegir les tensions obreres derivades de les condicions de vida d'aquesta classe social, que generaran l'esclat de nombroses vagues. D'entre aquestes vagues hem de destacar la Setmana Tràgica, la vaga de la Canadencia i no podem oblidar el pistolerisme, que entre 1916 i 1923 deixà més de 300 víctimes mortals entre patrons i obrers.

La segona part de la narració en castellà correspon a «La Glopada de l'heroisme». A «El sorbo del heroismo» aquesta segona part és la justificació del crit de venjança de la dona de l'obrer. De fet, la història narra com un company de l'obrer intenta venjar-lo posant una bomba al teatre i s'acaba convertint en un heroi.

Sembla que a l'hora de fer «El sorbo del heroismo» va unir els dos textos publicats en català a *L'Esquella de la torratxa* i convertí el primer en una petita introducció.

A *L'Esquella* trobam una altra narració que no apareix al recull en castellà. Es tracta de «Baf de terror», qualificada per Alomar de «Petita narració» en el subtítol. El text, escrit en tercera persona i on apareixen diàlegs, conta com un vell espera l'arribada de la seva mort mentre els seus fills, pagesos, no poden abandonar el treball al camp. El text, escrit en un to irònic i/o humorístic narra, al cap i a la fi, la vida esclava dels camperols i destaca la ruralitat que els caracteritza, oposada a la civilitat que propugna l'autor. Gabriel Alomar informa que aquesta història la hi contà un metge i que ell la reproduïx de la mateixa forma, amb una petita narració a l'estil de Maupassant⁴⁷. De fet, agafa de l'estil d'aquest autor el tema de la mort i l'ús de la ironia en una narració naturalista.

Al número 1519 apareix una altra narració, «Canidia». Es tracta d'un petit relat en tercera persona on tres protagonistes, amb noms extrets de personatges reals de l'antiga Roma, consulten a Canídia⁴⁸ la sort de Roma. Fulvi⁴⁹ li demana quina serà la sort de Roma i veuen

⁴⁷ Guy de Maupassant fou un escriptor francès del segle XIX. A més, és un dels creadors del conte modern i els seus contes es caracteritzen per l'ús de la ironia en unes narracions naturalistes. A més, en nombroses narracions hi ha el tema de la por a la mort.

⁴⁸ Canídia és una fetillera que apareix a les sàtires i els epodes d'Horaci.

⁴⁹ Podem pensar que Alomar treu el personatge de la gens Fúlvia, família il·lustre a Roma.

com Roma acaba en mans de legions barbres, cremada. Mevi⁵⁰ li demana veure l'Amor de Livia Drusilla⁵¹, pensant que és un amor correspost, però troba que aquesta està en braços del seu millor amic. Finalment, Atili li demana que descobreixi l'adoració que rebran els déus de Roma en un futur, però veuen que Roma cau en mans d'una religió nova, la cristiana. El conte serveix a Alomar per fer una crítica a l'Església, més concretament a les riqueses que ostenta com a institució:

«Allà enfora, descollant, una immensa cúpula s'enfilava, elevant el cim una creu [...]. I entre les tombes sumptuoses de la Via Appia, una llarga processó s'escorria. Sacerdots d'un culte desconegut, revestits amb capes fogades i aurífiques, am blancors de lliri, vermellors de sang i pells d'hermini. Al davant, sobre una mula, cavalcava un vell. Una triple corona superposada, a l'estil de les tiars orientals, li cenyia la testa. El seu habit era'l més ric, cobert de pedreries. [...] I [...] el vell deixava caure sobre'ls fronts inclinats gran signes de la seva mà dreta» (*L'Esquella de la Torratxa*, núm. 1519, 1908: 102).

Una altra narració apareix al número 1662, «El savi professor de Megàpoli», amb el subtítol «Fantasia de pervenir». El conte es situa en un futur, el 3491 de l'era cristiana o al 1301 de plenitud civil. La qualificació de *plenitud civil* indica que el futurisme d'Alomar ha arribat i que ens trobam en una societat democràtica i civil, on el poder ja no es està en mans d'institucions com l'Església, sinó en mans dels ciutadans. En la narració un professor d'universitat intenta desxifrar un antic text espanyol. De manera irònica i humorística, podem veure com el sentit de la frase que estudia el protagonista de la història va agafant un sentit erroni. Acaba la narració amb la conclusió que «la filologia es una bella cosa» i que «sense els admirables treballs d'hermenèutica del meu ilustre company professor X*** no tindriem ni la més petita idea d'aquella civilització primerenca y bàrbara» (1910: 695). Hem de destacar la qualificació de primerenca i bàrbara ja que, en definitiva, és la manera com Alomar veu la societat en la qual viu, societat conservadora i tradicionalista.

A «La lliçó de Diofant», narració publicada al número 1507, Diofant explica al seu deixeble la concepció de l'home a partir de dues realitats: el cos i l'ànima. El protagonista argumenta que en l'home hi ha dues persones o dues essències: l'essència humana i la divina, que són contradictòries. Aquest relat es relaciona directament amb la teoria presentada a *El futurisme*:

⁵⁰ Mevi fou un poeta romà que, junt amb Bavi va escriure les *Antibucolica*, dues pastorals que volien ser una paròdia de l'obra de Virgili.

⁵¹ Livia Drusilla fou l'esposa d'August i, per tant, emperadriu romana.

el poeta futurista és aquell que escolta per sobre de l'essència humana, la divina, la que fa avançar la societat, essència que, per a Alomar, és la que realment importa ja que és immortal. Al número 1757 apareix una altra narració, aquest cas en forma de diàleg entre dos personatges, el senyor Marian, home tradicionalista, i l'Enric. En la història, titulada «Psicologia de caricatura», els dos protagonistes discuteixen sobre la utilitat de la caricatura. El senyor Marian s'oposa a les caricatures i n'Enric en fa una defensa basant-se en el fet que només les ciutats o ésser superiors són dignes de ser caricaturitzats i que la caricatura, en tant que accentua les característiques d'una persona, serveix per enlairar els forts. Per aquest motiu, creu que Madrid i Barcelona ja no han de ser ciutats provincianes, sinó ciutats públiques on la caricatura és normal, ja que el propi judici públic estableix la penitència per al ridiculitzador. Enric acaba argumentant que, perquè hi hagi tolerància, hi ha d'haver coses per tolerar. En conclusió, Alomar defensa la caricatura com un fet artístic modern i digne de les ciutats i dels pobles avançats en contraposició a la ruralia, per a Alomar, signe de conservadorisme i tradició.

Al número 1809 Alomar publica una narració, «El naufrag i l'administració», qualificada de «cas veritable». Alomar narra com un adolescent flamenc, que era retornat a Algèria en mans dels gendarmes, en passar en vaixell per les costes mallorquines, aconsegueix escapar. Tot i això, haurà de nedar durant moltes hores fins ser trobat i dut en mans de l'administració, qui decidirà la seva sort. Aquesta història resulta interessant, perquè Alomar recorre a la comparació amb personatges clàssics: el flamenc és comparat amb Ulisses, qui, segons conta l'*Odissea*, naufragà fins arribar a l'illa de Ogígia, on trobà Calipso, la nimfa que el va ajudar tot i retenir-lo durant nou anys. En aquest cas, Calipso és comparada, de forma antagònica, al cap de l'administració.

4.2. Poesia

Gabriel Alomar publicà alguns poemes a *L'Esquella de la Torratxa*. Cal comentar que alguns d'ells seran recollits després a *La columna de foc*.

El primer poema que hi trobam, si miram l'ordre cronològic de les publicacions, es titula «A la senyoreta Rosa Morgades, Reina de la Festa dels Jocs Florals de Rubí». L'edició que tenim a *L'Esquella de la Torratxa* és del 1908, per la qual cosa sembla que és una versió anterior a la que trobam a *La columna de foc* (1911). Apareixerà posteriorment també a *Els poetes d'ara. Gabriel Alomar* (1924). Un dels canvis més notables de la primera edició a *L'Esquella*

en comparació a les altres és que a l'edició de 1911 i a la de 1924 el títol és «A la senyoreta Rosa Morgades, Reina de la Festa dels Jocs Florals de Rubí on fou premiada a poesia anterior». En general, no hi trobam grans canvis, tot i això podem destacar que en l'edició que comentam apareix el pronom *qui*, en altres edicions canviat per *que*. També apareix el mot *reinares* en compte de *regnares*, de l'edició de 1924, *ont* (1908) canvia a *on* (1924) i *crudeltat* (1908) passa a ser *crueltat* (1924). Entre la versió de 1908 i la de 1911 també trobam alguns canvis que convé destacar. Així, apareix *idilis* (1908) per *idil·lis* (1911) i *llabi* (1908) per *llavi* (1911).

Quant a la mètrica, el poema està format per 17 quartets amb tres versos decasíl·labs i un vers hexasíl·lab, el darrer de cada quartet. A més a més, els versos són blancs.

Aquest poema el podem dividir en dues parts que contrasten. Les primeres quatre estrofes fan referència a les revoltes de les quals podem destacar l'horror i la injustícia. Rosselló Bover argumenta que aquestes primeres estrofes són una referència a un altre poema d'Alomar, «El cant de les turbes», versió del *Ça ira*, un cant revolucionari francès (dins Alomar, 2011: 43). El poema d'Alomar oposa «la bellesa d'una jove dama aristocràtica a l'horror de la revolta venjadora, en un contrast que palesa alhora l'horror i la injustícia i, en certa manera, l'oposició entre l'individu (i la cultura) i la massa animalitzada» (dins Alomar, 2011: 43). Aquestes estrofes contrasten amb el final del poema «A la senyoreta Rosa Morgades», on hi ha la bellesa i harmonia característica dels Jocs Florals i representats per la figura de la Reina de la festa.

Majoritàriament, entre la poesia publicada al setmanari, veim que Alomar té una preferència per la forma mètrica del sonet. El sonet fou una composició usada pels parnassians, ja que la consideraven «la forma més excelsa de fer poesia» (Soldevila, 1999: 3). Entre els elements parnassians de la poesia d'Alomar, per tant, hem de destacar l'ús del sonet. En aquest sentit «Dolç considera que el parnassianisme d'Alomar “es desplega sobretot en els metres clàssics i en els sonets, gràcies als quals crea uns quadres precisos, exuberants i, segons com, impersonals, d'una serenor clàssica indiscutible i d'una qualitat lingüística ben elaborada [...]”» (Benoit, *et. al.* 1997: 305).

Les tres composicions poètiques que segueixen l'anterior comentada són, de fet, tres sonets.

El primer que trobam es titula «Santa Helena» i com ens informa l'autor al subtítol és un sonet sense rima. Aquest sonet està format per versos decasíl·labs i el podem relacionar amb un altre poema publicat a *La columna de foc*, «El voltor captiu». Aquest poema està inspirat en una anècdota: l'arxiduc Lluís Salvador d'Àustria tenia engabiat un voltor a la possessió de

Miramar. La imatge d'aquest voltor captiu va suscitar tres poemes de diferents autors mallorquins. Així, Joan Alcover escrigué «El voltor de Miramar»; Miquel dels Sans Oliver, «A un voltor engabiat a Miramar»; i Gabriel Alomar, «El voltor captiu».

Entre el poema «Santa Helena» i «El voltor captiu» trobam elements en comú. A part de la forma, els dos són sonets de versos decasíl·labs, i ambdós parlen d'un ocell presoner. A «Santa Helena» trobam una àguila i a «El voltor captiu», un voltor, com indica el títol. Els dos ocells observen, captius, la mar que tenen davant. A més a més, l'autor emprà la comparació de l'ocell amb Prometeu⁵² en les dues composicions. En aquest sentit, podem comentar que a Alomar el voltor «simbolitza la venjança de Prometeu» i en els poemes de Joan Alcover i Miquel dels Sants Oliver «serveix de correlat del poeta» (Vall i Solaz, 2001: 84). Cal comentar que aquest tipus de poema té com a precedents «L'albatros»⁵³ de Baudelaire o l'oda a l'àguila⁵⁴ de Víctor Hugo (Vall i Solaz, 2001: 84).

A més a més, en el poema de Miquel dels Sants Oliver hi ha una referència directa a Santa Helena,⁵⁵ ja que l'autor identifica el voltor engabiat amb Napoleó, «emperador dels aires caigut a Santa Elena». Napoleó també apareix al poema «Santa Helena» d'Alomar. De fet, el títol ja n'és una referència que queda confirmada al segon vers quan diu: «moría el formidable Emperador...». Per tant, els dos autors comparen l'exili o deportació de Napoleó a l'illa i el seu desig de llibertat amb el del voltor engabiat.

El següent sonet que trobam es titula «21 de Janer» i, com l'anterior, és un sonet sense rima. En aquest cas, trobam un sonet amb versos alexandrins amb una cesura (6+6). El sonet fa referència a una mort injusta que fa màrtir o immortal a algú. Hi ha una referència a l'oli sagrat de Sant Remigi, oli emprat per la consagració dels reis de França. Si unim aquesta referència al títol «21 de Janer» podem pensar que el poema fa referència a la mort de Lluís XVI, que arrestat per la insurrecció del 10 d'agost, fou guillotinat el 21 de gener de 1793.

⁵² Prometeu, divinitat en la mitologia grega, fou castigat per robar el foc als Déus a estar lligat amb cadenes a una columna mentre una àguila li anava menjant el fetge durant el dia, fetge que creixia durant la nit, convertint el càstig en etern.

⁵³ «L'albatros» és un poema de Baudelaire on es compara l'ocell amb el poeta, incomprès per la massa però ésser superior. L'albatros serà capturat pels mariners per divertir-se igual que el Poeta és capturat per la societat, on és un incomprès.

⁵⁴ El títol original del poema de Víctor Hugo és «L'aigle», publicat en el recull *Odes et Ballades* de 1822.

⁵⁵ Santa Helena és una illa situada a l'Atlàntic, on Napoleó fou deportat després de la derrota a Waterloo i on acabà morint.

Aquest poema es pot relacionar amb el parnassianisme per la forma, però també per la temàtica. Es tracta d'un poema força descriptiu, que és una recreació d'una estampa històrica. El següent poema torna a ser un sonet. En aquest cas es titula «La pietat futura». Aquest poema té una importància cabdal, ja que sembla que no el trobam publicat a cap recull poètic. En relació a la mètrica cal dir que és un sonet de versos alexandrins i rima consonant. De fet, respon al següent esquema: 12A 12B 12B 12A / 12C 12D 12C 12D/ 12E 12E 12F/ 12G 12G 12F. Per tant, segueix el formalisme i el gust per la forma parnassià. El tema del poema és el record del passat, ja que hi fa una comparació entre la joventut i la vellesa a través de dos personatges, una vella i una nena. Per la forma poètica i per la seva filosofia pessimista podem dir que aquest poema està també marcat per l'estètica parnassiana.

Els altres poemes publicats a *L'Esquella de la Torratxa* ja no tenen la forma del sonet sinó que estan format per quartets.

El 23 de febrer de 1912 Alomar publica «La bona mort» amb el subtítol «cansó del moment». Aquest poema no fou inclòs a *La columna de foc* de 1911, sinó que aparegué posteriorment a l'edició que feu del recull l'editorial Moll el 1973, amb alguns canvis. Tot i això, abans ja havia estat publicat. Com explica Rosselló Bover, aquest poema havia aparegut a la revista *Baleares* el 1917⁵⁶ i, posteriorment, és afegit a la segona edició de *La columna de foc* (1996: 414) feta per l'editorial Moll el 1973. De fet, «La Reina Negra» és el poema que clou l'annex d'aquesta edició de *La columna de foc*. Per a Margalida Pons això és significatiu, ja que «ens fa veure que Alomar no ha renunciat, malgrat tot, a la seva aspiració: perquè no ens presenta una mort mística, sinó una reina abillada amb els reflexos del Carnaval i la sensualitat, dionisíaca» (Carbonell, 1991: 190). Això té a veure amb el títol que trobam a l'edició de *L'Esquella*, «La bona mort», amb un adjectiu positiu.

Cal esmentar que hi ha dos canvis prou significatius si comparem la versió de *L'Esquella* i la versió posterior publicada a *La columna de foc*. El vers 16 apareix *narins*, «portes al vuid de tos ausents narins»; posteriorment apareixerà *marins*, per la qual cosa podem pensar que fou un error de picatge. Ara bé, al vers 29 trobam *or*, «Coronarà el teu or la meva vida» i en la versió de *La columna de foc* apareix *cor*, la qual cosa comporta un petit canvi de significat.

⁵⁶ Tot i que en l'article Rosselló Bover, Pere (1996). "Dos poemes oblidats de Gabriel Alomar" apareix 1919, es tracta d'un error. El mateix Rosselló, a l'estudi introductori de *La columna de foc* (2011) esmenta aquest error.

Mesos després, el 14 de juny, Alomar publica «El bes sobre els ulls». Aquest poema fou editat entre 1917 fins a la Guerra Civil en quatre ocasions⁵⁷, a més de l'edició que trobam a *L'Esquella*. Tot i això, sembla que l'edició de *L'Esquella de la Torratxa* és la primera que trobam del poema.

Rosselló Bover argumenta que aquest poema es pot relacionar amb altres composicions poètiques de *La columna de foc*. De fet, presenta la mateixa forma mètrica i estròfica que «L'agonia de les flors» i «Fulla despresa». En concret, està compost de cinc quartetes de versos octosíl·labs i que tenen rima assonant encadenada (1996: 415). En relació als recursos literaris, aquest poema destaca per l'ús de la comparació.

Rosselló Bover també destaca del poema l'ús de l'imaginari modernista. Així, destaca la introducció de motius florals i naturals. També «la pretensió d'immobilitzar mitjançant la poesia un instant, un gest o una actitud». De fet, «el poeta compara la imatge d'un ull empresonat per uns llavis que el besen a un cor que batega i a un ocell captiu en les mans que li priven la llibertat». A més, també introdueix la sensació que amb el bes «els llavis del poeta xuclen les visions retingudes pels ulls de l'estimada» (Rosselló Bover, 1996: 415–416). Un altre aspecte modernista que destaca Rosselló Bover del poema és la temàtica eròtica, que trobam a poemes com *Les cabelleres* o *La tercera nit* (1996: 415–416). A més a més, Rosselló explica que el tema del bes és freqüent en la seva obra poètica i que també el trobam composicions com *La sexta* o *Cançó evocadora* (1996: 116).

Finalment, el darrer poema que hi apareix és «Els homes, covaies de Déu», publicat poc temps després de l'anterior, el 28 de juny. A més, sembla que aquest poema no el trobam a cap recull poètic. Es tracta d'un poema format per tres quartetes de versos octosíl·labs de rima encadenada. Per tant, és un tipus de composició emprada en altres composicions poètiques de *La columna de foc*. En el poema expressa que els homes som l'experiment d'un Déu que ja està agonitzant.

⁵⁷ Gabriel Alomar “El bes sobre els ulls”, *Sóller* (17/11/1923), pàg.7.; *Catalana*, 140 (15/4/1923), pàg. 164; *Almanac de les Lletres* (Mallorca: 1923), pàg. 38-39; *Sóller* (27/10/1928), pàg. 9

5. Conclusions

Gabriel Alomar fou una personalitat important en el món cultural i polític de finals del XIX i principis del segle XX. A més, fou una persona compromesa socialment que, a través de les seves idees i dels diferents textos que publicà, intentà influir en el pensament de la societat del moment per tal de fer-la avançar i millorar. Aquest fet es pot veure a través dels textos que publicà a diferents diaris i setmanaris com *El Poble Català* o *L'Esquella de la Torratxa*.

En primer lloc, hem de destacar que els textos que publicà a *L'Esquella de la Torratxa* són una mostra més de la seva filosofia i pensament. Per aquest motiu, ens serveixen per ampliar el coneixement que tenim sobre aquest autor i per poder exemplificar les seves teories a través de diferents textos, com també ampliar-les. De fet, com hem pogut veure i analitzar, molts dels articles publicats a *L'Esquella de la Torratxa* responen a les idees exposades a *El futurisme* i a *De poetització*. D'entre aquestes idees, hem de destacar la importància la contraposició entre el tradicionalisme de la massa i l'actitud avançada de l'heroi futurista, poeta que farà avançar la societat. Aquesta idea apareix repetida a gran part dels articles.

Un altra idea que apareix en diferents articles és la de civilitat. Alomar contraposarà el ruralisme i el civilisme. El ruralisme es convertirà en l'enemic del catalanisme i reivindicarà la ciutat com l'esperit que ha de guiar tota la nació, tota la massa social. Aquesta ciutat futurista és, precisament, la que ha de lluitar per acabar amb els elements tradicionalistes i rurals, perquè la ciutat és, en definitiva, el centre d'on neix el progrés. Per això, hi haurà pobles que seran ciutadans, perquè hauran deixat enrere els elements tradicionals que els lligaven amb el passat.

Moltes d'aquestes idees presentades a *El futurisme* i repetides en diferents textos seus són coincidents amb l'ideari noucentista. Com hem vist, Alomar comparteix amb els Noucentisme conceptes com l'arbitrarisme, el civilisme, el classicisme i l'imperialisme i les divergències amb aquest moviment es basen en aspectes ideològics més que estètics. De fet, els noucentistes eren conservadors, a diferència d'Alomar, que es caracteritzava per tenir un pensament antitradiconalista i anticlerical.

De fet, hem de comentar que l'anticlericalisme és un dels temes destacats de molts dels seus articles publicats a *L'Esquella de la Torratxa*. Alomar, tot i això, té una espiritualitat marcada, però aquesta espiritualitat s'allunya dels dogmes de l'Església. Però Alomar sí creu profundament en la idea de redempció i de sacrifici d'alguns individus en favor de la humanitat. Alomar critica profundament l'Església com a institució que intenta adormir el poble i no el deixa aspirar a la llibertat. Critica que sigui una institució corrupta i basada en la

mort i no en els preceptes cristians com la bondad, la solidaritat, etc. Critica també que sigui una insitució que hagi deixat de banda la caritat per convertir-se en un estament social poderós. Aquest anticlericalisme, com hem vist, el durà a xocar amb personalitats com Mossèn Antoni Maria Alcover, que divulgarà la imatge d'un Alomar menjacapellans a Mallorca. Tot i això, hem d'afegir que l'enemistat entre els dos personatges no es deu només a l'anticlericalisme d'Alomar, sinó que arriba a qüestions filològiques i polítiques. De fet, Alomar lloa, en diferents articles, la tasca d'altres religiosos com Mossèn Pedregosa, qui sí que dedicà la seva vida a ajudar els més necessitats, convertint-se així en un personatge exemplar per Alomar.

Cal comentar que Alomar pren la idea d'heroi bàsicament de dos autors: Thomas Carlyle i Giosuè Carducci. Alomar, com Carlyle, «arribarà a una concepció redemptorista o messiànica, en què la supremacia dels escollits implica el seu sacrifici en favor dels altres» (Rosselló dins Pons i Ripoll, 2007: 109). L'individualisme del qual parteix Alomar és present també a Carlyle, ja que per aquest autor la història està construïda d'individualitats, d'herois que van canviant el món i condueixen la humanitat cap al futur, cap al demà. Alomar, a més d'aquesta idea d'heroi, pren de Carlyle la característica de la sinceritat en l'heroi. De totes aquestes idees neix la idea de Poeta com a ésser superior, futurista, que conduirà la societat cap a un futur millor (Rosselló dins Pons i Ripoll, 2007: 109 – 112).

Carducci és un dels autors al qual es refereix Alomar en alguns articles de *L'Esquella de la Torratxa*. Com explica Joan Lluís Marfany, Alomar recollí de Carducci no només el gust per l'estètica parnassiana i el classicisme, sinó també la idea del messianisme revolucionari, el republicanisme i l'ateisme (1984:257).

De poetització és un altre dels seus textos teòrics fonamentals i les idees presentades en aquest text apareixen repetides també en els articles publicats a *L'Esquella*. D'entre aquestes idees hem de destacar sobretot la idea que la poetització és el grau més elevat de coneixement al qual poden arribar els místics, és a dir, aquells escollits que fan d'intermediaris entre els déus i els homes. Aquests, els poetes, seran els qui faran avançar la societat cap al futur ja que, només el «poeta autèntic [...] pot transmetre el que li ve del passat i, alhora, avançar cap al futur» (Rosselló Bover dins Alomar, 2011: 20).

Els diferents textos publicats a *L'Esquella de la Torratxa* deixen entreveure les relacions que mantenia Alomar amb el món cultural del moment. Apareixen molts noms d'artistes com Gabriel Maura, Jacint Verdauger, Joan Maragall, Ignasi Iglésias, Eugeni d'Ors, Prudenci Bertrana, Juli Vallmitjana o Diego Ruíz, entre altres. A més a més, apareixen també noms de

literats castellans, com per exemple Pedro González Blanco. La relació amb literats espanyols no és d'estranyar. De fet, Alomar va tenir una certa presència dins la premsa madrilenya, sobretot a *El Imparcial*, *El País* o *La Libertad*. Aquesta presència a la premsa madrilenya — tal com documenten Catalina Moner Mora i Jordi Pons Bosch— provocava que molts dels seus articles es reproduïssin a diferents províncies de l'estat espanyol (2017: 58).

Com hem comentat, Alomar era una persona culturalment molt formada. Així, no és d'estranyar que en els seus textos apareixin referències a escriptors i artistes destacats d'Europa. Abans ja hem comentat la figura de Carducci, però en els seus textos apareixeran referències a molts altres autors com Dante Alighieri, Baudelaire, Maeterlink, Wagner o Goethe. A més a més, en els textos d'Alomar apareixeran personatges i referències extretes del món clàssic. Hem de recordar que el classicisme és una de les característiques que Alomar exposa en el seu ideari i que Alomar era professor de llatí. De fet, a *El futurisme*, Alomar exposa el romanticisme i el classicisme com a dues tendències que mouen la societat, cap al passat o cap al futur. En relació al classicisme podem recordar aquestes paraules d'*El futurisme*:

«el classicisme és una de les condicions eternes, precises, de tota visió estètica, i forma part integrant de l'esperit universal; no és fórmula d'un dia ni d'un segle, ni d'una era històrica, sinó sediment perennal de la natura humana» (1970: 35)

Altres temes que destaquen dels textos que Alomar publicà a *L'Esquella de la Torratxa* són la pena de mort i els temes d'actualitat, com el catalanisme, les revoltes obreres i la Setmana Tràgica o altres qüestions polítiques. Alomar en els textos fa una defensa per l'abolició de la pena de mort, sentència que considera injusta ja que no reconeix l'error jurídic i a més, pensa que condueix a la violència. Com a polític catalanista, estableix lligams entre socialisme i liberalisme. Per Alomar, el socialisme havia de respectar les llibertats individuals i les institucions parlamentàries.

En relació a Catalunya, no hem d'oblidar tot un conjunt d'articles on contraposa Catalunya amb Madrid i la resta d'Espanya, fent una crítica al provincianisme i al tradicionalisme que caracteritza la societat espanyola i defensarà París com l'exemple de la ciutat ideal.

Gabriel Alomar també mostrà a través dels seus articles la importància que tenia per a ell la unitat de la llengua catalana. Alomar tenia plena consciència nacional i lingüística i creia que a través de la unificació ortogràfica i, per tant, a través de la unificació de la llengua catalana s'aconseguiria també la unió de les diverses terres de parla catalana. A més a més, hem de

destacar la seva formació com a filòleg. A través del comentari filològic Alomar ens deixa constància del debat lingüístic del moment i dels seus arguments a favor i en contra de determinades formes ortogràfiques i gramaticals.

En relació a la poesia hem de destacar que a *L'Esquella de la Torratxa* trobam poesies inèdites, no recollides fins ara, com «Santa Helena», «21 de Janer», «La pietat futura» i «Els homes, covaies de Déu». A més a més, «Santa Helena» és un poema relacionat amb «El voltor captiu» publicat a *La columna de foc*. «La bona mort» és un altre poema a destacar perquè, tot i que fou recollit a l'edició de *La columna de foc* de 1973 i en altres publicacions periòdiques sembla que la versió que Alomar publicà a *L'Esquella* podria ser la primera. Per tant, és interessant la recuperació d'aquests poemes tant per donar-los a conèixer com per poder-ne comparar les diferents versions. De la poesia recollida a *L'Esquella de la Torratxa* hem de destacar la preferència per l'ús del sonet i formes mètriques regulars, la qual cosa coincideix amb una tendència de la resta de la seva producció lírica.

A part dels poemes, hem de destacar també les narracions que apareixen a *L'Esquella de la Torratxa*. Tot i que algunes d'elles apareixeran posteriorment al volumet *El sorbo del heroïsmo*, altres només les trobam publicades al setmanari. Aquestes narracions tenen interès perquè són també una mostra de temes que preocupaven a Alomar, com els assassinats, les vagues, el colonialisme o la pena de mort.

Arribam a la conclusió que Alomar fou un gran assagista. Publicà uns articles basats amb les seves idees publicades a diferents textos com *El futurisme* o *De poetització* amb una voluntat d'inteferir en la societat per tal de millorar-la. Alomar a través dels articles intentava interferir en l'opinió pública i, per tant, educar la societat per ser més lliures.

6. Nota d'edició

La recerca dels articles de Gabriel Alomar a *L'Esquella de la Torratxa* s'ha realitzat a través de la base de dades de l'Arxiu de Revistes Catalanes Antigues (ARCA). Aquest arxiu està digitalitzat i s'hi pot accedir a través de la següent direcció web: <http://mdc2.cbuc.cat/cdm/search/collection/esquella>

Una vegada reunits tots els textos hem optat per fer una transcripció fidel al text original. Per aquest motiu, no s'ha adaptat cap text a la normativa i a la gramàtica actuals. Tot i això, en alguns casos s'ha hagut de fer alguna intervenció dins el text de l'autor perquè el text resultava ambigu. Aquestes intervencions estan marcades amb un claudàtor, per tal de no confondre la nostra intervenció amb el text original de l'autor. Cal comentar que al número 1599 hem optat per canviar *cap-alera* per *capçalera*, ja que semblava un clar error de picatge. Al poema «La bona Mort», hem canviat el mot *vuid* per *buit* (vers setze), atès que podia comportar una dificultat a la lectura i comprensió del poema.

Hem de comentar que al número 1697 apareix *palanar* en cursiva. No hem pogut esbrinar el significat del mot, segurament *aplanar*. A més, aquest mot és usat en cursiva per Alomar, ja que es tracta d'una citació en castellà d'unes paraules emeses pel bisbe Morgades. Per aquest motiu, hem decidit mantenir l'ortografia de l'autor.

Un altre cas especial és el que trobam al número 1702, on apareix el mot *tirsés*. No podem esbrinar exactament el significat i s'ha deixat el mot tal com el va escriure l'autor. Tot i això, podem pensar que és una referència als habitants d'una població anomenada Tirs.

Els textos apareixen ordenats en dues seccions: prosa i poesia, atenent al dos tipus de publicacions que va fer Gabriel Alomar en el setmanari. Tot i això, hem de comentar que els textos, en les dues seccions, apareixen ordenats cronològicament, la qual cosa permet veure l'evolució de Gabriel Alomar com a escriptor.

Un altre aspecte a destacar és la numeració de les pàgines en els articles originals. *L'Esquella de la Torratxa* feia una numeració de les pàgines del setmanari caracteritzada perquè començava a numerar les pàgines en el primer número de l'any i mantenia aquesta numeració fins al darrer. Així, ens podem trobar un número del setmanari que comença l'enumeració de les seves pàgines, per exemple, pel número 20. Aquest fet justifica que els números originals de les pàgines siguin elevats.

Hem d'explicar que a l'hora de citar les pàgines dels articles en l'estudi de textos s'ha optat per citar l'enumeració original, el número de pàgina real que mantenia el text a *L'Esquella de la Torratxa*, ja que pot ser una dada útil si un vol consultar l'original a la base de dades.

7. Bibliografia

- ❖ Alomar, Gabriel (1907). «La catalanitat de l'esperit». *El Poble Català*. Núm. 633. 10 de novembre de 1907. Pàg. 1
- ❖ Alomar, Gabriel (1907). «Regió, nació, ciutat». *El Poble Català*. Núm. 640. 17 de novembre de 1907. Pàg. 1 – 2.
- ❖ Alomar, Gabriel (1909). «Catalanisme social». *El Poble Català*. Núm. 1763. 29 de desembre de 1909. Pàg. 1
- ❖ Alomar, Gabriel (1923). *El sorbo del heroísmo*. La novela Semanal. Madrid. Publicaciones prensa gráfica. Núm. 91. 7 d'abril de 1923.
- ❖ Alomar, Gabriel (1970). *El futurisme i altres assaigs*, a cura d'Antoni-Lluc Ferrer. Barcelona. Edicions 62.
- ❖ Alomar, Gabriel (1972). *La pena de mort*. Palma. Editorial J. Mascaró Pasarius.
- ❖ Alomar, Gabriel (1988). *Sobre liberalisme i nacionalisme*. Consell Insular de Mallorca. Editorial Moll.
- ❖ Alomar, Gabriel (2000). *El futurisme. Articles d'El Poble Català (1904 – 1906)*. Obres completes II. Mallorca. Editorial Moll. Estudi introductori de Jordi Castellanos, pàg. 7 – 39.
- ❖ Alomar, Gabriel (2004). *Articles inicials. Una vila que es mor (1905)*. Obres completes I. Mallorca. Editorial Moll. Introducció biogràfica d'Antoni Ignasi Alomar i estudi introductori de Pere Rosselló Bover, pàg. 7 – 17 i 19 – 64.
- ❖ Alomar, Gabriel (2011). *La columna de foc*. Barcelona. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Estudi introductori de Pere Rosselló Bover, p. 5 – 47.
- ❖ Araguàs, Miquel; Araguàs, Xavier; Torres Planells, Sonya (2004). *Josep Costa "Picarol": vida i obra*. Palma. Fundació «Sa Nostra».
- ❖ Artola, M. (Ed.). (1973). *Historia de España Alfaguara*. Madrid: Alianza Ed. [u.a.].
- ❖ Benoit, Claude; Carbó, Ferran; Jiménez, Dolors; Simbor, Vicens (1997). *Les literatures catalana i francesa al llarg del segle xx*. Primer Congrés Internacional de Literatura Comparada. València. Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- ❖ Carbonell, J. (Ed.). (1991). *Miscel·lània Jordi Carbonell* (1. ed). Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- ❖ Camps, Assumpta (2006 – 2007). «La recepción literaria como instrumentalización. El caso de G. Carducci en Cataluña». *Revista de la Sociedad Española de Italianistas*. Núm. 4. Pàg. 53 – 70.

- ❖ Capdevila, Jaume (coord.) (2013). *L'Esquella de la Torratxa 1879-1939. 60 anys d'història catalana*. Barcelona. Efadós.
- ❖ Carr, Edward Hallet (1983). *La Revolución Rusa. De Lenin a Stalin, 1917-1929*. Madrid. Alianza Editorial.
- ❖ Casassas i Ymbert (1995). «L'arrencada del segle XX». Dins Riquer, B. de, Carbonell i Curell, A.; Abad i Carilla, M. (Ed.). *Història, política, societat i cultura dels Països Catalans* (1. ed). Vol. 8. Barcelona. Enciclopèdia Catalana.
- ❖ Castellanos, Jordi (1998). «Barcelona en literatura: imatges en conflicte». *Catalan Review*. Vol. XVIII, núm. 1-2. Pàg. 131 – 148.
- ❖ Castellanos, Jordi (2002). «Barcelona, las tres caras del espejo: del Barrio Chino al Raval». *Revista de filología románica*. Annex III. Pàg. 189 – 202.
- ❖ Castellanos, Jordi (2008). «La descoberta literària del Districte Cinquè». Margarida Casacuberta i Marina Gustà (eds.). *Narratives urbanes. La construcció literària de Barcelona*. Barcelona. Fundació Antoni Tàpies: Arxiu Històric de la Ciutat. Pàg. 83 – 108)
- ❖ Dolç i Dolç, Miquel (coord.). *Gran Enciclopèdia de Mallorca*. Volum 5. Palma. Promomallorca. Pàg. 274
- ❖ Dolç i Dolç, Miquel (coord.). *Gran Enciclopèdia de Mallorca*. Volum 6. Palma. Promomallorca. Pàg. 152 – 153.
- ❖ Esdaile, C. J. (2001). *La quiebra del liberalismo, 1808-1939*. Barcelona. Crítica.
- ❖ Esquinas Jiménez, Natàlia (2013). «Monument al doctor Robert, Josep Llimona (1903–1910)». *Revista de l'Associació Catalana d'Estudis d'Emblemàtica. Art i Societat*. Núm. 2. Pàg. 83 – 92.
- ❖ Gabriel, P. (Ed.). (1994). *Història de la cultura catalana* (1. ed). Barcelona. Edicions 62.
- ❖ Ginebra, Jordi (2006). *Llengua i política en el pensament d'Antoni Rovira i Virgili*. Diputació de Tarragona. Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- ❖ Jardí, Enric (1985). *Quatre escriptors marginats: saume Brossa, Diego Ruiz, Ernest Vendrell i Cristòfor de Domènech*. Barcelona. Curial.
- ❖ Hill, Christopher (1985). *La Revolución Rusa*. Barcelona. Ariel.
- ❖ Izquierdo Ballester, Santiago (2008). «Significació política de Solidaritat Catalana». *Bolletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*. Núm. 19. Pàg. 43–69. [en xarxa] [<https://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000110/00000008.pdf>]

- ❖ Izquierdo, César (2007). «Cómo se ha entendido el “modernismo teológico”». *Anuario de Historia de la Iglesia*. Núm. 16. Pàg. 35–37
- ❖ Lluís Marfany, Joan (1984). *Aspectes del modernisme*. Barcelona. Curial.
- ❖ Malerbe, P.; Tuñón de Lara, M. (Ed.). (1993). *Historia de España. T. 9: La crisis del estado: Dictadura, república, guerra: (1923 - 1939)* (1. ed., 15. reimpr). Barcelona. Ed. Labor.
- ❖ Massot i Muntaner, Josep (1993). *Llengua, literatura i societat a la Mallorca contemporània*. Barcelona. Curial Edicions Catalanes. Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- ❖ Mestre Campi, J.; Roig Aran, M. (2006). *Cronologia d'història de Catalunya, País Valencià i Illes Balears* (3. ed). Barcelona. Edicions 62.
- ❖ Molas, Isidre (1990). «El liberalisme democràtic de Gabriel Alomar». *Recerques*, núm. 23, pàg. 91 – 111.
- ❖ Moll, Francesc de Borja; Perea, M. Pilar; Massot i Muntaner, J. (2004). *Mossèn Alcover i l'obra del diccionari* (1a. ed). Palma de Mallorca. Editorial Moll.
- ❖ Moner Mora, Catalina i Pons Bosch, Jordi (2017). *Gabriel Alomar. Pedagog, publicista, escriptor, poeta i polític*. Mallorca. Illa Edicions. Institut d'Estudis Baleàric.
- ❖ Moreno Cullell, Vicente (2011). «L'imperialisme al Marroc i la Setmana Tràgica de 1909» (2011). *Ciències socials en xarxa. El blog de la Història, la Geografia i la Història de l'Art de la revista Sàpiens*. En xarxa: [<http://blogs.sapiens.cat/socialsenxarxa/2011/02/24/l'imperialisme-al-marroc-i-la-setmana-tragica-de-1909/>]
- ❖ Moreno Cullell, Vicente (2011). «La crisi del sistema de la Restauració». *Ciències socials en xarxa. El blog de la Història, la Geografia i la Història de l'Art de la revista Sàpiens*. En xarxa: [<http://blogs.sapiens.cat/socialsenxarxa/categoria/historia/6-historia-contemporania/2-lespanya-del-segle-xix/09-la-crisi-del-sistema-de-la-restauracio/>]
- ❖ Moreno Cullell, Vicente (2011). «La marxa del feixisme italià cap al poder». *El blog de la Història, la Geografia i la Història de l'Art de la revista Sàpiens*. En xarxa: [<http://blogs.sapiens.cat/socialsenxarxa/2011/02/22/la-marxa-del-feixisme-italia-cap-al-poder/>]

- ❖ Moreno Cullell, Vicente (2011). «La revolució Russa de 1917». *El blog de la Història, la Geografia i la Història de l'Art* de la revista *Sàpiens*. En xarxa: [http://blogs.sapiens.cat/socialsenxarxa/2011/01/11/la-revolucio-russa-de-1917/]
- ❖ Navas Ruiz, Ricardo (1982). *El Romanticismo español*, Madrid. Cátedra.
- ❖ Pla, Josep (1970). *Obra completa*. Volum xv. «Les illes». Barcelona. Edicions Destino.
- ❖ Pérez, Mariano (1985). *Diccionario de la Música y los Músicos*. Madrid. Ediciones ISTMO.
- ❖ Pons, Damià (1994). «Els intel·lectuals mallorquins davant l'afer dreyfus». *Entre l'afirmació individualista i la desfeta col·lectiva (Escriptors i idees a la Mallorca del primer terç del segle xx)* (2002). Universitat de les Illes Balears. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Pàg. 73–81.
- ❖ Rosselló Bover, Pere (1996). «Dos poemes oblidats de Gabriel Alomar». *Bolletí de la Societat Arqueològica Lul·liana*. Núm. 52. Pàgines 413–420.
- ❖ Rosselló Bover, Pere (2007). «Gabriel Alomar: una poètica del canvi de segle». Dins Pons, Margalida; Ripoll, Isabel (2007). *Joan Alcover, Miquel Costa i Llobera i els llenguatges estètics del seu temps*. Universitat de les Illes Balears. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Pàg. 109 – 124.
- ❖ Santolaria, Francesc (2006). «Els Fets del Cu-Cut! Una reflexió historiogràfica», a Jordi CASASSAS (*et al.*), *Els Fets del Cu-Cut! cent anys després*. Barcelona. Centre d'Història Contemporània de Catalunya, p. 120.
- ❖ Serra, Antoni (1984). *Gabriel Alomar (l'honestedat difícil)*. Biografies de mallorquins. Mallorca. Ajuntament de Palma.
- ❖ Serra, Antoni (1984). *Gabriel Alomar (Mallorca i una societat en crisi)*. Mallorca. Ajuntament de Palma.
- ❖ Soldevila, Llorenç (1999). «La poesia modernista». *LletraA. La literatura catalana a internet*. Universitat Oberta de Catalunya. [<https://lletra.uoc.edu/ca/genere/la-poesia-modernista.pdf>]
- ❖ Solé i Sabaté, Josep Maria (coord.) (2007). *Lluís Companys, president de Catalunya. Biografia humana i política*. Generalitat de Catalunya i Enciclopèdia Catalana.

- ❖ Vall i Solaz, F. Xavier (2001). *Sóller en el paisatge poètic mallorquí (de Pons i Gallarza a Rosselló-Pòrcel)*. Universitat de les Illes Balears. Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- ❖ Vidal Alcover, Jaume (1993). *Estudis de literatura catalana contemporània* (1. ed). Barcelona. Universitat Rovira i Virgili. Universitat de Barcelona.
- ❖ Vilar, P. (1991). *Historia de España* (30. ed). Barcelona. Ed. Crítica.
- ❖ Viñas i Faura, Francesc (1997). «El teatre de la Natura: els modernistes a la Garriga». *Lauro: revista del Museu de Granollers*. Núm. 13. Pàg. 27–36.

**Els textos de Gabriel Alomar a *L'Esquella
de la Torratxa***

PROSA

EN LA MORT D'EN GABRIEL MAURA

Es mort l'Emili Vilanova mallorquí. Tal era en Gabriel Maura. Aquest periòdic, que té en el seu títol un antic record de relació amistosa entre Catalunya i Mallorca, i per historia, ja ben llarga i benemèrita, una acció continua sobre aqueixa menestralia ciutadana, aont arrela la primera revivalla de les ciutats, no pot passar en silenci la desaparició d'aquet costumista català –català en l'ample sentit, en el sentit nacional de la paraula.

La primera manifestació dels despertaments nacionals, manifestació poètica, té dues formes: la rural o tradicionalista i la ciutadana plebeia. Aquella cerca l'inspiració en la poesia de les costums antigues, dels vells restes patriarcals, de les pietats extingides o moribondes. Com tota poesia, se complau en la contemplació d'una infinitut, però és l'infinitut del passat, l'infinit d'una patria morta. En cambi, la forma ciutadana cerca, en els seus començos, l'inspiració en el bon poble del treball, que, pel seu isolament, ha servat més íntegra la puresa de l'idioma i l'accentuació dels caràcters de raça, vius i ben destriats, tramesos de pares a fills com una herencia fisonòmica inconfonible.

Si la primera d'aqueixes formes és elegíaca, plorosa, de llamentació, la segona és per naturalesa essencialment alegre, *picaresca*, humorística. Aquella esdevé, amb el temps, floralisme patriòtic i vindicador. Aquesta, en la seua manera noble, se torna poesia revolucionaria i futurista, quan la ciutat és ja formada, perquè tal és l'ofici de les ciutats per contraposició a les pagesies.

Mallorca tingué, no precisament un poeta, sinó un *glosador* genial, en la persona d'en Pere d'A. Penya, en qui s'ajuntaven en certa manera aquelles dues poesies plebeies, de pagesia i de ciutat. Però fou essencialment un home de tradició, de vellura. En Gabriel Maura, en cambi, senyalà bé son moment: va reflectir en la seua obra'l total aspecte de la seua Palma. I pera'l que haja vist (ben lentament, és cert) evolucionar aquesta Palma, la relectura de les *Aigs-forts* d'en Maura mostra davant els ulls una fita clarament indicadora del camí recorregut.

Allà quedarà sempre la ciutat provinciana de les muralles herboses i rònegues, dels barris entortolligats i fumosos; la menestralia dels *homes de ca séua*, senyors Esteves mallorquins, que van els diumenges a les casetes de fòra com a la sola il·lusió de poesia permesa a les seues ànimes vagament harpagoniques, i no falten, cada hora-baixa, a la visita purificadora al Sant Crist de la Sang, dins una capella tètrica, entre horribles ex-votos; i aquelles figures de relleu poderós, *Dones Juanites* o les *Paparrines*, que vaguen en la nostra memoria

imaginativa junt amb les Marueffes babzacianes i les heroïnes dels romanços de Quevedo, les buixes de *Caprichos* de Goya i les Celestines o les *Tías Fingidas*... Tal volta aqueixa iniciació de revivalla o d'auto consciència d'una literatura i d'un poble no donarà son fruit; però no hi ha dubte que la branca començava a florir. I para que's veja'l parentiu entre les dues manifestacions literaries paraleles, la costumista o realista i la floralista o idealisant i reivindicadora, aquí estàn les poesies d'en Maura, *Avant*, *L'espigolera*, *Quimeres*, on se destria com a nota principal una potencia imaginativa, un poder de metàfora, de plastificació, de carnació jordanesca que recorden aquella gloriosa aliança de vera poesia i de visió clara i viva de la baixa realitat, dualisme característic d'en Quevedo.

LA ESQUELLA DE LA TORRATXA endressa cada divendres la seua conversa a un poble que ha ascendit ja uns quants graons més en l'escala de la personalisació; per lo mateix no podia deixar sense la consignació d'un record aqueix nom que desapareix avui de la literatura nacional catalana. Tot passa. Sobre'l costumisme mort, un art nou s'és elevat i triomfa. D'aquell art fotogràfic hem passat a un art ont la materialitat inexpressiva i freda de les coses s'ajunta, fecondant-la, l'esperit contemplador. Però... ¿no'ns és gratíssim, a cada una d'aqueixes desaparicions, recórrer amb la vista'l camí atravesat, i repassar l'obra dels que han contribuït a formar-nos i han preludiat la nostra sinfonia? ¿I estem ben segurs de que, quan a nosaltres ens arribi l'hora, aqueix últim examen, aqueixa mirada de reull, llançada damunt les nostres pàgines a mig oblidar, ha de suggerir un judici tant favorable? La Barcelona d'avui, florida ja en plena auto-consciència, a punt de fruitar en plena obra d'auto-restauració catalana, com a impulsora de la resurrecció nacional entera, ¿no ha sentit complacència de secret orgull, com una noia que's fa càrrec de la seua creixença, del seu expandiment de núbil, de la seua flora roja de pubertat, quan mira enrera l'obra de lirisme popular d'un Pitarra, l'obra de novel·lació popular d'un Vilanova?

I qualque cosa d'aquesta darrera vibració batefa en l'herencia literaria d'en Gabriel Maura.

GABRIEL ALOMAR

PETITA FANTASIA SOBRE LES FUTURES EPOPEIES

PERA EN DIEGO RUÍZ

Ara, amb motiu de la conferència colonial anglesa, els periòdics han retret una volta més la divergència absoluta entre la pobra Espanya de les darreres guerres i l'esplèndida Britània, que ha incorporat el Transversal i l'Orange dins la gloriosa Federació, la més gran i la més lliure que s'haja coneguda.

Jo, espectador llunyà d'aqueixes grandeses, veig formar-se en la méua fantasia l'epopeia futura que les cantarà, quan el prestigi de les coses històriques haurà embolcallat el temps present. Penso en la futura epopeia, i imagino'l destrenar solemniat de les séues estrofes, encara informes i cantelludes com a pedres d'ont haja de florir una estatua.

El reinat de Victoria I, encara tal volta més que una epopeia clàssica, se'm figura un cicle èpic a la manera dels cicles mig-evuls, i em sembla veure la graciosa majestat com una matriarca al cap d'una Taula Rodona, ont Gladstone, el Gran Vell, ocupi l'altre cap. I als setials d'aqueixa taula conacular veig acudir-hi, com a la d'un patriarca genesíac, els fills dispersos de cap a cap de món, els fills que han plantat la tenda a tots els creuers de camí, a tots els promontoris, a totes les avençades, com a vetllant el pas dels conqueridors vianants pera disputar-los la presa i pera assegurar en tots els moments i a tots els indrets la propia intervenció i el propi beneplàcit. I cada una d'aqueixes encontrades té aiximateix la séua epopeia.

Però a la Gran Bretanya ha sabut fer coexistir l'epopeia, que és cosa de començos, d'iniciacions, de tonalitats infantívoles i primerenques, am la grandesa de les odes pindàriques a les grans metròpolis definitivament constituïdes. Aquest és el gran secret de la séua força; aquesta és la suprema virtut d'aquella amplíssima convivència autonòmica que ajunta en una sola unitat i harmonia l'infinita varietat dels païssos, l'immens expandiment de les fillades espargides. Mai la federació, mai l'autonomia, tindran una encarnació més vigorosa, ni oferiran al món una prova més cabal de la séua eficàcia. I aqueix somni generós, la supressió definitiva de la guerra, i aqueixa utopia grandiosa, la confederació universal, no ha tingut fins avui una més potent garantia de la séua possibilitat.

Doncs, com deia, mentres la gran metròpoli ampara en les comarques distants una niarada d'epopeies, covant la formació i l'expandiment de mil futures nacions, els poetes refinats i parnassians poden endreçar-li les salutacions d'Horaci:

Iam mari terraque manus potentes...

¡I quin poeta haurà d'esser el que enfilí un dia, com a perles en un collar, els episodis distants d'aquesta epopeia, desde'ls funerals de Cecil Rhodes, a la séua Rodesia, l'imatge dels quals desfila encara per davant la nostra vista com un passatge bíblic o homèric, am la carroça, més triomfal que mortuoria, tirada per no sé quantes parelles de bous, fins a l'inauguració enlluernadora del *Commonwealth* australià, presidida pels prínceps de Gales durant llur viatge a l'entorn del món, viatge en el qual visitaren sols dominis britànics! Desde les grans badies un estol formidable de monstres fumosos i brillants al sol, batejats amb els noms sonors dels dominis escampats, fins als homenatges jubilars a la vella Reina, on desfilaven representacions de totes les races oferint en penyora de senyoriu les primícies exòtiques de llurs produccions, com pel vessament de fabuloses cornucopies. I davant la vella sobirana, asseguda, en el séu trono, am la séua amplitut vagament hipopotànica, desfilaven els infants de les escoles, en milenars, com si la futura Anglaterra, continuadora de la present grandesa, saludés l'Anglaterra passada, en la comunitat d'una mateixa única gloria, d'una mateixa i única llibertat.

Mireu. Aquesta Gran Britania ha seguit, ben gloriosament, el camí invers de les nostra Hispania. Perquè si un dia Pitt, en l'impressió de la revolta americana, va pronunciar aquella frase de trista imitació: «El darrer home i el darrer penny», en cambi avui els poetes anglesos han pogut cantar, encara am més raó que'ls espanyols d'un temps, que'l sol no's pon en els dominis britànics.

Entre totes les epopeies avui viscudes, i que demà seràn cantades, avui fet i demà poesia, és dir, avui fet que passa i demà fet etern, l'epopeia britànica és encara la més grandiosa. Però d'altres epopeies floreixen als quatre vents del món: l'epopeia nord-americana, am la febre de les séues mítiques empreses i el somni, cada dia més realitat, del domini de tot un món; l'epopeia japonesa, am l'orgull d'una raça rehabilitada, un altre món obert a la propia hegemonia, i les mars a l'albir de les séues esquades; l'epopeia russa, amb el despertar d'un poble i el començ de la revolució més forta que haja estremit els tronos; l'epopeia francesa, que senyala a l'inversa, el final d'una revolució adoctrinadora, i inicis, en cambi, l'evolució vers la plena democràcia social i la ciutat futura; fins l'epopeia balcànica, que demà ajuntarà una nova federació, sobre les ruines europees de l'islamisme, aquest ideal agònic, inadaptable, sols capaç de la barbre epopeia defensiva i elegíaca ont el Marroc exercirà de Troia...

I tu, Catalunya, Catalunya nostra, Mare Catalonia, ¿no has de tenir també la téua epopeia en aquest ramell de futures epopeies que'l temps va cullint en el jardí de la vida? Ah sí, jo la veig aiximateix a la téua epopeia! I tota l'aspiració méua és fer-me digne, per la méua part, d'esser

un soldat de fila d'aquesta epopeia, i d'assistir, desde la méua pobra tenda, mentres la vida
alcanci, als episodis d'aquest poema, a l'entorn d'una Ilion que, un dia o altre, caurà
segurament en poder nostre...

GABRIEL ALOMAR

CAVALLERIA BARBRA

(CONTE CRUDEL)

Conversavem a l'ombra d'un parral ple de raims, a la *clastra* d'una possessió mallorquina. Davant nosaltres, un paisatge esplèndid. Montanyes blavíssimes deixaven entre elles un coll obert sobre la vermellor ponentina d'aquella hora, suggerint la bellesa de la vall desconguda que devia haver-hi a la banda d'enllà. Baix del turó ont ens trobavem, un torrentol, aleshores sec, vorejat d'una rambla d'alzines. Molins de cent, immòvils, sobre un altre turonet. I allà enfora, blanca, lluminosa, la vila.

<—Figura-t— continuà—que un matí, sota aquell sol de Cuba, sortírem del poblat. A cosa d'un kilòmetre lluny de les darreres cases, les avençades nostres ens aporten dos presoners. Eren dos negres, un d'ells alt, musculós, sapat; l'altre de mitja talla, però de perfil molt més intel·ligent i noble. Portaven carrabines, cartutxera, *machete*. Presentats al quarter general, varen esser intimats en forma:

— De quina partida sou? Aont operen els vostres? D'on veniu i aont anaveu?

Els dos negres, plantejant un poc, desviant la vista, digueren, amb aquell tò gangòs i planyívol característic:

—Nosaltres som gent pacífica, treballadors del camp... Teniem les armes per defensa... Ja saben: aquí cal estar alerta... Hi ha mala gent... No fem mal a ningú...

El general, com si ells res haguessin dit, repetí la pregunta:

—De quina partida sou? Aon són els vostres?

Però'ls dos negres insistien en les mateixes vaguetats mal simulades, inhàbils del tot.

—Està bé. No voleu dir de quina partida sou? Doncs ja sabeu: les coses clares. Si ho dieu, jo us prometo, jo us garantiso, la llibertat immediata. Si no ho voleu dir, sereu fusellats sense remissió. En marxa: us dono mitja hora per pensar-hi. Aneu.

Acotant el cap, els dos negres marxaren al front de la columna, entre fusells. Per moments, el negre atlètic, de reull, mirava furtivament al seu company i la vista li espurnejava amb extranya lluentor. Un quart d' hora passà.

De sobte, un dels dos presoners, l'alt, demana parlar amb el cap de la columna. En l'acte li va esser concedit.

—Escolteu, —digué. —No més dissimulacions. Jo us diré de quina partida formavem part. Però poso una condició. Ja veieu que si'ls meus arribaven a saber que jo'ls havia trait, me

matarien. I esser fusellat per vosaltres, esser fusellat per ells, el mal és el mateix pera mi. Vosaltres me dareu la llibertat; però jo no sé quina serà la sort del meu company. I ell podria revelar als nostres la meva traïció. Demano, per tant, que abans el fuselleu en presència meva. Tot seguit que jo'l vegi mort, sabreu de mi tot quan volgueu.

El general no vacilà un moment.

—Que fusellin desseguida l'altre negre.

El desgraciat fou conduit a un recó de manigua; sis mausers apuntaren el seu còs mig nu, i aviat caigué a terra, amb el pit obert per ferides que degotaven brolls de sang fumosa. Caigué sens parlar mot, sense alterar l'expressió de la cara. La mort, en aquelles terres i en aquells temps, era un accident previst, sense importància, un atzar de les hores, una ocorrencia del dia, cosa corrent, acostumada.

El company assistí impassible a n'aquell assassinat. Contemplà un instant el còs caigut, i veient que encara una vaga tremolor removia la cama dreta, digué:

—No és ben mort.

Un soldat, lívid, s'avençà, i am mans malsegures colocà'l canó del seu mauser sobre l'orella del moribond. Disparà. El cap se fé esberles, i el cervell, fastigós, eixí de l'horròs obertura. Ni un estremiment, en aquell còs miserable.

Llavors, el negre robust aixecà'l cap. Una il·luminació sinistra li brillava en els ulls. Semblava transfigurat. La barra li trepidava imperceptiblement. I aquell home digué:

—Ah! Ara puc dir-vos-ho. No estava pas segur que'l company deixés fugir, per amor covard a la vida, el secret que'm volieu arrencar. Ara sé cert que no podrà fer-ho mai. I de mi no'n sortirà, per torments que'm doneu. No teniu un traïdor davant vosaltres, com us havieu cregut.

Viva Cuba libre!

Un sèns fi de braços, frissos de matança, li caigueren a sobre. Fou empès a un recó, i aviat el seu còs poderós, desfet a cops de *machete*, va esser abandonat a la presa dels corbs i de les *auras*.»

Jo callava. Però un calfred intensíssim me va remoure. I la sublimitat èpica d'aquell selvatge heroisme me suggerí, una volta encara, la barbra grandesa dels capdills de les guerres llibertadores, poetes o creadors d'una patria, d'una independència, d'una història...

Sota la parra en fruit, els raimos penjaven sobre'ls nostres caps, en presentalles de vida. Un ventolí d'estiu, deliciós, passava.

GABRIEL ALOMAR

EL MITE DE L'ANTIDÉU

A vós, XENIUS, *alter ego*.

—Estic preparant, —me digué'l poeta, —la poesia definitiva de la meva manera actual. Una *Satánica*, el meu himne diabòlic.

Escolta. Es negra nit. L'home, l'Home, desde la roca altíssima de les temptacions, se repenja, ansiós, escrutador, damunt la fosca impenetrable. Què hi ha allà baix?

Tot és un caos, un caos pre-genesíac. Nuvolades pesadíssimes, de ventres inflats, passen, s'acaramullen, se persegueixen. Els llampecs, com a venen d'aquells cossos de monstre, encenen per moments un zig-zag sulfúric entre dos numbus. Lloms d'elefant, masses d'hipopòtam, vagues configuracions de cocodril, siluetes indecises de grans tortugues, remats de bufles en dispersió, desfilen i es perden en la tenebra. El vol silenciós de les aus de nit, relliscant sobre la mar d'ombres, se perd i reapareix entre les gropes dels núvols. I sembla que les dues ales d'un Voltor immens planen sobre aquell abim, i dos ulls fosfòrics guaiten la presa adventícia en l'emboscada d'una caverna de negrors.

De sobre, l'Home sent que una mà's posa sobre la seva espatlla. L'Home's gira i veu dret, a la seva vora, Fosforus, Llucifer, l'Angel de la rebelió, am les ales lluminoses graciosament exteses darrera ell, com un fons d'auriola pera'l seu cap i com si hi batés ja la força de les futures envolades en ple cel. La seva testa era radiosa, d'una bellesa que res podria expressar. Els seus ulls semblaven obrir-se sobre les veritats impenetrables als homes, sobre les belleses que mai contemplarán els mortals. La seva cabellera fluixa com un riu de claror sobre la seva esquena. Les línies del seu còs nu se perfilaven am la gracia del Joibos helènic. Sobre'l front lluïa un estel aurífic. Am la mà dreta sostenia una gran clava.

L'Home va sentir-se reconfortat per la presencia de l'Angel.

—Escolta'm, —digué l'Angel; —accepta dins tu'l meu esperit, i posseirás els mons desconeguts que ara vols destriar, vanament, en la fosca.

—L'accepto, —digué l'home.

Aleshores l'Angel empunyà la seva clava, la brandà en l'aire com una fona, en l'ampla girada circular, l'elevà com una antorxa amb la destra alçada rígida, i amb un gran gest la llançà en la profunditat. La gegantina teia començà, en l'espai sèns terme, el girar d'una dança amplíssima, que dura encara. Els cels s'encengueren. Les nuvolades fugiren com a remats de tigres que fujeteja la tralla d'un hèroe. Les aus de nit s'espardiren i desaparegueren. L'ombra

d'ales immenses del gran Voltor se fongué com una boira que s'esfuma. I el Sol, desfent desde'l flam de la seva atxa la cabellera magnífica, vessà sobre'ls mons desconeguts la catarata de la seva llum suscitadora.

Quin espectacle! Una vall infinita s'obrí als peus de la montanya de visió. A perdua de vista, camps banyats de llum cegadora oferiren a l'Home, en presentalles, mars d'espigues tremolants: selves verges plenes de cantadiça d'aus i ombres propícies a l'amor; arbres desprenent fruites irisades i desbordants; rius amplíssims cataratejant entre riberes de verdor remorosa; ciutats d'ensomni alçant les torres vigilants sobre palaus marmoris; mars d'on sorgia, com en miratge, la promesa de noves riberes per conquerir; vaixells de màstils altíssims coronats de fumera, partint a la troballa d'illes i continents ignorats. LLuiren, desnúes, les futures veritats desverjades per l'Home, i a llur vora aparegueren els cadavers esventrats i sanguinosos dels dragons negres que les guardaven. Les roques, color d'or, degotaven regalims de mel, caiguent de bresques ocultes en els clivells. Remats de vaques ajegudes en les prades humides mostraven els braguers reinflats, d'ont eixien torrents de llet escumosa.

I sota'l brancatge de les palmeres decoratives, fastuoses, com sota un dosser triomfal, belleses nues oferiren les carnacions bategants, les curves ideals, les caderes combades com un creixent de lluna, els pits rosats com a fruits primerencs, rodons i vibrants com a arcs extesos, els llavis entreoberts com a poncelles, els ulls encesos d'una flama d'estel, les cabelleres vagant entre les nuors com a riuades d'or, les gropes perfinlant-se com a ones, sobre la catifa verda i excitant...

Llavors l'Home, conduit per la mà d'aquell Angel, en companyia més gloriosa que la de Virgili i el mite de Dante, més alta que la de Mefistòfil en el mite de Faust, davallà de la montanya i va córrer a prendre possessió dels mons que pululaven dins la vall promesa.

I semblava que a llur pas les selves virginals s'obrien per sí soles; les branques allargaven els fruits; les ciutats obrien les portes com a arcades de triomf; els flancs de les verges tremolaven d'espauame; les flors fumejaven aromes, com a encensers vivents; els ramatges els coronaven les testes; les terres s'estremien del goig d'esser posseïdes; els torrents oferiren les aigües refrescants a les boques i als rostres; les mars obrien caminals de calma entre les crestes esvalotades; músiques incompreses divagaven sota'ls cels blavíssims; les feres ajupien el cap i refregaven els lloms vestits de pell deliciosa oferint-se, manses, a la carícia reial de l'Home. Els braus retien el banyam al jou; els cavalls arrupien la crinera i obrien la boca a la brida d'esclavatge; els camells s'ajeien a terra esperant, dòcils, el pes de les càrregues; les

montanyes, humils, se badaven pera que hi passessin les caravanes futures. Els insectes més vils s'aturaven entre'l fullam pera que l'Home estudiés la llei misteriosa de llurs moviments i la norma secreta de llur vida. Les forces ocultes, disperses en la forma infinita i varia de les coses, revelaven llur secret, entregant-se a l'abraç fecondador de l'Home.

Tota la terra, en fi, obrint-se les entranyes en la ferida palpitant dels avencs, treia el sol a les venes d'or i d'argent, de ferre i aram, de foc i vida que recorrien el seu còs maternal. Els astres mateixos, anegats dins la claror de la gran antorxa, perduts en les fondaries del cel, atent cada un a la ruta frenètica del seu camí, semblaven baixar de les altures pera que l'Home se'ls posés com a ornament entre'ls plecs de la seva vestidura.

I un sò llunyà d'enuaments, com si alhora s'esbucassen mil temples de cíclop, arribava en l'aura dolcíssima.

GABRIEL ALOMAR

LLEGINT A L'OMBRA

EL «JOVE» POETA TEODOR LLORENTE

Mai com en aquestes diades caloroses és grat asseure-s a l'ombra d'un pi, i compensar l'ancietat del camí futur am la visió del camí passat...

Tal pensava jo avui quan, a l'atzar del passeig, ressegua la lectura dels *Versos de juventud*, present amabilíssim, eteri com una simbòlica copa d'encens, que acabava de rebre de son autor, el patriarca valencià Teodor Llorente.

Teodor Llorente, Vicens W. Querol. Aquests noms senyalen, en la literatura local de València, el moment ambidextre en que l'influència originalment nacional, l'influència catalana, intenta ressorgir de la terra d'Ausies Marc. Però l'acció del temps passat és massa forta. Jo he tingut sempre un fort pessimisme respecte a la sort del catalanisme valencià: perquè'l primer motor d'un moviment nacionalista, l'idioma, no té allà'l domini exclusiu que té a Catalunya o a Mallorca, tal volta per no haver estat tant pura, ja desde'ls orígens, la catalanitat de la raça.

El nom d'en Llorente suscita, en primer lloc, pera nosaltres, el pulcre traductor; el benemèrit vulgalitzador, a Espanya, del cicle romàntic alemany, anglès i francès que va de Goethe a Víctor Hugo, les *Leyendas de oro* i les *Amorosas*, el *Libro de los cantares* d'Heine i la versió del primer *Faust*; tasca completada avui amb un altre volum de traduccions franceses modernes on se pot anar seguint la creixença de l'arbre sembrat pel romanticisme.

Els *Versos de juventud* són el primer recull de les poesies originals castellanes, com el *Llibret de versos* ho fou de les catalanes. 1854 [-] [18]66. Aquest és el període que comprenen els *Versos de juventud*.

Jo no aniré seguint, cançonera, la lectura successiva d'aqueixes poesies. Quan tinc a les mans un d'aquests petits volums, m'agrada anar-lo obrint, a l'atzar de les fulles, i llegir la poesia que'm cau sota'ls ulls com culliria una flor al detorn d'un caminal de jardí. Aqueix és l'encant major d'aquests llibres, on no precisa que la lectura se someti disciplinàriament a la regularitat numèrica de les pàgines, ben a l'inversa dels llibres on cada línia és una anella de l'encadenament racional del tot, on cal haver devorat per enter l'íntegra aglomeració dels capítols pera sentir i comprendre l'arquitectura total. Aquí no: cada composició, fins cada estrofa, fins i tot cada vers, és una flor completa: les unes apenes naixentes, com a poncelles que fan guaitar la rosor femínia de les coroles verges entre la verdor de les fulles apretades:

les altres com a roses expandides i triomfals, badades en l'esplendor d'una pubertat feconda; les altres mig caigudes i defallides, com a reialeses moribondes sobre la ruina de palaus caiguts... Cada fulla d'aquells llibres té la finor efímera, fràgil, d'un pètal. I dirieu que espera la mà vaporosa de l'eterna Gretchen que la desfulli, cercant-hi la resposta de l'etern enigma, resposta sols obtinguda a costa de la destrucció... Oh petites esfinx, que no sou més que fulls de rosa, i la fantasia de l'amor en fa profetesses i vidents, per les que parla, sense paraula, l'oracle dels pervindres!

N'hi ha, d'aquestes flors, que desborden sensualismes com a clavells encesos. D'altres desprenen, com a gardenies, aromes impalpables que sols perceben els elegits; d'altres, com a crisantems, entonen elegies als ideals morts; d'altres, en fi, com a grans roses, canten les opulències i pompes de la vida, que és bella perquè'l poeta vol i ordena que ho sia...

Jo he obert avui, distret, el llibre d'en Llorente. La meua vista ha caigut, distreta, sobre la pàgina, i he llegit:

Y á la luz del crepúsculo dudosa
vacilen y confúndase las letras,
y no veas en ellas otra cosa
que el enigma que sólo tu penetras;
sentido que otros ojos no comprenden
y que tú á mis estrofas les arrancas,
porque sólo por ti laten y tienden
las alas tenues en las hojas blancas.

Aqueixa tenuïtat a la Sully Prudhomme és, a voltes, pera mi, la nota mellor del llibre. Citem, a la volada, com a exemples d'aqueixa *nuance*. *Á mis versos, Oh tú que oyes atenta los acordes..., Pájaros espantados...*

La Carta á Vicente W. *Querol* desllinda en aquesta forma'ls respectius camps de domini dels dos poetes: *¡A tu la gloria, á mí el amor!* I l'amor és essència d'aqueix ramell de poesies. I l'amor veureu, transfigurat una volta més en la joventud d'aquet poeta, poeta enamorat doblement per esser jove i per esser poeta. Veureu l'amor florint com una branca estival en la victòria de la primavera, tal com se canta en la serena *Florescencia*; el veureu esperitualitzar-se fins a la comunicació directa dels esperits, sense l'intermedi quasi profà de la paraula en *El secreto del amor*; el veureu creador de mons, improvisador de fastuoses riqueses per la sola eficàcia del voler, edificador real de tots els ensomnis de la fantasia, en *Los presentes* i el *Diálogo á media voz*; el veureu adorador de la vida tal com és, de la bellesa tal com és, sense

malaltices quintessenciacions, en la poesia que comença, un poc a lo tercet dantesc: *Ella me dijo*: —«*Mi señor poeta*; el veureu trasfondre en les poesies venes del líric i de l'aimada la sang ardent dels enamorats típics en la gran poesia, i sentir en el propi cor el foc dels famosos duos de la secular literatura eròtica, en les composicions que tenen com a per melodia inicial els versos *Si hubieras tú nacido, amada mía...* i *Cuando escribo, azorado...*; en la *Reminiscencia*, tal volta la poesia mellor, el veureu complaure-s en la recordança vaga d'uns abraços d'amor disfrutats am l'aimada en el viure extingit d'una altra vida, d'on sols queda una memoria consemblant a la memoria platònica dels orígens de l'ànima, que poetisà León; el veureu mostrar la doble naturalesa del seu esser ultra-esperitual i sensualíssim en la *Galatea*, i abismar-se en la contemplació afrodisíaca de *La Alondra*; el veureu difondre-s en la comunicació panteística del crepuscle, com en una gran comunió de naturalesa, *Al caer la tarde*; el veureu, en fi, trobar en l'ofrena de la darrera rosa un consol immens a la fonda elegia universal de la tardor que acaba, en el *Soplo de invierno*, poesia que fineix el llibre coronant-lo am l'esfullament d'una pluja de pètals desprenent-se de l'últim vers...

L'adorador dels romàntics, el que ha dedicat son treball més nimi a travasar dins els ordres de la poesia castellana el vi arduós i aurífic dels grans poetes vuitcentistes, ressurc encara en la paràfrasi de Goethe *En la espesura*, que recorda una poesia traduïda en les *Leyendas de oro*; així com l'incomparable idili del segon llibre de *Mirèio*

Cantas, cantas, magnanarello,

En desfueiant vosti verguello...

Se transmigra en el romanç *El nido de jilgueros*; i fins, ja com a eco més llunyà, *La Sirena* recorda la llegenda universal del pescador atret als abismes, poetisada en el famós *lied* de Goethe i fins en la coneguda fantasia de Bécquer *Los ojos verdes*.

* * *

L'edició és cuidada, atractiva, un poc francesa. Però al final d'una porta una nota que diu *No se ha puesto este libro FE DE ERRATAS porque no las hay*. —Aquesta *jactancia* d'editor és el principal defecte del llibre. Perquè... *las hay, las hay*. I si l'editor m'ofereís, de cada una, un petit perbeure, n'hi mostraria més d'una dotzena... Entre altres, en la pàgina 131, hi ha un *alrededor* en comptes d'*alredor*, que llastima'l vers amb una purulenta excrecència...

GABRIEL ALOMAR

LES PORTES DE L'INFERN

(*Am motiu de l'encíclica PASCENDI*)

Després del darrer *Syllabus*, l'encíclica *Pascendi*, contra'ls modernistes, consuma una volta més la ruptura del catolicisme am tot acomodament de modernitat. I una llògica suprema informa aqueixa condemna.

Oh! Jo he sentit sempre una curiosa simpatia, però res més que una curiosa i escèptica simpatia, per aquells esforços d'adequació que, empesos per homes com els Gibbon, els Ireland, han arribat a fer de l'americanisme l'amenaça d'una nova escissió cismàtica. Ah, no! Els termes són clars; pera'l catolicisme la retirada està rompuda. A un costat la fe, la vella fe, íntegra, pura, nítida; a l'altre'l satanisme modern am tota la gallarda inverecundia del seu *Non serviam*. No hi ha possible conciliació; i en aqueixa impossibilitat està la grandesa de la doctrina. Democracia cristiana, lliberalisme catòlic, intents falsament atrevists, de socialisme ortodoxe... No els temperaments que professem am seria activitat l'una o l'altra de les doctrines en lluita, rebutgem amb igual força aqueixes acomodacions.

Encara recordo, a través les meves sensacions d'infant, com el problema se'm va presentar clar, per la primera volta, davant els ulls. La meva emancipació no's deu a la lectura de llibres heterodoxes: se deu, ben al contrari, a la lectura de textos freda i severament ortodoxes, despietadament llògics, que'm feren veure la gran antinomia entre tot lliberalisme (polític, crític, social, etc.) i la veritat inconcusa dels catòlics. Calia optar. Versió catòlica: el lliberalisme era pecat. Versió lliberal: el catolicisme era un absurd. Desde'l respectiu punt de vista, uns i altres tenien completa raó.

I aleshores jo, serenament, definitivament, vaig optar. La meva vida començava. I això ho devia a l'inflexible llògica d'aquells textos, als quals rengraciaré sempre l'obra de llur veritat evidentíssima. Ja no hi hagué en mi'l dubte, aquell dubte famós, tòpic romàntic, que esterilís l'obra de dues o tres generacions. I vet-aquí com aquells llibres, a la manera que ho haurien fet pera una consciència catòlica, compliren també llur obra de confortació i convicció pera una consciència emancipada.

Desde llavors, l'educació del meu esperit fou cosa fàcil. I les mateixes reputacions catòliques de doctrines, que jo aleshores ignorava, esdevingueren, per la pobresa científica dels arguments, per aquell inútil debate-s entre les trenyines del dogma, proves lluminoses de la veritat combatuda. Els restes últims de l'escolasticisme colaboraven així en l'obra triomfadora

de l'interpretació personal llibèrrima. I era curiós sentir-se l'ànima més aviat commoguda per les argumentacions francament esotèriques, de revelació, místiques, de visió i comunicació directes am la divinitat, que per les fredes deduccions silogístiques de l'Escola. Així, per exemple, les impotents i vanes proves *a posteriori* de l'existència de Déu cedien pera mi davant l'absurditat verament poètica, és dir, creadora, de la prova *a priori* consignada en el *Proslogion* d'Anselm. Sentia que quan la metafísica, per lo mateix que és extra-experimental, no's transforma en vidència de poetes, és pobra diquisició de pedants o inútil joc d'escacs, propi d'esperits incapaços de veritat i llum. M'era més agradable veure com l'home, senti-se orfe del seu Déu, el creava, l'improvisava, invertint els termes entre Déu i criatura o rescabulant am la creació de Déu la creació genesíaca de l'home, que viciar-me'l raciocini, en l'entretellat d'una falsa llògica, destinada a morir sota'l martell poderós d'un Stuart Mill.

* * *

El darrer *Syllabus* i l'encíclica *Pascendi* senyalen, com deia, la condemnaió dels darrers esforços d'aquell pseude catolicisme pera conquerir la fortalesa catòlica, esforços on cal veure, a la fi, tentatives d'un protestantisme inconscient que amenaça completar, en definitiva victòria, l'obra de Luter.

És curiós: tant com les corrents emancipadores han anat invadint el món, el catàlec de les proposicions i de les obres taxativament prohibides han anat restrenyent-se. Era natural: el perill, pera les consciències timorates, està sols en els llibres que puguen aparèixer com a ortodoxes.

L'antic apòlec del llop am pell d'ovella. Les obres francament lliure-pensadores (impropies, com diu, amb impropietat candorosa, el vocabulari catòlic) no són un perill immediat, com no ho és la blasfèmia. Llur excomunió tàcita, implícita, *ipso facto*, no necessita esser senyalada. Pera que aquets llibres puguen obrar sobre una consciència, és precís que aqueixa consciència arribi, en la seva evolució lliberadora, al grau d'emancipació indispensable, al grau precedent a la completa ruptura am l'antiga fe. L'Església excomunica expressament els heretges, els heterodoxes; no'ls pagans, els que ja estan fòra de l'Església. I és clar: per excomunicar, per *treure la comunió*, de la coparticipació en els sacraments, cal que la comunió prèvia sia un fet; és precís que les voltes d'un mateix temple acullin la pregaria del pastor i de les ovelles expulsades. Si un temps el pensament emancipat sols arribava a l'heretgia, tot restant, en una forma o altra, cristià, ha romput avui am tot lligam religiós i tot prejudici sobrenatural.

Contra exegetes i tractadistes pseude-catòlics han fulminat, doncs, les ires de Pius X. I és un bell espectacle contemplar aqueixa fulminació quan pot veure-se-la desde fòra, desde un setial

sustret a les irritacions d'aquella potestat. Així pot jutjar-se serenament de les coses; com-se jutjaria una dissensió d'escoles vèdiques o koràniques. Els llamps de l'Esglesia fulguren sols, naturalment, pera'ls fills de l'Esglesia. I quan un hom ha passat la primera reacció, fortament agressiva, que succeeix a la deslliurança del propi esperit, aquelles coses són curiosíssimes bizantinitats on l'ànima lliberta se complau i somriu en la contemplació de la propia llibertat. ¡Oh sort irònica de les religions agotades, religions de multitud i no d'home! Vivim rodejats de catòlics que ignoren la doctrina mateixa que diuen professar. Belles ironies, ironies enginyoses trobaries, Arouet, en aqueixa contradicció. Gents que practiquen mecànicament, resen mecànicament, oieixen missa, se confessen, combreguen, moren ungides am l'oli suprem... i no saben quina és la llur creencia! Tal és el producte forçós, natural, de la reserva recelosa am que sempre l'Esglesia catòlica —a diferencia de les protestants— ha tancat en el sagrari'ls sants llibres, guardant-los de la mirada escrutadora del poble. Proveu-ho quan volgueu: ¿quants n'hi ha que coneguim el ver sentit de la paraula Verb? ¿Quin tant per cent hi ha que no confongui'l dogma de la Virginitat amb el de l'Immaculada? ¿Sab el poble lo que vol dir el futur dogme de l'Assumpció? ¿Quants podrien dir si professen la transsubstanciació o la consubstanciació? ¿Quants entenen, ni de lluny, el significat de pena de sentit? Per una estranya inversió de coses, els catòlics han d'acudir a nosaltres els incrèduls pera conèixer, aproximadament, lo que ells creuen!

Quan un ministre espanyol va prohibir l'ensenyança del catecisme en català, promoguent les ires del catalanisme, jo'm preguntava: ¿és que veritablement la disposició ministerial perjudica la difusió i coneixença del credo catòlic? No, no. Que estiguin en català, que estiguin en castellà, les oracions, els articles de la fe, totes les explicacions de la Doctrina continuaran, pera les gents, escrites en una llengua estranya, maquinal aglomeració incoherent de paraules i paraules, arcaïsmes de sentit oblidat, subtileses teològiques inaccessibles a la tosquetat dels infants, i fins dels púbers sense educació intel·lectual. ¿Com no, si fins les pregaries de cada dia se desvirtuen en la boca del poble, tornar-se algarabies de papagall, articulacions de sílabes a l'atzar, restes corruptes de qualque cosa que un jorn va esser paraules i frases? No ja les invocacions llatines, els *Gloria*, les Salutacions angèliques, les Oracions dominicals. I no parlem de la formulació dels Misteris, tant clara... com els mateixos Misteris, vagament dissimulada als nois pera reservar-los d'aquell perfum sensual de tots els orientalismes... Jo he sentit explicar per un noi l'obra de l'Esperit Sant, en una deliciosa barreja de mots capaç de rompre'l cap an el més hàbil hermeneuta!

Nosaltres vivim a un món en el qual tot-hom està en el secret i sent la feblesa del terror que trepitja i percep la vibració del nostre clarí de revolta; però entren tots, vera *grex*, en el temple on tots combreguen, on ningú creu, perquè no pot haver-hi creencia sense la previa coneixença intel·lectual de lo que s'ha de creure. ¡I pensar que basta una sola paraula, una sola paraula de coratjosa sinceritat pera desfer l'encantament i fer caure'l temple malèfic, odiós!

Però, a l'entretant, els temps marxen; i sobre aquet món modern que començà la seva educació confegint en les noveles volterianes i aprengué'ls orígens del cristianisme i l'història judaica en les pàgines lluminoses de Renan, delitosament mixtes d'ironia i pietat, Zarathustra aixeca avui, davant la càtedra de Pere, la càtedra de l'Anticrist definitivament advingut... L'Església de Roma acaba de perdre pera sempre'l reconeixement de la seva vitalitat política a França, «primogènita seva». Les progressives emancipacions que, després de l'amputació greco-eslava originada en Foci i de l'amputació germànica originada en Luter, reduïren el catolicisme a la sola raça llatina, comencen a atacar, com un càncer, el món llatí. Tota una nació és apartada de la comunitat fidel, de l'Església militant, institució —no s'oblidi— essencialment polític-religiosa, com diu la seva mateixa etimologia. I és precisament la nació de Clovis i Carlemany, la nació fundadora del poder temporal...

Un pobre catòlic que no tingués ben afermat el seu optimisme creuria que s'acosta'l pontificat d'aquell *Petrus secundus*, en que, segons la visió de Sant Malaquies, finiran els temps...

GABRIEL ALOMAR

LA LLIÇÓ DE DIOFANT

«—Pera mi,— digué aquella nit Diofant a son deixeble Asclepidor, —l'home's compon verament de dues parts. Més no crec que les paraules am que'ls llibres t'han ensenyat a designar aquets dos components sien pures i exactes, si se les entén tal com han volgut els comentaristes del nostre temps. Aqueixa distinció de les escoles velles entre l'ànima i el còs, la *papallona*, o sia l'halè vital, i la materia, és a la fi, sols aparent i secundaria, propia d'aquells que no saben fer altra cosa que tancar-se en la fosca dels cubicles i desfer de pensament lo que la natura ha unit am llaç indestructible. L'anàlisi no salva res, perquè la part no existeix separadament del tot i un judici format sobre ella no pot afectar a la substancia del tot.

»No. L'home té dues persones dins sí mateix, però dues persones complertes i vivents, que raonen cada una de per sí i dicten lleis de vida discordants, impossibles d'armonisar. El meu amic i mestre Xenofanes de Corint me deia que trobar-se, en un dels seus viatges, a les vores de l'Hindus, aprengué un d'aquells savis sacerdots el sentit ocult de llur gran teogonia, que'ls profans bescanten per incultura i malvolença. Segons aquells barbres sapientíssims, els déus, encara que personals i vius a la manera de l'home, s'enclouen tots en la persona suprema d'un sol Déu, i vénen a esser-ne manifestacions; i de son Esperit participa també l'home perquè és una de les infinites encarnacions de la divinitat. Així com el teu pensament, quan l'exposes en el diàlec de la plaça, té una existencia personal independent de la teva, i obra en la persona del teu adversari malgrat la teva mateixa intenció, i roman en els teus escrits vivent, actiu, després de la teva mort, així en l'home hi ha coexistent una altra entitat superior i desconeguda que parla per la nostra boca i escolta per les nostres orelles i es val de la nostra mà pera relevar-se i tenir colòqui amb els demés.

»Fins te diré que aquesta transpersonalitat és l'única que importa escoltar i atendre, perquè és l'única que pot triomfar de la natura i esdevenir immortal com els déus. L'altra no val la pena de que se'n parli. Per això la veritable superioritat entre'ls homes prové del despertar d'aquella persona oculta, que'ls indignes no logaran mai desvetllar. ¿No has reparat, anant pel món, que hi ha dues castes d'homes, els uns am qui se *conversa* i els altres am qui no més se *parla*? Doncs aquells, els que s'han fet dignes de la *conversació*, que és la comunió de les ànimes, són els que tenen desperta la transpersonalitat i parlen per ella, com els oracles parlen pel déu que'ls dicta la resposta a cau d'orella. Així ho veuras, Asclepidor, fins en els escrits

que'ns resten dels savis de temps passat. Veuras com hi ha savis que avui els *llegim*, perquè les pàgines que'ns en queden són tant sols una imatge de llur esperit, difós avui en el gran esperit de la natura. Però'n veuras d'altres que encara'ns *conversen* desde la fulla de l'escrit, ens conversen am la veu mateixa que tingueren en vida; perquè realment no són morts més que en la personalitat aparent i fictícia. Per això és de creure que l'immortalitat que certes escoles novelles afirmen com a qualitat de l'ànima, aquet sentit no altre té. I tot l'afany de l'home cap a la perfecció consisteix en el desig d'arribar a fer-se digne de l'immortalitat; més no de l'immortalitat de la seva consciència actual, sinó de l'immortalitat del seu esser desconegut, que ha de conversar eternament amb els homes, aidant-los a despertar cada dia i pera sempre la propia ània profunda.»

Diofant parlava pausadament. Aquell vespre de lluna tenia una claretat i una transparència inefables. Asclepidor, mirant el mestre, creia veure-li, entorn del cap, una auriola blanca. I de tal manera se sentia atravesat per aquelles paraula, que fins imaginava que no era ja Diofant qui les hi dirigia, sinó aquella mateixa sotil esperitualitat amagada sota'l vel de la persona. La nit era tranquil·líssima. Com havien deixat molt endarrera la ciutat, veien desplegar-se davant ells la planura immensa. Entre la verdor dels bosquets podien seguir am la mirada l'allargament de les amples vies i l'emergença dels frontons blancs.

Diofant seguia: «Bé sabs, Asclepidor, que molts savis que abans nosaltres consideraren la raó de les coses i cercaren la veritat viva sota les aparences mortes, se cregueren animats, per estones, d'un esperit diferent de llur propi esperit. Doncs el que no ha sentida la veu d'aqueix dimoni familiar no és digne d'asseure s a la taula de la Saviduria.

»Es veritat, però, que la consciència d'aqueix nou esser interior és dolorosa moltes vegades. Sabs per què, Asclepidor? Perquè quasi sempre hi ha discordança i fins oposició entre un i altre esser, entre l'essència propia, que podriem dir-ne humana, i l'altra essència, que'n diriem divina, perquè no's deixa sentir més que dels elegits. Per això l'home superior és essencialment doble, bifront, i no cal, pera veure-ho, més que observar com en les diferents ocasions de la vida aquelles dues personalitats lliuren batalla, mentres l'home espera'l triomf de l'una o de l'altra pera creure, pera omplir-se deliciosament de fe i associar la sed de l'ànima, que sols la certitut pot apagar.

»Una de les dues ànimes propies mira endarrera i s'extasia en les victories del camí recorregut, del coster pujat a força de braços. Tal és la condició de la part humana de l'home. Però la part divina mira endavant i es complau en les victories que resten per alcançar; perquè l'esperit ocult i diví que habita en nosaltres, endavant i no endarrera mira.

»Quina és, ademés, la veritat? ¿Tot és imatge, idea, especie, forma, o tot és materia, realitat, cosa? ¿Els déus són personals i vivents per sí o són trassumpte dels elements i del món, de les passions i dels desitjos? ¿L'home se deu a la ciutat o la ciutat se deu a l'home? ¿L'ànima se deu al còs o el còs a l'ànima? Oh Asclepidor! En cada una d'aqueixes qüestions una part del nostre esser defensa una afirmació i l'altra part defensa la contraria. I no crec que, mentres hi haja homes sobre la terra, quedi resolt el dubte, el gran dubte pera ells. Més això no és un mal. L'armonia's fa de contraposicions, bé ho saps, i sèns lluita no hi hauria activitat, ni, per tant, vida; i la vida és el gran fi de l'home.»

Mestre i deixeble transcorrien entre dues rengleres d'estatues. Sobre la rigidesa del marbre, les curves de la carn tenien palpitations de vida; les vestidures blanques se movien com agitades per un vent misteriós; les actituds eren gestes d'una gracia infinita, inexpressable; i els ulls sense pupilla semblaven obrir-se sobre claretats mai contemplades pels homes. Les venes marmòries bategaven. Una guirlanda de roses envoltava la clàmide d'una Atenea.

Els dos amics se perderen en el revolt d'una ampla via. El remoreig de llur conversa reposada sonava com una melodia del bosquet sagrat. La lluna era blanquíssima en la volta sèns terme. Un broll d'aigua cantava sota un bany de nimfes. Arribava'l sò ondulant i doble d'una aulètrida, una vibració que surava damunt la blana canturia de totes les coses, en la nit armoniosa.

GABRIEL ALOMAR

GLOSES AL GLOSARI DE XENIUS

Voldria parlar del *Glosari* de Xenius. I parlar del *Glosari* de Xenius és parlar d'una cosa tant fortament enllaçada am l'esperit meu, que quasi-bé en gran part, aquest article podria esser una autobiografia comparada... Mai he sentit una tant forta compenetració d'ànima com la que sento llegint el meu Eugeni d'Ors. Recordo que un dia, en mig d'una de les seves *arbitrarietats*, el bon Xenius s'interrompé amb un *oi, Alomar?*, com a fent-me l'ullet entre dues línies... Doncs bé: aquesta intenció l'he sentida jo més de dues voltes; i he pensat, tot escrivint, en el moment en que l'Ors passaria la vista sobre l'escrit meu i en si'l trobaria digne de viure...

Altres vegades, en aquesta eterna divagació mental am que podem un comentari, una glosa, sota cada fet que passa, jo m'he dit: bon motiu pera un articlet; si l'escrivia?... I ja no l'he escrit... Per què? Perquè en Xenius se m'havia adevançat i, am sorprenent telepatia, interpretava el meu pensament (o jo, per inversa comunicació d'esperit, havia interpretat el seu). Tal, per exemple, en la lliçó de coses treta de l'heroica reconstrucció de Sant Francisco tot seguit de la catàstrofe...

Bé, bé; no cal, doncs, glosar la nostra conformitat; sinó, fent més pura crítica, anotar la nostra divergencia.

Filosofia; Imperialisme; aquella en quant a l'afició; aquest en quan a l'acció i a la fe; tals són les dues modalitat capdals d'en Xenius. *Filosofia*, és dir, curiositat (aquesta curiositat malsana pera tot dogmatisme i que l'Esglesia ha condemnada a una volta més en l'encíclica *Pascendi*); amor a la noció, a la coneixença, al saber; etern papelloneig de l'ànima sobre tot un jardí i tota flor; afany d'escriure'l nom propi damunt la fulla que's rossega i damunt el pinacle de la torra que s'alça; aspiració a que un dia pugui llegir-se aquet nom sobre l'ala d'una libèlula caçada al vol i sobre'l crepuscle del capvespre que espira. Dar el propi esperit i el propi nom al temps; esser, en alta accepció, el *cronista*... *Dilettantisme*, direu. Aquí està'l perill; i aquí estaria sobre tot la nostra disparitat si'l segon terme de la divisa d'en Xenius no fos la més intensa coloració de la seva persona; si la nota imperialista no vingués a calificar plenament l'escriptor.

¿Voleu una regla simplicíssima pera mesurar l'energia i la potencialitat de vida d'un autor? Demaneu-vos, després de llegir-lo: *i què?* Tracteu de definir-lo ben precisament. Tracteu d'explicar el caràcter de la seva personalitat, destacant-la en relleu sobre la personalitat de tots

els demés. Induíu la seva originalitat, la paraula definitiva que haurà dita, si és que n'ha dita una. El temperament que resisteix a tal prova és un temperament *intens*. És un temperament *masculí*. —Jo explicaré un altre dia això dels *sexes de l'escriptor*.— I en Xenius, escriptor mascle si n'hi ha, gran fautor d'idees, gran fecondador de ciutats, respon clara i categòricament an aquella prova.

No basta, doncs, el *dilettantisme* pera crear-se una vera aristarquia personal. D'altra banda, és curiós comprovar que tots els *dilettanti* dignes de romandre més enllà de la mort són, per compensació, els actors d'una gran obra didàctica i transcendent. Tal, Renan, tal Anatole France. ¿No és Goethe el geni del *dilettantisme*? —Doncs bé: jo recrimino a l'amic Xenius (com una gran part del nostre jovent literari, que tal volta cerca en l'administració de l'actual art castellà una compensació a certes falses glories catalanes), jo li recrimino haver admès com a manifestacions de civilitat la superficial cortesia, o l'art purament epidèrmic a lo Valera i Pardo Bazán, o l'urbanitat, incapaç de desentò, o (per comble) la distinció falsament ciutadana de la pobra Barcelona de Carles IV, entrevista a través un sainet de Don Ramón de la Cruz, en una glosa profundament anticatalanista...

Pot-ser l'Ors no ha comprès bé tot lo que la flastomia i l'escàndol puguin tenir, en un moment, de sanejador, de ventilador, fent entrar una gran ventada en els *boudoirs* closos. No ha vist com l'empenta dels brutals i de les turbes pot esser, un instant, manifestació dels brutals i de les turbes pot esser, un instant, manifestació senyorial magnífica. En l'arbitrarietat que dedicà un dia a la *Mort d'Isidre Nonell* parla d'una venjança sangnanta de les multituds contra'l pintor que ha tret al sol la lletgesa vil de la pobriçalla... No, no. No és la lletgesa lo que n'ha revelat l'artista; sinó, ben a l'inversa, la bellsa, la bellesa inassequible al cop d'ull distret.

Imperialisme. L'imperialisme rescata i salva tals deviament del criteri de distinció. Aquest imperialisme té dues formes principals: l'artística i la política. L'imperialisme artístic s'anomena *arbitrarietat*. Jo no insistiré ara sobre aquest punt. La conformitat del meu pensament amb el de l'Ors és aquí absoluta, i jo l'he analisada am detenció en el meu estudi sobre l'*Estètica arbitraria*. En quant a l'imperialisme polític, pera que'l nostre acord fos tant exacte, caldria, tal volta, precisar que's tracta d'un imperialisme ben civil, d'un concepte federatiu (com tots els imperis) de les relacions internacionals, en el que estan compreses, sens dubte, les dues grans corrents autonomista i socialista que vénen a esser les forces integradora i diversificadora, centrípeta i centrífuga, unitat i varietat de la política universal.

En quant al catalanisme, estic segur d'una perfecta coincidència d'opinió am l'Ors; tal va revelar-se, ja fa temps, amb uns magnífics comentaris que va dedicar ell a un estudi meu en sentit centralista-català, pel qual s'iniciava tota la manera meva de catalanisme, tant antiregionalista i tant ciutadana.

Més en aquesta paraula, imperialisme, hi va inclòs també un concepte de la missió periodística ben divers d'aqueix alt reportatge que sembla la meta de perfecció del diari modern. El reportatge d'en Xenius no se contenta amb un bell *compte rendu*: no reflecteix la llum que'ls fets li envien, ni obeeix a la corrent vinguda de les coses, sinó que sobre la banalitat del succés aixeca la poesia del comentari propi i fins llança a la plaça pública la veu propia pera que faci'l seu treball i la seva propaganda. I aquet sí que és un concepte de veritable aristocràcia.

Noucentisme. Una altra divergència, respecte an aquet mot. L'home ha d'esser de son temps, sembla dir. —I vosaltres ja sabeu la meva fórmula: l'home ha d'esser del temps futur, ha d'esser conciudadà de la ciutat futura, contemporani dels segles que han de venir. El noucentisme és una fórmula encara massa actualista; no és bastant futurista, si bé és molt acceptable com a reacció contra'l catalanisme encara no ben emancipat de l'ahir. Deixeu-me, doncs, aspirar a sentir-me, si més no puc, *dosmilista*. —Oh!—me diu en Xenius. —Jo voldria esser l'Erasme d'una acció de la qual vós fosseu el Luter!— I jo responc: Quina major honra pera mi? Més Erasme i Luter tenen llur activitat obrant en una serie de segles successius; i si Luter és el poderós futurista de la Revolució, de lliurepensament del segle XIX, Erasme, unint, per meravella, aquests dos termes que semblen incompatibles: Renaixença pagànica i Reforma, és el futurista de la crítica serena, de l'Enciclopedia, precursors de la Revolució; és el ciutadà del segle XVIII. Havent viscut, corporalment, en el segle XVI, el mateix Ors reconeix en la dedicatòria, que fou un *siscentista*. Jo crec que encara fou més profètic, i el veig com un conteruli de Voltaire i Diderot, cartejant-se amb Frederic i Caterina...

París ha influït sobre l'Ors sense descatalanisar-lo; un poc a la manera com influï sobre Heine sense llevar-li totalment la germanisació. D'aquí tota la qualitat de l'humorisme de Xenius, humorisme que fa coexistir el *détachement* d'un *dilettanti* am la paraula transcendent d'un apòstol de ciutadania. L'Ors no s'ha contentat amb *habitar* París, amb *estar* a París, com tants altres. L'Ors hi ha *viscut*. I és llàstima que la naturalesa de la publicació ont el *Glosari* veu la llum no haja permès a Xenius expandir la magna Glosa d'aquesta excelsa post-revolució parisenca, ont els nostres comuns ideals de ciutadanisme han tingut la més esplendorosa encarnació. Així i tot, pàgines com la rehabilitació de Dreyfus són el model més elevat que jo

conec de concentració de sentiments inexpressats, bategant sota la narració sobria del fet, fonament clàssica.

L'ironia francesa, depuració parisenca de l'antic *esprit gaulois*, s'eleva, en Xenius, fins a esdevenir humorisme: i és que una tendència anglòfila del seu temperament l'hi porta.

Alt periodista, que agafa'l temps per les ales cansades i li penja cada dia la cartulina aèria d'una glosa, Xenius, dominador de Kronos, és, pera mi, la més eminent figura que mai haja tinguda a Espanya, aquest exemplar interessantíssim de l'escriptor públic: el *Cronista*. I és també un dels més prolífics ideurgs que jo conec, una de les fonts més abundoses d'*ideificencia*.

Jo volia trobar, pera aquesta glosa que és encara més un homenatge i un present de vera germanor, voldria trobar un bell final com a corona. I no trobo res més rutinant i colorit que aquet paragraf, llegit a l'atzar entre les gloses de Xenius:

«... ja ha caigut la tarda. Ja l'ombra endola totalment els jardins de roses i d'ibiscus, roig sangnant, roig malva i roig salmó... De sobte una gran roda de foc d'artifici esclata en la nit. Immediatament dues files de criatures de sexe equívoc, en roba de dança, s'avancen corrent, portadores de llanternes enceses, en forma de lotus mig oberts... Sonen clarins. Més, més clarins... De l'ombra, entre les llanternes i els coets, i les estrelles que, allí dalt, s'encenen també, el seguici reial avança... Les criatures dançadores se mouen. Alcen les llanternes, les creuen, les aparten, les tornen, les abaixen, pirutejant elles mateixes, portant el còs enter a la dreta, després a l'esquerra, al sò d'una música cantada, infinidament suau i graciosa. Ara un petit tam-tam, depressa, depressa...»

GABRIEL ALOMAR

CANIDIA

La nit era obscuríssima. El vent bramava amb estrany ressò, perdent-se per llunyanies sèns fi, en lo desconegut. I els tres companys arribaren a la cova.

Fulvi s'arremengà la toga aiosament pera esquivar els esbarzers de l'entrada. Melvi se girà un moment a contemplar la nit desde aquella altura i mirà'l cel com a pera cercar-hi un estel o un raig de lluna, en la volta negra. Atili fou el primer que entrà, amb els ulls oberts àvidament sobre l'interior de la gruta, on lluí una vaga claror.

Ajupida sobre'ls llars, ventava la vella'l foc. Uns sarments ressecs prenien, espirejant. La resplendor de la foguera ballava a grans salts per les parets rònegues. Una fumassa rogenca se perdia en la negror del fúmeral.

Fulvi parlà abans que tots:

—Canidia, venim a interrogar-te. Venim a saber de tu quin és el valor de les nostres creencies. Tu, que sabs obrir la mirada sobre'ls secrets vedats als mortal i coneixes els medis de refer el passat pera contemplar-lo de nou tal com va esser, i de preveure'l pervenir tal com serà, mostra-ns la veritat. Si la nostra fe'n surt desenganyada, tot pera nosaltres serà mort.

Canidia va fer son conjur a Hécate, posant sobre'ls llars la cuveta dels oferiments. Una fumerola aromàtica se'n despreguè, serpejant.

—Oh Hécate! Escolta la pregaria de la teva sirventa, i complau els que imploren el teu oracle. Lleva les boires dels seus ulls i condueix la seva mirada sobre les coses ocultes!

—Quina és la teva fe? —digué llavors a Fulvi.

—Jo sóc el darrer patrici. Pera mi Roma és el Déu únic, i no pot morir mai, perquè'l seu origen és diví, i perquè ha vençut tots els déus, fins els que la produïren. Nescuda dels déus sa vida és immortal com la dels déus. No és una ciutat: és la Ciutat, la Ciutat-Deesa, la magna Theàpolis. Fes-me veure, doncs, pera confortar la meva fe, la sort futura de la Mare Roma.

Canidia no va respondre cap mot. Agafà la lluern, que cremava am llum fumosa sobre un taburet, i fé senya als tres que seguïssen. A un recó de la cova, un passadiç soterrani s'obria en la roca viva. Tots hi entraren. El sostre n'era baix i no's veia la fi del corredor. La faror de la lluern, fètida i oliosa, sofocava. Semblava sentir-se, al fons mateix de la penya, un udolar sinistre, com si'l vent hagués penetrat dins les entranyes del món.

De sobte, a un revolt del passadiç, una gran halenada d'aire fresc i humit els arribà. D'aont? Era que aquell passatge sortia a la vall oposada? Tant com seguïen caminant el vent era més

fort. I una claror del crepuscle, pàlida i dubtosa, començà a destriar-se en el fons llunyà, del camí.

Hi arribaren. Canidia extengué la mà, evocadora. A dalt, veieren el cel, un cel vespertí. Les Set Montanyes sorgien davant ells. Un velari de boira's dissipava lentament. Tot el camp de Roma's mostrava en el fons. Però era ben bé Roma? La llum d'aquell dia moribon tenia una coloració extranya, un vermell de sang. Calitja feixuga s'arrossegava sobre'ls grans monuments dels pòrtics triomfals penjaven llargs esqueixos de boira. El Capitoli tenia entre les colonnades faixes de núvols am fortes bordures enceses. Damunt el Palatí, s'endavinava una volada de corbs. El Quirinal ocultava son temple darrera la broma espessíssima.

De prompte, sobre la nit incipient, va brillar una gran claror. Un incendi poderós prenia en la ciutat. Les columnes de fumera muntaven de per tot. Les flames abrandaven els gloriosos bastiments. Ben aviat tot va esser foc. Un chor de gemecs i bramuls d'esglai venia am l'oratge nocturn. Què eren aquelles cohorts que avançaven cap a Roma per totes les vies? Fulvi ho destrià tot seguit. Eren llegendes de barbres. Se podia veure ben bé llurs pellices fermades al còs per cordes de clí, llurs cabelleres hirsutes i roges, llurs caps coberts de l'helm germànics, llurs sandalies destruïdes per una marxa heroica a través les montanyes desconegudes. En llurs viatges hi havia una color de tots els climes, un rastre de totes les serenes, una fortor de totes les celísties. Llurs vestiments havien deixat un esqueix a tots els camins. Davant l'host, en el lloc sagrat de les àguiles, un drapell extany, una *vexilla* informe, impossible de destriar, onejava el vent. I damunt un cavall negre de llarga cúa, el capdill semblava aspirar la lacra emanació de la victòria, el perfum torbador de l'incendi de Roma, aquella Roma, oferida com a víctima sobre l'ara sanguinosa de les divinitats enemigues. La cendra dels déus se desprenia dels calius fumenjants. Oh, aroma únic!

Fulvi separà la vista amb horror. Ni una paraula sortí de sos llavis tremolosos. La seva ascendència, que's remontava als Fundadors, devia tremolar de pànic en lo desconegut.

—I tu, —digué Canidia, adreçant-se a Mevi, —què vols de mi?

—Mostra-m en el fons de l'esperit de la meua Livia Drusilla, pera que vegi'l seu amor i em conforti'l meu.

Canidia va fer passar els tres amics altra vegada per l'estretor obscura del corredor. Però, tot de cop, girà a la dreta per un altre passatge, més estret, que's desprenia d'aquell. Una finestra s'hi obria sobre un buid negre.

—Mira!

Mevi badà la vista, àvid, sobre la fosca espessa. Una claror blanca, s'hi va fer. Se veia, en el fons inassequible, un jardí ple de flors. Verdes espessors incitaven als coloquis amorosos. Caminals protegits per l'abraç de les branques juntes, se perdien en els recons de fosca. Un aquari transparent reflectia'l balanceig suau d'una acacia. Una estatua de Pomona s'esllanguia am gest inefable sota una parra d'ont els raims penjaven ufanosos i replens. En el fons d'un camí, s'obria un temple entre columnes dòriques. Una nàiade de marbre extenia un peu sobre l'aigua tranquil·la de l'estanyol. I damunt un banc de pedra, Livia Drusilla, la propia Livia Drusilla, en braços de Pòstum, el mellor amic de Mevi, canviava amb ell, de boca a boca, am lasciva lentitut, el nèctar d'un gra de moscatell... La curva sensual del pit, sobre la vesta descenyida i blanca, trepidava amb estremiments de deliciosa voluptat...

Mevi esdevingué pàlid com l'ivori. I una rosa que guardava entre'ls plecs de la toga fou martiritzada entre sos dits rabiosament i caigué a terra fulla a fulla.

Era'l torn d'Atili. I Atili digué:

—Jo seré sempre'l darrer fidel dels déus. Passarà la Ciutat; s'esvaniran les promeses de l'Amor. Però'ls Immortals romandran. Sobre l'eterna renovació dels homes. Ells seran els Únics, els Iguals, els Impassibles; i llurs temples obriran sempre'ls peristils com un redòs de consolació en el revolt dels camins o sobre les acrópolis. —Canidia, consulta'ls teus oracles i, pera compensar la sort futura de Roma, descobreix pera mi l'adoració que rebran els nostres déus, triomfants sobre la ruina de Roma.

Canidia conduí'ls visitants a través el soterrani. La lluernia moria espirejant. Com tornaven sobre llurs passes, aviat se trobaren a la boca de la catacomba. El panorama era del tot divers. Un cel nítid, d'un blau pur i lluminós. L'aua sorgia. Era Roma aquella ciutat extesa en el cingle de les Set Montanyoles? Tal volta era Roma, però una Roma desconeguda i extranya. Allà enfora, descollant, una immensa cúpula s'inflava, elevant en el cim una creu. Ençà i enllà, altres cúpules i altres en l'aire tranquil una amplíssima vibració. Un chor llunyà, una psalmodia monòtona, pujava reposadament. Era un càntic a dues veus que's responien alternant, l'una profunda i singular, l'altra innúmera i plena, perduda en llunyedars inaccessibles, am ressonances i ecos poderosos. I entre les tombes, sumptuoses de la Via Appia, una llarga processó s'escorria. Sacerdots d'un culte desconegut, revestits de capes folgades i aurífiques, am blancors de lliri, vermellors de sang i pells d'hermini. Al davant, sobre una mula, cavalcava un vell. Una triple corona superposada, a l'estil de les tiars orientals, li cenyia la testa. El seu hàbit era'l més ric, cobert de pedreries. La blancor dels plecs flotants tombava airoso als dos costats de la mula. I girant-se a una i altra banda,

mirant solemniament les dues rengleres de poble que l'aclamaven, frenètiques, el vell deixava caure sobre'ls fronts inclinats grans signes de la seva mà dreta. Quin poble era aquell? Un poble de vestidures histrioniques, capells ajustats damunt cabelleres, cosselets vistosos, esclavines, capes retallades en puntes o volant enrere i descobrint les cames de calces justes que dibuixaven totes les linies; una indumentaria sense la morbidesa esculptòrica de la toga ni l'austera gravetat de la pretexta. El Panteó estava profanat. Son velari, romput. Les divines despulles s'espargien al vent de la Campania i els restes marmoris servien pera bastir temples nous a un déu enemic i vencedor. Les ares antigues se refredaven de mort, i al llarc de les avingudes envilides sota'ls arcs imperials, sobre les lloses votives, l'herbam, com una llatzeria, ho rosegava tot, escalava'l fust de les columnes, cobria i desfigurava'ls epigrames commemoratius, interposava destructores rels entre les mamelles de la sacra Lloba i la boca aixuta dels dos Beçons fills de Mars...

Atili no pogué més. Amb un gest desesperat, tirà dins el findal del pervenir el *felicion* que portava penjat al coll, ¡una joia consagrada a Phebus al temple partenòptic, reliquia familiar tramesa pels ascendents. Tot era finit...

I els tres companys sortiren de la caverna i passejaren per les vies triomfals de Roma'l terrible secret, guardat en el fons de l'esperit com una penyora tràgica...

Tal se passava baix l'imperi d'August, l'any 758 de Roma, el 3 de les idus d'octubre, sota'l consolat de L. Valeri Messala i C. Corneli Cinna.

GABRIEL ALOMAR

Divagant a l'ombra
UN ASPECTE DE CARDUCCI

(Pera en DIEGO RUÍZ.)

És quasi nit. Sobre un marbre del jardí, en la calma de l'hora, penso. A la meua vora, una ufanía de geranis se desplega com una gran escuma rosada. Dirieu també, tal com la veig ara, que és la quia esplendent d'un paó. Darrera'l roser, una iuca eriça les seves puntes, atzagalles verdes. Un planter de clavells me penetra amb el seu perfum... Jo bé'l senyalaria aquí, an aquet perfum, sobre aquesta pàgina; però... còm fer-ho? El meu estil no hi alança. —I en aquet moment de dolça serenitat, penso en vós, amic Diego Ruíz, i os dedico, en memoria del vostre *Nieto de Carducci*, aquesta fantasía...

Veieu. Carducci —d'ell no s'ha dit encara això— Carducci tanca un cicle, una evolució que va des de'ls orígens cristians fins a ell; i en aquet trànzit de temps hi ha l'història mateixa del cristianisme. Vaig a explicar-me.

Tota religió positiva, pera lluitar am la religió que tracta de vèncer, encarna en el plasticisme d'un Déu malvat o Anti-Déu aqueixa fe enemiga. El Déu dels contraris és un Déu de mal, un Déu amb diminutiu despectiu, o sia un *Diable*, un Déu petit, com se diu, per despreci, *mujerzuela*, *judihuelo*. Aquet Déu minuscle té, sia com sia, un poder, i per ell realisa miracles, obra sobre la naturalesa, trastorna l'orde de les coses, desplega, pera atreure'ls homes, una taumaturgia de messies; parla secretament a través del silenci, passa sutil en l'aire, és un *esperit*, un ventolí suau, una veu difosa, una vaga suggestió. Es un *esser*, un *eon*, un *ens*. Es la noció matiexa de l'existència, feta carn. Es un estat de consciència, comunicat a les coses inanimades, per la fantasía dels homes. Així com Déu és la gran creació de l'home, els diables són el sèquit ornamental de les petites creacions. És, en fi, una part de l'obra sobrehumana de l'home.

Unes vegades l'Anti-Déu, am la cort infinita dels seus sirvents, és, en les teogoníes politeístes, veritable Déu rival, al qual els homes pregunten al mateix temps que pregunten al Déu bo. Així Tifon, així Ahriman, així Plutó. Altres vegades és el Déu vençut, qui conserva un trono en la tenebra del seu retir subterrani. Així'l Tità caigut en les entranyes del volcà.

En l'austeritat bíblica, l'idea infantívola, vulgar, plebeia, supersticiosa, familiar dels diables és ausent. El mite sobre la rebelió dels àngels i la caiguda de Satan no's troba en la Bíblia. En el

Paradís, la temptació ve de la serp, no d'un àngel caigut. En tota la llarga i forta narració dels llibres hebreus, l'idea de l'Anti-Déu està representada pels ídols; tota figura material de divinitat, sia en forma humana, sia en forma d'animal, és una abominació, i aquest concepte s'ha tramès intacte a la rigidesa monoteïsta del Koran, a pesar de que'l temps i la patria del mahometisme'l portaren a la creencia en el diable. A Israel, els diables són coses materials, són les imatges de Moloc, de Joal, d'Astarté; i dels plurals mateixos d'aquets noms se formaran després, esperitualisant-los, noms fantàstics de diables, com aquell Astaroth, paraula que significà un dia les *estatués d'Astarté*, la Venus oriental. La rivalitat de dos arts, de dues poesies, separa aqueixes dues concepcions religioses, la bíblica i l'idolàtrica; l'art espiritual i l'art plàstic. Israel, per això, és en sos orígens un poble inepte pera tota art plàstica. El Diable, pot dir-se, és l'inspirador vertader de les arts plàstiques, i si'ls constructors del temple de Jerusalem foren fenicis idòlatres, demà seran idòlatres conversos els constructors de les grans mesquides, i fins el diable mateix, segons la llegenda, dissenyarà als arquitectes germànics el plà de les catedrals gòtiques.

En els llibres apòcrifs de l'Antic Testament, llibres de decadència, de contacte amb pobles idòlatres, de corrupció en la fe, de rebaixament ètnic per l'acció d'una llarga cautivitat, comença la superstició diabòlica a prendre forma literaria. Així en la narració de Tobíes. En el llibre de Daniel, els ídols perden ja l'antiga potencia sinistra i esdevenen ridícols medis de vida en mans dels sacerdots. El Nou Testament cau de ple dins aquesta modalitat. Els possessos, els endimoniats, pululen, i Jesús expulsa de llurs cossos els diables que'ls atormenten. A voltes surten cridant; una vegada s'apoderen dels cossos d'un porcs, que's tiren a la mar frenètics. És l'exorcisme que comença, aquell exorcisme que esdevindrà una de les ordes menors, en l'Esglesia.

En la seva incorporació al vell fons mosaic, el diable és el *deva* persa, que's barrejarà, temps a venir, dins el cristianisme, al *dimoni* helènic, inspirador familiar del pensament. En les primeres heretgies, les unes, com els gnòstics, beuen en les visions apocalíptiques el sentit dels diables com a qualitat vital donada a les coses i a les abstraccions; altres, com els maniqueus, renoven encara de Persia la gran antinomia dels dos Déus; altres posen els fonaments de la magia mig-aval i de la necromancia.

En l'Edat Mitja, l'imperi del Crist és veritablement compartit amb el Diable. Els Dissabtes, els aquelarres, la bruixeria, la creencia en incubs i sucubs, tota aquella gran poesia del misteri, saborosa com una fruita prohibida, tot aquell frenesí de carnalitat i protesta que vulgarisà Michelet en una obra famosa, enclouen en sí la visió mateixa d'aquelles centurries. I després

dels poemes on la tradició apocalíptica, heredada dels milenaris, se conservà, després de les visions del judici final i acabament del món. Dante encarnava la primera gran transmigració poètica de Llucifer. La concepció, tant barbrena encara, del diable pintat per Orgagna al cementiri de Pisa, floria, en la *Divina Comedia*, ajuntant-se a la tradició pagànica de Plutó, del Minotaure, de Radamant. Els diables dantescs són ja plasticitats d'estatua; i en la barreja de llurs estols mostren, a vegades, aquella certa indefinible gracia d'actitut que havia de produir ben aviat la gàrgola de les catedrals gòtiques, l'ornament còmic dels capitells, el fris dels claustres, tota aquella divina monstruositat d'on naixeria, caminant el temps, el romanticisme. El diable d'Alighieri, imitat, a Espanya, pel monjo Juan de Padilla (el *Cartujano*) en *Los doce triunfos de los doce apóstoles*, té encara un reste de forma clàssica, un gust de lectura savia. La Renaixença accentuarà aquest humanisme, contuberni de paganitat i cristiandat; fins que, ja en una iniciació de decadència a l'escola romana (Perugino, Raffaello, Reni), pintaran sota l'arcàngel Miquel el monstre típic de l'hagiografia catòlica.

El diable espanyol és, sobre tot, un diable escènic. El drama religiós, els *autos sacramentals*, la comedia de sants, li ofereixen les taules pera presentar-se al poble com en un *exemple* de devocionari, com en un apòlec adequat a la grossera concepció d'aquell públic. El diable, en el fons, és un *gracios*. *El Condenado por Desconfiado*. *El Purgatorio de San PATricio* (del qua el *Viatge a l'Infern*, d'en Pere Porter, és una transmigració), sobre tot *El Mágico Prodigioso*, personifiquen aquet pobre diable teatral, personatge excusa de pedestres disertacions teològiques, tant propies d'aquell temps desgraciat i d'aquella nació negra. — *Lucifero*, rei diví, ha degenerat en un plebeu de servei, o en un pedant de Salamanca. D'aquet diable que fa *muecas* sobre'l teatre de S. M. Catòlica, d'aquesta plebeisació del gran Rèprob, passem al diable famolenc, el diable de la Caiguda dels Angels, de Breughel el Vell, o diable de Jeroni Vosch; és la metamorfosi dels diables, els diables esdevinguent reptils, insectes, batracis, monstres fastigosos i rampants; el diable de Téniers, en fi, diable de les *Temptacions*, ridícol i pueril, producte d'una fantasia escèptica incapaç de religió; decadència de l'imatge infernal, que, pera descendir més encara, cobrirà d'ingenues seduccions d'anacoreta les parets de les ermites o pintarà la mort del pecador en pobres litografies d'arcova...

Al puritanisme anglès estava reservada una altra de les grans encarnacions literaries de l'Anti-Déu: el Satan de Milton, Satan parlamentari i polític, com a bon fill d'Albió.

La modernitat arriba. Satan, terrible i diví a Dante, ridícol als *autos*, ingenu a la pintura septentrional, humanisat a Milton, esdevé ja'l diable incrèdul i burleta que aviat florirà en Mefistòfil. Veieu: és el deixeble de les universitats germàniques, esperitual, bon company,

alegre, savi, que aixeca sobre les doctes i emfàtiques disquisicions dels mestres, sobre la carcassa dels sistemes filosòfics, llargament combinats, la riulla d'un comentari destructor. És l'hora negativa, de la qual sorgirà un món negatiu: El diable serà poeta, i desplegarà davant els ulls rejuenits del màgic el darrer Dissabte, esplèndid de visió nocturna i palpitant d'humanitat, de carnació; o la revivalla triomfal del món helènic, ont assistirà, sota la forma de la vella Forkyes, al retorn d'Helena. Són les dues nits de Walpurgis. El *Faust*, epopeia de modernitat, revelerà al món aquet suprem escepticisme, característic de l'hora. Però'ls temps marxen. El Mefistòfil serà aviat el diable d'Heine, home de món, flor d'urbanitat, impecable de vestimenta. I quan un home genial, Nietzsche, concentració de raça germànica, per una revivalla del seu ancestral arianisme se reveli com l'Anti-Crist, l'era nova de la concepció diabòlica haurà començat definitivament.

Però, anem per parts. Després de diable goethià, el diable romàntic. El seu pontífex du per nom Baudelaire...

*O foi, le plus savant et le plus beau des Anges,
Dieu trahi par le sort et privé de louanges,
O Satan, prends pitié de ma longue misère!*

Les *Lletanies de Satan* revelen el pinacle de l'era negativa, rematada naturalment en desesperació. L'home acut a Satan, no com a l'auxili d'un Déu bò, sinó com a la consolació d'un déu proscrit, condemnat a un infern paregut a l'infern dels miserables, és a dir, com oració a un Déu Mal, en plena consciència de que és el Mal, com una poetisació de la blasfèmia, pregaria del qui implora un llamp sobre sí mateix. El prestigi de ciencia oculta, de taumaturgia negra, enclòs en el nom de Satan, se transmetrà a l'afany de novetat poètica dels Huysmann, a l'amor d'ocultisme dels Jules Bois; mentres el diable metafòric d'Hugo, materia fàcil i tòpica pera antítesis, com en la pintura d'Ary Scheffer *La temptació del Crist*, esdevindrà excusa de belles estilisations (a la manera de vells ornaments de capitells gòtics) en *La temptation* de Flaubert i en la *Thaïs* de France.

Més l'hora de la total reivindicació arriba. I el seu poeta és Carducci. L'oda *A Satana* és ja pregaria positiva, al nou Déu de Bé. L'inversió dels valors morals és completa. El mal d'ahir és le bé d'avui: el bé d'ahir és el mal d'avui. Satan és el bé. Mentres Nietzsche, el pensador, ha parlat desde Tena, Carducci, el poeta, parla desde Bolonia, cada un sobre'l solar de vells

universitats. Un terratrèmol mou els venerables edificis. «Passa, oh pobles, Satanes el gran!
Passa benèfic, sobre l'infrenable carro del foc. És la rebelió, *o forza vindice de la regione!*»
L'era positiva comença en aquet Carducci, el vostre Caducci, el meu Carducci, —bon amic de
Ruíz.

GABRIEL ALOMAR

Soliloquis

Mirèu-me, lectors, en el jardí ont escric, la ploma a la mà, vacilant, sense saber de què podria escriure. No recordo mai haver-me trobat en situació consemblanta an aquesta. Entorn del meu cap, mil i mil coses públiques solliciten la méua atenció; i jo no puc tocar-les... Oh suplici de Tàntal!

I'm dic: ¿no es una puerilitat, casi una ofensa als lectors entretenir-me seriosament en les qüestions estrangeres, per exemple, quan les qüestions de casa son tan bategants i perentories? El pensament allarga els tentacles a través el món i palpa dient: ¿Parlaré de la significació del ministeri Briand? ¿Parlaré de la llibertat de Persia o la de Turquía? ¿Parlaré encara dels progressos de l'aviació?

Sempre m'ha agradat cercar una consonancia històrica amb els fets qu'entorn méu veig passar. Trobo un pler de versaire a rimar fets, a encoblar com en el teixit d'una estrofa, a través les èpoques, els esdeveniments paralels. —Així avui, per pura delectació literaria, he obert un llibre minuscule, que tenia a la capçalera del meu llibre. El «*Romancero de la guerra de Africa*, presentado á la reina D.ª Isabel II y al rey su augusto esposo, por el marqués de Molins».

Fou impès en 1860, vuit anys abans de la revolució. Tots els poetes d'aquella pléiade (*pléiade* es un nom massa fort) contribuïren a *tejer aquella guirnalda*, com diríem amb una metàfora de l'època. Catalina, el duc de Rivas, Amador de los Ríos, Alcalá Galiano, Campoamor, Hatzembusch, Tamayo, Ventura de la Vega, Cueto, Bretón, Barbieri... Uns quants ilustres desconeguts hi ajuntaren també les firmes. Però tota la degeneració de la vella raça bategà en el martelleig enutjós dels assonants. !Que lluny romanien les pàgines del vell romancer èpic! Imitadors d'una poesia que no sentien, les inferioritats i flaqueses de tota imitació s'augmentaren am l'importancia de l'esforç pera continuar l'èpica antiga, aquella èpica de romancer degenerada en els nostres temps fins a les plebeies cantarelles sobre la vida dels bandolers andalusos o dels criminals famosos. L'instint èpica era fugit dels poetes moderns, perquè les modernes corts havien interromput definitivament aquella comunicació entre alts i baixos qui dona a la poesia la sublim infantilitat de l'epopeia. Un lirisme incurable, fad, literari en el més baix sentit del mot, diluía els tòpics d'un article de fons en la facilitat deplorable de les assonancies romancesques.

L'únic nom de poeta contemporani capaç de colorir aquella empresa, Zorrilla, es absent de l'aplec. I tots pensarèu que sols el poeta convencionalíssim de les cavalcades granadines, continuador d'aquell *Romancero morisco* tan deliciosament fals i cortisanesc, hauria pogut fer sonar una corda de *guzla* en el pobre concert.

En quan al duc de Rivas, l'altre dels darrers poetes del romancer, aquell esforç va ésser el séu cant de cigne, una canturia feble i forçada. Hi ha qui diu que sols la firma de la composició es del famós D. Angel, i que qualsevol *poeta prócer* li va fer el servei d'escriure-li els versos, en obsequi a l'importància del llibre, destinat a ésser ofrena als peus d'un trono. I contem qu'el vell poeta, repassant les tirades que se li presentaven pera que les firmés, va escandalitzar-se d'aquests versos:

Mientras que mi nietezuelo

Have corce mi cayado...

i corregí enseguida, amb un despertar súbit de consciència poètica contra el trovadurisme acadèmic:

Mientras que mi nietezuelo

Hace mi bastón caballo...

De Ginés Pérez de Hita, a Pedro A. De Alarcón; del *Romancero morisco*, an aquest recull acadèmic. La contraposició de les èpoques era patent.

Aquest crepuscle, el sol s'amaga darrera el plom d'una gran boira. I la boira s'enrogeix, en una vermellor ja tardoral. Vent. Sobre la quietut de les aigües, en aquesta caleta, les ratxes passen com a vels sutils, remoguts en la dansa invisible d'una dòna. Allà, a l'hort del coster, les pomeres, plenes de símbol paradisiac, deliciosament pecador, vinclen les branques sota el pes ufanós dels fruits.

Com es dolç, en aquests dies de silenci, abandonar-se al parlar estrident de les coses! Cada color de pell té un crit de vida; la pell de les galtes, la pell de les fruites, rimen savorosament. P'el camí qui baixa del pujol, una dòna avança. De la mà dreta li penja un cistell de préssecs, qui guaiten la taca sanguinosa de la pelussa sota un verd de fulles de pàmpol. En el braç esquerre, una criatura, am la cara bruníssima i sanita rient a la vesprada, pastoralment. La

dòna avança; la criatura sonriu a la nit, el cistell balanceja la primícia de l'hort familiar; i en la comba del ventre maternal, una nova promesa palpita. D'un jardí proper, grans rialles femenines sonen com a cristalls ferits.

Aquest matí, d'un cap de faune arrencat a l'estatueta del meu antic brollador, un eixam d'abelles n'es eixit.

GABRIEL ALOMAR

LLIBRES AMICS

Si la lectura no ens consola, aquests dies de forta contrarietat política, ¿què serà capaç de consolar-nos? Vaig a fer avui, ràpidament, dues spòrtules pera dos amics méus qui m'han procurat, amb el present de dos llibrets, un oblid momentani i salutable de les coses...

Moltes vegades he pensat: un vulgarisme corrent atribueix la condició d'homes superiors precisament als hàbils en adaptar-se al medi, pera millor aprofitar-s'en. En la marxa corrent de l'evolució de les espècies, l'adaptació al medi es el secret de la vida; els inadaptats moren per incompatibles am les coses qui'ls rodejen. —Però, com si hi hagués en lo que vaig a dir una compensació misteriosa de forces, una superioritat més alta ha d'atribuir-se an aquella casta d'inadaptats qui improvisen o creen un medi adaptant-lo a ells meteixos, en comptes d'acomodar-se migradament a les circumstancies de temps i d'espai. Si l'evolució normal i corrent dona més garantíes de vida als adaptats, en cambi el transformisme sobrevé per l'iniciativa d'un individu inadaptat qui modifica la naturalesa exterior pera absorbir-la i esclavisar-la. Es, en resum, el *revolucionari*, en el més elevat dels séus sentits. La séua obra, encara que tingui apariencies de sentimentalisme o d'intellectualisme, es sobre tot obra de voluntat. Ell fuetreja les coses pera agenollar-les al davant d'ell; les modifica, o millor, torna a crear-les, més que per l'eficacia de lo que *diu*, per l'eficacia de lo que *vol*. I essent de voluntat la séua obra, es clar que cal viure sobre tot *en dramàtic, en tràgic*, aqueixa acció.

¿No es aquesta en fi, amic Pous i Pagès, la dramatisació dels vostres *Visionaris*, qui ara acaben de veure la llum com a llibre? El vostre drama del *desequilibrat*, o sía d'aquest magnífic exemplar humà de forta inarmonia aristàrquica entre la multitut i l'home personal. —I jo, qui (me sembla) tinc dedicada gran part de la méua obra modestíssima a escriure la psicologia d'aquesta diversificació que podria anomenar-se el *Còdic dels distingits*, no crec haver d'insistir molt en dir-vos fins a quin punt he sentit a través el vostre diàlec la petita tragedia de les nostres vides mateixes de rèprob; i fins a quin punt he aspirat l'actualisme palpitant d'una acció dramàtica ont hi ha tota una ensenyança viva pera aquests dies de prova violenta...

Tot seguit que vaig rebre, amic Josep Carner, els *Fioretti* franciscans traduïts per vós, vaig dir-me: en Carner es l'home ideal, d'aquesta aclimatació catalana de migevalisme; perq'en

Carner ha sabut unir curiosament en el ligam de la seua inspiració les reconstruccions més hàbils de l'helenisme i les candideses més pures de la llegenda cristiana; un polsim suau d'ironia perfuma totes les seues pàgines; ell també, rossinyol qui un dia posà l'ala en el fris darrer del Partenó, un atre dia en l'altura d'un cloquer romàntic, o en l'arcada d'un bon carrer provincià intacte, ha trobat niu, per uns moments, no diré en la perruca de Voltaire, però sí entre el pentinat blanc d'una irònica i espiritual versallesa, dolça i amablement tocada d'incredulitat...

Aqueix bon amic meu, á qui jo estimo pot-ser amb tota la força mateixa de la nostra divergencia de temperaments, aqueix bon amic enamorat de la poesia alada de totes les petites coses, té un tal pamfilisme de *dilettante*, que jo dubto hi haja qui pugui comprendre am més força el pamfilisme franciscà, l'enamorament poètic davant totes les coses qui enardia l'ànima ingenua del bon solitari d'Asis. Observis que si bé podria senyalar-se a l'orde franciscana una representació de misticisme davant la representació tan fredament dogmàtica dels dominics (som si posessim *L'Amic i l'Amat* lulià enfront de les *Summae* de S. Tomàs), batega, am tot, en el fons de la llegenda franciscana aquella alegria interna, aquell contentament de la vida qui són, en resum, tot l'italianisme i han conservat en l'urna de l'Itàlia catòlica l'herencia pagànica tan ufanosament naturista. Recordem que Petrarca cantava:

Ringraziando Natura e'l di ch'io nacqui,

mentre Ausias March, ben espanyol, clamava:

Maleit lo jorn que'm fou donada vida...

Els dos cristianismes estan aquí.

Quan Francesc deia *germà sol, germana aigua, germà llop*, ¿no hi havia aquí un rastre de bella ànima pagànica qui convivía deliciosament am totes les coses, esdevingudes déus? Podria dir-se que si per boca del Crist va proclamar-se la fraternitat de l'home amb els demés homes, per boca de Francesc se proclamava la fraternitat, més ampla encara, de l'home am totes les coses.

Aquells contempladors, nous fakirs en el bosc, bevien en la visió de Déu a través totes les coses una delicia i no una tortura reparadora de mals no comesos. Déu era bò, pera ells, com un Pan; i no un ídol assedegat d'ofrenes sanguinoses, com el Déu bíblic. Semblaven dir als passants: beneits vosaltres i els ventres de qui os portaren; i no: maleits vosaltres, pecadors, i maleída la vostra descendencia fins a la quarta generació. I els dos cristianismes, el d'amor (*charitas*) i el de sang (sacrifici) se desllindaven. Francesc tirava al foc els cilicis, i obría les portes del convent als bandejats. Mai la sana helenitat romana en els camps llatins s'era aliada

com aleshores amb aquell evangelisme bucòlic qui beneïa els liris del camp i els aucells de l'aire, i calmava amb un gest de carícia les ones inquietes...

Germà llibre... Un bell lulisme de llenguatge dona encara més típica fisionomía mig-eval a la traducció. Arcaïsmes graciosos, fins diré mallorquinismes escaients os sobten al bell mig de la lectura com a ingenues delicadeses d'estil. I tot sonrient a la cara irònica del traductor, entrevista a través les linies, establiu no sé quina fonda relació entre aquest llibret càndit com un ex-voto i aquella altra traducció personalíssima qu'en Carner va donar-nos del *Somni d'una nit d'estiu*, com unint en la gracia d'una sola mà la versió de dues maneres en apariència divergentes del meteix vital i sanitó italianisme.

GABRIEL ALOMAR

Sobre el llindar de la nova ESQUELLA

Sòna, sòna, sòna, picaroleig de l'esquella joglaresca, sòna encara sobre els homes y les coses de la nostra Ciutat!

Els temps marxen, y L'ESQUELLA DE LA TORRATXA vol marxar amb ells.

Es una rialla sobre la ciutat —deia jo.— Y ¿coneixeu tot l'immens valor de la rialla, de l'etern còmic, en una vida ciutadana?

¿Per què no? En l'història de la nostra ESQUELLA hi ha, com en la de tot orgue periodístic representatiu, l'història del nostre país en el seu desplegar d'ales entumides. Anem a veure. Aquet setmanari comensà per ésser un eco de la paròdia. El pare del teatre català, plebèu com esqueia als orígens d'una causa destinada a florir en la llunyania dels temps qui son present avui, ens donà el nom. Y el nom, escarni o imitació d'un títol de drama romàntic mallorquí, venia a ésser un eco periodístic de la broma teatral, una contrafaisó, en esquella, de les campanes de sometent qui alcen les ciutats a l'acció comunal contra'l enemic. Penjavem una esquella a *beffroi* nostre, a la nostra torre barcelonina, una esquella pera dringar paròdicament sobre la veu dels nostres homes, y fer una ganyota de burla darrera la carrossa dels ídols populars, y portar un gest de franca alegria al dinar de cada divendres en els menjadors de la bona gent.

Permetis'ens creure que la cabriola setmanal d'aquet periòdic ha contribuït d'alguna manera a alliberar l'esperit ciutadà de Catalunya.

L'ESQUELLA, pels seus orígens, es plebeia, perque la qualificació de popular no podia tenir aleshores altre sentit.

Eixida paralelament a un teatre qui traduïa una ciutat plebeia, el nostre aristofanisme periodístic no podia ésser, propiament, *aristofànic*, es dir, burla feta contra els Cleons pels Aristòfans, y perque tampoc ho era l'aristofanisme teatral català.

Doncs bé: si avui engrandim les proporcions de la nostra ESQUELLA, y desde el títol nostre (que fuig de la primitiva ortografia castellanisada, y de L'ESQUELLA se torna L'ESQUELLA) si desde el títol ja anunciem un rejuveniment, ¿no hi ha aquí un acordar de tecles ab el sò colectiu de la nostra ciutadania, pujada de tò?

El nostre setmanari el sentim ja com una cosa consubstancial ab Barcelona. La Rambla del divendres, sense el sonar matinal de L'ESQUELLA ¿no seria com una *nota de silenci*, qui faria anyorar la veu acostumada? La torre invisible de L'ESQUELLA sòna vigilant damunt els

carrers y les cases, de dia en dia més floreixents; y la gentada s'atura cada setmana girant els ulls a la torre quan l'esquelleig li arriba com una salutació amistosa y familiar, de coneixensa antiga...

El bon ciutadà nostre desplegarà avui ab una emoció nova aquesta fulla tan netament barcelonina; y serà dóls, abans de l'escudella, comentar els ninots ab la dòna y la quitxalla, tot rient ab bonassa sonoritat a l'intenció dels comentaris llegits. Una setmana, y una altra, y una altra, la vida catalana deixarà, tot passant, un borrall de reliquia en hilaritat. Y la pregunta familiar, entorn de les taules, dià sempre, oferint-se ja per endavant a la carícia del bon riure: ¿Què porta avui L'ESQUELLA?

GABRIEL ALOMAR

Mirant el cometa

He llegit (no sé si es veritat) que aquet nom de Drake, donat al cometa ara visible, se deu a la mala interpretació d'un telegrama, on va llegir-se *drake* en comptes de *great*. Sia com sia, la qüestió es que'l bateig de cometes ab el nom del descobridor respectiu es una curiosa revelació de la set d'immortalitat humana. Una criatura'm preguntava, ingenuament, un dia: ¿Còm han pogut els sabis averiguar el nom dels estels? —Batejantlos— vaig dirli. —Però quan aquet padrinatge entre homes y estels arriba a l'extrem de donar als estels els noms mateixos dels padrins humans, la *gloriola* científica toca al seu punt més excels. ¿Recordeu aquella pintoresca rivalitat entre dos personatges (Forysth y Hudelson) de la novela *La cassa de meteor*, de Juli Verne, empenyats, cada un d'ells en donar el seu nom exclusiu a un bòlid entrevist un mitgdia?

Lo que podriem dirne *els honors de la constelació* va esser concedit únicament, de primer, als déus, a les deeses, als grans hèroes mítics. Cada esbart de constelacions era una llegenda; entre constelació y constelació hi havia un lligam de divines rondalles. Així el nucli de Perseu, Pegàs, Andròmeda, Medusa. No sabrem dir si la tradició de poetisades histories humanes va esser elevada a la figura simbòlica de les constelacions, o si, inversament, van treures de la vaga figura y de la contigüitat de les constelacions, humanisantes, els cicles mitològics. Altres vegades, com en el cas de la cabellera de Berenice, els poetes elevaren y transfiguraren en constelació les belles coses de la terra, quasi sempre pera adular reis y poderosos.

Tant com els astrònoms moderns han anat descobrint astres y més astres, aplicant els avensos de la ciencia terrenal a l'ultra-investigació dels espectacles celestials, han donat noms de divinitats pagàniques a les noves estrelles. Així, quan Herschell va descobrir el seu planeta, el nom d'Uranus, designatiu de tot el cel, va esser concretat o cristallinat en el nou astre; y quan Leverrier va trobar el seu, va donàrseli el nom de Neptú, qui abans era la divinisació antropomorfa de les mars. En el descobriment dels satelits o dels asteroides, el procediment ha estat igual. Aquesta dolcor de poesia perfumava la ciencia astronòmica, ja de sí tant objectivament poètica. Y així els déus caiguts de Grecia conservaven gloriosament el domini dels cels, ja que havien estat expulsats de la terra, indigna de sentirlos.

Pera els cometes, la regla ha estat donarlos el nom del primer observador. Així els sabis han pogut veure desdoblarse, allà dalt, una ilusió d'ombra d'ells mateixos. Mentres els naturalistes

veien incriure's llur nom, com una «infusió d'home», sobre el nom de les espècies animals y vegetals, aquells astrònoms posaven altres noms humans sobre l'esfera inflamada dels estels, sorprenentlos ab l'aigua invisible d'aquet bateig en mitg de la marxa vertiginosa. Qui sab? Aquell vol perdut en els abims inimaginables, tal volta deixarà, ab el rastre lluminós, un rastre humà sobre l'èter, una salutació als mons que no veurem mai...

Després de tot, les terres noves, qui ens pareixen ja consubstancials ab llur nom, degut al nom dels descobridors, són tant inconscients d'aquesta nominació com els estels. Amèrica passeja el nom de Vespucci, Rhodesia passeja el de Cecil Rhodes, a través l'espai, ab la mateixa indiferència que aquet planeta magific, Venus, passeja el nom de la deesa dels amors.

Però els homes moren, y la trassa de llur esperit queda, pera nosaltres, en el flanc de les coses eternes. Es com la senyal d'una carícia de mà, d'una carícia sobre la comba d'una *cosa* qui passa, petit insecte, illa, continent, estrella...

Es, en fi, aquesta essència sutil, ilusoria, bella de la seva propia falsetat, com tots els déus: la Gloria...

L'home es ja pols, terra en el fons de la terra; però altres homes, vinguts darrera d'ell, se diuen, tot mirant, cel endins, una brillantor que retorna del seu viatge de cent anys: «El veieu? Es el cometa Biela, o el Daniel, o l'Halley.» Y com les coses eternes venceran sempre a les coses temporals, ningú pensa ja, a través del nom de l'estrella, en el nom de l'home. La personalitat de l'estrella ha substituït la personalitat de l'home. Definitivament, l'home ha esdevingut estrella, y es el seu mateix esperit, y no ja el seu nom qui divaga a través dels camins sens terme, portat per unes ales de foc...

Es una gloria? Es un dolor?

Qui sab!

GABRIEL ALOMAR

Cocottisme intel·lectual

Veritat que, en la psicologia de l'artista, de l'escriptor, hi entra per molt el *cocottisme*? Se dirà que les *cocottes* també són una mena d'artistes. —Està bé; això prova que entre uns y altres hi ha analogia d'especie.— Però sense pararnos en averiguar aquesta trascendental qüestió de si els artistes són *cocottes* o si les *cocottes* són artistes, anem a lo que anava.

Un artista és un *enfant de plaisir*, un *enfant de pler*, si be la frase, en català, no expressa tota la forsa de la locució francesa. Es un *homme de joie*, un *home de goig*, y ja sabeu lo que vol dir, paralelament, en francès, *dòna de goig*...

Quan sento dir: «¡Aquests periodistes! ¡Aquests plumífers! No tenen vergonya! Ara, l'escriptor X, que havia estat, fins avui, un furibón republicà, acaba de vendre la seva ploma als mauristes», jo penso sempre: «El burgès no ho entén; tal volta aquest X ha fet la seva giradade veleta ab perfecta sinceritat, inconscient de l'acte. Tot simplement: ha canviat de *querido*. Si be's mira, el calificatiu d'*intel·lectual*, tan prodigat en aquesta gent, és lo més contrari a la veritable naturalesa dels subjectes qui'l porten. Perquè ells són, ben al contrari, grans sentimentals, grans amplificadors de les idees de l'home qui, de moment, els obsessiona; són, com va dirse de la George Sand, aquesta sublim *cocotte* del pensament y de la literatura, *ecos qui embelleixen la veu dels homes estimats*; llur ofici es de concepció y gestació, no de fecondació y d'iniciativa.

Jo crec que aquests homes bellament femenins han de trobar un regust especialíssim precisament en *canviar d'inspirador*; perquè la novetat es un pler de Júpiter. Quin bell espaume, poder trobar caires de bellesa y d'estilisació a les mateixes idees que ahir combaterem am l'estilisació y la bellesa de les contraries!

Tot allò de la corrupció de les corts y cinisme de les fulles públiques no vol dir altra cosa que angelical *cocottisme* pseudo-masculí. Cada petit Faust canviava periòdicament de Mefistofil. —«¿Sabeu el brillant polemista D.? Ara ha deixat l'eloqüent orador N. y està ab el *leader* K.»— En el fons, la qüestió *catalanisme*, entesa com a contraposició de Catalunya davant Madrid, no es altra cosa que la nostra robusta masculinitat catalana posantse enfront del natural *cocottisme* cortisà. *Ells són cortisans*, exactament com ells són *cortisanes*. —Salvant, naturalment, totes les grans excepcions.

Y aquet cortisanisme es cosa tradicional: després de tot, el *mecenisme* horacià o virgilià, el deshonorant servilisme d'un Aretí, i la domesticitat o mendicitat dels grans artistes que la

miseria forsava a cercar protectors entre'ls poderosos o entre les bagasses dels poderosos, són formes evolutives de *cocottisme*. Avui, l'hegemonia social, en comptes de pertanyer als grans senyors, o als rics, pertany als grans *meneurs*, o conductors polítics; y per això l'esclavitud subjecta no sols les persones dels artistes, sinó llurs idees y paraules, pera que l'art de l'escriptor sia un element més d'acció y de lluita en la plassa del Poble. El periodista de cort sol esser avui una mena de joglar; *Joglarisme, cocottisme*, ja veieu bé que les formes, a través del temps, se corresponen. El Velázquez d'avui no pinta sols els bufons del senyor, companys de domesticitat de l'artista; pinta, lo qual es molt trist, les idees del senyor, a falta de les propies...

GABRIEL ALOMAR

Els dos espectacles

(pera el marcial qui volgués escriure el nostre petit llibre «DE SPECTACULIS»)

Barcelona, passada la Quaresma, té una nova febre d'espectacles paralela a la qui senyala l'acabament de l'estiueig. Primavera y tardor comencen ab el mateix afany teatral. Però lo típic de la temporada de la Pasqua son els toros.

Be. Doncs enguany, per significativa coincidencia, el recomens de la temporada taurina es simultani ab el gran cicle de representacions wagnerianes al Liceu. Jo crec que hi ha aquí la manifestació de les dues Barcelones qui coexisteixen dins la nostra ja vastíssima urb: la Barcelona espanyolisanta, somesa a l'influencia de l'andalusisme, y la Barcelona europeisanta, àvida de les corrents europees. Si be's mira, les dues polítiques rivals qui combaten, com a dos germans enemics, dins les entranyes de la nostra ciutat, basen llur odi en aquet dualisme d'esperit y d'ideals. Veureu, per exemple, dos barcelonins, igualment homes d'esquerra, radicalíssims, emancipats de tot embrutiment religiós, oberts, aparentment, a tota idea de lliberació. No obstant, aquets dos homes no's poden veure: una antipatia informulada, extranya, fisiològica més aviat que anímica, els separa absolutament. ¿Per què? Perquè estan somesos a diverses y oposades irradiacions; perquè l'un és iberic y l'altre europeu; perquè l'un *va a missa* a la Plassa de Toros y l'altra *va a missa* a la Tetralogia!

Els toros y el teatre! Ja sabeu que un dels meus principis es el d'una correspondencia íntima entre la psicologia d'un poble y la naturalesa dels seus espectacles nacionals. Quan dels Toros se'n diu la Festa nacional, potser no's medita bé l'alcans d'aqueixa expressió, paralela a la d'himne nacional, bandera nacional, ball nacional. Els Toros són la tragedia nacional, viva y cruenta.

Tota mitologia y tota epopeia nacionals tenen, pera ús del poble, un desdoblament en espectacle, en simulacre, en *missa patriòtica*. Així com la mitologia heroica feta epopeia en l'*Ilíada* o en els *Nibelungs* va produir el teatre grec y l'òpera wagneriana, així la *corrida* es la forma tràgica de l'esperit nacional espanyol. Aquet poble, qui va fer dels autes de fe un número de festes reials, com les carniceries rituals dels pobles salvatges, no es arribat encara a l'espiritualitat de *literaturisar* els seus espectacles y reduir a representació, a imatge, la lluita y el vessament de sang de la tragedia. Ell vol que'l *protagonista*, el lluitador, sia el *lidiador* qui exposa en realitat sa vida davant el monstre; y ab certa innegable bellesa de gest y d'actitut, vol que'ls seus hèroes nacionals, paralels de Belerofont, de Teseu, de Perseu o

d'Hèrcul, fassin tombar davant la turba, en veritat, la fera contra qui combaten, repetint cada dia, pera esbargiment de les multituds, la victòria de gràcia y de l'enginy sobre la furia cega, com un emblema de la forsa humana triomfadora sobre'l Destí.

Així com sobre l'Espanya negra y conventual dels Austries la comèdia calderoniana posava el colorit dels *escarceos y sutilezas*, eco de les minucies y distincions teològiques, així l'espasa, hereu tragic dels *moriscos* y bandejats del *Romancero* epic, aprofita la sang com una nota més de color vivíssim en la gran sincromía, mentres el *traje de luces* reb una amorositat de sol roent, y allà dalt, en el *palco* distant, l'eterna Carmen envia el llampegueig dels dos ulls negres sota la *mantilla* cantada per tot el romanticisme, y sota la rojor simbòlicament sexual dels clavells, que estilísà Rubén Darío:

la flor extraña

regada con la sangre de los toros...

Es ell, el matador, junt ab els darrers *guapos* de la montanya, hereus de Francisco Esteban, de José María y Juan Portela, al mateix temps que dels conqueridors d'Amèrica, es ell l'únic hèroe digne encara dels romans y de la cansó populars; perquè ell, tragic en la realitat de la vida y en el perill de la mort, y no ja en un sacerdoci mimic d'actor, mereix passar a l'epopeia del poble, an els llavis anònims de les munions, en la tonada llangorosa y serpejant com un crit d'espume amorós...

Barcelona, als ulls d'Europa, ja va emancipantse de la caracterisació espanyola. En aquet punt, el separatisme es un fet. Estan ja molt lluny els temps en que George Sand veia passejar per la Ramba les belles andaluses, seguint a Musset:

Avez vous vu dans Barcelone

Une Andalouse au sein bruni...

Però en l'ànima encara doble d'aquesta ciutat nostra, mixta d'uropeitat y d'espanyolitat, els dos espectacles revelen, l'un devora l'altre, aquesta *bicefalia*. Y així avui Sigfried, banyat d'aurora, s'encamina com el nostre Sant Jordi simbolic (oh catalanisme!, ¿no hi haurà en Sigfrid una mena d'hèroe adoptiu de Catalunya?) s'encamina a matar el drac, mentres el matador de moda aixuga la sang encara calenta de l'*estoque*; y la gran marxa fúnebre del *Crepuscle* vesineja, en l'aire, les notes que arriben de l'enterrament de *Lagartijo*...

GABRIEL ALOMAR

La musa d'en Ricardo de la Vega

Avui —ara que'l gran saineter ja no pot estarne gelós— os ho confessaré: jo vaig tenir amors ab la musa familiar d'en Ricardo de la Vega.

Vaig conèixerla una vesprada d'Abril, en ple carrer d'Embajadores. Bruna, grans parpelles, petita, inquieta, nerviosa, llavis forts, nas curt, cabells negrissims. Hi havia en el seu plebeisme un encant de cosa típica, de norma o llei de tota una rassa. No era aquella Carmen andalusa ont s'ha volgut veure una Espanya feta dòna. No era tampoc aquella Lucila, degenerada en burgesa, ont en Galdós ha volgut encarnar la nostra persistent Celtiberia. Se deia Sagrario. Tenia en la veu música d'aucellada. Un graciosissim tartamudeig rompia la piuladissa desenfrenada del seu etern conversar.

Jo he recorregut, de brasset ab ella, l'encantador Madrid qui fa niu en el cor d'aquell Madrid antipatic de les burgesies, de les cortisanies, dels politics professionals y dels intellectuals d'ofici. Junts hem vagabondejat a l'amor dels horabaixes primaverals, desde un cap a l'altre de la saborosa Vila. No li agradaven tampoc, com a mi, aquelles tornades del Retiro plenes de profanes belleses de Cort; ni disfrutava en aquell passeig sumptuós que va d'Atocha a l'Hipòdrom, entre modernitats d'edificis banals. Unicament, al passar a la vora de Cibeles, la mirava com ab una salutació fraternal, de *chula* a *chula*, y semblava vèurehi, com el meu gran amic Díez Canedo, una personificació marmoria de la Vila que ella mateixa personalisava.

Soliam perdre'ns, llànguidament, pels carrerons de la vila baixa. A voltes, desde'ls encortons de les Delícies, seguïem les Rondes. El cel era d'un blau, d'un blau! A mà dreta, cúpules rodonejaven en boirosa tonalitat, contrastant ab l'esveltesa de les agulles rematades per veletes. A mà esquerra s'endevinava el riu a través els arbres. Prop del pont de Toledo, la gitaneria del Canal posava un rebullir de colorins sota barraques sòrdides. El barri de la Injurias era com un aduar enclotat y fètid. Ronda amunt, més enllà de les Cambroneras, arribavem al pont de Segovia, y, repenjats sobre la barana dreta, contemplavem la mansa y mísera corrent, corrent simbòlica. Els ulls de Sagrario espurnejaven de no sé quines anyorances històriques, mal endevinades per mi... Allà amunt, el Palau d'Orient. A sota, els estenedors dels *lavaderos*. A esquerra verdejava el bosc frondosissim de la Casa de Campo. Darrera nosaltres quedava la Pradera, ont ella tenia la recordansa anyal d'una diada en que se sentia reina. La Florida, els *merenderos*, les ombres de la Moncloa, la Puerta de Hierro, el camí del Pardo... Hi havia, en cada nom d'aquets, una espira d'aquella ànima de dòna.

Altres dies els seus besos se perfumaven com a complicitat ab la terra quan els assaboria tot passejant per l'exterior de les tapies del Retiro, sobre la riera de l'Abroñigal, la vista vagant en la grogor d'un paisatge ont casones rústiques y ruinoses, entre munts de fems, badaven al sol la llatzeria de les parets vacilantes.

Carrer d'Alcalà amunt, altres voltes, arribavem a las Ventas. El tramvia de circumvalació, per la Ciudad Lineal, ens feia donar la volta a Madrid. La planura, allà a la dreta, comensava la desolació de les terres ermes. El sol moria magníficament. Chamartín, torrejant ab el Colegi dels Jesuites, me sonava en el cor aqueix nom estrident com un clarí de guerra: Napoleón; l'ombra d'Europa, de l'Europa llunyana, inasequible, allà, molt enfòra; me feia girar rezelós a la gentil *morena*, y la meva vista, com dins un pou encantat, s'abismava en els ulls negres, felins, de misteri... Tetuán; la plassa de toros. Alegre cridadissa d'infants entre botigues colorides. Plebeia vitalitat en les plasses sonores. Els *Cuatro Caminos*. Allò era una *encrucijada* teatral, ont afluia la sang com a un cor. Els tramvies tintinejaven, cantaven els cecs, ambulaven ulls blancs oberts a la llum que no veien... Y ella y jo, a través el ball y el trafec, passejavem un idili de carreró entre les turbes indiferentes...

¡Quina gracia d'arremangarse la falda, dibuixant les formes ideals! ¿No eres tu aquella Venus de Madrid, esculpida en les sales del Museu silenciós? ¡Com *terciabas* el *mantón*, ab aquell gest ont bategaven generacions y generacions, qui te l'havien tramès com una herencia de gracia! Un dia, sobre un pilar de les Rondes, ajustaves la lliga damunt el genoll, plasmant la mateixa eternitat de *pose* ab que la famosa estatua grega corda la sandalia; y jo vaig creure endevinar, entre la negror de la mitja y la rossor de la carn radiant de promeses, el guaitar de la *navaja* inexistent...

Entravem pel barri de Maravillas, ¿te'n recordes? En el portal d'una casa de *vecinos* saludava a la *mismísima Pepa la Frescachona*, xafardejant ab l'immortal *Señá Rita*, la de *La Verbena*. En la plassa del Dos de Maig, al peu de la Porta de Daoiz y Velarde, sentia contra el meu bras el batec del teu cor heroic d'*aquell dia* historic. ¿No hi eres tu, entre les *majas* qui la vetlla assistiren encara al ball de *candil* de *Don Ramón*, y aquell capvespre s'oposaven com a tigreses a la cavalleria del gran duc de Berg?

Unes *chulapas* —¿Casta y Susana?— te saludaven amatentes, sota els proxos de la Plassa Major, ja embocant el carrer de Toledo. Y ¿no va esser aquell vespre mateix que t'empenyaves en ferme agenollar, ple d'extranya emoció, en l'estretíssim oratori de la Verge de la Paloma, entre una volada impalpable de supersticions plenes de sexualitat?

Y si els meus lectors no haguessin d'enterarse'n, contaria també com t'agradava sorprendre'm, a vegades, ¿recordes?, abandonante a l'actitut de la famosa pintura de Goya, els brassos sota la negror dels cabells, els pits oferint-se, la nuesa extenentse com una rosa de carn y de claror...

Però el dia en que'l teu cor va ferse llum a la meva vida, be t'en recordes, va esser quan tot passant per la Carrera, me digueres, davant la porta emfàtica del Congrés: *Uf! Cómo apesta esa jaula de provincianos!*

Ah, sí! Tu, reina del sainet, musa de plebs, tu no pertanys a l'odiosa mediocritat o mesocracia oficinesca qui té per expressió això que se n'ha dit la *provincia*. El meu cor català sentia, extranya musa, l'atracció de la teva pureza de rassa, tan diversa d'aquella *provincia* de Madrid qui refregava, tot passant, els *flecos* del teu *mantón* flotant com una porpra. Desde la meva ciutadania catalana anava a tu una ona d'ardositat amorosa com si en la teva boca hagués de beure, en un bes, aquell mateix espaume que totes les belleses exòtiques produeixen an el qui arriba fins a elles tremolós encara dels petons rebuts de la Musa ciutadanesca...

GABRIEL ALOMAR

BAF DE TERRER

(Petita narració)

Avui us voldria trametre alguna pàgina literaria, sols literaria, pera donar a la meva ploma, avesada a les batalles polítiques, un dia de saborosa divagació. ¿Què us contaré, què us contaré? Una petita narració a lo Maupassant, tal com va férmela ahir un jove metge.

—No té remei—va dir el senyor doctor, ab posat solemnial, dret a la porta de la casa. —El malalt se'n va. Dubto molt que demà al matí sia viu encara. Ab això, vosaltres ja esteu preparats. Tingueu coratge. Jo demà passaré, de totes maneres, allà al mitg-dia, si no he rebut avís...

Els fills del malalt, afectadament plorosos, obrien grans ulls, en l'ombra de la casa ja obscura. Una filla, en un recó, sanglotava, ab el cap amagat entre els brassos, sobre una pastera.

Era una casa pagesa, en un vilatge del pla. Hi havia, pels encortons, el soroll del retorn de la feina. Els carros sotraguejaven pesadament en el carrer obert a la visió ilimitada del camp. Bavors de femer entraven per les portalades. La terra, aspra y forta, enviava el seu halè tardoral, mixte de fruita madura y de solc obert y banyat.

—L'endemà—me deia el meu amic—arribo a la casa allà a mitg matí. La porta estava tancada. El carrer, entre les cases desertes, en aquella hora de jornal, tenia un silenci que deixava sentir el brunzir d'una abella invisible. Vaig trucar, una volta, dues, tres. Ni resposta. A la fi vaig veure que la porta cedia sota la meva mà; obro y crido, ab veu forta, sobre el llindar: —¿Qui hi ha a la casa? — Silenci. Entro. Arribo a l'alcova del malalt. Sobre la blancor del llit, una llarga forma negra va sobtarme. El vell, tot vestit, s'allargava, immobilitat, rigid, sobre el llensol. Però el vell no era mort. Ulls oberts, fits en el sostre, semblava abstret, esperant una hora que s'obstinava en no venir, en aquell gran silenci que'l voltava. El pit, rítmicament, com un rellotge rovellat, acompassava'l temps ab una respiració fadigosa y ronca.

—¿Què feu? —vaig dir, tot esverat, davant aquella visió extranya. —¿Com us trobo? ¿Ont es la vostra gent?

—Ai, senyor doctor! —va respondre'm, dificultosament, aquell reste d'home. —Ja veurà. Aquesta matinada, els fills, poc a poc, m'ho han anat dient tot. —Pare, el senyor doctor ens ha

dit que no teniu cura. Ab això, ja us cal estar preparat, perquè d'un moment a altre podeu anàrvosen... Però, ja veureu, ens cal aprofitar la saor de les darreres plujes pera sembrar. Nosaltres no podem ferhi res, al vostre mal. ¿Què us sembla? Lo millor serà que'ns en anem al camp, massa dies fa que hi faltem. Però com a la tornada podrieu ja esser mort, fred, y aleshores costaria més treball vestirvos, ab l'envarament del cos, hem pensat que lo millor serà vestirvos ara, ab la vostra roba negra dels diumenges; y que us esteu ben quiet sobre'l llit, a les mans de Deu, esperant la vostra hora. —Y veliaquí, senyor doctor, perquè m'ha trobat aixís, com si ja'm trobés a la caixa... ¿Què hi vol fer? El treball es el treball, y el terror no té espera...

Ara, el vol de l'abella invisibe se sentia ja dins la casa, ab un bronzir perfidiós. Per la finestra, a mitg cloure, la bavor de la terra, aspra y forta, penetrava.

GABRIEL ALOMAR

FI D'ACTE
ECO DE LES VAGUES

L' hora de l' enterrament s' acostava. La casa, petita y pobre, s' omplia de gent. Dònes tot cobertes ab mocadors negres plorinyaven pels recons obscurs, murmurant paraules incoerents. Els homes, la mirada encesa, fitaven els ulls en visions que sols ells semblaven destriar, abstrets en no sé quin pervenir vermell. Alguns d'ells crispava els dits nuosos entorn de la gorra que sostenien sobre'ls genolls rigids. Les barbes hirsutes, tempestuoses, enquadraven la palidesa de les cares místiques, el llampegueig de la vista ont bullia la rabia continguda dels desesperats.

La vaga durava feia setmanes. La fam ajeia els cossos al llarg de les carreteres. Corrés d' infants pululaven pels camins dolorosos, sota' l cel magnific d' estiu; els ulls dels petitons interrogaven l' aire ont surava la vaga maledicció que ells no comprenien.

En Felipó, l' obrer que anaven a enterrar, era la primera víctima d' aquells dies de tragedia. Una bala, en mitg del carrer, el matí anterior, davant mateix de la fàbrica.

Per fi arribà el moment terrible. Els companys tragueren la caixa. Tothom va posarse dret. Per un instant deposaren el mort a terra, al mitg de la sala, y al seu entorn els treballadors formaren cercle. De sobte, uns grans crits, desesperadament, sonaren com l' esclat d' un clarí. La dòna del difunt, escabellada y tràgica, aparegué al dintell de l' alcova ja buida. Portava en brassos ben alt, el fill del mort, un nen petit encara, que badava una vista esglaiada a l' escena negra. La dòna avensà fins a la caixa; hi alsà al damunt, com un ostensori o com una bandera, el fillet, mut y absort, y cridà, cridà, virilment, desde' l fons de les entranyes, ab un gran remoure de la cabellera desfeta:

—Es el seu fill! Vejeulo!

GABRIEL ALOMAR

El savi professor de Megàpoli

FANTASIA DE PERVENIR

Això passava en l'any 3491 de l'antiga computació cristiana, o sia el 1301 de la nova era anomenada de plenitud civil. El professor Z***, entrant en la seva classe de l'universitat de Megàpoli, digué:

«Avui anem a interpretar directament un text salvat de l'antiga civilització espanyola. Aquest text's troba, per no sé quina casualitat, en un paper superior al dels periodics que's publicaven en aquella època de barbarie. Per això ha pogut escapar-se de l'acció del temps, y arribar fins a nosaltres. El text, escrit en l'idioma extranyíssim d'aquell poble, diu:

«El Ministro de Hacienda señor Herrero ha presentado á la Cámara el proyecto de presupuestos.»

Ara bé: anem a veure'l significat d'aquestes expressions, construïdes sens ubte en el sentit metafòric, a que tan aficionats se mostraven tots els pobles antics. Desxifrem primer el sentit literal, y després veurem lo que pugui voler dir.

El Ministro... Paraula que hem de transcriure per *menor, més petit, inferior*. Equival, evidentment, a *criat, servidor*. —*De Hacienda...* *De les coses que estan pera fer, forjador*. —*Ha presentado...* Vol dir: *ha fet asseure al davant*. —*A la Cámara*; el sentit no ofereix dubte, *a l'apartament, a l'habitació*. —*El proyecto*. La traducció gens dubtosa es aquesta: *lo que's llensa en davant, el dard, la sageta*. —*De presupuestos*, en fi; *de les coses suposades abans*.

Anem unint ara, estimats deixebles, aquestes paraules descosides: la clàusula dirà, literalment: *El servidor de les coses pera fer, el més vell, ferrer d'ofici, ha fet asseure davant l'habitació el dard de les coses suposades abans*.

¿Pot haverhi un sentit clar, racional, a través aqueix paragraf, segurament metafísic, escrit en la llengua teològica d'aquell temps? Jo crec que sí. Veïam:

«El servidor que preparava els treballs, que era el més vell de tots els forjadors, va llençar contra la casa el dard ab que volia ferir l'enemic.

Ja veïeu, amiguets, que la filologia es una bella cosa, y que l'ull de la ciencia penetra fins les veritats més abstruses pera l'observació immediata y superficial. Sense els admirables treballs d'hermenèutica del meu il·lustre company professor X*** no tindriem ni la més petita idea d'aquella civilització primerenca y bàrbara.»

Tota la classe, atentíssima, meravellada, admirativa, apuntava en els quaderns d'escola aquella definitiva y perfecta interpretació, que omplia de llum nova l'història d'un poble y d'un temps fins allavors quasi desconeguts.

GABRIEL ALOMAR

El monument panteó

...Y jo vinga rumiar, tot girant a l'entorn del monuments d'en Robert: ¿Què voldrà dir aquesta figura de capellà, mostrant de llegir a un home de poble? Perquè aquell altre home qui esmola la fals ja hi va be; té un vell regust d'una estridència catalanista oblidada en primer lloc per les mateixes dretes, que se n'aprofitaren quan era util, quan era... realista. Però, vaja, això del capellà, en la base del monument an en Robert, la veritat, no ho sé comprendre... Tal vegada aniria be que's repartís, pels encortons, l'*argument* d'aquella mena de doble processió, en bronze y en marbre. Quan aquets símbols no són prou clars, resulten quasi xarades permanents, a manera d'esfinx modernes...

Repareu que en Robert està figurat en bust; mentres el monuments es el més ampli de Barcelona, si's descompta el de Colom. Vol dir que s'ha volgut eternisar, més que la persona o l'obra d'en Robert, en veritat un xic migrades, la representació o l'investidura d'aquell personatge, primer diputat de Catalunya. ¿No es així?

El capellà de bronze, en cambi, no es certament, un bust. Es ben sencer. Y, com posats a desxifrar aquell perennal geroglific, els ciutadans van donantne interpretacions, a mesura de les propies llums. L'un diu:

—Això vol esser Mossén Cinto.

—No, —diu l'altre, un xic escandalitzat. —Mossén Cinto tindrà el seu monument, y mal podria servir ara de figura decorativa en el d'un home manifestament inferior a ell.

—Doncs què? —diu l'altre. —Si poguessem llegir lo que hi ha escrit en la fulla que va mostrant l'obrer, tal volta sabriem...

—Jo ho he llegit —respon un minyó, a la vora meva. —El capellà mostra un número de *La Veu de Catalunya*!

—Deixeuvos d'histories, —respon, en fi, un senyor que sembla venerable. —Aquet capellà representa la part de l'Església en la renaixensa de Catalunya. ¡Qui no ho sab! Es l'element tradicional; lo que s'en deia l'*avior*!

—Però jo no veig per enlloc l'*altre* element, —respon un jove dels intellectuals. —No veig representat aquell federalisme girat a demà, y qui té més drets tal volta a encarnar el catalanisme. En un mot, si en la figura d'aquet capellà ha pogut veure's Mossén Cinto, jo no veig per cap part l'imatge que puga confondre's ab en Pi i Margall...

—Moral de tot això, —diu una veu ronca. —Ja tenim un *capellà representatiu*, pera que demà una revolta popular el decapiti y l'arrastri, *representativament* també... Sempre val més aixís, que no hi ha sang! Figureuvos, un dia de setmana tràgica, la sort d'aquet capellà, qui no pot fugir ni disfressarse... ¡Com no li possession un barret de frigi!

—De manera que'l monument no ha estat obra de tot el catalanisme, ni resulta una cosa neutral. En cas de que la fulla de bronze fos l'edició dels discursos del doctor Robert, es clar que'l capellà que'ls mostra se cuidaria de tapar discretament ab les mans les famoses afirmacions sobre'ls Drets de l'Home y l'herencia de la Revolució Francesa!

—No hi ha dubte!

—Además, ¿no us basta, pera la vostra edificació, aquell remat del monument? Vol esser una bandera catalana; però damunt ella, en lo més visible, lo més característic y lo més alt, hi ha una creu. Un monument aixís no es la commemoració d'una cosa viva, al bell mitg d'una plassa y sobre unes fonts. Es un panteó, un panteó del cementeri.

GABRIEL ALOMAR

L'obra de mossén Pedregosa

A Barcelona hi ha un home representatiu que molta gent ignora. Aquest home es mossén Pedregosa. El dia que vaig conèixer-lo vaig sentir l'impressió de trobar-me davant un Fundador. Jo no crec que molts d'aquells varons eclesiàstics que, en el transcurs heroic del catolicisme, deixaren el nom unit a una ordre religiosa equivalent a una ciutat, tinguessin en la mirada altra espurna, que l'espurna que passa per moments en els ulls de mossén Pedregosa quan us parla de la seva obra.

Jo tinc una sensació d'extranya dolcesa en poder avui estrenyer *fraternament* la mà d'un capellà. Jo que no soc catòlic, me sento lligat an aqueix home quasi diré per una comunitat de sacerdoti. Sentint-lo conversar se'm comunica el seu foc, y —tal com sona— *ploro* d'emoció religiosa. Es que hi ha, diríem, un jardí filosòfic ont els homes vinguts de les més diverses procedències mentals se troben en una mateixa cordialitat.

Jo he seguit a mossén Pedregosa a través les sales del seu doble Asil. Mossén Pedregosa, com se sab, se dedica a la tasca de rehabilitar els caiguts, de recollir condemnats, a la sortida de la presó, y ajudarlos a recomensar la vida. L'Asil es doble, us deia, perquè's compon de dos graus, inferior y superior, segons els efectes produïts en l'asilat per la nova vida. El primer grau es el Patronat de Lliberts; el segon grau es el Casal de Família.

Pera judicar be l'obra d'aquet fundador es precís veure'l en la seva escena pròpia, entre'ls recollits per la seva mà paterna. Ara, entre dues portes, passa un noi vagament esporuguit de mostrar-se; la nostra mirada sobre aquet noi es una interrogació: ¿quin misteri negre de vida passada s'oculta darrera'ls ulls esperonejants de joventut, de vaga malícia? ¿Quin *fet*, un dia, va tacar ab una tutela que val molt més que una absolució de confessor. Y entorn nostre cada porta de cambra es el refugi d'una d'aquelles vides a recomensar. Aquí, en aquesta habitació, sobre'l somni de cada nit, hi ha la taca roja d'un delictu de sang, tal vegada la mort d'un home. Aquí hi ha l'innoblesa d'un furt. Més enllà tota una història que no's podria contar... Y mossén Pedregosa, en mitg dels seus protegits, clou els ulls cada vespre fantasiant envolades noves de l'obra inagotable.

—¿Veus? —me deia. —He intentat fer ab els meus asilats una petita escola de ciutadania. Cada un d'ells té llibertat pera espontaniar sense cap traba les seves inclinacions. Pot sortir, pot llegir, se li respecta el secret personal. Y a taula, se fan a vegades petites votacions

polítics, s'aprèn a discutir pacíficament, y ningú creuria ab quina pau conviuen carlins y radicals, domant el foc d'unes naturaleses que no són precisament dolces... Tot lo contrari!

Un armonium, un recó de la sala, ve a esser la lira d'Orfeu pera aquelles petites feres. Mossén Pedregosa coneix be el valor de la música com a ennoblidora de l'esperit. Aquest home ignora el criminal nat. Té per primer principi una creencia absoluta en la possibilitat de la correcció. Y tot escoltantlo, el seu optimisme de fundador us penetra y us conforta.

—Això es el pati *sportiu*. Pera'l joc de pilota, sobre tot. Y miri: els nois veins acudeixen aquí, els diumenges, a jugar ab els meus protegits. Oh! Però, això sí: abans d'admetre un d'aquets externs jo dic sempre an els meus: entereuvos be de si's tracta d'una persona digna, perquè ja sabeu que aquí no hi ha més que gent honrada y bona!

Amics meus, encara queden cristians. Mossén Pedregosa n'es un. Ell ha alcançat, per sobre el seu mateix sacerdoci, a concebre la religió com a cosa que's tacaria si se l'imposés per la violència, despertant en el forsat a rèbrela, l'odi natural a la mateixa cosa rebuda, com una violació de l'esperit.

Jo vaig conèixer a mossén Pedregosa per haver tingut la sort d'interessarlo en un gest de pietat meva sobre un desgraciat que sempre recordaré ab dolor. No cal dir de qui parlo. Junt ab mossén Pedregosa vaig recórrer un dia el petit transcrus que trepitjaren les darreres passes d'aquell desgraciat. A través els ulls de mossén Pedregosa jo traslluia, ab tot respecte pera'l secret confessional, els drames de consciència que ell sabia, y tal volta, tal volta, la clau de la tragedia ciutadana que ell posseïa, sense dret a revelar-la...

Jo he sentit sempre, devora ell, aqueixa corrent de profunda amistat que us sobta fins al fons de l'esperit davant la noblesa de ben poques persones. Y quan ell y jo ens hem estret la mà, en una regió espiritual ont no caben distincions de creences, perquè un mateix sentit de bé ajunta les ànimes, jo he comprès que una super-religió ens unia com a veritables confreres, per sobre tots els ministeris y totes les investidures. Y me n'he sentit reconfortat.

Desde allavors mossén Pedregosa es un dels meus germans de fe, y'm sento noblement envejós del seu ministeri.

GABRIEL ALOMAR

Visió de dansa

El meu gran amic Rubén Darío va esser el primer en parlar, entre nosaltres, d'Isidora Duncau^[1], la dansarina dels peus nus. —Aquella innovació va prosperar. L'invasió de les danses orientals, en la boga de SALomé y dels seus set vels, afavorí encara més la nova moda. Els peus femenins, desde aleshores, recobraven el seu valor com a part integrant de la bellesa total del cosa de la dòna. L'estatua renaixia sota el vos viu. Abans d'aquesta corrent haurieu dit que'l peu era una lletgesa que calia desfigurar ab l'artifici atormentador del calsat; la cama era un perfil que calia *estilisar* ab el *collant* o la mitja. Allò, en cambi, era un *retorn a la naturalesa*, y, per tant, una revolució...

Cal dir que la pornografia hi va perdre, en aquesta resolució, contra lo que semblaria a primera vista. La nuesa dels peus es una victoria de la bellesa sobre la pornografia; no hi ha dubte. —Inversament, el calsat, ressaltant sobre una nuesa, un element de pornografia. Quan se fassi un estudi detingut de les diferencies entre lo artistic y lo pronografic, estudi de cada dia més necessari, això s'haurà de tenir en compte, com a veritable signe del temps, pera no confondre les coses.

Els peus nus, además, comunicaven un no sé què de *vol* a les danses, perquè varen ferles més agils y més silencioses.

Tota blanca, sota el vel blanc que vola, la dansatiu avansa. Els seus peus, nus, salten insonors, sobre'l paviment. Apenes, a l'atzar de la dansa, la forma nua de la cama sorgeix d'entre la gassa aèria. Els brassos, triomfalment nus, pugen verticals com sostenint dues corones o dues flames. ¿La cara? La cara té una indefinible espiritualitat. Els cabells l'auriolen ab una irradiació de bucles rebels. Una diadema sobre'ls cabells. El nas, afilat y finissim. Els ulls espurnegen entre la negror de les tintures escèniques.

Dansa, dansa la dòna, tota nua, sota el vel que vola. Es la carn, jove y vital, oferintse per moments, pera ferse més desitjable a l'albir de les giravoltes. Ara tota una cuixa's descobreix, estatuària, blanca, marmoria; ara ix el ventre impecable, ont floreix la fosseta umbilical; ara la cadera suavíssima, l'anca delicadament rosa; ara un pit, vibràtil, coronat per una taca fresa, salta de l'envoltori com una divina incitació. Ara, en fi, la vestidura fuig, y la dòna,

^[1] [Tot i que Alomar escriu Isidora Duncau hem de suposar que es refereix a la ballarina Isadora Duncan].

victoriosament nua, castament nua, se mostra ben alta obrint els brassos, que semblen agitar sempre dues antorxes o dues corones...

Aquesta dansa no es, no, pornogràfica. La nuesa total, esplèndida, lluminosa, aparta de l'espectacle tota baixa concupiscència. Però aquesta dansa es la més forta de les excitacions.

Deixeu-m'ho explicar. Jo crec que la carnalitat té dues formes, y que'l poeta no frueix d'ella com ne frueix el baix filisteu, destinat per naturalesa a les fadors matrimonials. L'acte erotic, pera'ls uns, es carnal; pera'ls altres es la més forta de les espiritualitats. Els uns s'ajuntaran a llurs fembres *no més* que ab el sexe. Però els altres s'hi ajunten, además, ab l'ànima, precisament. Quan l'unió no's fa més que ab el cos, aleshores aqueixa unió té totes les baixeses de les funcions corporals, equival a una digestió, es cosa de baix ventre, participa del vesinatge immond y estercorari. Es per això que l'austerisme, desde'ls profetes, apelà, contra la carnalitat del sexe, a l'altre erotisme, aquell diví erotisme que'ls místics portaren al més alt refinament ab les mateixes paraules de l'amor a la dòna. El *cantic de cantics* es la conjunció suprema de la carnalitat espiritual y de l'espiritualitat carnal, y ab la mateixa raó s'hi ha pogut veure un frenesí passional per la dòna aimada que un ardor de l'ànima envers l'Amat Deu. Les paraules bíbliques enclouen els dos sentits, y's confonen en l'amplificació dels místics y en la moderna imitació dels poetes erotics. Talment les subtiletes dels trovadors cortisans a les dònes desitjades serviren, temps després, pera gloses a la divinitat.

El qui haja conegut la còpula espiritual serà un cast pera la còpula material, sempre vil y despreciable. Aquella superior potencia's traduirà en una impotencia pera les carnalitats vulgars, purulentes com per malediccions immemorials.

Y tu, dansatriu que balles, tota nua, en la magnífica inconsciencia de l'impudor, perquè estas per sobre l'idea humana del pudor, ja que quan danses ets divina, tu fas visió, als meus ulls, aquella excitació suprema a l'amor ab l'esperit, que es el refinament de totes les carnalitats, perquè es la carn esdevenint ánima.

Però hi ha encara, en tu, una més forta excitació: l'excitació per l'art, l'excitació per la poesia. Ajuntarse a tu ¿no es el pler suprem d'ajuntarse a una dòna que sia a la vegada estatua, idol, representació de les feminitats divines? Posseinte, ¿no's posseeix la bellesa mateixa, y no merament una dòna bella? En el teu abra hi ha un abra a les formes immanents, a les abstraccions absolutes, a l'idea-imatge de la bella. En el bes dels teus llavis hi ha la sabor d'una copa que immortalisa, com la dels deus; un perfum que'ns penetra per tota una vida. En el contacte del teu sexe hi ha el nostre consorci d'homes ab la immortalitat. La poesia no's frueix aleshores com una cosa contemplada, sinó com una cosa sumida. Es una hostia, una

deesa que's fa carn en nosaltres y pera nosaltres, y no una vibració externa a la nostra materialitat. No la fruim sols en esperit, sinó en carn.

Dansa, dansa, dòna nua, de les carns blanques y roses, flor viva de feminitat!

GABRIEL ALOMAR

Visions de Barcelona

EL “COCOTISME”

PERA EN MARCELÍ DOMINGO

¿Recordeu, amic Marcelí Domingo? Sortiem junts del teatre el dia de la vostra noble conferència, y jo us deia: Tal volta lo que'ns separa no es més que'l sentit secament cast que teniu de la vida, mentres jo no'm sé desprendre de la meva part d'esperit mediterrani. Vos, bon professor, heu rebut les influències clàssiques en una forma massa llibresca, massa *tractat de filosofia*; mentres jo les he rebudes en l'interpretació mateixa d'una illa plenament sensual, incompresa dels seus habitants d'avui. Vos teniu, potser com a resultat de la vostra vida de *lluïta ab la província*, un austerisme purità o calvinista que dona un no sé què de *pastoral*, en el sentit protestant, a la negror del vostre vestit. Per això us resta encara un cert *unamunisme* sense ironia, ont Salamanca està substituïda per Tortosa. Vaig dirvos que la qualificació més exacta de l'esperit vostre seria la d'*essení*. Mentres parlaveu, sobre l'escenari, jo m'anava dient: es un profeta bíblic o un predicador infiltrat de semitisme cristià. Un Baptista, més que un Apocalíptic, a pesar de les reminiscències platòniques. Es un republicà de l'escola dels *sants laics*. Y recordava haver llegit en una de les vostres impressions barcelonines una imprecació contra el *cocotisme*, entrevista sota la claror nocturna del carrer de *Fernando*, desembocant en aquell espai, tan ciutadà, de la Rambla del Mitg. —Perdoneu —vaig dirvos; —jo no puc ferhi més; però soc *cocotista*...

Y sí! La gran hetaira de les ciutats no sols es un reste darrer del paganisme, sinó com una concentració de ciutadanes rebels contra la corrupció dissimulada, jesuítica y cruel de les pagesies y de les capitals provincianes. ¿Veieu? En el gran capell de plomes d'aqueixa hetaira hi ha un no sé què d'auriola...

¿Sabeu aquella eterna qüestió entre lo que se n'ha dit moral pública y la llibertat de l'art? Avui mateix, pera'ls homes de tot món, torna a *posarse* el mateix conflicte. En realitat, es la topada entre la metròpoli, sempre pagànica per tendència, y l'inevitable mitjanja de tota província, de tota colectivitat burgesa. Són la ciutat y el burg topant. Y Catalunya, per tradició, ja n'es massa, de puritana y seca...

Me direu: es que la corrupció dels espectacles publics es arribada a un extrem que'ls fa exactament contraris a l'art perquè en comptes d'esser selectes, com l'art, són plebeus y tabernaris, de jòc de mot obscè, sense gracia, sense aristofanisme, y destinat a satisfer

precisament els instints burgesos o els instints populars en el sentit més baix de la paraula. Avui per avui el teatre civil nostre, es dir, el teatre ont public y actors se compenetren y colaboren en una sola representació, en que'l veritable chor són els espectadors, es una d'aqueixes sales ont les dònnes canten *La Pulga*, tot despullantse entre bramuls lascius de la bestia-public. Però, a cambi d'aquestes expansions, plenes, pera mi, d'un cert aire brutalment bell de kermesse de Rubens o disbauxa de Jordaens ¿qui dirà el perill de les intervencions polítiques en l'art de l'espectacle en nom de la moral? ¿Ho imagineu be, lectors? L'art viu, naturalment, de la bellesa, y així una gran bellesa no pot esser falta de veritat vulgar, però serà bella, y la bellesa es una superioritat per sí sola. Qui diu immoral, diu únicament *disconforme ab les costums del temps*. ¿Què té, doncs, que fer la moral ab la bellesa, ja que la bellesa res té que veure ab les costums? La dòna nua, pera'ls artistes, es norma eterna de bellesa, es el *model*, tolerat ja cínicament per la societat en les copies, sobre tot si són esculptòries, però jamai en el natural. La dòna nua es, en cambi, pera'ls burgesos una esca de pecat. —Termes irreductibles; res hi podeu fer.

Quan Richepin va publicar la seva *Chanson des gueux* (poetisació dels *vostres* murrís, amic Vallmitjana), va esser condemnat a trenta dies de presó per haver descrit massa vivament un idili de miserables. Ell mateix substituí el passatge pecaminós per aquets versos:

*Ici deux gueux s'aimaient jusqu'à la pâmoison,
et cela m'à valu trente jours de prison.*

Y en el proleg deia una cosa així (ja que en aquet moment no tinc un exemplar pera copiar el text exacte): «El meu llibre no té res a veure ab la moral, com no té res a veure ab la geometria o ab l'astronomia!»

Barcelona, avui, comensa a esser *metròpoli*. Y ho es com totes les metròpolis del món encaminades a *vida* y no a *mort*, y, com en totes, hi ha efluvis d'aquell priapisme que no es altra cosa que una reminiscencia dels vells cultes forlics a la reproducció eterna de les vides y a l'ubertat prolífica de la ciutat; proliferació que es la ciutat mateixa. Els vells profetes maleien Babilonia o Nínive. Els primers cristians maleien Antioquia o Roma. Crisòstom maleia Bizanci. Els moderns sacerdots laics maleeixen París, com a representatiu o personalisador de concupiscencies. Les malediccions moralistes sobre Barcelona —oh *moralitis!*, que digué Nietzsche,— li donen ja caracter ple de *metropolitana*.

Vos, amic nobilíssim, qui obriu a la claror dels grans carrers barcelonins l'ull calmós de les nits provincianes, aveseuvos a l'aroma de la flor-fembra quan passi pel vostre costat. Es com

una beguda forta, que sols els habituats poden resistir; però de la qual també sols els habituats poden sentir tota la deliciosa aspror...

¿Recordeu aquell admirable darrer gest de Pafnuci, al final de la *Thais*, d'Anatole France? Allà hi ha tot l'engany secular d'un semitisme que encobreix, sota les apariències de castedat y puresa, els desfermaments més forts de lascivia. Per favor, no sieu Pafnuci, vos que podeu sentir, sortir ja del vostre laboratori, la nit clàssica d'un Doctor Faust...

GABRIEL ALOMAR

La pobre humanitat

—Però... ¿què aneu a aconseguir ab això de la revisió del procés Ferrer? ¿No veieu que no feu més que encendre les passions y dividir Espanya?

—Ah! ¿De manera que les pasions no més poden esser enceses quan nosaltres en som els perjudicats? Nosaltres sostenim que la mort d'en Ferrer va esser provocada per una encesa de passions contra nosaltres, passions que vosaltres encenguereu, ¿y ara ens tireu en cara que excitem les passions a una obra de justícia? Es deliciós!

—Però... si en Ferrer ja es mort! Si de totes maneres no'l ressucitareu!

—M'espantes! Això que acabes de dir es horrible! Precisament perquè en Ferrer es mort, y lo que creiem error juridic es irreparable, precisament per això té d'esser més forta la nostra exigencia de reparació! Lo que has dit revela una ausencia absoluta de sentit espiritual! Ets l'home tot materia, incapas de *sentir*. La justícia es una bondat, una excelencia, en sí mateixa, com acte, com a gest; el sol dubte sobre la justícia d'una acció altera la normalitat d'un sistema social y d'una política. Además, en Ferrer *no es mort*; perquè viu com idealitat, ja que no com a realitat; viu en la realitat de la seva idea, de la seva idea de víctima d'una no provada culpabilitat. Encara hi ha més: en Ferrer pot esser executat cada dia, si la seva sentència's declara plenament legal; pot esser executat en la persona de cada un de nosaltres, si les proves que hi hagué contra ell se declaren suficients y fortes. ¿No imagines el nombre de Ferrers futurs que això podria condemnar? Un error juridic té una transcendencia que ningú pot calcular; es un acte qui obre per sí sol, com un miasma de contagi, y alsa a son pas les adormides injustícies, y desperta en l'instint humà les mal domades ancestralitats...

—De totes maneres la qüestió Ferrer ha distret l'atenció pública de negocis més importants pera la vida espanyola. El Senat, aquets dies, aprovava el servei militar obligatori. En el Congrés se discutia la llei transcendentalíssima d'exaccions locals... Y els diputats, acabades les hores consagrades al procés Ferrer, abandonaven la sala de sessions, a tota pressa, com si lo altre no tingués una importancia més vital.

—Però, ¿com hi pot haver res que tingui una importancia més vital que la garantia de la vida y la seguretat d'un ciutadà? ¿Es que les nacions no erigeixen els seus sistemes constitucionals pera assegurar en primer terme la vida y la llibertat individual dels inculpables? ¿Es que la Revolució no va ferse per això, pera'ls *Drets de l'Home*? ¿Y no sabem tots que tothom es innocent metres la seva culpabilitat no sia ben provada? ¿Ont aniria a parar la garantia de la

nostra seguretat, de la teva, de la meva, si els arguments aplicats contra en Ferrer poden esser aplicats demà? Ja no es sols el fusellament d'en Ferrer lo que's discuteix! Es el possible fusellament de tots! Cada un de nosaltres defensa la vida propia, en aquet debat! — ¿Es que pot esser secundari això de que un home com en Melquíades Alvarez declari davant el Parlament creure en l'innocencia d'un reu executat?

—Sia com sia, els oradors revisionistes no aportaren cap argument nou!

—¿Com s'entén? Si no eren ells, qui tenien d'aportarlo! Eren els altres, eren els adversaris. Es el cas mateix de l'*affaire* Dreyfus. Se tracta de que's tregui la prova capital y convincenta d'una culpabilitat. Nosaltres no hem de provar una innocencia, perquè l'innocencia se suposa a tothom, no's prova. Són els altres qui han de provar la culpabilitat.

—Però en Ferrer va esser condemnat ab estricta cumpliment de la llei. Aleshores us toca anar contra la llei penal y no contra la sentència, dictada de conformitat ab aqueixa llei.

—Cap llei del món, per draconiana que sia, per mongòlica o esclava que sia, per inquisitorial que sia, pot implicar una condemna sense proves suficients y fidedignes. La llei serà, si voleu, atàvica, anacrònica, conforme. Però ara no's tracta de la llei. Se tracta d'un cas de la seva aplicació. La llei serà tan dura com volgueu, però ho es en contra les culpabilitats provades; y de provar una culpabilitat se tracta. Proveula, y nosaltres callarem, confosos davant l'evidencia. Es de la sentència, que'ns queixem, y no de la llei. Y com l'error juridic pot esser de bona fe y ab tota conciencia, aquí no pot dirser que hi hagi ofensa pera'ls jutges; perquè si equivocar-se fos deshonrós, tots estariem deshonrats. Ells o nosaltres estem ara equivocats, ja que uns o altres tenim raó, y els adversaris no'n tenen; y si se'ns demostra que'ls equivocats som nosaltres, no quedarem deshonrats per això; que l'afany de justicia, en comptes d'esser deshonra, es la més clara de les virtuts. —El sol fet de senyalar-se en les lleis la possibilitat de la revisió implica la possibilitat de l'error juridic. Si els tribunals no poguessin equivocar-se no serien humans: serien divins. Els homes serien Deus. Per altra part, ¿es que'l recurs d'apelació, el recurs de cassació, no es una revisió? ¿Es que no implica possibilitat de que'l tribunal anterior se sia equivocat? ¿Es que les sentencies del tribunal superior són sempre aprovatories y confirmatories de les que dictà el tribunal inferior? ¿Y es que per aquesta divergencia els jutges del tribunal inferior queden deshonrats? Ah! Per això un dels més forts arguments contra la pena de mort es l'impossibilitat de reparació! La revisió d'un procés ont hi ha hagut pena de mort executada hauria d'implicar responsabilitat contra'ls executors, que es precisament lo que ara demanem contra el govern Maura. El procés Ferrer es elevat avui a

la revisió suprema del poble, en el Parlament y en la premsa; es dir, a la revisió suprema del sobirà originari. Es un *referendum* de la sentència.

—Sí; però, ¿què vols que't digui? En la consciència pública està que en Ferrer va esser ben mort! Y aquesta convicció moral no la destruïreu vosaltres.

—¿Quina consciència pública? ¿Es que nosaltres no som consciència pública? D'això's tracta! De que una consciència pública, la nostra, aixeca un crit d'alarma perquè se sent un impuls de justícia que creu ofesa! ¿Y què es això de *convicció moral*? Aquets dos mots no poden ajuntarse! Aquest adjectiu, *moral*, repugna an aquell substantiu, *convicció*. La convicció es cosa intel·lectual, y no sentimental. Un home's convens per proves, y no per simpaties o antipaties. Precisament d'això'ns queixem: de que contra en Ferrer va seguirse una cusació basada en antipaties, y l'antipatia es un fals argument. Convicció moral! La moral, en dret, no hi té res que fer. Això és una llissó elemental, en les facultats de dret! Se tracta de provar un delictes y no de descriure la vida d'un home. Tot lo qui descrigui la vida d'apostolat y prosselitisme d'aqueix home no servirà més que pera ennuvolat y entelar la claretat del seu cas juridic, servirà pera ferlo simpatic als uns y antipatic als altres, y que l'idea pura y neta de justícia desaparegui sota l'amor o l'odi. —Y així tu, pobre amic, qui privadament, en la pau del teu domicili, ab l'esposa y els nens, ets un anyell, arribes en la vida pública a devorar, com un llop, el tros de carn sagnanta que'ls teus periodics vergonyants te suministren, pera'ls teus pobres odis ancestrals! Escolta, escolta, que encara pot haverhi salvació pera tu...

GABRIEL ALOMAR

Conversa de vagó

No'm vàreu conèixer, senyor diputat per...?

Anavem camí de Madrid. El tren, passat Reus, devallava la conca de l'Ebre. Y vetaquí que en el meu compartiment pujà un senyor, expansiu, obert, bellugadís... «Té, —me deia jo— aquesta fisonomia no m'es desconeguda...» Y vinga rumiar ont havia vist aquell amable senyor...

De cop va establir-se la conversa en el compartiment. Val a dir que jo no hi vaig prendre part. Jo estava aquell dia un poc esquerp, y m'agradava escoltar en silenci...

Aquell senyor expansiu parlava de mil coses. Entre altres del procés Ferrer. Se planyia de que la nostra Esquerra no hagués aprofitat l'ocasió pera reventar el lerrouxisme. Saltà després a parlar-se de la situació política actual de la nostra Esquerra, y, dignament, aquell senyor ab gest parlamentari, sentint-se escoltat, repetia una volta més la cansó vella:

—Es que hem de fugir de tot jacobinisme. Tenim massa *teories*. Necessitem homes de *pràctica*, ben *catalans*. Jo hauria volgut fer de la nostra Esquerra un partit republicà ben divers dels republicans espanyols; un partit a l'estil dels lliberals anglesos, sense exageracions a la francesa. Ja ho deia en Suñol, mestre de tots. Però...

En aquet moment, de sobte, la cara de l'amable senyor, que jo estava segur d'haver vist en un gravat de periodic, va revelar-me el nom que cercava. «Té, —vaig dir-me.— Si es en... (aquí el nom d'un representant en Corts de la nostra agrupació, un representant en Corts que personalment no'm coneixia, ni'm coneix encara).

Y vetaquí que un altre senyor, que semblava llegir un periodic a l'extrem del vagó, alsa la veu:

—Dispens'm. Però això del lliberalisme anglès ja ho han repetit massa! Y lo curiós es que aqueix lliberalisme anglès, nascut del famós principi: *Deixeu fer, deixeu passar*, es la base teòrica del lliure-cambisme; es dir, del sistema radicalment oposat a lo que's diuen els interessos actuals de Catalunya. De manera que vostès voldrien una Catalunya proteccionista, però fonamentada en la teoria mateixa del lliure-cambisme! A fe que no ho entenc! Veritablement, vostès més que ningú poden dir que una cosa es la *teoria* y una altra cosa es la *pràctica*, famós y nou principi que cada dia m'ensenya un altre amic meu que té les mateixes *teories* y *pràctiques* de vostè. Y encara hi ha més. Sembla que pera vostè el temps no passi. ¿Es que ignora que precisament el lliberalisme anglès està ara evolucionant ab una tal

estridència, que vostès no la podrien resistir? Els conservadors, ab l'imperialisme a la Chamberlain, varen introduir una certa tendència cap al socialisme d'Estat; però els lliberals, ab l'empenta d'en Lloyd George, hi han correspost ab una actitud que be'm permetrà calificar de revolucionaria. Y es clar! ¿Es que podria esperarse altra cosa del país de la primera gran revolució política dels temps moderns? En lo polític, els lliberals anglesos ataquen avui la tradició en la forma de lluita contra la Cambra dels Lords, com el tercer estat s'apoià en els reis contra els senyors para esvair el feudalisme. En lo social, miri si estan lluny del famós individualisme classic: la reforma dels impostos alcanza les proporcions d'una victòria pera'l *laborisme*. ¿Seria vostè capaç d'una actitud igual contra la plutocràcia de Catalunya? Doncs cregui que aquesta es una de les nostres primeres necessitats davant el poble. Y repari que la mateixa Anglaterra que romp la tradició política y social es la preconisadora de l'*home rule* irlandès, com si l'autonomisme hagués de venir simultaniament ab les altres *revolucions*, ja que ell es be una estridència.»

El tren seguia. Els primers giravolts del gran riu apareixien. Enllà, les terres nues, roges, seques, anunciaven la fi del territori català, el comens del desert extàtic.

¿No serà, no serà l'Espanya d'avui una juntura de dos quietismes, l'un material y l'altre espiritual? El quietisme castellà, per un vent, quietisme de la materia, en l'inèrcia d'unes terres que totes serven la petja d'un moment historic, en que'ls principis foren, sí, estridents y violentíssims; però els rius transcorrien esterils cap a mar, entre terres contemplatives y monacals. El quietisme català, per altre vent, quietisme de l'esperit, en que les mans treballen durament, y els rius fan giravoltar les turbines; però els esperits se tornen recelosos y desconfiats en l'hora precisa de les agudeses y de les violències fecondadores.

GABRIEL ALOMAR

La pornografia y l'esperit català

(PERA'LS NOSTRES PURITANS)

Barcelona està avui sota una reacció de puritanisme. No hi val, com a compensació, aquell intent de *Kermesse* contínua que s'ha feta al Parc, batejada ab el nom de Saturn, com a reminiscència vaga de saturnals. Barcelona se sent avui puritana.

Si ho mirem[]be, hi ha dos esperits que's disputen la nostra ciutat. L'un es l'esperit mediterrani, impregnat de classicisme, d'orientalisme, aura de Grecia, de Nàpols y de Roma. L'altre es l'esperit burgès, el de la riquesa acumulada després d'una vida de treball agotador, a l'ampar d'un sostre ben domestic y familiar, y d'una religiositat petita, heretada d'aquella pobre Catalunya de l'Edat Moderna, sotmesa a l'influència inquisitorial d'una dinastia y d'una rassa fúnebres.

Així com Barceclona, de cada dia, s'allunya de la contemplació directa de la seva mar, també sofreix per moments l'eclipsi de la seva ànima mediterrania.

Madrid, desde Goya, ha sabut improvisarse una ànima alegre, contra la tradició dels segles de catolicisme negre. Però Barcelona, a pesar del seu renaixement actual, no ha pogut encara donarse un veritable ambient d'alegria. Es veritat que les inquietuts y els dies de dols han perpetuat a casa nostra la tragedia.

Però jo crec que hi ha aquí, además, una qüestió d'aptitud nadiua. El que ha pogut comparar, a seguit una de l'altra, les dues poblacions, Madrid y Barcelona, estableix involuntariament un paralel ben suggestiu entre les dues.

Barcleona es una urbs majestuosa. La grandesa es la seva principal nota. En el seu cor batega l'ànima inquieta de la Cosmòpolis actual. Ciutat de treball, trepada tota ella com una immensa nau de fàbrica. No sé quin pressentiment de les futures topades socials us hi sobta en plena via. Imaginantla seriosa, austera, púdica, la mirada sense somriure, el cos exuberant y fort.

Madrid es una urbs de gracia. Hi ha una alegria difusa en els seus passeigs, un content de vida facil, no guanyada a costa d'un treball agotador y d'una febre de creixensa esvalotada. No té magnificència. No té la grandesa uniforme de Barcelona. No és *una*. Té la varietat pintoresca de la seva historia, que ha fet una pobre vila castellana la cort de dues dinasties. Com a dòna us recorda les damiseles esveltes y lleugeres de les seves comedies clàssiques, y fins us diré que té la sexualitat atractívola d'una bella hetaira.

Per això Madrid es més artista, més boemia, y té, com els artistes, aqueixa inclinació nadiua a la dorada sensualitat. Els puritanismes no escauen a la vila de Goya; com les sàbies perversitats són sempre exòtiques en la ciutat de Gaudí...

Barcelona mostra en les seves multituds un predomini dels termes mitjos; d'aquelles burgesies propies de tota ciutat mercantil, crescuda al ritme dels telers. Madrid, ont apenes hi ha termes mitjos, barreja les notes extremes d'un luxe cotisà y d'una pobrissalla desoladora, com dues notes cridaires y vivíssimes d'una paleta.

Barcelona es un afany de treball. Madrid es un afany de vida. Tal es l'impressió que'l contrast us fa veure ab tota forsa, veientles la una després de l'altra.

Barcelona, com a ciutat natural, que tot ho dèu a la propia energia, té un afany de treball que li ombrreja un poc la tonalitat de vida. Madrid, com a ciutat artificial, que tot ho dèu a la propia representació, té un afany de vida que li daura fins la tonalitat del treball. Tal es l'impressió que'l contrast us fa notar ab tota forsa, veientles la una deprés de l'altra.

Y per això, en la nostra Barcelona, la sicalipsis, la pornografia, són extra-catalanes, són d'importació; d'importació francesa o castellana precisament.

GABRIEL ALOMAR

La Passió de Mossén Cinto

(AB MOTIU D'UN LLIBRE NOU)

Estem en temps de revisions. Un llibre nou, *Vida íntima de Mossén Jacinto Verdaguer*, per Mossén Joan Güell, revisa avui una vella qüestió qui apassionà ahir a tota Espanya. Llibre anecdòtic, de facil lectura, ab la seva sabor d'escandol, ab el facsímile justificatiu dels seus documents, aquesta obra ha motivat que *La Vanguardia* estampés contra la memoria de Mossén Cinto injuries gravíssimes. Apressemnos a dir que ni una sola pàgina del llibre justifica aqueixes procacitats. La figura de Mossén Cinto no se sustreu a la rara condició de tots els mistics, qui's conciten, ab la simpatia dels no religiosos, l'odi de les Iglessies oficials y de les burgesies fenicies...

Per de prompte hi ha una certa manca de noblesa en el fet de respondre a les acusacions del gran poeta quan aquet ja no pot defensarse, nou anys després de la seva mort... Prenem, de totes maneres, aquesta obra com un de tants reculls biografics sobre'ls grans homes, com un d'aquets aplecs de minucies qui contribueixen a senyalar be la figura d'un autor ilustre quan la seva obra es ja perfectament coneguda. Tot escriptor, tot home qui's desdobra en producció, en adoctrinament pera'ls altres, té, com a primera obra, la propia vida, la propia personalitat. Entre la vida d'un poeta y la seva poesia hi ha un nexa qui ens dona la clau explicativa de les seves ultra-visions, y ens completa el sentit dels seus versos, transfigurantlos a voltes com a ferides per ont sagna el dolor personal d'ell; y així ell es present y parla, y canta, en l'accent mateix de la vida qui ja passà. Cada vers es un llunyedar obert sobre una realitat viscuda per ell y per ell immortalizada.

Y la vida de Mossén Cnto, a través d'aqueix llibre, està molt lluny de deshonrar la seva memoria; jo vinc avui a sostenirvos, lectors, que precisament l'enalteix y exalta, separantlos de la multitud professional de l'Iglesia. El professionalisme en un sacerdot hauria de semblar sacrilegi als ulls de tot creient ab vera conciencia de fe; perquè'l sacerdoci es categoria ideal, y el professionalisme es baixa materialitat.

La lluita moral de Mossén Cinto ab la seva iglesia particular es un cas preciós d'aquella eterna contraposició de mistics y eclesiastics, es dir, de personalitats religioses pures y multitudes culturals; de creient y de temple, de fe y de gest, d'esperit y lletra. Oh, jo no culpo a ningú, perquè crec que les coses fatalment havien de passar com passaren, ja que tot ha d'obeir a la llei propia de la seva existencia, y es natural que l'Iglesia obri com a Iglesia si vol existir, y es

també natural que'l mistic obri com a mistic si no vol negarse a sí mateix, y espiritualment suicidarse.

Mossén Cinto resulta, a través d'aquestes pàgines, un... *espiritista*. Doneu a la paraula un sentit noble, apartat de les prosaiques y plebeies formes que ha pres modernament l'espiritisme. Però, insisteixo, Mossén Cinto era un espiritista. Per lo demés, l'Església catòlica, en la seva explicació ortodoxa dels suposats fenòmens sobrenaturals, no difereix apenes de l'explicació donada pels espiritistes. Catòlics y espiritistes accepten la realitat dels fenòmens; uns y altres els expliquen com a obra dels esperits; esperits de difunts segons els espiritistes; esperits diabòlics segons els ortodoxes.

Lo que passa es que l'Església participa avui de la desconfiansa natural del segle. S'ha contaminada un poc de positivisme; està escarmentada de les formidables equivocacions en que ella històricament va incorrer, comprovades avui per l'experiència, y se li ha comunicat una mena d'*horror al miracle*, horror qui li fa exclamar a cada punt, davant preteses coses sobrenaturals, com el boig de Cervantes: *Guarda, que es podenco!*

Mossén Verdguer practicà l'exorcisme ab una candidesa angèlica... Vetaquí la primera acusació del llibre... Veieu també aquí una de les naturals qualitats del misticisme verdguerià: retorn a la puresa evangèlica, reproducció directa de la vida del Crist o de la vida apostòlica. ¿No hi ha aquí un bell trassumpte de l'*eficàcia de la paraula* poètica? Parla un poeta, canta en el dialèg directe ab Deu, ab el Deu cristià, qui va ferse carn en la terra, y ja ho veieu: les roses del jardí messianic refloueixen, esdevenen realitat els passatges del nou Testament y de les Actes apostòliques; els cossos dels endimoniats se retorcen, els mals esperits parlen per la boca dels posesos, y les paraules simbòliques de l'exorcisme obren diàriament el miracle... El miracle, com una flor, se desclou cada dia en les mans del poeta, com la divinitat li floria cada matí també en les seves mans de sacerdot.

Mireu: hi ha, en el nostre lexic vulgar, una paraula que jo voldria en aquets moments dotar d'un nou prestigi pera que ella retrobés la seva pristina significaió: es la paraula *simple*. O *ximple*, si voleu. Mossén Cinto tenia aqueixa alta y primitiva *simplicitat*... La benhauransa dels pobres d'esperit, proclamada per Jesús, protegia l'ànima d'aquest immens poeta: perquè ell tenia, com a ànima pura, aquella simplicitat, aquella unitat propia de tot lo espiritual. Ànima oberta a una sola visió, a una sola sensació, a una sola coneixensa, a un sol voler, — Deu, l'amor de Deu, l'esser de Deu— aquesta ànima era cega y tancada y muda pera tot lo demés. Y d'aquí provenia l'intensitat genial, altíssima, divina, d'aquella única percepció.

¿Com voleu que una ànima així, realització del concepte telògic d'àngel sobre la terra, tingué un acomodament nemi, prosaic, a les condicions miserables de la nostra vida social? Pera ell la caritat era superior a la justícia, y els devers que lliguen, per exemple, el deutor a l'acredor, devers jurídics més que morals, no podien tenir relació davant els devers de beneficiència, que lliguen el qui posseeix an el qui no té. Y no val respondre que la família protegida per Mossén Cinto era totalment indigna de la seva protecció, perquè ell no analisava la major o menor realitat d'aquelles suposades privacions que volia socorrer, ni mirava a qui feia el bé; la bona fe del poeta era absoluta y evident; y així com la lletja pagesa del Toboso esdevenia Dulcinea davant el misticisme amorós de don Quijote, així l'explotació d'una família llesta no podia treure merit a l'alta de l'acció de Mossén Cinto ni a la bellesa del seu noble quixotisme.

¡Y com se tornen petit, a la vora d'aqueix home, digne d'una gran poetisació, aquells prelats y clergues y filisteus y poderosos qui intentaven jesuíticament *retornarlo al bon camí!* Ell no parlava la llengua del món, y el món s'empenyava en aplicarli en tot la seva mesura, la seva llei! —Sobre aquet punt no faré mes que transcriure dos significatius gestes de prelats catalans, qui mostren ab plena inconciència la separació entre llur ànima seca de dogmatics y l'esperit ideal de Mossén Cinto. L'un es el bisbe de Terol don Antoni Estalella, qui fou canonge de la Seu de Barcelona; en una carta seva an el marquès de Comillas, referent a Mossén Cinto y compresa en el volum (pàg. 134), s'hi troben aquestes paraules, eloqüents en boca d'un bisbe (¿veritat, amic Rusiól?): «*Dios nos libre de místicos iluminados... Faltaríamos á los deberes de la amistad y hasta á los de la caridad si, después de todo lo que ha pasado, le tratáramos con ruinoso consideración. Ha llegado el caso de cotar el brazo para salvar el cuerpo.*»

L'altre prelat es el doctor Morgades, bisbe de Vic y després bisbe de Barcelona. Aquet senyor, qui pretenia *palanar* a Mossén Cinto «á fuerza de humiliaciones» (pàgina 126), creient *tractar ab un home temorenc y humil*, va proposarse una mena de seqüestre o rapte de Mossén Cinto, imaginantse que podia enviarlo a cerca desde Barcelona a Vic per medi de la policia! (Pàgs. 138-139). De manera que'l nostre gran mistic hauria vist convertirse en una efectiva Passió, com Jesús, el seu suplici moral, si aquell Caifàs hagués pogut tenir a les seves ordres, com els prelats d'un temps, la forsa civil! Y encara els nostres faritzeus s'extranyen de que, en la sensibilitat malaltissa del poeta, aquelles insidies originessin un veritable deliri de persecucions!

Aqueixa obra es util, Mossén Güell; però molt me temo que l'efecte que produeixi sia ben divers del que *algú* va creure...

GABRIEL ALOMAR

La “llegenda” de la setmana tràgica

¿Qui ho dubta? Jo devia an els meus lectors un article de segon aniversari de la setmana de Juliol. Però'm convenia, donada la forma que vull donar a l'article, llegir les apreciacions dels demés. Y es que us he de parlar de la *llegenda històrica de la setmana tràgica*, o sia de la manera com va resolentese en llegenda (més veritable que l'història, ja ho sabeu) aquell alsament d'uns dies.

Un fet historic, quan se resol en llegenda, sofreix una veritable depuració. Passa a través un alambí qui el purifica de tota adherencia; se resol en *esperit*, com un líquid, vaporisa, lliure de barreges, el seu perfum propi, y's manifesta net y pur a la percepció del poble.

Es clar que les grans anormalitats històriques són les més aptes pera a aqueixes *destilacions*, perquè són les qui contenen una més forta quantitat d'*esperit* humà. L'*esperit* humà es ideal; la materia es l'interès. Una revolució ve a esser com la fermentació de l'*esperit* humà operant contra'l baix fons de les barreges animals. Es, com obra d'*esperit*, una ubriaguesa, una possessió, una inspiració, un defici de bacant. Però els tirses bojament esgrimits dissenyen el pla de ciutats noves.

En dos anys, sobre aqueixa planta històrica la flor de la llegenda té temps d'haver aponcellat.

Es precís despullarse d'una incapacitat radical pera percebre aqueix aroma: l'incapacitat es el burgesisme, entesa la paraula en sentit social y en sentit artistic, es dir, no sols com l'hauria pronunciada Marx, sinó també com l'hauria dita Flaubert.

Hi ha, després de tot moviment revolucionari, un període que podriem dirne l'*evolució de la revolució*. Les gents necessiten una gestació llarga pera que les idees qui mogueren els revolucionaris arribin a encarnarse en les multituds espectadores; pera que aquestes comprenquin l'impuls, y diguin tal volta: *aquells homes tenien raó*. Vui dir que mentres els insurgents arriben, per intuició y entusiasme, a l'ideal subversiu, les multituds necessiten un temps de reflexió y de calma pera *ferse carrec*.

Ara be: una revolució es la lluita entre un interès y un ideal. Es clar, doncs, que lo que sol anomenarse opinió pública haurà d'evolucionar desde el prejudici *interès* fins a la comprensió nova de l'*ideal*, pera judicar be d'una revolució.

El primer moment de l'opinió general davant els fets de Juliol va esser, naturalment, inspirat pel prejudici de l'interès gubernamental, del respecte a lo constituït, de la pau y normalitat

d'una població, del famós ordre public, etc. ¿Veieu la puerilitat de combatre en nom de l'ordre una revolució, qui té per medi el desordre y la violència? ¿Veieu l'irracionalitat de combatre en nom del dret vigent una revolució, qui té per naturalesa subvertir aqueix dret actual pera alzar sobre les ruines el dret futur? Així, en aquells dies, se combaté la revolució precisament per esserho, encara que, pera honra de Barcelona, fos la més noble y generosa de les revolucions conegudes. Tota la sang que va correr, pot dirse, va esser sang dels mateixos revolucionaris, com si ells haguessen volgut exercir ofici de redemptors o de martres, fecondant la terra ab el vessament de la vida propia.

La revolució era cosa ja desacostumada a Espanya, cosa de llibre, cosa d'història escrita, cosa ignorada per les nostres generacions. Y d'aquí la parcialitat del judici. Afegiu an això una coacció brutal del poder, un acovardament de les consciències, un arrencament forsat de la protesta burgesa per un govern qui tenia tanta coneixensa de la noblesa del moviment, que posava una perfídia minuciosa en falsificarlo y calumniarlo.

Vingué la repressió. Vingué la protesta universal. Comensà a esser coneguda l'opinió dels altres països, que'l govern havia seqüestrada a la frontera pera imposar el prejudici de la crítica que ell monopolisava. Y les gents comensaren a dirse: «Potser tenien raó, aquells homes. Potser, davant l'injustícia de la guerra, investiren contra la base de tot l'edifici, contra la causa primera, contra els fonaments educatius d'aqueixa societat, y esberlaren les portes dels convents, y exerciren en un dia l'obra pera la qual tots sospirem, obra que necessita centúries. Potser ells obriren el camí únic de l'evolució, de l'evolució evitadora precisament de les revolucions, camí que nosaltres, incautes, hem permès cegar de bell nou...»

El primer moment, lectors meus, havia congriat en un nom: els *fets vandalics*. —El segon moment congria en una més noble designació: *setmana tràgica*; això es, combat entre dos adversaris dignes, entre dos vents d'humanitat.

Y vetaquí que'l tercer moment està per venir. Està a punt d'arribar l'hora en que aquell impuls, tan caotic y acèfal com vulgüeu, aparegui com l'impuls predecessor y representatiu de tota una evolució lliberadora, ciutadanisanta, populista. Y una plassa de la ciutat, de la ciutat que aquell esperit haurà suscitada, portarà en son centre el record monumental d'aquells homes. Y el tercer nom, *setmana gloriosa*, *setmana heroica*, florirà.

Aquells homes, en nom de la jurisdicció única y popular, en nom de laïcisme, esventraven les portes dels convents, Bastilles d'exempció, petits Estats dins l'Estat. —Homes de l'Estat, recordeu que també dins el gran Estat que s'anomena Civilisació, les nacions qui arriben a construirse en petits Estats excepcionals, sustres a la llei comuna de la llibertat, s'erigeixen

com a convents en el recó de les cultures internacionals, y provoquen, desafiadors, la ira dels pobles.

Els homes de la setmana de Juliol no tingueren cap solidaritat ab el nostre catalanisme. Però el fracàs d'aquell esforç se degué, en gran part, a semblar que la tenien. De tal manera el catalanisme havia donat segell, caràcter y personalitat a Catalunya, que semblava a tot ull espanyol veure resoldre's en catalanista qualsevol acció empresa aquí. La *nacionalitat* catalana privava sobre el *territori* català.

Nosaltres, catalanistes y republicans a un temps, varem veure malaguanyarse un dels nostres dos ideals per la culpa involuntaria de l'altre. Si no hi hagués hagut la tradició forta del catalanisme, l'engany d'Espanya davant aquells fets hauria estat impossible, y potser la revolta no hauria acabat sense eco. El nostre bras dret danyà el nostre bras esquerre... Però també sense el nostre catalanisme l'ideal republicà no tindria el contingent d'aquesta Catalunya, ont hi ha l'únic cas de consciència democràtica, la única part d'Espanya compenetrada de veritat ab el sentit de la sobirania popular y el sentit de nació.

Un dels homes més considerables de la política dinàstica espanyol'm deia un dia: «En aquella ocasió, el vostre catalanisme perjudicà al vostre republicanisme. Sense la vostra propaganda de catalanistes, ¿qui sab si avui seria un fet la República espanyola?»

Però... ¿veritat que la resposta es obvia y clara? Sense el nostre catalanista ¿qui sab si valdria la pena de desitjarla, an aquella República?

GABRIEL ALOMAR

El Teatre de Naturalesa

Vetaquí un veritable símptoma de catalanisme: s'observa, fa temps, una voluntat de donar a Barcelona, a Catalunya, una alegria pública que encara no té. Les condicions en que ha crescut Catalunya —Barcelona singularment— y les tristeses (que massa sabem tots) dels seus darrers anys han donat a la seva vida un aire de severitat no gaire conforme ab la seva condició de ciutat llemosina, meridional y mediterrania. La tradició catalana es, ademés, una tradició de domicili, de fogar, que posava en la prosperitat privada l'ideal major de la vida. La mateixa festa clàssica del catalanisme, els Jocs Florals, ha vingut a esser una freda cerimonia d'interior, de temple, fredament cultural y rígida, quasi de gest pur.

Barcelona aspira a tenir a la fi uns Jocs publics en que's confonguin la seva naturalesa y el seu art, y fins, si voleu, la seva política. ¿Imagineu el valor d'uns veritables Jocs publics com a escola de ciutadania, de civisme, de solidaritat social? Aquí estarà el fonament unic d'una nova religió, religió civil, humana, destinada a substituir els vells cultes, ja morts en l'esperit, subsistents en la lletra.

L'ignasi Iglesias es home apte a comprendre aqueixa aspiració. Y ell, home que encara en la seva figura ferrenya una sana pagesia catalana, y té, al mateix temps, en el seu art una espurna de idealitat moderna, y en la seva política un ressò de totes les llibertats, podria haver posat ab les seves *Flors de cingle* l'inici d'aquets Jocs.

Un teatre de naturalesa, a Catalunya, tindria una representació que no sé si tothom comprèn: seria la devolució del teatre dignificat, aristocratisat, ciutadanisat, a la naturalesa; del teatre que la natura va enviarnos: pagesivol, ruralista, plebeu. A la vora de les vinyes camperoles, el vi de Tespis no seria ja sang de la terra, sinó sang de Deu, com en el mite baquic y en el mite cristià, fonaments un y altre de la tragedia, en forma escènica o en forma de missa litúrgica. Y el pa de blat seria el pa de vida, com en aquella eucaristia que va esser origen dels autes y, per tant, del teatre modern.

Un teatre de natura ben entès es tot lo contrari d'una festa pagesa y tradicionalista. Es una festa de cort, un regal de poetes y de seleccions. A la cort de Madrid va senyalar els refinaments més aguts de Calderón, y les seves magies recordaven sobre l'estany del Retir les aparatositats romanes. Més que en aqueixes reconstruccions de la tragedia clàssica en els teatres antics, com se fa a Orange, o com entre nosaltres ha volgut ferse en les imitacions del Laberinte o del Park Güell, un teatre natural seria la més encertada unió del sentiments artistic

ab l'escena patriòtica mateixa. Jo crec que'ls poetes trobarien, sols en la poetisació d'una tal escena y del seu símbol, una font perennal de temes.

Però, completant l'idea, ¿no podria arribarse a tenir també un teatre marítim? L'idea de la naumaquia, purament exterior, o de circ, purament visual, podria convertir-se en escena pera representacions estivals de la Catalunya nauta, estilisations poètiques d'aquesta mateixa forsa comercial que es la base de la patria nostra. En aquet concepte, Barcelona be val Venècia; y la seva Nau seria una mena d'altar y d'escena a un temps. Això, además, contribuiria a retornar Barcelona a la seva mar, aqueixa mar d'ont l'han apartada els prosaïsmes dels plans d'aixamplament, fills d'una arbitrariedad de gabinet de treball.

Un teatre de natura no es una reacció de ruralisme: es una conquesta del camp per la ciutat; es una consagració del bosc primitiu a la nova Barcelona; es un brot d'olivera o de roure consagrat sobre un monument.

GABRIEL ALOMAR

La guerra italo-turca y la civilisació

Aquesta guerra italo-turca té un valor significatiu especialíssim: es... la bancarrota d'un romanticisme. Es una inversió de termes politics curiosíssima. Analisemho.

Italia, la jove Italia, era, entre les nacions modernes, la filla directa del romanticisme. Garibaldi, en aquet punt, es un nom simbolic. Així com els *condottieri* del temps clasic italià eren personatges exempts de tota idea de patria, espases ofertes al millor postor, promptes sempre a la versatilitat de les conveniencies en el mercat de les plasses públiques, Garibaldi va esser un *condottiero* de la Revolució; la seva espasa va esser oferta a l'obra de totes les nacions qui s'anaven emancipant, a la realisació de totes les democracies, desde l'italiana a l'argentina y a la francesa. Garibaldi rima ab Victor Hugo, ab Byron, ab Lamartine. Té accents de Marsellesa. El voleteig de la seva capa té aires de penó de llibertat.

¿Imagineu avui, italians, el vostre Garibaldi anant a una guerra de conquesta, abans de que sia consumada la redempció de les darreres terres italianes somesa a l'Austria?

L'entrada d'Italia en la TRíplice va esser el primer moment de la reacció que podriem dirne anti-garibaldina. Y això que aquet germanisme va esser obra d'un antic garibaldí, Crespi. Italia s'unia ab l'imperi austriac, l'antic opressor de la Lombardia y del Véneto. Y s'unia contra Fransa, en que Garibaldi acudia en favor dels francesos contra'ls prussians, en l'any terrible de 1870!

Avui... els darrers romantics van oferirse a l'ambaixada turca de París, pera combatre contra'ls italians invasors de Trípoli... —¿Què'n diras tu, espectre de Lord Byron, del qui moria a Missolonghi per un altre topic romantic: el ressorgiment de Grecia, contra aquets mateixos turcs avui amparats pels teus emuls? — De la Jove Italia a la Jove Tuquia... Vetaquí un cicle limitat per dues absolutes inversions de valors internacionals. Avui Byron moriria en terra d'Àfrica, en la vella terra dels corsaris aimats, lluitant contra la terra mateixa d'aquella Venecia, oblidadissa de la seva propia redempció...

Però Turquia sofreix a Trípoli una compensació *providencialista* de les seves propies tiranies y opressions a Armenia y Macedonia. L'Europa veurà avui ab indiferencia l'expoliació de Trípoli; però també ab indiferencia va veure la devastació infame dels cristians pels kurdes. Si aleshores, contra les nobles excitacions d'un Gladstone, no's va creure necessaria l'intervenció europea en favor de les víctimes de Turquia, ¿per què ara havia d'esser necessaria l'intervenció europea en favor de la Turquia víctima? Ara's tracta únicament d'un

traspas de domini politic; aleshores se tractava d'un règim d'odiosa brutalitat despòtica. La culpa d'Europa, aleshores, va esser molt major, y, en fi de comptes, Turquia encara està en deute ab Europa desd'aquelles horros no venjades: Per això, quan Turquia volgué alliberarse del seu Soldà roig, d'Abdul-Hamid, ho degué a l'esfors propi, y no a cap ingerencia de la civilisació.

Aquesta guerra —guerra entre un esperit de vell bandejat y un esperit de vell corsari ja impotent, entre Fra Diàvolo y Barbarroja— ha donat ocasió pera que'ls revisters y cronistes espanyols cerquessin analogies entra la conducta d'Italia respecte a Turquia y la dels Estats Units respecte a Espanya o la d'Anglaterra respecte al Transvaal. De cap manera es tolerable aqueixa comparació, y es precís que'ls espanyols tinguin el patriotisme de reconeixer les propies faltes y no's posin ja com a víctimes històriques en comptes de fer acte de contricció de les velles tiranisacions. En la guerra hispano-americana de 1898 el feble no era Espanya, era Cuba. L'intervenció dels Estats Units en la guerra de Cuba serà, històricament, un acte noble, una ajuda a la llibertat, a la civilisació. L'apoi donat a un país que lluita per la seva independència, per la seva sobirania, per la seva llibertat, es una acció meritoria y quixotesca. En el cas de Cuba, els Estats Units posaren fi a una repressió crudel y desoladora exercida ab tota consciència y responsabilitat per Espanya. El veritable patriotisme consisteix en confessarho noblement y demanar als cubans perdó y l'oblid d'aquelles greus ofenses metropolitanas. L'intervenció de Nort-Amèrica va esser, doncs, més aviat *en favor* de Cuba que *contra*'ls espanyols. Equival a lo que hauria estat una intervenció d'Europa contra Turquia, en favor de Macedonia o d'Armenia, o lo que seria una intervenció europea en favor de Finlandia contra Russia, o en favor de Polonia contra'ls seus diversos opressors. Per aquella intervenció, Nort-Amèrica pagà la civilisació europea el deute que tenia contret desde l'ajuda que Fransa va donar a la gran generació de Washington contra la metròpoli anglesa, ajuda ont Fransa va aprendre l'exercici de la llibertat y l'esperit de la Revolució, per intermedi dels La Fayette, dels Rochambeau, dels Luazun.

En quan a la guerra del Transvaal, el cas es conseblant an el de 1898. Els febles no eren els *boers*, eren els *uitlanders*, la rassa opresa y tinguda per estrangera. L'intervenció anglesa va esser obra de lliberació; y si ara se sometés a prebiscit, entre'ls habitants d'aquelles terres, la qüestió del retorn a l'antiga situació política, la voluntat nacional votaria, unaním, per la Gran Bretanya; y mai hi ha hagut honra més alta pera una metròpoli.

Els periodistes que vulguin parlar de les qüestions internacional ab un sentit romantic, sentimental, o sigui en vista de les ventatges que la civilització y la llibertat reportin en cada cas de conflicte, es precis que coneguin be les circumstancies y no's deixin cegar per egoismes nacionals y de rassa. L'intervenció en favor de les nacionalitats opresses es clar que suposa intervenció contra les nacionalitats opressores. Anglaterra podria clamar contra la Fransa de La Fayette per l'ajuda donada a la llibertat de Nort-Amèrica; Austría podria clamar contra Fransa per l'ajuda donada a la llibertat dels Lombardo-Véneto; Espanya podria clamar contra'ls Estats Units per l'ajuda donada a la llibertat de Cuba; però com la civilització està en raó directa de la llibertat, per això la civilització, absolutament, sanciona y aprova cada una d'aquelles benefactors intervencions. Ab elles s'ajudava a una voluntat nacional ben caracterisada; y ni tan sols s'imposava la llibertat y la civilització a la forsa, com se fa, en cambi, en l'actual intervenció europea al Marroc.

GABRIEL ALOMAR

El darrer premi Nobel

La concessió del premi Nobel de literatura an en Maeterlinck es quasi un succés català. Maeterlinck entrà dins Espanya per mediació de Catalunya. L'*Intrusa* va tenir, entre nosaltres, aires d'Evangelí. Tota una generació va formarse en la lectura d'aquella nova poesia. Y si haguessim de fer un estudi íntim, substancial, del catalanisme, l'art d'en Maeterlinck hi tindria un llarg capítol.

Tal volta en moltes sentimentalitats de jove allò va esser una forma nova de l'etern snobisme. Però va produir un sentiment de selecció, d'aristarquia, d'horror a lo vulgar, que mai serà prou lloable en aquesta Catalunya que les necessitats de lluita per la riquesa inclúen continuament a la prosa més *terre à terre*.

Si el catalanisme originari ja era de bona mena romàntica, aquet neo-romanticisme va produir un renovellament de les generacions nacionals catalanes. Si l'art català es avui un art universalista y no un art regional, plebeu, arcaic, se deü a la depuració causada per lo que va dirse'n, un dia ja llunyà, *modernisme* literari.

¿Quina serà la nota sintètica de Maeterlinck en l'història de l'art universal? Lo que podria dirse'n el *misticisme de les coses*. Maeterlinck es un neo-mistic. Els místics senten directa y personalment la comunicació ab l'íntim, ab la noció multiforme de Deu. Però Maeterlinck sent les coses com a místiques en sí mateixes, com a submergides en el gran mar diví, y les veu il·luminades per un reflecte d'íntim. No hi ha fenomen, no hi ha petit esdeveniment, que no tingui una coparticipació d'eternitat. El silenci es ple de paraules y les paraules són plenes de silenci; el silenci de les coses no dites, presents, ab tot, a la vora de la nostra vida...

Lectures ja llunyanes dels seus llibres primers: jo servo de vosaltres una memòria filial. El seu teatre, sobre tot, va semblar una vera troballa, portant a l'escena la puresa dels elements poètics esdevinguts personatges. Així *La princesse Maleine* renovà Shakespeare en la seva emoció més *paroxita*. — *Aglavaine et Selysette* dramatisaren el conflicte entre la bellesa y la bondat com un torneig de deeses (compari's ab el *Sogno d'un mattino di primavera*, de d'Annunzio). — Els drames plenament simbòlics, o encarnacions tràgiques d'idealitats (*Alladine et Palomides*, *Pelleas et Melisande*, *La mort de Tintagile*), ens oferiren una forma idílica nova, com si el lirisme hagués florit altre cop en dansa dialogada pera expressar un mite sobre un presbiteri. Y els drames familiars, aparentment realistes (*L'Intruse*, *Interieur*,

Les aveugles) posaren una transparència espiritual y un eco sense fí a cada visió y a cada ressò de les coses.

La segona manera dramàtica de Maeterlinck pot dirse ja més escènica en el sentit visual. Comensa, realment, en *Monna Vanna*, ont l'italianisme de l'acció senyala ja, com a pictòricament, una oposició an el *flamandisme* dels primers drames. Segueix en *Joyzelle*, veritable dansa, estilisació de la gràcia shakespeariana a lo *Somni*. Y acaba en aqueix *Oiseau bleu* qui sembla una poetisació metafísica de la rondalla d'infants, ab tot el sentit primitiu de símbol⁵⁸.

Però hi ha, en l'obra de Maeterlinck, un altre poderós element d'acció sobre nosaltres: el dels seus llibres meditatus, que són la seva estètica, y més encara la seva metafísica. Singularment *Le trésor des humbles* ha estat la Bíblia d'una època literaria. Ella ha retornat a la contemplació dels místics purs, en la famosa trilogia de capitols *Ruysbraeck l'Admirable*, (mistic que ell mateix va traduir), *Novalis*, *Emerson*; y ha revelat el secret d'un sentit nou (especie de *taete de lo intangible*) en l'altre trilogia: *Silence*, *La Beauté invisible*, *La Bonté inconnue*. Meditació sense fí que continúa en la serie dels altres llibres (llibres *de devoció*) del gran flamenc, be s'apliqui a l'escoltament intern de nosaltres mateixos (*La Sagesse et la Destinée*, *Le temple enseveli*), be s'apliqui a l'observació ulterior y transcendent de la biologia (*La vie des abeilles*).

Delicadesa del matís nou, ¿qui dirà fins a qui punt has refinat, com un ferre de sageta, l'agudesesa de la nostra percepció? ¿Qui dirà fins a quines onades de sò intern, imperceptible a les turbes, has avesada la nostra ànima? La juvenesa catalana que contribuïres a formar, la Jove Catalunya que tu, descendent de mercaders y nautes y burgesos, sembrares sobre un terror de vells burgesos y nautes y mercaders, t'envia un brot del seu antic roure, pera virilisar un poc el llorer del teu galardó d'avui...

GABRIEL ALOMAR

⁵⁸ *Soeur Beatrice* mereix una cita apart, per l'espanyolisme de la seva acció, ben coneguda aquí per la llegenda de Zorrilla *Margarita la Tornera*, y que ja donà històricament (desde'ls seus orígens desconeguts) motiu literari a un *Miracle*, de Berceo, y a una *Cantiga* d'Alfons X.

MARAGALL

Aquet nom, Maragall, passa avui a tenir un valor historic; es una partícula elemental en el component de Catalunya. Pera senyalar be aquet valor en la seva quantitat y en la seva qualitat serà precís esperar la col·laboració del temps, que contrasta la potencialitat irradiadora de cada obra, separant les transcendències de moment y actualitat de les transcendències definitives, eternes, *clàssiques* en el veritable sentit de la paraula.

Catalunya s'ha acostumada a veure en els seus homes un valor de símbol, no sé quina representació que fa de cada un d'ells figures materials de la patria, trassumptes de nacionalitat, *eucaristies*. Això es cosa pròpia de les terres on una lluita col·lectiva per la llibertat nacional desperta en les gents un desig d'improvisar banderes o messies en cada poeta, en cada escriptor, en cada orador. La frase *homes representatius* encarna be aquell fenomen social. Dins una civilització refinada, complexa, tal com el París d'avui, els poetes no poden ésser representatius d'una totalitat nacional o ciutadana, perquè no hi ha un tò uníforme que concentri l'ànima del país. Però en les cultures noves, encara infantívols, ab la simplicitat natural a tot organisme rudimentari y sense aquella ironia nascuda dels contrastes y dels escepticismes, els homes superiors s'alsen a manera de penons o de bacles (veritables *crosses* de pastor) entre munions d'admiradors inconscients y purament sentimentals. Són soques de l'Arbre unic, en aqueixes rasses encara vegetatives y tradicionistes. La qualitat de poetes nacionals (segon grau, superior als poetes regional, però inferior encara als poetes, als poetes sense adjectiu) es privilegi dels idiomes locals y de les reliquies de civilització arcaica. El poeta nacional txec! El poeta nacional croata! El poeta nacional polac, irlandès, bretó! — Catalunya ha patit un poc l'obsessió de nacionalisar els seus poetes. La glorificació de cada un d'ells fa oblidar la de l'altre... Abans d'ahir era en Verdaguer; ahir en Guimerà; avui en Maragall; demà...

Quan se fassi un estudi detingut de l'obra d'en Maragall caldrà destriar, en primer lloc, lo que producte lliure del poeta y lo que es reflecte de la rassa, de la nacionalitat. Jo no puc fer avui altra cosa que senyalar ràpidament el caracter fonamental de la seva poesia, lo que la concreta y distingeix, per damunt les vanes admiracions dels *snobs*.

Els poetes, en quant a la part espiritual, poden classificar-se en *suscitadors* y *vidents*. En quant a la forma, poden dividir-se en *musicals* y *esculptòrics*.

En Maragall, místic quasi be pur, era un poeta vident. No hi ha en la seva poesia un creador d'imatges, a lo Hugo, ni un reductor d'ultra-pensaments a formes de bellesa, a lo Leopardi, ni un sublim flestomador de rebeldies, a lo Byron, a lo Shelley, a lo Caducci, ni un idealisador d'amor, a lo Lamartine, ni un subtilisador de sarcasmes, a lo Heine. El seu encant major està en lo que no encerta a dir; en la suggestió d'un estat emotiu davant un espectacle; en la consonancia de vibració ab tot el seu poble davant una bella tradició conservada; en el comunicar de l'impotencia general dels homes pera trametre lo que vagament els revelen les contempoacions y els silencis. Ell, que va escriure l'*Elogi de la Paraula*, hauria hagut d'intitularlo ab més propietat, l'*Elogi del silenci*, afegint uns comentaris més an el sublim capítol de Maeterlinck, a qui deù la més forta fecondació del seu temperament y l'admiració pels neo-místics septentrionals a lo Novalis. La seva gloria més alta són les espurnes, flames que concentren en un vers o una frase les emocions que llargues tirades de versos anteriors o posteriors no logren revelar. Els seus llunyedars de poesia, profonds y lluminosos, s'obren al vell mitg de pobres y fins vulgars provatures, que aviven y exalten l'impressió del vers unic, de la paraula suggerent y tota sola...

¿Per què serà que aquet poeta nacional, com Verdaguer, ens ofereix l'extrany florir d'un misticisme en la terra plutocràtica, realista, pragmàtica, de la Catalunya present? Jo crec que en tot poeta, malgrat les apariencies, hi ha sempre un sediment de rebelió. El poeta, encara que sia inconcientment, se refugia en el seu interior mateix pera alliberarse del medi extern, baix y prosaic. La condició redemptorista d'en Verdaguer y les seves desgracies personals l'obligaren a fer ostensible aqueixa disparitat ab el món despreçiable ont li tocà viure. —En cambi la pau domèstica d'en Maragall y les facilitats de la seva vida contribuïren a que pogués dorar bellament de poesia les coses, y perfumarse a sí mateix de serenitat.

En Maragall es el líric més exclusivament líric que he conegut. Ningú'm guanya en admiració per algunes de les seves poetisacions subjectives. Però no crec que en la forsa real dels seus assatjos epics, com aquell *Comte Arnau*, que'm sembla totalment fallit... Si alguna cosa hi ha que tingui valor epic en la producció de tal poeta es aquella *Sardana*, ont hi ha el veritable *eco líric* de tota la rassa y la compenetració genial de música y sentiment.

En Maragall es tan líric, que es un orador, ja que l'oratoria es un lirisme que parla directament al poble. Es essencialment poeta orador, perquè la seva poesia més alta (que pera mi està en prosa) es la dels parlaments a manera de dialects místics ab l'ànima flotant del seu poble; es la dels articles ont s'endinsa en el sentit esoteric de les festes populars, curulles de recordances autènticament religioses...

La religió d'en Maragall! En Maragall, l'home més antidogmàtic que pugui imaginar-se, va ésser tota la vida, per fortuna seva, un... *heretge* sense saberho! En mort, fou vestit ab l'habit franciscà, símbol clàssic d'aquella inconscient heretgia. En Maragall, poeta sempre, transfigurava les coses retornantles a la puresa originària y fonda, a través les desvirtuacions y corrupteles del temps y dels homes. Ell no veia l'horrible rebaixament del catolicisme, devingut la més anticristiana de les institucions; y per un apartament aristocràtic de les seves prosaïques realitats, lograva salvar el seu prestigi tot servant, en apariència, l'integritat de la seva fe. La candidesa el salvava: entenent *candidesa* en el sentit etimològic y en el corrent; per la blancor de la seva vestimenta entre'l llot de les clerecies, y per l'ingenuïtat de la seva creença entre la lluita del pensament modern.

No ho era, no, un fill de Goethe el seu esperit; no ho era, perquè res més lluny del seu estre que l'helenisme, que l'amable despreci goethià a les vulgars religiositats, que la cura escrupulosa de la seva forma poètica; y per això varen resultar desgraciades les seves traduccions del gran germanic...

En la forma, ¿era *musical* en Maragall? Era *esculptòric*? El seu cas es curiós; perquè era un poeta que resultava musical per una certa virtut interna, malgrat l'incorrecció, a voltes incomprendible y duríssima, dels seus versos. Es que la música li cantava pels dintres; no per dins el vers ni l'estrofa, sinó per dins el poeta, present sempre darrera la vana paraula; era la cansó del silenci, la cantoria de les coses no dites, l'himne de les coses endevinades... Semblava dir: «Jo sento, ara mateix, un cant que no puc retenir pera que vosaltres el conegueu.» —Y ja es sabut que no hi ha, en poesia, secret més alt d'emoció que lo que'n diríem el *sota-vers*, l'eco immodulat del pensament y del sentiment, l'*interliniat de l'emoció*. El poeta que ho diu tot, que no deixa res a la col·laboració callada del lector, no *fa poeta* an aquet, no el crea poeta com en un armar de cavaller; no li fa sentir el contagi de l'inspiració, no li deixa creure que ell també es poeta, inicialment poeta; que ell sent en sí mateix, y no en la lectura, la grandesa de la sensació poètica, que ell té facultat, y no ja receptivitat.— Crec que en aquesta observació hi ha tota la fisionomia d'en Maragall.

L'home era superior al poeta, s'ha dit. —Ho crec cert. Jo vaig sentir, com tothom, l'encant del seu tracte, y aquella dolçor efusiva dels seus ulls. Moltes vegades vaig preguntarme com podia haver-se educat literàriament aquell home a l'ombra d'un Mañé y Flaquer, el català en qui prengueren còs totes les males qualitats de la rassa pera oferir al món l'antítesis perfecta d'en Pi y Margall.— Però us confesso que jo conservava sempre un repar, una forta objecció

contra l'obra de publicista d'en Maragall. ¿Per què? Perquè el prestigi de bondat, de respectabilitat, es cosa facil de mantenir quan un s'aparta de la batalla directa y viva, y deixa d'atacar pera no agraviar, y calla la paraula forta pera no perdre l'ecuanimitat serena, aquella fredor que fins Jesús va saber perdre, com tot redemptor, l'hora en que fiblà el fuet en el temple... Trobavem a faltar acció, agressivitat, redemptorisme, afirmació, en l'excelencia moral passiva d'aqueix poeta, y en un poeta que ho era sobre tot per l'agudesca de la sentimentalitat moral, això resultava un greu defecte... — Amics meus: tinc la satisfacció de cloure aquest article ab unes paraules del poeta que l'exculpen de tal acusació. Llegiules, y sabreu ab estupefacció que hi hagué una mà pera tapar la boca d'en Maragall quan anava a cridar misericordia... Es el fragment d'una carta seva endressada a un amic que li retreia el pecat de silenci, d'abstenció:

«La única reserva que vostè fa sobre la meua actuació periodística —y encara, ab quina delicadesa!— tot essent absolutament justa als ulls del public, a mi personalment, dintre la meua consciencia, me deixa el consol d'una mitja excusa. Tres o quatre dies abans del fusellament d'en Ferrer vaig enviar a *La Veu* un article titulat «La Ciutat del perdó», en que'l meu pobre esforç, *isolat en mitg de la furia repressiva*, intentava una girada en l'opinió del public y consegüentment en la conducta del Govern. D'aquest article —que li mostraré original quan ens vegem, se m'enviaren proves a revisar... y després no's publicà per *raons* (el subratllat es d'en Maragall) que se'm donaren per escrit quan, *malhauradament*, ja havia passat l'ocasió. Fou potser, culpa meua no haverlo enviat de primera intenció a un altre periodic, però'm semblà que sols en *La Veu* podia destacar-se ab eficacia. D'això mai n'he dit res a ningú —*a quoi bon?*— però vostè, amic, té ara el dret de saberho, no més per saberho, ja que ve al cas.»

GABRIEL ALOMAR

LA GLOPADA DE L'HEROISME

L'Aleix se posà en la butxaca interior de la brusa la bomba carregada. Sortí del séu piset miserable y s'encaminà al teatre. Estava decidit. Se sentia el venjador dels odis seculars acaramullats pels segles sobre la seva carn d'esclau. Y desde que tenia la decisió presa, no sé quin benestar l'inondava, com el contracop d'una justícia feta.

¿La vida? ¿Què li feia perdre la vida? Vagament, a través de les seves lectures d'atzar, mitg compreses, havia begut l'ansia de la gloria, com un verí mortal; y l'idea del sacrifici propi li semblava una pobre ofrena pera l'humanitat dels seus, eternament invenjada.

Arribà al teatre. Comprà una entrada de quint pis. Allà dalt, s'encabí, com va poder, entre un senyor en qui s'endevinava el vell filarmonic, l'habituat de cada vespre, y un estudiant que's devia fer un dever de *snoob* d'acudir a l'òpera nova de Strauss, extranya i revolucionaria.

L'Aleix mirà, instintivament, el pati, com si mirés la pròxima presa. El pati espurnejava. Entre la vermellor de les butaques formaven belles gradacions de color el blanc y rosa dels vestits femenins, la rossor y la morenor dels pentinats, la tenuitat de les carns descobertes. Com d'un rusc immens, la remor de les converses pujava y la prodigalitat dels llums treia notes estridentes dels dorats y de les joies.

El venjador ja no pensava. No's preguntava, com assaborint el pler de la matansa, en quina d'aquelles fileres enlluernadores aniria a sembrar la mort el séu enginy infernal, quines d'aquelles testes delicades s'esmicolarien esglaiosament entre la desferra d'estelles y runes. —L'home acariciava el silenci, ab la mà dreta, el ferre melefic, en la butxaca de la brusa...

Comensà l'òpera. Entre'l silenci de la gentada, l'ona de sò pujà victoriosa. L'Aleix, per uns moments, restà corprès per l'espectacle inhabituat. Li semblava que en el séu cervell se brotava tota idea, y la música li domava pels interiors l'ànima rebel. Els primers aplaudiments esclataren.

L'acte anava seguint, y una extranya dificultat prenia còs en l'interior de l'Aleix. ¿Quin moment esculliria pera l'acció cruenta? Pensava que ell, ab aquell fet, anava a ficar una data horrible en l'història humana; pensava que, destruint, anava a fer obra sinistrament divina, y que bé valia la pena d'escullirne el moment; a pesar de tot, no se sentia la potencia necessaria pera'l séu gest, que ell creia heroic, de sembrador de mort.

Però calia decidir-se. L'orquestra, en una deliciada filatura, deixava un moment de calma quasi silenciosa. Se sentia passar, sobre el reculliment religiós del public, el calfret de l'emoció

artística. L'Aleix, poc a poc, relliscà la mà cap a la butxaca de la brusa. Per tres voltes va anar treient y tornant a deixar la bomba. A la fi va agafarla, crispat, en la mà tremolosa...

¿Què va passar en aquell moment? El teló de fons, tot d'un cop, s'arborà. Una flama poderosa l'inflamava de baix a dalt. El teatre va alsarse en un sol crit: ¡Foc! La concurrencia, en un segon, va tornarse multitud, multitud primitiva, ab tot el selvatgisme originari de la lluita per la vida. Per sobre'ls cossos de les dònes, trepitjantles bàrbarament, els homes corrien a les portes. Els bastons copejaven els caps. Els fugitius ensopegaven en les butaques. De les llotges queien, en l'atropell de la por, els retardats, que trobaven ja els corredors obstruïts de gentada. —Y la flama, la flama indiferent, arribava ja a les altures de l'escenari, enquadrava de resplendors les grans taules, encenia el fustam y les teles.

¿Còm va poder l'Aleix obrir-se pas fins trobarse al pis d'abaix del teatre? Ni ell mateix podia explicasho. Segurament va arrastrarlo una ona extraviada de public, y fou portat en l'aire, sobre la gentada esferída, fins a baix. Una cridoria bestial aixordava. Les flestomies més esglaioses sonaven en les boques, sobre les cares vermelles, d'ulls esclatants y folls. Obligat a arreconarse a un recó del passadís, pera sortida a la platea, ja quasi vuida d'espectadors. En aquells moments la flamada sortia de la boca de l'escena, llepava les llotges de prosceni, s'allargava, en tentacles fumosos, fins a les butaques d'orquestra.

L'Aleix contemplà la sala. A l'extrem d'una fila, geia a terra una senyora, ab el cap obert, la sang tenyintli la cabellera rossa, ont lluia una diadema. Agenollada sobre d'ella, cridant ab desesperació, masegantse la cara, estirantse els cabells, una nena d'uns dotze anys intentava retornarli la vida, indiferent a la flamada ja propera.

L'Aleix sentí la punxada ardent d'una emoció nova. Alsà de terra el còs, se l'apoià sobre'l bras dret, y, prenent en l'altre la noia, va correr cap a la sortida. Les grans portes havien deixat passar, finalment, l'ona de carn humana. Unes quantes persones sense sentits eren recullides. L'Aleix sortí al carrer, ab la seva càrrega; al defora l'esperava, ansiosa, una multitud, udolant, ab els ulls a la recerca del qui anaven sortint per la porta tràgica. Uns brassos arrebataven la dama morta dels brassos de l'Aleix; la noia, frenètica, se repenjà al coll d'un home desesperat. Fou en aquell instant, que una vèu cridà: «¡La contralt ha quedat en el seu *camerino*, y no pot sortir!»— L'Aleix no va pensar la seva resolució. Se dirigí altre cop a la porta oberta sobre la gran sala abandonada, y desaparegué. Les flames comensaven a sortir, ab gran fumassa, per les finestres altes. Per la coberta del sostre eixien, per instants, glopades de foc, com a

soptades erupcions. El ressò trepidant de la fogarada sonava entre'l chor de planys, barrejantse ab l'espetec de les espurnes.

L'Aleix, a dintre, marxava pel corredor circular, perquè, quan va intentar el pas per la platea, un nuvol immens de fum va cegar-lo y sofocar-lo. Obrí la porta de l'escenari y, entre brases, penetrà. Els seus peus s'apoiaven sobre calius de vigues caigudes, sobre bastidors qui acabaven de cremar. Entorn d'ell anava tombant, del sostre sens forma, una pluja d'estelles enceses. Mercès a un moviment rapid del còs, pogué evitar que'l sepultés un llenyam que s'esfondrà ab gran soroll, com una gran antorxa, alsant a terra una estrella d'espines. Els ulls de l'Aleix li ploraven, per la roentor de l'aire y la fumera espessíssima. A dures penes va poder destriar una escaleta, a un recó. Muntà. A dalt, un corredor com de convent arrengrava a la dreta y esquerra una filera de cambres tancades. Sols una era oberta, y sobre'l llindar mateix, esvanida, una dòna, vestida ab túnica oriental, coronada com una reina, allargava el seu còs esbelt y jove.

La sortida d'Aleix, ab aquell altre cos de dòna en brassos, fou una carrera heròica. Ell, en èxtasi, fòra de tota sensació, transfigurat, avensava, ab aquella blancor esllanguida sobre'ls seus muscles d'operari y de venjador cruent. Y al seu pas seguia, impotent contra ell, la pluja de foc, l'esclat d'espurnes, l'enfonzament de la carcassa del teatre mort. Sortí per l'escenari, en l'impossibilitat de trobar la porteta per ont era entrat. Saltà a la platea, tancà els ulls, contingué l'alenada, y corregué pel passadís central, cap a la porta. La porta era ja en flames, y l'Aleix passà follament, entre les llengües enceses que recorrien el seu cos com assaborint una pròxima presa. Quan arribà al portal del carrer, la seva figura de salvador, dibuixantse damunt el fons vermell de la fornassa, tenia un aire fantastic, y ell en sentia, vagament, la semidivina bellesa. El public l'aclamà. Y ell, avensant entre la multitud entusiasta, portà la dolsa càrrega a una sala propera ont s'havia instalat, ràpidament, un dispensari.

La contralt, ab pocs esforços, tornà en sí... Però l'Aleix, que tothom cercava ab els ulls pera fer-lo conèixer a la que acabava de salvar d'una mort internal, era ja desaparegut...

Marxà, marxà, a l'atzar dels carrers humils, sota la nit. ¿Quina extranya claror matinejava en la seva ànima, durantla, com d'un dia novell? L'ona de l'heroísme li havia perfumat les potencies y se sentia confortat d'un vi generós, begut per primera volta. ¿Per ventura no era aquell el camí nou de les activitats heròiques que s'oferien a la seva activitat desbordant? ¿Es que no hi havia, en la seva acció d'aquell vespre, un gloriós impuls de sacrifici per l'humanitat, un vessament de sí mateix en la copa d'ofrena pera'ls altres, un moment capas de

rescatar y venjar centures d'esclavitud, pagant ab moneda d'heroïsme, ab vera moneda de rei, l'injúria secular soferta per la seva casta de vassall? Ell, home incapas d'ofegar en sí mateix, com la multitud, les accions personals; ell, que necessitava donar caracter d'obra pera tots els homes a l'obra privativa d'ell mateix, havia pogut convertir en heroïsme, en obra de bé, en donació de vida, com a holocauste a les vindictes humanes, l'obra de mal y la donació de mort que abans projectava.

Caminà, errabond, fins al peu d'una montanya, sembrada d'avencs y timbes. Escalà instintivament les roques abruptes. Arribà a la vora d'un precipici; y treient de la butxaca l'enginy de la mort fabricat per ell ab cura minuciosa, va llesarlo d'una revolada en la fondaria negra. Com un llampec, allà en el fons, l'explosió il·luminà les tenebres; l'espetec retronà, poderós, en els ecos nocturns. Després, el silenci.

Y l'Aleix, coster avall, retornant a la ciutat, bevia encara, en l'aire de la nit, com sota un penó de gloria, la glopada de l'heroïsme.

GABRIEL ALOMAR

La qüestió Mossèn Alcover

L'ESQUELLA, en un de sos darrers números, inicia una qüestió que fa temps volia jo tractar y que sempre diferia pera que no's pogués creure que un petit odi de campanar movia la meva ploma: parlo de lo que'n diriem *la qüestió Mossèn Alcover*. Es ben hora de conversar-ne seriosament.

Catalunya ha tingut, respecte a Mallorca, una benevolencia extremada. Fins ha arribat a parlar-se d'*escola mallorquina*, com d'una varietat literaria caracterisada per la pulcritud de la forma, el bon gust en l'elecció d'imatges, la noble cadencia prosòdica. Y, ab tot, quan ha volgut portarse a l'«Institut d'Estudis Catalans» una representació d'aqueixa famosa escola mallorquina, pera que contribuís a la depuració curosa del nostre lexic, aportanthi l'element dialectal mallorquí en lo que teingués d'escullit, no ha pogut trobarse encarnació més pura d'aqueixa *mallorquinitat* que'l nostre Mossèn Alcover.

La depuració y reconstitució d'una llengua, amics meus, té dos aspectes: el científic y l'estetic. Cal esser, en la possible, un sabi, pera reconstruir la llei d'un idioma y traduir-la al public; però encara ab més urgencia cal esser un distingit, un aristòcrata del lexic; cal esser, en fí, el bell y veritable sentit de la paraula, un entusiasta del Bon Mot. Doncs bé: no crec que hi hagi, en la literatura actual de Catalunya, una forma més plebeia, més baixa, més grossera del lexic, que la de Mossèn Alcover; no crec que hi hagi una consemblant podriduria del gust, una tan detestable escola d'enfàtica buidor. Y no puc comprendre com aqueixa generació jove catalana, tan gelosa de les exquisideses lèxiques, ha pogut atribuir fins avui a la personalitat de Mossèn Alcover un valor efectiu y agent en el catalanisme intel·lectual.

Aquella famosa ineptia, ja quasi històrica, del *dialecto catalán*, correspon, sia com sia, a una veritat, a una realitat; hi ha, verament, un *dialecto catalán*. Dic malament, perquè la paraula dialecte es encara massa considerable pera designar lo que vull dir: hi ha un *argot* català, síntesis amorfa de totes les corrupcions a que es arribat l'idioma en les pagesies més tancades a l'instint de la bellesa y en les munions ciutadanes més embrutides per l'estanyament y l'incultura. Es la llengua que parlen, com una curiositat còmica, els personatges ridicals dels sainets o dels retalls costumistes; es aquella barroera y barbra elocució ont se senyala l'agonia dels vells idiomes o el primer barboteig de llurs resurreccions; es el galleg dels *aguadores* en les pessas castellanés; es el valencià dels entremesos de broma; es el pagès de les parodies y gatades pitarresques. Es una mort y una naixensa; no es mai la pubertat ciutadana d'una parla,

no es mai l'habilitació plena d'un idioma com a veïcol de cultura, com a terme en el dialecte universal de les llengües, com a verb de poble digne de llibertat y condició de majoria.

Mossèn Alcover es, doncs, el pagès mallorquí d'aqueix sainet, qui acudeix, avui, a promoure el riure sà de les nostres ciutadanes catalanes, com una curiosa flor de card, sorgida en plena garriga. ¡Y Barcelona, ab una inconciència un poc difícil d'explicar, li encarrega una tasca depurativa y rectora, y aixís Mossèn Alcover, qui deuria *esser estudiat* com un cas de l'idioma en el capítol de les morbositats lèxiques, *estudia* l'idioma y li dicta lleis per encarrec d'una Acadèmia de sabis!

¿Recordeu aquelles diades en que Mossèn Alcover acompanyà per Barcelona un glosador mallorquí, vell pagès embrutit pels sermons de la parroquia, qui recitava com un *medium* ineptes *troves*, a la faisó que un papagall recordaria les estridències d'un predicador cridaner? Jo'm demanava, aquells dies, quin dels dos acompanyava l'altre: si era Mossèn Alcover qui exhibia com un Barnum el vell glosaire, o si era el vell glosaire qui mostrava Mossèn Alcover com una curiositat anacrònica, notabilitat de gira, exemplar mixte de Rector de Vallfogona y masover, pastor sense ègloga possible, empeltat de possible *cabecilla* carlí. Y quan vaig veure, després, Mossèn Alcover convertit en *viatjant de causa*, jueu errant d'un catalanisme migradet, clerical, de toc de queda y novena d'ànimes; quan el vaig veure cercant mots, com qui cerca bolets, entre costellada y viatge en mula, Pere l'Ermità del Diccionari que afortunadament no veurem mai, aleshores vaig tremolar per l'anomenada d'aqueixa propia escola mallorquina que d'altres havien fantasiada com a refugi atenaic de puresa y de bell parlar...

Hi ha, bons companys, un blasfemar no religiós, però molt més corruptor que tots els sacrilegis, y es la rudesia del baix parlar, la confusió del verb de multituds burdes y rústiques en verb de poble o de nació. Y aquí ve una gran culpa de l'Església, perquè l'Església, exaltadora de totes les ignoràncies populars, guardadores del dogma, ha fomentat aqueixes pobreses d'esperit y de paraula, ja que sabia que aixís se conservava y consagrava la baixesa del poble, impeditli l'accés a tota llum. Y d'aquí el catalanisme gramatical y polític de Mossèn Alcover, catalanisme que no li ha impedit exaltar la llei de jurisdiccions y les repressions centralistes tot seguit que ha vist congriarse a Catalunya una voluntat de lliberació ciutadana que no fos el migrat furisme eclesiàstic y carlinet en que somniava.

Els qui coneguin l'història de les lluites entre lliberals y servils, en la Mallorca del temps de Ferran VII, sabran que hi hagué un cert frare, el P. Ferrer, qui personificà com ningú l'odineci an els constitucionalistes, a tota noble protesta contra l'absolutisme. Aquet frare deposava la

seva bilis en una fulla anomenada *Diari de Buja* (Buja, *Buger*, es un llogaret de Mallorca); la tal fulla es, potser, el millor *spécimen* d'aquesta grolleria dels dialectes agonics ont pululen totes les vegetacions, totes les bacteries, tots els microbis dels idiomes en descomposició y de les causes retudes. En 1823, si no recordo malament, quan la constitució fou per segona vegada abolida, el P. Ferrer, passejantse per Palma dins una carreta, recullia exemplars de la Constitució y els anava tirant dins un immens *pot de cambra*...

Mossèn Alcover ha heretat l'ànima d'aquet bon fraret; ha heretat l'ànima d'aquell inefable jesuïta P. Garau, qui va escriure ab càndida delectació una apologia de la cremadissa dels xuetes. Y tot esperant l'hora seva, que no sé si vindrà, Mossèn Alcover publica ara una certa fulla, *L'Aurora*, escrita en una mena de *gitano* mallorquí, ont els gramatics curiosos de les monstruositats llingüístiques estudiaran la lepra del nostre catalanesc y els historiadors eclesiastics els darrers enviliments de la controversia dogmàtica y l'ausència de tot esperit religiós en els ministres catolics.

Però mentre tant, pera edificació del món culte, la nostra Academia de la Llengua Catalana encarregarà la dictadura y l'estudi del català a un home que deuria esser precisament estudiat...

GABRIEL ALOMAR

FLORS DE BURGESIA

Pera l'amic Prudenci Bertrana

Els vostres articles, estimat Bertrana, venen a esser qualche cosa com un herbari de provincia; com flors provincianes que mostreu entre les fulles d'un album familiar. —Aquí—dieu—và la flor de l'*home seriós*, exemplar curiosíssim que seria deplorable no transmetre a les posteritats; aquí và el jove conservador, que ja es, quasi, tan *infant terrible* com el dalmacista; aquí và la dama organitzadora de festes patriòtiques, que vol que'ls altres fassin l'hospital pera'ls desgraciats que ella ha contribuït a fer... —

Desiara, també, la meua «provincia» dona les seves flors... Hi hà esperits misantròpics que s'exalten y enfureixen a cada una d'aqueixes vegetacions pululantes de la capital provinciana, bolets parasitaris del bosc humà. Tinguem nosaltres la superioritat de vèurehi sempre una dolça ximpleta, capas de que qualsevol Coppée la poetisi un dia, còm va ferho ab els seus bons botiguers parisencs... Les humanitats mitjanes senten, a voltes, una com a *coqueteria del «taparrabos»* esperitual que, sense adonarse'n, porten...

Jo he volgut avui oferirvos un pom de flors provincianes, pera augmentar la vostra cullita. Avui, quan la ratxa de puritanisme burgès se tradueix, a la propia Barcelona, ab punicions materials contra la blasfèmia (com si la llibertat no fos cosa superior al bell parlar y la multa legal posa pitjor que la blasfèmia), y ab ingerencies molestes contra les blanques cambres dels cafès, que són l'excusa y la redempció de la vida...

La provincia, amic meu, no aima la poesia. Un bon matí, té un funcionari que proibeix a les nostres Marguerides els testos d'alfàbrega del balcó, pera que les aigües no regalimin sobre'l senyor Esteua, que passa... Un altre dia, se lleva de mal humor contra'ls simpatics y benemerits pianistes de maneta, que alegren els carrers urbans y fins els donen categoria ciutadana y populosa; o contra'ls *rapsodes* pidolaires, cecs com el místic Homer, o contra'ls saboians que cantà el pobre cansoner plebeu Ruiz Aguilera, aquella única vegada que fou poeta:

Debajo de mis balcones
parábase el saboyano...

O contra l'etern *poetoide* de carrer, l'home de les rasses trashumants, vagament bohemi o hongarès, petit-rus o tartre, que porta en els ulls la visió de «l'imperi familiar de les tenebres

futures», com digué Baudelaire, y en les mans les cadena de l'ós o del mico, que salta pera contentament dels nostres infants, repenjats sobre'ls ferros del balcó, ab avidesa de poesia...

Aquell matí, la meva bona y honrada fulla de provincia, porta un crit d'indignació que es tot un simbol; un crit d'indignació que ella creurà segurament una vèu del carrer, en comptes d'una vèu de la botiga, perquè és, precisament, la queixa d'un botiguer... Veureu...

Un bon botiguer de la meva ciutat adquirí una remesa de bruses de dòna, bruses estivals, florejades, recordanses de *kimono* japonès y *darrer crit* de la moda, vaporoses y lleugeres, ab aquella vaporositat plena d'incitacions y promeses, flotants al ventijol sobre l'opulencia endevinada de les formes...

Doncs, vetaquí que les primeres compradores d'aquella existencia comercial foren... ¿còm ho diré?... ¿es que no'm compreneu ja, sense dirho? Foren *elles*, les eternes consolatrius, muses inconcients y voluntaries de tothom... La llei les protegia, el pobre botiguer no podia negarse a la venda; que si hagués pogut!...

Y per carrers, y plasses, y passeigs, a l'atzar de la cerca de *parroquians*, les males dònes exerciren una anti-propaganda del *gènere*, l'estigmatizaren y deshonnaren, fent que tota persona que s'estimi digués, davant la vista d'una d'aquelles bruses: *aqueixa es una...* —Y, naturalment, les senyores, *las señoras de verdad*, còm deia ab raó l'indignat botiguer, refusaren vestir-se ab aquelles *prendas*, y el bon comerciant va tenir de quedarse les bruses sobrants... —D'aquí, en conseqüència, les lamentacions, els planys, contra l'autoritat que consent la lliure deambulació de les dònes d'escandol, pera vergonya de la bona gent... Si aqueix brau provincià hagués sabut historia, hauria reclamat sens dubtes una restauració de les lleis sumptuaries, que exigien a les *bergantes* una vestidura especial, pera que no les confonguessin.— La raó del botiguer, ja ho veieu, no podia esser més poderosa...

¡Oh, benaurada provincia, ont encara les dònes lliures no donen el tò de les modes noves, com en aqueix París que fa esgarrifar totes les tartuferies humanes!

GABRIEL ALOMAR

Psicologia de la caricatura

SENYOR MARIAN. —De totes maneres, no ho trobo bé. Aquets periodics que's diuen de broma, com L'ESQUELLA, no compleixen un dever social. Són armes de llibertinatge, y no de llibertat. Molta part de la baixesa actual de costums polítics se deu als tals setmanaris. Ens hem avesat a prendreho tot en comic, ens hem burlat de les coses més respectables, y aquí té el resultat.

ENRIC. —Doncs, té de saber que precisament la caricatura serveix pera tot lo contrari de lo que vostès podrien creure: serveix pera provar si les persones o les ciutats són superiors o són negatives. Sols els homes y els pobles veritablement escullits saben esser dignes de la caricatura. En quant als altres, ho són sense saberho esser... Y es que no tothom sab portar elegantment la burla que'n fan els demés!

SENYOR MARIAN. —¿Què vol dir? ¡No'm vingui ab paradoxes! Tot l'odi que ha caigut sobre Catalunya ens ve de que alguns han volgut exercir d'Aristòfanes mansois y grollers. Massa ho sab vostè.

ENRIC. — Es que tots plegats som, encara... ¿què li diré?, tarasconesos de la primera època som. Esgrimim contra'l mateix Daudet, qui ens immortalisaria, el *béc* y les *ungles*, com aquell leó de Provesa. Tenim indignacions de... veïns de Vitigudino, exaltats perquè els de Buitrago han dit que volíem agafar la lluna dins un gibrell o que intentavem decantar més a la dreta el campanar de la vila. Si el bon Cervantes tornés, el processariem per atrevir-se a fer broma ab la patria.

SENYOR MARIAN. —No'm negarà que a vegades les burletes han passat de mida. Jo conec alguna persona excelent, per tots conceptes respectable, que ha passat nits sense dormir, arribant fins al deliri de persecucions, tot per les cabories sobre l'intenció d'una caricatura ont se la ridiculisava. ¡Cregui'm: això es intolerable!

ENRIC. —Però... ¿no sab vostè que això d'arribar a esser dignes de caricatura no'ls escau més que a les persones *públiques*, categoria que es pera'ls mascles un honor tan gros com seria deshonor pera les femelles? ¡Arribar a *caaricaturisables* es la besada de la gloria! ¿Que creu vostè que don Josep Canalejas o don Segimon Moret renunciarien de bona gana a la popularisació de les seves figures, que'ls exhibeix en tots els kioscos, pera que verament sien populars y conegudissims? La seva cara ja té un *cliché* en totes les redaccions humorístiques.

SENYOR MARIAN. —Doncs a mi no'm faria cap gracia veure'm exposat davant de tothom, en forma irrespectuosa, com un graciós de fira, com un *clown*.

ENRIC. —Aquí està, y dispensi'm, l'inferioritat de vostè. Es que vostè sab que no se la mereix, la caricatura, en cap dels sentits de la paraula *mereixer*. Es que vostè se sent més aviat un *Vitigudino individual*, que no pas una *Ciutat en forma d'home*. Es que vostè sospita, tal volta, que no té defensa contra la rialla fresca que es una caricatura, perquè al dors de la fulla on se presenti com un ninot no hi té res de consistent ni fort. Si no fos aixís, s'apressaria a preguntar als amics, en les seves tertulies: «¿Que no han vist la brometa que de mi fan avui en tal o qual periodic?». Y al vespre, tot sopant, en faria més broma encara, ab la dòna y les criatures; y després guardaria aquella fassessia com una *executoria de personatge*, d'home popular, que ja no necessita que li posin nom sota'l dibuix pera que la gent el conegui.

SENYOR MARIAN. —També era popular el Noi de Tona, o en Girona pobre, o... ¡tants altres!

ENRIC. —¿Que vol que li digui que aleshores eren superiors a vostè, com a *valors ciutadans*, com a... *factors de vida*? Això els donava fins una mena de categoria de Diogens ambulants, de *filosops*, com sol dirse en un sentit vulgar; eren uns... Quevedos de llegenda, uns Bertoldos baratos.

SENYOR MARIAN. —¿De manera que vostè no creu que mai la caricatura pugui contribuir al desprestigi d'una ciutat, o d'una classe, o d'una persona? ¡Me sembla que no podrà sostenir aquest absurde, per més sobtileses que hi posi!

ENRIC. —Li diré. La caricatura enlaira els forts y deprimeix els febles. Aquí està la seva gran utilitat. Y es perquè *caricatura*, com ja diu el seu mateix nom, nom italià, *carrega* els trets de la persona, accentúa les seves característiques, mostra en abreviatura les seves qualitats, despullades de les apariencies neutrals o indiferents. Ofereix, núa, als ulls del poble, la cosa o la persona, apartantne els oripells. Y, es clar, aleshores se veu la cosa tal còm es, sense vels ni postissos. Els esperits pusilànims s'alarmen, criden: *¡Irreverencia!* Però ells ho criden també davant tota veritat nova... Són com a religiosos, que senten gelosia de que's tregui el vel de l'altar, perquè saben que no hi hà res al darrera...

SENYOR MARIAN. —¡Ja el tenim l lensat a les seves acostumades declamacions, que tant li agraden!

ENRIC. —¡Y es clar, torno a dirli! Vostès no saben compendre que ni Madrid ni Barcelona tenen d'esser ja *ciutats privades*, com la *provincia*, sinó *ciutats públiques*, ciutats rectores. Està bé que la capital de la provincia X o Z s'alarmi perquè un escriptor ironista ha dit que les gents s'hi ajeuen sobre els pedrissos del passeig, per torn, esperant l'hora en que'l tren passa;

està bé que aquells bons habitants s'exclamin que això *no es veritat*, perquè ells, pobres gents, ignoren que hi hà veritats que no ho són a la *lletra*; però ja es hora de que la punxada de les ironies públiques ens trobi ab un altra franca y bona rialleta de correspondencia, y no ab un escarafall d'ira apostòlica... Potser, a vegades, algun periodic *en fa un gra massa*, com sol dirser vulgarment. Però, cregui'm, el judici public ja restableix la justa mesura, y la penitencia es pera el ridiculizador, y no pera el ridiculizat. —Tot això li diu un enemic de la caricatura, un incapas de *fer broma*, però un home que sab que la tolerancia es la flor millor de l'urbanitat y de la ciutadania, y que, pera que hi hagi tolerancia, es precís que hi hagi coses que tolerar...

GABRIEL ALOMAR

En la diada de la Merceneta

¿Eularia? ¿Jordi? ¿Mercè? ¿Montserrat?... ¿Però quants patrons té, Barcelona, o, si voleu, Catalunya? —Ho preguntavem el passat dimarts a la Merceneta, noia morena, un poc forta, vagament vellutada, sanitosa y viva, en qui diriem que ha pres forma la *rassa*, si la Ben Plantada ens ho permetés...

La veritat es que cada un d'aquells noms es una diversa *persona* de Catalunya, tot y restant aquesta la mateixa divinitat veritable. Pera les facils disquisicions d'un dels nostres poetes, Eularia podria esser la Catalunya romana; Jordi, la Catalunya viril dels comtes; Mercè, la Catalunya colonista del gran temps d'Aragó; Montserrat, la Catalunya rudament pagesa del Bruc, de somatén y carlinada. En quant a la d'avui, que es encara un poc... ¿còm ho diré?, un poc *Maria Ignacia*, està en plena muda de nom... Això del patronatge celestial té una importancia fondíssima, perquè el cel, mirall de la terra, reflecta y copia l'imatge que'ls homes ens fem de les coses de més enllà.

Merceneta: el teu nom y tu mateixa, teniu un sentit de cosa emancipada de tota teologia. Podries dirte *Gracia*, com una de les Tres; Gracia, es a dir, *Mercè*...

Barcelona, quasi s'hi arriba per mar, té dues figures que's dressen amunt de tots els edificis, com una salutació alada, voladora: Cristofol Colom y la Verge de la Mercè; dues imatges de desig de vol, a través mars y terres, pera redempció de captius y també pera domini de rasses. La Verge de la Mercè, pera un erudit facil a les transfiguracions, té cosa de Minerva: una Minerva, verge com ella, que fos també Mercè, Gracia; una Gracia que fos Maria. —*Maria Minerva*; un bell nom pera donar a la teva filla, Merceneta, tu que transfondras en aqueixa verge venidora la Barcelona que naixerà de nosaltres...

Goigs novells de la Verge de la Mercè. Un dia, pera la teva festa, prometo que te'ls escriuré. Pera la teva diada ont hi ha dolsor baptismal de les pluges, eternes enemigues dels projectes municipals de festes en Setembre; la tornada de l'estiueig, el daler del recomens de feines ciutadanes, la primera tremolor del fret nou, Mercè...

¿No serà, el catalanisme, una rivalitat de noies, entre la *Carmen* y la *Mercè*? Perquè la *Carmen*, com el seu nom, es un poc feréstega, empinada, orgullosa, solitaria; y la *Mercè*, com el seu nom, es casolana y planera. La *Carmen* té rojor de clavell y la *Mercè* suavitat d'aufàbrega. La *Carmen* prefereix l'habit obscur y la *Mercè* la blancor franca. Aquella, si voleu, té un nom de bellesa; però aquesta té un nom de gracia. Aquella, ab el seu nom de

montanya, seria, en una Lletania o en un Cantar de Cantars, la torre d'un castell senyorial; y aquesta, ab el seu nom de ciutadana, deuria esser l'eco vivent de la frase més amable de les nostres converses:

—Gracies... Mercès...

GABRIEL ALOMAR

AIRES D'EMPORDÀ EL FEDERAL Y LA FEDERAL

¿Sabeu quina es la primera impressió que sobta al visitant de Figueres, tot entrant en la dolsa y hospitalaria ciutat de l'Empordà? Es la d'un poble rural... que no fos rural o sia que no participés del *pugó de la tradició*.

Es un poble pagès, y, ab tot, al bell mitg d'un carrer, llegiu sobre una porta, sota un pal de bandera: *Capilla Evangèlica*. Es un poble rural, y ahir tot visitant el cementiri ab el bon amic, el veterà Bofill, l'anim se'm commovia davant la somrient placidesa de bon gust del cementiri civil, ont hi hà un no sé què de Casa mortuoria de la Vila, com en els cementiris catolics hi hà l'humil tristesa inexpressiva de les capelles modernes. Es un poble rural, y mostra ab orgull, per les seves rondes, les torres que li serviren de defensa contra'ls carlins de la rodalia, en la memorable defensa del 74, contra aquell Savalls que atiava els seus soldats a l'assalt de les caixes y de les noies figuerenques, hermoses com a bones Venus emporitanes. ¡Ah aquelles torretes modestament heroiques, desde ont tiraven els defensors, guiantse per la claror de les canonades enemigues, com devien defensarse els meus avantpassats mallorquins contra els pirates d'Alger, desde les atalaies que volten l'illa, repenjades sobre la mar en la cim dels penyalots!

Potser la propera Empuries deixà en aquet terror una llevor ciutadana; potser els aires francesos, que uneixen a través el Pertús el castell de Bellesguart ab el de Sant Ferran, deshonrat avui per la taca del presidi, porten un daler de republicanisme. No ho sé; però en l'aire d'aquet poble hi hà la més bella barreja de l'esperit català: mà oberta y cor al llavi, ab l'esperit de l'Europa lliberta.

Mes ara, deixaume fer una broma vagament tarasconesa, amablement *gascona*... A Figueres, roman encara, com a especie colectiva, el *Federal*. ¿Coneixeu tot el valor de la paraula *federal*? ¿No us ha succeït mai, en les vostres correrries, trobarvos ab que'l vostre guia us designa, a l'atzar d'una plassetta, el *federal* que passa, l'unic federal pur que queda en el poble? El federal es una mena de paradoxa ambulat; es l'etern futurista d'un temps ja passat. En els seus bons ulls, en la seva honrada testa de model, hi hà un rastre de les ilusions que no han lograt esvanir les apostasies y flaqueses dels amics, ni la llissó perenne del temps. El federal, bon Tartarí, sembla dirvos, a cada passa, el *¡Nosaltres hi erem!* de les grans

evocacions històriques. Ell es el frare laic dels vells civismes; les seves mans han tremolat el penó de les revoltes honestes y pures; les seves barbes (perquè sol tenir barbes, y no barba) onegen encara com a penjarelles glorioses d'estandart. Ell no sab somriure, perquè les grans fès no coneixen la mitja tinta, el *matís*, aqueix escepticisme, pare del bon tò, que repugna les veritats crues. La República, pera ell, s'unia inseparablement ab la noció de Catalunya sota la forma heroica y llegendaria dels companys de Tell o dels companys de Washington. Y Catalunya, encara infant en la seva segona naixensa, alenava ja *nacionalment* en aquella *idea*. —¡Ah, l'*Idea*! ¿Recordeu el prestigi misteriós d'aqueixa paraula, l'*Idea*, deesa simbòlica que s'adorava en l'efusió de les converses y surava sobre les tertulies de *club* on se *feien* les frases que aviat profanarà l'etern M. Homais entre'ls seus bocals d'apotecari, y era una matronal severitat més en el ceremonial infantivol y bon noi de les logies?

Jo estimo ab dolsor filial aquets agradables vellets, que posen sobre llur vestimenta de fills del poble, de catalans, la flor de l'*Idea*, l'apelatiu de *federals*, el ressò viu de les *Creencies*, y moren abrassant l'ast de les velles banderes, aquelles banderes tendrament orfeòniques, conservades entre les veritables *llars*, al recó d'altar dels déus domestics, sever com un *mihrab* muslimic. —Jo adoro els caps blancs d'aquets homes, que acaricien mentalment les *conviccions*, les conviccions d'eterna fidelitat, com a esposes velles, però sempre dolces, consolatrius a la vora del foc que té aires de sacrifici... Jo els veig, assaborint el consol de forjarse una immortalitat en el pensament del darrer jas ont dormiran, allà en els cementiris neutres, de dolsor oblidadissa, envoltantse en la terra proscria com Cesar ab la toga, com ab una porpra d'home excepcionals, de prínceps. Jo els veig llegint, ab joia, les inscripcions de la propia sepultura, en el recó de la terra ont nasqueren, de la terra ont volen morir; homes de tradició suaument barrejada ab el progrés, aquell Progrés ab majúscula, que té la flaire de les velles proclames. Jo els veig ajuntarse, en la fantasia, al bell mitg de la plassa ont altre temps *donaren el crit*, incapassos de malura, y en un patriotisme doble de Catalunya y República, o, millor encara, de Federal (*¡la Federal*, en fi!) y d'Empordà; els veig puntejar, com farien els vells marquesos ab una gavota, la gojosa sardana nacional, entre les porxades típiques que agombolaren l'extingida y heroica joventut...

GABRIEL ALOMAR

La bona vila d'Elna

PÀGINES D'UN VIATGER PIETÓS

¿Coneixeu la vila d'Elna, en el Rosselló? Doncs no heu vist la meravella més alta de l'art romaní de Catalunya: el claustre de la seva catedral.

Jo adoro aquets claustres, reduïts y confidents, ont un dia l'enginy d'un esculptor, candid y maliciós al mateix temps, suscitava en la pedra escenes de guerra grotescament ferotges, monstres heraldics, viles sitiades mostrant una torre ab dos caps enormes a les finestrelles, dimonis riallers y plens d'irònica simpatia, com escau an aquesta pobre gent infinita... Adoro els petits claustres ont els clergues d'un dia assaboriren la grassa facecia dels primers *fabliaux*, ab tota la llepolia dels que s'hi coneixen bé... Y adoro les viletes, avui arreconades com a pollastrets a l'ombra de la catedral antiquíssima, ont desiara els turistes aporten una momentania silueta, vagament ridícula, de les grans ciutats no sospitades...

El dia que vaig visitar Elna, l'antiga vila diocessana del Rosselló, era un magnífic diumenge. La vileta francesa extenia, enllà de l'estació, un aixam rustic de casetes, empinantse per un coster. Us confesso que no puc sentir sense una emoció d'infinita gracia el nostre català en la seva transfiguració ultrapirinenca, ont els sons s'atenuen y dolsifiquen en un rebaixament de valors musicals.

—Us cal pas perdre temps si voleu veure bé els clostres— ens digué el bon vilatà d'Elna que'ns acompanyava.— Es cosa manyífica. ¡Ne són vinguts de la Rússia, de la Prussa, per la visitar! Ara hi fan *reparaciuns*...—

Els carrers giravoltaven entre casones humils, d'ont sortia una bravada camperola y pastoral. Qualque *chalet* voltat d'un park, ab la sotilada oblíqua, ens senyalava la petja de la Fransa. Sobre un portal, una bella jove bruna, en el desenfeinament de la tarda de festa, atreia les nostres mirades galants. Les velles madones, ab el bonet o cofia de blanca muselina, tafanejaven de porta a porta. A la plassa, uns pals de cucanya indicaven una propera festa. Un estol de jovensans jugava al triquet, sota un sol pindaric. A la porta d'un cinematograf, el retol deia: *Helena*, recordant el suposat origen classic y nobilíssim de la vila d'Elna. —*Helena* y el claustre romaní, en amable símbol de consorci evocatiu, tal com en la nostra Empuries la catedral gòtica y la recordansa d'Emporion. L'eterna poesia, doble, total.

L'iglesia, sota una torre quadrada, esbelta, y una altra reconstruida, mostra damunt el portal les sacres paraules civiques: *République Française. Liberté, Égalité, Fraternité*. Aqueixa

aliansa curiosa entre Danton y De Maistre ens va fer somriure, tot recordant la nostra pobre Espanya... Y entràrem en el claustre, directament, per la casa de la vila, per la *Mairie*.

¿Còm us el diré? No recordo haver vist mai una més cabal y perfecta estrofa arquitectònica de quatre versos: un Partenó romaní. Les columnetes, aparellades, dolses com femelles alegòriques, ostenten sobre'l fust, cada una, un brodat deliciós, finíssim. Els capitells són com a miniatures de codiz, al marge d'inicials de breuiari. L'ombra del campanar anyora un vol de coloms, com alegoria de les recordances errabondes. En els corredors jauen unes piscines cobertes de relleus foliats. La claror desvetllava el somni de les figuretes, animava l'harmonia de les arcades, convertia en flor viva aquella quarteta immortal, ont els fulls eren parelles de columnes, y el fris passava com un ritme unitiu... —Y tot, tot, en el nostre sentiment, cantà una sola paraula: *Repòs*.

Un fotograf entrà, preparant l'aparell, ajudat per una sagristana, coberta ab la cofia francesa. Una remor de cants femenins eixia del temple: hi entràrem. Era un chor de noies, dirigit per un capellà. —¿Quina congregació de vagues Filles de Maria prepara una solemnitat vilatana en aqueixa Elna ont no arriben, ni fins y tot esmortits, els sorolls del París formidable?— L'iglesia estava, com ens havia dit el bon home, en *reparaciuns*, y sota l'emblanquinada de calcs que profanà un dia aquelles parets, com tantes altres, anava sorgint la bellesa sepultada de les columnades primitives.

Enlloc com en aquets temples, ont la lletjor imponderable de les capelles contrasta ab la sublim integritat de la pedra monumental, se us fa visible la decadencia miserable de l'Iglesia, d'aqueixa Iglesia que ahir suscitava catedrals sobre les ciutats y avui profana de raquitics idols miraculosos les catedrals.

Tornàrem a entrar en el claustre, y, en la religiositat nadiua de la meua ànima, vaig adorar fonament... —Sobre una porta, escrit en guix, se llegia: *Défense de monter à la Mirande*. ¿Què diu? ¿Una prohibició? — Com a bons espanyols, muntàrem tot seguit a la Miranda. — Era una terrassa, dominadora de les més lluminosa y alegre de les vistes. Fins a la mar, s'extenia la gran plana rossellonesa, aquet desdoblament simetric el nostre Empordà a l'altra banda de Pirineus. Les vinyes cantaven al sol la cansó silenciosa de les cullites anacreditiques. Els camins serpejaven entre la verdor dels canyars. Una més forta rojor feia destriar les terres humides. Qualque sostre fumejava en violeta, sota la plena claror. Una vaca, allà enfora, davant una casona, passava lentament. Y la cinta del mar tenia tremolors de vesllum entre la blavor clara...

Aleshores vaig pensar en vos, amic Picó y Campamar, y en el vostre *Visca Aragó*, una de les més sonades Englantines. Vaig pensar en el temps del Rosselló encara nostre y de la Catalunya encara ben catalana, quan en Bernat Oms, sabent que'l francès trescava pel terme d'Elna, sortí a cavall en mitg de la plassa de Perpinyà, ab el capell de ferro, broquer y pica de freix, atiant a la guerra els braus del Rosselló y la Cerdanya... —En les austeres tombes de catedrals y abadies, a Elna y a Perpinyà, però també a Tarragona y a Santes Creus y a Poblet, els vells guerrers dormen...

GABRIEL ALOMAR

Barcelona's diverteix

—Com ciutats amoroses, en el directe sentit de la paraula —me digué el gran poeta,— no'n conec més que dues: Barcelona y Hamburg...—

Aleshores vaig pensar en ma imaginaria visió de Barcelona com a colomar de no sé quin patxà d'Orient, com a viver d'odalisques construït a la vora de la mar antiga dels pirates, com a mercat ofert an els *lenons* de les comedies plautianes y a l'aprovisionament dels parks reials...

Aquesta Barcelona un poc... Cleopatra, ab permís de la prosa cara an els governadors importats de Moralia, es, en lo que'n direm economia biològica de Catalunya, una misteriosa y providencial compensació... *Barcelona's diverteix*, us diu, ab la seva bavor de sensualitat floral, la Rambla nostra; ho respireu en la flaire d'etern femení que us sobta al pas entre l'aldarull de les grans vies, us ho xiuxiueja a l'orella la cansó immaterial de totes les coses, mentres, a l'hora dolça del crepuscle, Venus cintila allà dalt, entre dos fogars electricis. *Barcelona's diverteix*, com el rei Victor Hugo, sobre'l volcà dormit de les seves ocultes vindictes socials, de les seves revoltes històriques, de les seves repressions feréstegues, de les seves futures y cruentes inquietuts...

Barcelona's diverteix, un poc a la manera del sultà qui sent trucar l'enemic a les portes del serrall, o, com Lluís XV, sobre l'anunci del diluvi proper. *Barcelona's diverteix*, y aquesta opulencia refinada d'epicurisme està a punt de donarli una anomenada internacional, compensadora de l'*altra* anomenada, la tràgica i dolorosa, com si una celebritat femenil contraposés la fama viril de les seves multituds fermentadores.

—¡Amor y Mort, una volta més! ¿Què voleu?

Bé pot dir, en la fulla obscura dels seus diaris, el Mañé y Flaquer de l'hora. Barcelona atreu les antorxes d'amor a la ronda metropolitana dels seus plaers. Y aquí hi hà, com deia, una llei oculta y equitativa de compensacions...

El senyor Esteve, purità sense sentit religiós, ermita de la prosa y del negoci, heroe sense merit de les fidelitats matrimonials, home tipic del *retirar dejorn*, varó dels sans principis, model de ciencia, contempla avui al seu fill en brassos de les Aspasies indoctes de cafè-concert, acudides a la farum de benzina, rastre dels automobils... Sobre les saques comercials que fonamentaren les fortunes dels nostres devinguts Gaudissarts, les parelles s'abracen

simbòlicament y vengen tres generacions d'homes castos, com digué, en ocasió consemblant, un massa famós estadista espanyol, idol precisament dels senyors Esteves.

Però ¿no hi haurà aquí una consagració més de les prosperitats y abundàncies de tota metròpoli? Les cortisanes del Ticià tenien en llurs rotunditats y morbideses un emblema de Venècia, d'aquella Venècia mixta —com el seu nom— d'austeritats senatorials y mercantils y de principesca paganitat...

Y una altra compensació, encara: si Barcelona encunyés medalles y monedes, en el revers hi hauria la nuesa alegòrica del seu refinament; però en l'anvers s'hi veuria la ruda y atlètica nuesa del tors d'un treballador. Vulcà i Venus, lo de sempre; la forja y el talam. D'aquest equilibri's fa, amics meus, l'encant indefinible de la nostra metròpoli, sensual y mercantil com la seva estirp cartaginesa. Talment es nascuda, com una flor, sobre les runes del seu temple d'Hercul.

Tu, viatger, que vens per primera volta a la nostra casa y no coneixes, de nosaltres, més que aqueixes formidables contraposicions de nom's que es diuen Montjuic y la Rambla de les Flors, com un temps se digueren Ciutadela y Gracia; quan atravessis, amorejant y distret, aqueixes Rambles bulevardesques, sentiras —si n'ets digne— l'ànima doble de Barcelona en dues transfiguracions que't sobtaran al pas: l'obrer, plè de destinacions tràgiques, mixtes de fundador y de martir, y la Temptadora, plena d'irradiacions y de promeses... Y aleshores comprendras que, tal volta, l'encant de Barcelona es el d'una tenda de guerra, ont se passa una deliciosa nit d'amor en vetlla de les batalles...

GABRIEL ALOMAR

EL VIGANTANISME I LA TERRIBLE QÜESTIÓ ORTOGRÀFICA

L'unificació de l'ortografia catalana —que és la sola unificació tolerable— ha suscitat la protesta del *cantó* de Vic, particularisme localíssim dins el particularisme català. Els *vigatans*, donant an aqueixa paraula'l séu sentit històric, quasi sinònim de carlí, m'han fet víctima de les seves ires, varies vegades, en cert periòdic, segons he sentit dir. Però jo tinc per a ells la simaptia que's té per a tota cosa pintoresca, típica, ben indígena; i em semblen una amable i curiosa decoració de fons per al nostre *tirolisme* català. Per això aquesta guerra civil entre dues ortografies, aqueixa creuada per la bona causa ortogràfica, aqueix bac-de-rodisme de la vella i santa grafia, tenen un posat heroic de brava i honesta tasconada... Espero que, dintre'l mateix «Institut d'Estudis Catalans», aquella bona ànima inquisitorial de mossèn Alcover alçarà un cisma en favor d'aquesta causa, posant al séu servei les truculencies excrementícies del séu lèxic...

L'ortodoxia i l'ortografia... Dos *ortos* que bé podrien ésser el mateix. Jo'm demano si hi haurà, en el fons de tota la vella dissidència rel·ligiosa dels homes, una lluita entre les dues grafies (l'*ortografia* i l'*heterografia*) de les coses que atanyen a la divinitat. Jo'm pregunto si totes les demás heretgies, com aquesta *heterogràfica* que ha invadit avui la propia Academia de la Llengua Catalana, no podrien definir-se com a *males escriptures* dels sants noms de Déu, precisament contra la *Santa Escriptura*... Càndid, si retornés an el món, podria demanar-se, davant un bell aute de fe, o una gloriosa matança d'infidels:

—Per què mateu aquesta pobre gent?

—Ah! —li contestaria'l séu doctor Pangloss. —Tot està molt ben fet! Aquests homes cometien l'horrible impietat de escriure el nom del Fill amb una y grega, lo qual, com veieu, és una escandalosa blasfemia!

—I, aquests altres que són expulsats de les seves terres a mà armada, quina pena han comesa?

—Abominació! Pecat! —respondria'l Mestre. —Aquests s'atreviren a estampar el nom de la Verge María amb un accent obert sobre la primera e, i en canvi suprimien sacrílegament l'accent de la i. La justícia del séu desterro no pot ésser més manifesta!—

La qüestió del Verb (que era Jesús, com tots sabem) ja causà més mars de sang que de tinta; i el verb és cosa gramatical, part de l'*oració* en tots els sentits de la paraula.

I si m'apureu molt, us diré que més de la meitat de les grans i cruentes disputes humanes són això: divergencies de ortografia. L'ortografia és la més punyenta i terrible de les coses que

separen els homes, o millor dit, que'ls fan llençar-se els uns contra'ls altres, a manera de lleons. Es pura ortografia la dissensió entre quasi tots els filòsofs, l'ortografia amb que cal escriure (o siga *imaginar* plàstica i visiblement) les coses invisibles o abstractes. Es pura ortografia la meitat de les qüestions polítiques, menra de *foot-ball* on les contrincants se tiren a la cara la gran pilota de les metàfores. Les lleis de persecució contra l'idea són obstinacions d'una ortografia vella contra la nova, tal vegada esperant l'hora d'altres lleis de jurisdiccions en favor de la nova ortografia... El món és una immensa gavia de gramàtics i grafòmans, que s'escometen a colps de ploma, en defensa de les *hh* proscrites o de les *hh* vigents, mentres, tal volta, un sublim déu irònic s'ho mirar desde una vaguetat de núvols, refregant-se les mans, fent apostes amb els altres déus, en favor d'uns o altres combatents, com en les corredices de cavalls, i tot posseint el greu i sublim secret de l'inexistència de les ortografies... No serà, l'ortografia, el més ideal i fantàstic dels *sports* humans, perquè s'ocupa d'una cosa on manca la primera materia, ja que, en el fons, el món no és més que escriptura i a sota de les *hh* pomposes i de les *yy* elegants, *no hi ha res?*

GABRIEL ALOMAR

La cançó dels barris baixos

Entreu en les grans ciutats de la terra. I mentres us embadaliu davant les poderoses avingudes, i aneu errants entre les multituds de les places, una secreta atracció us desperta la curiositat insana dels barris maleits, on la miseria, el crim i la prostitució rescaten la gloria i l'opulència de les vies nobles, com un ocult femer que donés sava i llecor als jardins per on passen les damiseles delicades. Jo no sé si és una febre redemptoria o un sadisme estètic lo que us atrau envers els cataus de la baixesa humana. Però us asseguro que lo mateix he sentit aqueix afany davant els carrerons infectes i sòrdids de les kasbah algeriana, que contemplant desde'l pont de Toledo, a Madrid, l'estesa miserable de les *Cambronerias* i el ja derruit barri de les *Injurias*, que, girant la vista, desde'l carrer Nou de la Rambla de Barcelona envers les profunditats tenebroses del barri de Draçana.

Però cada ciutat té un color divers, per als seus barris baixos. —White Chapel, a Londres, és el crim trist, el crim amb que va espavordir-nos, de nens, el bon amic Carles Dickens, transportant-hi el seu Olwer Twist. —París, en els seus Clignancourt o Ménilmontant, és el crim sarcàstic, és el *mala ànima*, l'*apache* que's fa avui una literatura d'*out-law* sense grandesa, de Tenorio envilit i proxènic. —En canvi, l'*hampa* madrilenya, la *chulería*, és pintoresca i alegre, sense malícia, amb una certa noblesa no sé si de cavaller decaigut o de futur cabdill històric. També en totes les ciutats castellanques, el raval maleit, la gitañeria, a estil de les juderies d'un temps, *mellahs* o *aljanes*, és més aviat una curiosa secció de museu antropològic que un cau de desperdicis d'humanitat.

Barcelona, en els seus barris baixos, és singular i personalíssima. Hi hà un no sé què de sinistrament masculí en la foscor dels carrers, en el buit dels portals, en els estols de les placetes. No hi cerqueu la meretriu alegre del *Mesón de Paredes*, digna encara de Ramón de la Cruz i de Goya, ni el darrer hereu de la novela picaresca, orgullós sota'ls forats de la capa. Aquí, el lladre, és un lladre trist, i el mató és un tètric, i la bordellera, sota'l gros número de la porta, és un exemplar escapat de vitrina patològica. Així com, en el París tràgic, l'apatxessa, ombra forçada del *souteneur*, ha desbancat les darreres Mimí Pinson romàntiques, i així com els darrers miserables que cantaven amb Richepin *La Chanson des Gueux*, s'han tornat avui carn de guillotina, també hi hà, sobre la *Cort dels Miracles* barcelonina, una tenebror ben oposada a la nota de pintoresc que un poeta hi sospitaria. —Vós ho sabeu bé, amic Vallmitjana, amb qui vaig recórrer, un dia inoblidable, la petita ciutat maleida, desde les

coves de Montjuic als encortons del cafè de la Mina. —I deixeu, tot passant, que tributi un record a l'altre amic Pere González Blanco, traductor de Nietzsche, intel·lectual empeltat de company de Cortés a Mèjic i *majo* de cort, i el qual fou el meu Virgili en els carrerons de la miseria madrilenya.

Queia la tarde —ho recordeu, Vallmitjana?— i el carrer de Mig-dia es presentava en la seva hora més plena de suggestiva pulular. Les tavernes arremolinaven estols de cares on la flor de mal se diversificava pròdigament. Aquí un *xato*, desnarit i pustulós, allargava la mà infecta sobre'l taulell inundat; allà una dòna escardalenca, amb grans ombres violacies entorn dels ulls, bevia, recostada a una taula, en l'ombra verdosa. Devora una cantonada un home alt, quasi negre, calçat amb grans bòtes, dreçava una silueta de *brigant* entre un esbart de companys que'ns miraven recelosament. Una altra taverna alineava les taules d'un sopar míser, i unes dònnes s'asseien davant els plats, rodejades de criatures. Sobre la gran taula d'un altre establiment, un munt de tabac creixia: era'l producte de les puntes de cigarret, recollides als quatre vents de Barcelona, per les aceres, per les terraces de cafè, entre les rodes dels vehícals. —I de tot aquell munt de relapses hauríeu dit que's desprenia, per a vosaltres, un clam inconscient que us tirava en cara la seva inculpabilitat i la vostra culpa, la culpa de l'*altra ciutat*, de la ciutat feliç, que ells rescataven amb la propia miseria, pagant amb la vida, amb la salut, amb l'honra, amb la bondat, amb l'humanitat mateixa, la gloria i l'honorabilitat i l'amor i la codicia i la pau dels ciutadans amb plenitud de ciutadanía...

Aleshores va ésser quan vaig sentir l'himne silenciós de la nostra Suburra. Els fanals s'encenien; escamots sospitosos s'esmunyien pels cantons, combinant les correríes de la nit que entrava. Un baf de crim us penetrava l'ànima, com l'aroma d'una rosa maleida. Us miraven amb els ulls d'impúdica llatzeria les dònnes impossibles. Duos d'erotisme venal s'improvisaven a les portes, a la boca dels tuguris on encara el simi humà trobava manera de transfigurar sacrílegament l'amor... I jo pensava: d'aquí, d'aquí, en les grans tempestes de la ciutat, surten aquells *sans-culottes* que vengen en unes hores l'inequitat dels segles; d'aquí sorgeixen els operaris terribles de les noves civilitzacions, ministres d'una divinitat que desconeixen. —I també, a vegades, entre aquestes pululacions nascudes del femer humà, com a vermes o bacteries d'una putrefacció, deu passar l'ombra eterna del Crist, amic dels Miserables, dissenyant en l'aire, invisible, una ampla i total absolució...

GABRIEL ALOMAR

La visió de la Pastora Imperio

Vaig anar a veure la Pastora Imperio, amb la sensació de anar a complir una mena de deure literari. Erem una colla d'amic plumífers. La sala estava plena, sobreixint. En les galeries, uns moros de les tropes colonials allargaven la cara negrosa, d'ulls àvids i ingenus, sota la nota roja del fez.

Resistírem amb coratge el programa infecte del *music-hall*. Una dòna definitivament vella cantà son inestroncable repertori de baixeses. Dues noies inexpressives dançaren un ball anglès. Vagues copletistes passaren sobre l'escena, entre desairades contorsions.

En fi, era ella. Damunt la sala s'estengué aquella remor de les grans esperes associades. Els ulls se badaren, ansiosos, a l'espectacle promès. I la dòna dançà.

Què hi haurà en la dança d'aqueixa fembra, per a fer-la mereixedora de l'homenatge literari d'una generació? Es que la Pastora, a la seva manera boirosa, inefable, jeroglífica (còm han d'ésser les coses per a tenir valor de religió i de bellesa), és una representació. Es que tota ella és una forma tràgica, teatral, de les incompreses i flotants sentimentalitats de la raça. El poeta no la veu sinó transfigurada, *representativa, actriu*, en el sentit originari de sacerdotessa, rimant la dança sagrada de les herències ancestrals, dança salvatge perquè té la rudesia infantil dels orígens. El poeta no s'hi extasia sols perquè siga l'*esculptura del foc*, com va dir-me el meu gloriós amic Benavente, sinó perquè aqueixa dançatriu celebra, tot simplement, la *missa* de la patria hispànica, el misteri d'una comunió entre ella i els espectadors inconscients una i altres de lo mateix que somou llurs adormits entusiasmes. —Així deurien ésser, en el temple de la selva sagrada, les balladores dels rites primitius.

Veieu? Ara avança, desde'l fons de l'escena, mig corvada endavant; els ulls negres treient foc sobre la línia incorrecta i maliciosa del nas, i el perfil ondulant del còs magnífic se combina amb les ondulacions felines de la dança. —Ara copeja virilment les taules com en un deliri sagrat de possessa, i la cama es mostra a l'atzar del moviment, i el braç nu, impecable i fort, fujeteja l'aire sobre la negror del pentinat altíssim. —Ara es retira, caminant enrera, mentres la mà enlaire sobre el cap el mantell, com un tàlem d'ostentori o com una bandera, oferta a tot un poble que aplaudeix.

Què hi hà, què hi hà, més enllà de l'escenari, que apareix com si la dançatriu descorregués un teló de fons? Hi hà terres meridionals on la primitiva raça espanyola, austera i glacial, s'es amarada de sol i encantada del sortilegi d'altres niçagues, orientals i berberiques. Hi hà cavalcades moresques a la vora de rius, i cançons de vèus esllanguides entre horts de clavells, i desfilars de caravanes gitanesques sota mesquites profanades per la creu. Hi hà nits caloroses travessades de *saetas*, i processons idolàtriques on se confonen quatre liturgies vingudes dels quatre vents. Hi hà passions entre cavallers que passaren a sang i foc les tribus de les Indies i dònnes que munyiren les vaques braves al bell mig de les *ganaderías*. Hi hà oneigs de mantell, desembarcat ahir de les filles d'Extrem Orient, i avui revolant com una capa i com una bandera sobre la testa dels braus. Hi hà l'eterna gloria de sang, de la bella crueldat, colorint de vermell els tapiços de festa, els símbols patròtics i les vestidures femenils.

Però darrera aqueixa dònna hi hà també una historia personal, que li nimba els cabells negríssims. Ella és la sacerdotessa d'un estrany culte, però va estar unida a l'altre sacrificador del rite nacional: el torejador. Aqueix record és inseparable de la sugestió dels séus ulls, de la seva cara formosament plebeia, de la seva esveltesa plasmada en les pintures de l'escola jove, desde Zuloaga a Romero de Torres, com les d'un moment de la feminitat espanyola. I jo no sé si aquests ulls tenen la bellesa de l'abisme desconegut on penetren o la bellesa de l'abisme on vosaltres, tot mirant-los, penetreu...

Dònna: tu ets digna d'exportació. Per contrast amb la cantatiu que'ns importa a Espanya els aires *bon enfant* de la cançó parisenca, sexual, sense demonisme ni sentit tràgic, estil Fornarina, i per contrast amb l'importació canalleca i patibularia de l'art apatxe, tu, dançarina, que tens en el teu nom una estranya aliança de Trianon i Fontainebleau, ets la *mima* rutilant d'una religió moribonda. Darrera tu hi hà el chor de tragedia de tota una raça antiga, arribada al moment de renovar-se o morir. Tu plasmes en gest, en moviment, en udol, en inarticulació, en barboteig, en crit de guerra, i com una mènade, la sentimentalitat diluida en les multituds ubriagues de furor patriòtic, i en els ditirambes de l'arcaisme oratori del parlament, i en el *latiguillo* declamador de les escenes, i en les aclamacions frenètiques de tot un poble a la *buena vara* de la *corrida*, i en aquell consorci d'amor i mort que's diu Tenorio, i en l'airós sacrilegi que converteix en generalíssimes o capitanes les Verges politeistes, alçades com a protectores de cada ciutat.

Per això, dançatriu sagrada, el meu cor, que no pot sentir-te com un dels teus, enlaira vers tu l'homenatge del qui contempla un bell exotisme, desde les sentimentalitats d'una altra cultura.

GABRIEL ALOMAR

La tomba d'en Casalotes

Sortíem del poblet pel caminal que baixa la vertent com un regueró; i, tot passant per la vora del rònc cementiri, digué el company:

«Aquí a la porta, fòra del recinte, enterraren en Casalotes. Era el vell *qui no anava* a missa. La canalla l'empaitava pels carrers com un goç malalt. I quan va morir, les criatures, per consell de les mares, sempre fidels al senyor vicari, venien a depositar les brutícies del còs sobre'l trocet de terra remoguda d'aqueixa fossa, on hi tiraven pedres, cridant insults. Si cavessim aquí, davant la barrera del cementiri, encara trobaríem els òssos maleits, enterrats un gran dia com els d'un etern captaire, a la porta del lloc sagrat.»

Vull dedicar-te la petita flor d'aqueix article, desconegut Casalotes, qui reberes en nom de Crist l'injúria dels nens, estimats de Crist. Voldria saludar en la teva persona d'excomunicat la tradició de tots els teus companys, flors d'ideal nascudes sobre'l femer de les viletes, les quals reposen avui de portes enfora en aquests cementirions alegrois de vilatge, orejats per la tramontana empordanesa.

S'alçaren un dia com atalaies d'un pervenir que sols veien entre boires; eren versicles vivents de benaventurances. Ignoraven el séu parentiu gloriós amb els perseguits d'altre temps, qui morien en les foguerades, entre la riulla de la bona gent.

Tu mateix, pobre Casalotes!, t'en recordaries? Era un cap-vespre d'estiu. Assegut an el teu portal, llegies un llibre: crec que era una petita Bíblia que va regalar-te no sé quin emissari dels protestants.

Tu no veies com el llibret, en les mans teves, *floria de sentir-se comprès*. —No, comprès no; però sí *sentit*.— Tenia una irradiació de llum, com les que posen entorn del cap de les Puríssimes. —Pel carrer, poc a poc, passaven les dònes qui venien de la font amb el canti plè.— Seria un contagi del llibre? Seria un pas misteriós de les coses contades a coses reals i viscudes? Lo cert és que tu senties una gran set, i l'aigua fresca, regalimant del cantis sobre la cadera de les dònes, t'omplia d'un desig ardent. Però no gosaves demanar de beure a les dones mainaderes, qui haurien tingut com a vil deshonra acostar als teus llavis el glop misericordiós; perquè tu eres el paria, i la teva ombra emmetzinava els pous.

De sobte passà l'Angelona, aquell drat brut, l'escàndol del poble, la desvergonyida qui feia nit amb tots els traginers per l'estipendi de vint sous.

—Angelona, tinc set. Voldries donar-me beure?

—Prou —digué la mossa.— Beveu, que l'aigua és mitja vida.

Mentres bevies en el canti de l'impura, ella s'eixugava amb el davantal els braços humits.

—Còm te pagaria la bona voluntat, Angelona? —li digures.—Si mai per mai necessites la meva ajuda, truca a la meva porta...—

Tu, pobre amic, no sabies dir, mostrant el llibre: —Jo't donaria un aigua que't calmaria la set per a sempre. —Però l'escena mateixa ja ho deia per tu...

D'aleshores ençà, entre tu i ella, les salutacions tenien un ressò de germandat que cap de vosaltres dos comprenia, un record de l'incompresa comunió d'aquella tarde.

Vingué l'hora de la teva mort, Casalotes. L'Angelona passà la nit al teu capçal. Amorosament, t'incorporava cada hora, i et donava a beure els cordials de la medecina. Tu, confusament, la veies, bella i verge, transfigurant el séu rostre senyalat per totes les malures de vici; li besaves les mans amb la boca resseca i crostosa, mentre ella't feia promences de salut i obría els teus finestrons a la darrera carriada del sol. —Al defora, sobre la porta empesa, caigueren unes pedrades violentes, i una vèu cridà: «More't com un goç, Casalotes, i ves-te'n amb el dimoni a cremar per tota l'eternitat! Vés, poca-vergonya, brut, animal!»

La teva tomba ja no recorda les velles profanacions. Sobre'l teu portal han fet niu les aurenets de la bona ventura. Nosaltres, Hamlets d'una nova generació, pendriem amb gust el teu crani venerable, sota aquests terroços, i, recodariem haver saltat a cavall sobre'ls teus genolls, en no sé quin món, vell precursor ignorat i humil, que oferires l'exemple de la teva vida, com un sacrifici. Allà, a un altre recó de cementiri, l'Angelona ha tornat a la terra la seva carnalitat, i deu haver-hi un roser de camp sobre la sepultura. Si la trobés, jo voldria arrencar-ne un esqueix i plantar-lo sobre'l teu carrer oblidat, vell Casalotes, per a que'l roser i la seva significança't perfumessin l'eternitat.

GABRIEL ALOMAR

La nova ortografia catalana

Observacions d'un ciutadà

No diré jo que les qüestions d'ortografia tinguin l'importància capdal que algú voldria; ni diré que'l cisma ortogràfic promogut pel senyor Francesc Matheu doni motiu a indignacions patriòtiques, com no'n donava un temps la divisió entre'ls pluralistes femenins en *a* i els en *e*. —Però aqueix anti-academisme meu, aqueix anti-uniformisme, no vol dir que jo no siga convençut partidari de l'unitat ortogràfica catalana; recordi's que vaig defensar-la, tal volta el primer de tots, en el Congrés de Llengua Catalana.

És sabut que en Rovira i Virgili, veritable autoritat en gramàtica catalana, com ho és en federalisme, va publicar un *Vocabulari ortogràfic* per a divulgar les *Normes* dictades per l'Institut d'Estudis Catalans. No he de recomanar una obreta que porta en sí mateixa la recomanació, i que, per lo demés, ha trobat l'èxit que mereixia. Lo que'm proposa ara és senyalar, per al meu amic i per al públic, les petites observacions que se m'ocorren sobre'l sistema ortogràfic popularitzat en aquell vocabulari.

Abecedari. —No'l crec castellanisme. Essent paraula erudita, hi hà les mateixes raons etimològiques i fonètiques per a admetre-la en català que en castellà. *Abecé* se diu, igualment, en les dues llengües.

Si s'ha de dir *afusellar*, s'ha de dir *agarrotar*, i no *garrotar*.

La forma *agè*'m repugna. No penso usar-la mai. En tot cas seria *allè* (cf. *mullier*, de *mulier*, *fill* de *filius*). La veritable correspondència catalana és el genitiu pronominal *d'altri*. Ex.: *pa d'altri* (*pan ageno*), cf. amb l'italià *altrui*, i el francès *autrui*.

Apoteòsic. —Ha d'ésser *apoteòtic*.

Arc-de-Sant-Martí. —Ademés d'aquesta forma popular, i de la forma galicista *arc-del-cel*, crec que podria acceptar-se la bella forma *Iris*, simple i clàssica. —Compari's la noble forma erudita i clàssica *Via làctia* amb la popular *Carrera-de-Sant-Jaume*.

Si s'ha d'escriure *berret*, s'ha d'escriure *berretina*.

S'ha d'escriure *Caín*, i no *Caim*, perquè en hebreu acabava en *nun*, i no en *mem*.

Condamnar és forma viva i popular, a Mallorca, conforme a l'etimologia. Se diu *condamna* (verb) i no *condemna*. El substantiu corresponent més usat és *condamnació*.

Consell correspòn a *consejo*, i *concell* (d'on ve *conceller*) a *concejo*. Compari's *concili* amb *concell*, de *conciliar*; i distingeixi's d'*aconsellar* o *consellar*.

Contrabàn, i no *contrabàndol*, que és castellanisme. —Sempre s'ha de dir *ban*, i no *bàndol*.

Crec preferible *convoi*, més etimològic, a *comboi*. —Cf. amb *canvi*, preferible a *cambi*, amb tot i apartar-se de l'etimologia.

Cubus, no m'agrada. En general me repugna l'acceptació de les formes nominatives en *us*, de que tant s'ha abusat en català. Igualment me repugna *decòrum*. Per què no *decor*? —Per què no *Dionisi*, en comptes de *Dionisius*? Per què no *èben*, en compte d'*èbenus*, además de la forma alarba *banuç*?

Duquessa i *Duquesa*. —Si admetem *Duquesa*, també ens cal admetre *abadesa*, que en Rovira rebutja. —Realment, la llengua accepta una i altra terminació. —En Saròihandy té un curiós estudi sobre aquest punt.

Élitre. —Pot acceptar-se també la forma *elictra*.

Endecasil·lab. —Aquesta paraula erudita s'hauria d'escriure precedida de *h*, com fan els francesos.

Escarabat, se diu a Mallorca, i no *escarvat*. Aquella forma s'adopta més a l'origen.

Crec preferibles les formes *esperó* i esternudar (*sternuere*) a les formes *esparó* i *estarnudar*, acceptades ja per en Pompeu Fabra en la seva imponderable gramàtica.

Tenalles, *tisores* i *tovalles* poden usar-se també sense l'*es* prostètic (*estenalles*, *estisores* i *estovalles*).

Feel es preferible a *fael*.

Femater no significa *estercolero*; sinó *barrendero* (*escombraire*).

Fullaraca és preferible a *fulleraca*. Adopto la grafia d'en Fabra.

Galàpet correspòn a *galápago*, com a forma, però no com a significació; perquè *galápago* es *tortuga*.

Ganfaró, *ganfanó*, són corrupcions de *gonfaló*, que hauria d'adoptar-se.

GABRIEL ALOMAR

(Acabarà)

La nova ortografia catalana

Observacions d'un ciutadà

(ACABAMENT)

A Mallorca és viva i popular la forma *gigant*, etimològica.

Gener és forma totalment inadmissible. Sempre s'ha d'escriure *Janer*.

Granit, i no *granet*. Com en francès.

Guzmàn; no *Gusmàn*. És nom propi castellà.

Horri (*anar en horri*) ve, probablement, de *no re* (*no res*). Seria, doncs, *anar a-horri*. (Cf. amb *anorrear*, *anonadar*).

Joiça és també *Esviça*. —Cf. amb *Esglesia*. —Ve d'*Ebussus*.

Ignasi hauria d'ésser *Ignaci*.

Innocent; no *Ignocent*, com s'ha escrit per contagi d'*ignorant*. —També s'ha d'escriure *Anna* (*Aina*, a Mallorca), i no *Agna*, com s'escriu per contagi d'Agnès. —*Innocent* és, ademés de la forma etimològica, la fonètica en molts dominis de l'idioma català, per raons d'assimilació; *ignorancia* s'hi pronuncia en realitat *innorancia*. Per lo demás, la *n* doble, la *gn* i la *ny* (vegi's el cas de les tres formes *Anna*, *Agna* i *Anyà*) han donat lloc, en quatre llengües germanes, castellà, francès, italià i català, a una mateix sò mixte: el de ñ (*Espanna*, *Spagna*, *Espagne*, *Espanya*).

Intèrval ha d'ésser *interval*.

Jovenil se pot ben acceptar, com *jovenívol*, *jovenesa*, *joventut*, *jovent*, amb tot i sostreure's a la llei etimològica; perquè són paraules de natura popular.

Crec que devem restringir tot lo possible l'ús de la *k*, substituint-la amb lletres llatines. —No accepto el barbarisme *karmessa*.

No accepto tampoc *làbarum*, sinó *làbar*. Ni *làudanum*, sinó *làudan*.

Larinx, en el plural és invariable, com tots els acabats en *x*, que és composta de *s*. M'aparto de l'opinió d'en Fabra.

Llògic és paraula definitivament catalanitzada. No s'ha de dir ja *lògic*.

No m'agrada la grafia *lonx* per l'anglès *lunch*, perquè aquesta paraula continua essent anglesa, i no està adaptada a l'idioma català ni an el castellà.

Malenconía, en comptes de l'etimològic *melancolía*, no'm convenç, malgrat la forma italiana.

La forma corrent d'aquesta paraula, a Catalunya, se sembla més a la castellana i a la francesa.

Mausoli té d'èsser *mausoleu*, com *propilèu*, *Perseu*. —*Petroli* és un compost d'*oli*.

Si *Esfinge* és *Esfinx*, i *laringe*, *larinx*, *meninge* és *meninx*, i no *meninge*.

Prefereixo *mesquida* (vivent a Mallorca en forma de llinatge) a *mesquita*.

Míser, no *mícer* (*mísero*).

Oi, *ois*, en el sentit de *nàuseas*, ve d'*odi*, i s'escriu sense *t*.

Pèl (*pelo*) s'hauria d'escriure *pel*, sense accent, perquè és regla general del català que la *e* abans de la *l* final és sempre oberta (*cel*, *mel*, *Miquel*). En canvi, *pel*, contracció de *per el*, hauria d'escriure's *p'el*.

Píndola és corrupció moderna i vulgar.

Pireneus, no *Pirineus*. (Cf. *pirenenc*).

Presiri és corrupció vulgar. Té d'èsser *presidi*, conforme a l'etimologia (*praesidium*).

Poncella és admissible, a la vora de *puncella*, com vol en P. Fabra. En aquella forma és vivent a Mallorca.

Putxinel·li s'acosta més a l'original italià (*pulcinella*) que *potxinel·li*.

Quarter també s'usa per *quartel*, que és un castellanisme.

Quartz té d'èsser *quarç*, com escriu en P. Fabra.

Qüestió és un castellanisme. En català és *questió*.

Rodolaliç, a Mallorca és *rodoladiç*.

Rotllà (*Roldán*) és vivent a Mallorca (Sóller), com a llinatge, en la forma *Rul-làn*.

Salvatge comporta també la forma *selvatge*, més etimològica (*silvalicus*). —*Sargent* comporta *sergent*, com en francès (de *serviens*).

Sedaç és preferible a *cedaç*, perquè'l seu origen és seda. La *c* castellana és una assimilació de la *z*. (Cf. *canyamaç*, de *cànyem*).

Semovient ha d'èsser *semovent*. (*Semovens*).

Tinc dubtes sobre la casticitat de la paraula *senzill*; me sembla un castellanisme. M'agrada més dir *simple*. I *simplicitat* en lloc de *senzillesa*.

Serbia és *Servia*, terra de serfs. Cf. amb *Esclavonia*, terra d'esclaus.

Son, quan és adjectiu possessiu, no porta accent. Quan és verb, pot portar un accent tancat (*són*), si be trobo que és inútil, perquè'l sentit de la frase basta per distingir-lo. Quan és substantiu (*sueño*, ganes de dormir) porta accent obert (*sòn*). —Però quan és possessiu no significa *suyo*, sinó *su*, masculí singular. —El pronom *suyo* en català és *séu*.

Sofocar és forma viva, que podria admetre's al costat de *sufocar*. Com *sospir* i *suspir*, *torment* i *turment*, i tantes altres. (Cf. la Gramàtica d'en Fabra, pàg. 37).

Tramvía és un galicisme. Ha d'ésser *tranvía*. (Cf. *Canvi*). La *n* sols se torna *m* davant *b* i *p*.

Trespàs i *trespassar*, en el sentit de *traspasar*, s'han d'escriure *traspasar*.

Versicle és preferible a *versícul*.

Xameneia és *xemeneia*, conforme al séu origen francès.

El nom d'*equis* pot acceptar-se. *Xeix* és horrible.

Simi pot acceptar-se, a la vora de la forma popular *ximi*. —(Cf. *simple* i *ximple*).

La forma *per a*, en comptes de *pera* (a fi de no confondre-la amb el substantiu *pera*), ofereix dificultats. Observi's que la preposició *a* tendeix a pendre una *n* paragògica davant l'article masculí, per diferenciar-se: *an el Papa*, *an en Joan*. Fins i tot davant el pronom personal, alguns posen una mena de duplicació de la *a*: *an-a mi*, *an-a tu*, en comptes de *a mi*, *a tu*. A Catalunya (a Mallorca no) se diu també *an ell*, *an ella*. Còm direm, doncs, *per a en Joan*, sense cometre una absurda topada de vocals? Còm direm *per al Papa*, sense cometre una contracció castellanista, fòra de l'esperit català? En aquest casos millor seria una contracció de la vocal *a*, indicant-la per l'apòstrof: *per'en Joan*, *per'el Papa*. —O bé restablir l'ús de la perposició *pera*, que de cap manera pot ésser confosa amb el substantiu. Tots els idiomes són plens d'aquestes formes homònimes, sense que això siga causa freqüent d'amfibologies.

S'ha volgut suprimir el signe d'interrogació en començ de frase (*¿*), reservant sols el de final (*?*), a la francesa. Crec que això és un error, i danya a la claretat de l'expressió. No s'ha de tenir tant exagerada prevenció contra les formes gràfiques castellanès. El francès té, en la seva sintaxi, medi per a conèixer el sentit interrogatiu de la frase, encara que no hi haja signe gràfic. El castellà no'ls posseeix, i per això el lector, en començ de frase interrogativa, no té altre medi que'l signe per a distingir-la.

Diftong. —Ha d'ésser *diptong*. Els francesos han conservat la *ph* (*diphthongue*) per eruditisme. La φ grega, que's correpon amb la *ph* llatina i amb la *f* nostra, té tendència a transformar-se en el *sò* de *p* quan segueix el *sò* de *t*. La *ph* se torna *p* quan la *th* se torna *t*. La paraula diptong en grec sona *ditzongos*.

GABRIEL ALOMAR

El naufrag i l'administració

(Cas veritable)

Aquests dies he conegut un home enèrgic.

Passava un vapor francès a l'altura de Mallorca. A bordo, conduit per gendarmes, un pobre adolescent belga, desertor de la llegió estrangera, era retornat a Algeria per a ésser sotmès al consell de guerra. Era mig-dia. El jove, sobtadament, burla la vigilància dels guardians, traspasa la borda, i amb un salt inverossímil, se tira al mar.

Després... després nadà vint hores. De primer, lluità amb el remolí de l'hèlix, se va sostreure a la corrent del vapor, amagà el cap entre les ones per a que no'l poguessen veure els burlats gendarmes. El vapor s'aturà un moment. Des del pont, atalaiaven amb binocles l'home desaparegut; després, la nau seguí la marxa; i l'home, despullant-se tot bracejant, emprengué cap a terra un camí veritablement d'agonia. La terra, allà enfora, era una boira sota'l sol d'agost. Tota la tarde l'home avançà penosament, sense pensar en el refec de la mort que a cada instant li passava per sobre el còs miserable, abandonat entre dos abims. Vingué la nit. A la claror de la lluna, magnífica damunt l'aigua, l'home destrià una despulla flotant. Seria un peix, un dels possibles monstres que flairava sota'l llom verdós de cada ona? Era un llenyam perdut; el jove, mort de fadiga, s'hi aferrà desesperadament, i esperà el dia.

Per di, ja ben alt el sol novell, un llaut de pesca destriava, allà enfora, els braços de l'home que's bellugaven. Seria una tortuga? Els mariners s'hi acostaren, i el nou Ulises fou salvat.

Tocà terra en la costa brava de l'illa, dins una cala deliciosa i verda. Els mariners, protectors, paternals, el dugueren al batlle del poblet. Aquest l'entregà a les forces públiques, que'l conduiren a la capital, en mans del senyor governador.

El senyor governador no era precisament Calipso... Davant el fet anómal d'aquell naufrag no exactament un naufrag, el prefecte medità. Què fer? Havía de mostrar-se com un ampar o com un castigador? Perque l'infracció dels reglaments era patent i clara. Aquell home no era entrat a l'illa pel port natural; havia infrigit, doncs, la llei de sanitat: el metge competent no li havia donat *entrada*. —Ademés, l'infractor havia estat sorprès abordant l'illa amb greu dany de decencia, perque'l séu còs era absent de tota vestidura.— I, sobre tot, l'home no's cuidà de salvar, junt amb la seva propia persona, els documents personals, i era, per lo mateix, un *indocumentat*.

No pot negar-se que l'administració era incompatible amb la pietat normal de la vida, en aqueix cas concret. El senyor prefecte, bon funcionari, no vacil·là. Tot preparant l'expulsió exemplar d'aquell personatge que's permetia acullir-se al dret de gents arriscant la vida, va imposar-li una salutable multa de 75 pessetes, que per un home nú no sembla moderada ni sospitosa de feblesa. No pot negar-se que l'energia prefectoral era digna de l'energia de l'home fugitiu. Naturalment, l'home fugitiu no pogué pagar, i entrà a la presó per a extingir quinzena supletoria. — A la presó vaig conèixe'l. Era un flamenc ros, quasi albi, reflectint els ulls l'astorament de la seva extraordinària aventura. A un recó de l'ergàstula ens va narrar la veritable *odissea*, espargint un aire èpic entre aquelles parets lúgubrement oficinesques.

I aqueix es l'home que ha passat aquests dies per Barcelona, després que l'intervenció d'alguns redemptors, entre'ls quals me compto, han pogut aplacar un poc les saludables ires governamentals, obrint abans d'extingida la condemna reglamentària, les portes de la presó a l'home inverossímil *que nadà vint hores*.

GABRIEL ALOMAR

El botxí fracassat

L'Antòn era un dels catorze que, des dels primers moments, havien sol·licitat el càrrec de botxí.

Però l'Antòn no fou elegit...

¿Imagineu ara la seva vida, d'aleshores ensà? L'Antòn era l'*aucell de fanc* —que diria en Santiago— de l'assassinat sense perill... La gent fugia d'ell com d'un botxí de veritat, i moltes vegades, entorn del seu miserable obrador de fusteret, la canalla simulava escenes d'execució o s'apretava el coll significativament, tot fent l'ullet del costat de la pobre fusteria.

A les primeres paraules d'una disputa, l'adversari de l'Antòn ja li cridava amb cruenta burla: —Vés, botxí!—

¿El topàrem qualche vegada en l'atzar de les multituds? Qui sab! Potser un dia ens vàrem valer dels seus serveis i no sospitàvem la pavorosa fera que havia mort en potencia en aquell cos de paria. Potser alguna volta la seva mà innoble d'homicida va encaixar amb la mà honrada d'un home de feina, inconscient de l'odiós contacte. —Però... ¿és que jamai podrem recomptar els centenars de botxins fracassats, i fins consumats, que'ns ofereixen la mà en el tumulte de la vida, sota la màscara dels honors socials i de les autoritats indiscutides? Si anessim a fer-ne cas! Quasi bé diríem que tot home és un botxí, fracassat o no, mentres no's demostrí lo contrari!

L'Antòn, en resum, jueu errant del comú, ¿no seria una imatge ambulante de l'humanitat? ¿No tenim tots, en el fons, una bestia adormida?

L'Antòn conservava l'estigma de les abominacions que no havia lograt fer. Era'l *raté* d'un ofici pel qual s'era sentit una estranya vocació, era'l fracassat de l'argolla. La seva mà tenia la frisança misteriosa de les morts que no havia donades, com una potencia de destrucció que la fatalitat havia fet mancar. Arribat al llindar tenebrós de l'infern, ple de sàdica curiositat, un altre home, potser no tant vil com ell, li havia burlat l'entrada.

¿Còm seria, *allò*? ¿Quina potentia voluptat hauria conseguit fer vibrar els seus nirvis, sècs i durs com a filferros, en el moment de l'*acte*? ¿Hi hauria tal volta un espume consemblant al de l'acte d'amor, ja que'ls dos fan obra divina, perquè si l'un crea l'altre destrueix, i es comuniquen amb l'eternitat? L'Antòn, naturalment, no arribava a tal consideracions; però sentia, d'una manera vaga, que se n'aniria a l'altre món sense exterioritzar la seva part d'artista, esculptor de l'assassinat, i que tal volta deixaria de provar un «calfret nou».

Un dia d'execució —la primera que li hauria *tocat*— l'Antòn anà als encortons de la presó a ensumar, com una bestiola maligna, la farum del mort encara en vida. A través la porta, curiosejava el va-i-vé sinistre propi del cas. L'arribada del botxí, el rival, va encendre-li una calrada d'enveja; en els séus galantetjos amb la Mort, aquell home, aquell hèroe del dia, l'havia desbancat! Mala sort! Aleshores sentí el primer contagi de l'assassinat. Aquell hauria hagut d'ésser el *séu* dia, i la seva mà mostrava el puny, maquinalment, contra l'usurpador... A un kiosc va veure, sobre les pàgines d'un periòdic, el retrat de la víctima. Era un home sapat, amb cara d'idiota, ulls enfonsats entre galtes carnosos, orelles com ances, coll de brau. L'Antòn va complaure's en considerar l'obra fallida de la seva mà sobre aquelles polpes, sobre aquell greix, i el pler de prémer la gargamella anhelosa entre'l cercle de ferro a dures penes clos, i la girada d'ulls esgarrifosa en el suprem instant, com un glop de mal de passar entre la llengua que's belluga sonorament. Una visió vermella va cegar-lo. En aquell instant, la multitud alçà un udol de goig i esgarrifança: la bandera negra pujava al cim de la presó.

Aquell vespre, l'Antòn, en la seva taverna acostumada, s'abeurà d'aiguardent. Una curiositat morbosa i cruel l'abordava; hauria volgut veure l'escena del matí, enllà del mur de la presó, l'espectacle de l'agonia que a ell li pertocava. Sortí, vacil·lant, de la taverna. Els barris eren ja desolats, negres, i els fanals hi lluíen, en les vies llargues i dretes, com a seguicis d'enterrament. Una dòna, al tombar d'una cantonada, va cridar l'Antòn.

—Véns?—

L'home, soptadament, va sentir-se envaït d'una onada voluptuosa que li ennuà el coll. ¿Era d'amor? ¿Era un bes d'una altra emoció desconeguda, que li prometia no sé quina delícia nova i fresca? L'Antòn va entrar, amb la dòna, a una casona miserable. La dòna era rossa, quasi roja; es cabell la coronaven com d'un casc d'aram; els ulls tenien una estranya fulgor metàl·lica, pàlids entre les celles pintades i els pòmuls untuosos de vermelló.

Ella el mirà amb insinuació impúdica de professional. L'Antòn la prengué en braços, amb estudiada dolçor d'avantgust. Després li cenyí el coll amorosament, a la vora del llit, i amb lentitut suorosa va estrènyer, va estrènyer, fins que'ls séus dits penetraren en la gorja com a garfis; la cara de la dòna esdevingué violàcia, els llavis se cobriren d'escuma; els ulls, amb l'espant de qui mor sense comprendre el perquè, se retorçaren violentament entre les òrbites, i el tronc se vinclà, se vinclà fins a caure pesadament sobre'l llit de l'amor venal, entre la massa roja dels cabells desfets que la cobriren d'una auriola flamejanta.

El crim de l'Antòn va ésser descobert. Una veïna pogué reconèixer l'assassí, que havia vist entrar junt amb la víctima. I la justícia va ésser inexorable. Al cap d'un any, l'Antòn, en capella, esperava l'hora.

¿Quin era el séu estat? Entre l'angunia horrible hi havia un reste d'aquella curiositat fatal i voluptuosa. A la fi pujaria l'escala del séu trono, encara que fos com a víctima, i assistiria en persona a la tràgica operació, *desde l'altre costat*, que tal volta és el més interessant...

Quan entrà el *company*, el rival victoriós, l'Antòn no's va poguer estar de pensar que per poc els papers s'haurien invertit, si la sort no li fos estat contraria. Se deixà fermar mansament, pujà amb fermesa les grades, se li nuà el corbatí, i expirà entre una bavor darrera de vida i de mort que no sabé si era un plor nupcial o un dolor de desesperada angoixa.

GABRIEL ALOMAR

La Venus i la dòna

L'estatua fou trobada en unes excavacions de la plaça pública. Era una Victoria sense ales. Li mancaven els braços. La testa, fermíssima, adreava la mirada sense pupiles a la visió d'un triomf imperceptible per a nosaltres. L'anomenaren, impropïament, la Venus del poble. Fou posada sobre una font; i l'aigua, brollant sota la figura divina, tenia un raig melòdic. La *Venus*, a l'entrada del lloc, tenia un encant pagànic de creu de terme...

Allà la vaig veure un dia, entrant a la vila. Una dòna, als peus de l'estatua, omplia d'aigua un canti. Era una vella horrible. El poble la coneixia com una mena d'ideal de letjura. Li deien, tot simplement, l'Amalia. Els seus pòmuls, tumefactes i crostosos, envoltaven de carnositats dos ulls plens de llàgrimes seques. El nas, aplanat de narius monstruosos, prenunciava la calavera futura. La boca era un avenc de femer. El cos se vinculava sota una inflor aclaparadora. Un peus diformes baix de la falda espellissada.

I vaig pensar: Quina cosa és el sexe? ¿Quina comunitat sacrílega pot lligar avui sota una mateixa espècie la bruixa esglaiosa i l'estatua divina? ¿Còm es possible que l'amor, diví tirà dels homes, se valgui d'unes mateixes normes essencials per a crear el cos de l'una i el cos de l'altra? ¿Quina divinitat de línies pot convertir en suprema forma els trets comuns an el sexe femella?

La dòna i l'estatua, en el seu contrast momentani, eren l'escala dels homes an els Déus. A les hores vaig comprendre que sols la forma és una veritat; que sobre el fang primitiu hi hà sempre l'estatua possible, i que sobre la carn de corrupció hi hà sempre el Déu possible.

...La bruixa partí. Una jove deliciosa portava a la font la seva gerra. La posà sota'l doll cadenciós. Alçà el tors magnífic. Elevà els braços, tornejats i humits, per a arreglar-se el cabell; i entre l'estatua de marbre i la de vida s'establí la nova i vera comunitat de sexe: la Feminitat Eterna, infinita; una forma terrible i adorable com tota divinitat.

I ja no se sabia si la jove era a Venus o si la Vennus era la dòna, ni quina de les dues era l'Immortal.

GABRIEL ALOMAR

L'Epifania de Bèlgica

Al molt amable company *Picarol*

Temps feia, estimat paisà, que volia fer honor a la generosa proposició que'm vàreu exposar, incitant-me a una crida literaria en favor de l'heroica Bèlgica. Avui, en els llindars de l'Any Nou que desitgem sia el de la Victoria, vaig a recullir la vostra idea; perquè'm sembla veure-hi un no sé què d'escaient amb aquests dies de Nadal i Epifania, en que la petita nació gloriosa se'm transfigura com l'Infant Redemptor dels temps novells, acabat de nèixer, en l'humilitat insigne de les trinxeres vindicadores. Les nostres ofrenes tindran qualche cosa de la presentalla de Pastors i Magicians, acudits de tota la terra a oferir l'humil primicia bucòlica i la riquesa de l'or i els perfums.

Me parlaveu, noble amic, d'endreçar la terra del Rei Albert lo que podríem dir-ne el «Llibre de Bèlgica». Un esdeveniment com l'epopeia flamenca i walona no pot passar entre l'indiferència de les seleccions humanes. Aqueix atropell d'una *exquisidesa* per una *massa* ha de promoure naturalment la protesta irada de totes les veritables superioritats. No's tracta sols d'oferir compensacions materials a la desgraciada nació; sinó també l'escomesa espiritual, l'homenatge de les ànimes, aquell aliment que necessita l'home ademés del pà, segons l'Evangeli.

Bèlgica és, doncs, l'Infant misèrrim, renascut en el recó de patria que serà la veritable patria de les futures destinacions i descendencies venjadores. I aqueix Infant heròdic haurà tingut la grandesa de veure que la seva Passió redemptora coincidí amb el séu naixement a nova vida, amb la seva Ressurrecció, com en una Pasqua. Si els pobles, compadits, li aporten, com els Pastors de Betlem, la dàdiva material qui eviti la fam de les multituds disperses, bé cal que'ls rics de l'esperit, artistes i poetes, li duguin com a Reis d'Orient la reverència dels presents sumptuosos.

Vagi, doncs, feta per l'intermedi de la meva modesta ploma la convidada a tots, per si es pot recullir la vostra idea. Poetes, escriptors, artistes, feu tots el llibre que podríem titular l'*Epifania de Bèlgica*. Que cada un de vosaltres hi deixi amb la seva firma, una almoina de amor... I que pensi, sobre tot, que no serà Bèlgica l'ennoblida i glorificada per aqueixa ofrena, sinó l'ofertor, el qual tindrà la gloria d'haver unit en qualche manera el séu nom an el nom immortal.

¿Recordeu aquelles teles de la gran escola religiosa flamenca, des de'ls Van Eyck a Van Dyck, on les Verges sublimement serenes, com a Venus espirituals, tenen, a la vora, l'imatge devotament agenollada dels *Donadors*? Així els bons ciutadans d'aqueix Flandes, qui ignorava les seves doloroses i excelses destinacions, lograven vaga immortalitat anònima acullint-se a la doble divinitat de la Verge i del Pintor... Talment, escriptors d'Espanya, voldria per a vosaltres una ambició de Donadors, un èxtasi perpetu a la vora de la Madona Bèlgica, Mare de les noves humanitats...

¿I com no creure també secundarien gustosament aqueixa iniciativa les indústries materials annexes a l'Art, fàbriques de paper, impremtes, fotogravadors, establiments de venda, a fi de que'l producte íntegre pogués ésser destinat a l'alivi de la Nació-màrtir, armonitzant l'obsequi immaterial amb el profit directe i corporal? Espanya i Amèrica subvindrien copiosament an aqueix benefici.

Nosaltres espanyols —me diu, amic Picarol,— tenim un vell deute amb la terra francesa; i com avui belga i francès és tota una cosa, ja que la petita Bèlgica és la gran salvadora de França, tindriem ocasió de correspondre i pagar... Els francesos, nostres germans, oferiren a Espanya una consemblant penyora d'amor aleshores de les inundacions de Murcia: el número únic de *París-Murcia*. —I certament, l'ocasió actual té, com a grandesa de cataclisme, ben diverses proporcions!

Que la llevor no caigui en terreny integrat! Que recullin l'idea els qui la creguin digna. Que tots els qui puguin acudeixin an aqueixa caravana de bellesa qui aportarà a Betlem l'*Epifanía de Bèlgica!*

GABRIEL ALOMAR

EN EL SEGON MILENI DE L'ESQUELLA

L'ESQUELLA DE LA TORRATXA va nàixer, en la gatada pitarresca, de la parodia d'un drama mallorquí: *La Campana de la Almudaina*, d'En Palou i Coll. —Jo he conegut aqueix bon senyor en els darrers anys de la seva vida.— Hi ha, doncs, un cert entroncament entre Catalunya i Mallorca per intermedi dels orígens d'aquest benemèrit setmanari. —L'ESQUELLA DE LA TORRATXA és l'eco joiós del nostre romanticisme insular sonant sobre la Barcelona metropolitana; és la reconciliació entre mare i filla en un mateix despertament a la vida nova, batec nacional ben superior a la disputa dinàstica dels nostres Jaumes i els vostres Peres.

Perquè L'ESQUELLA, més que catalana, és barcelonina; i en aqueix concepte és una institució. Es una rialla ciutadana sobre la banalitat municipal i l'èmfasi de la nostra gent *pervinguda*; una reminiscència aristofànica en la gran escena de la ciutat creixent. Si la germana major, *La Campana de Gracia*, és un sometent d'arrabal revolucionari, qui més aviat recorda els alçaments parisencs del *faubourg Saint Antoine* que les batalles de *Saint Germain* en el dia històric de Sant Bartomeu, L'ESQUELLA és una sana i grassa al·legoria carnavalesca per a *restablir les proporcions*. Tal volta a vegades ha pecat de plebeïsme, ja que la nostra urb menestrala portava en si el desacostum de les altes ironies; però altres vegades ha donat en les seves caricatures, en els seus escrits, un regust adavençat de l'enginy i l'*esperit* transpirenenc. Bé pot dir-se que una i altra, *La Campana* i L'ESQUELLA, han convertit moltes vegades els seus batalls en malls de ferreria, batent sobre l'inclusa on se forjava l'eina del nostre pervenir. Per això quan avui saludem, joiosos, a L'ESQUELLA en el seu segon mileni, hi veiem ja qualque cosa com una Catedral del riure, com un temple de la nostra catalana Comedia, ont nosaltres acudim cada divendres a aportar un carreu més en el creuer de la nau inconstruïda, tot mirant amb tendre reconeixença l'absid ont treballaven els nostres pares, i fantasiant amb amor la portalada triomfal i catalaníssima ont treballaràn els nostres nets.

GABRIEL ALOMAR

Ignasi Iglésies

L'Ignasi Iglésies va portar al teatre català un avenç considerable. Els primers moments de la nostra escena tenien infosos inevitables rudiments prehistòrics. Fluctuaven entre el plebeisme barceloní, el ruralisme dialectal i el floralisme pedantesc. Serafí Pitarra encarnava bé aqueix moment.

Angel Guimerà, ja molt més patrici, redimeix la llengua de la seva servitud vernàcula. L'allibera del dialectalisme; i, si bé accentua la significació romàntica de l'era floralista, té ja el sentit tràgic; el seu teatre deixa de vacil·lar entre les formes vulgars del sainet, la gatada o la paròdia, pròpies d'un lèxic de classes inferiors, i ascendeix els graons de la tragèdia. Calça el coturn al peu desconegut de la Ventafocs. Però encara és massa esclau de l'escenarisme tradicional i èpic; cerca en les transfiguracions històriques el seu refugi patriarcal, per fugir del vulgarisme. És la dignificació de l'època floral; i enllaça la gran herència èpica amb la Catalunya vivent.

Santiago Rusiñol, en la seva primera època, aporta la influència del gran art cosmopolita. Obre les finestres de l'idioma al refrigeri dels grans vents.

Ignasi Iglésies, retornant a la directa inspiració popular, inverteix els termes de la inspiració pitarresca. No rebaixa la musa als menesters plebeus; sinó que cerca la difícil exaltació de l'oculta poesia popular en la capacitat dramàtica. La saba dormida, que un temps sols podia alimentar les facècies de grassa comicitat, cobra aptituds aristocràtiques d'altra dramaturgia, i, com en un rou d'aurora de dies esplèndits, es banya en les més profundes fonts del do de llàgrimes.

GABRIEL ALOMAR

POESIA

A LA SENYORETA ROSA MORGADES
REINA DE LA FESTA DELS JOCS FLORALS DE RUBÍ

Día de llum... En la florida festa
sonava al vent la sanguinosa estrofa
i difonent-se retrunyia l'eco
com a remors de turba.

Remors del poble esvalotat, disperses
en l'aire mort... I am la crudel tornada
Vindrà, vindrà!, terriblement sorgien
belles rojors d'incendi.

Rojors d'incendi, baf de sang fumosa,
com a vinguent de les sinistres places
ont al llampec del xop tallant un día
rodolaven les testes.

Rodaven testes de lilials regines
i entre les ires de la fera Poble
carns adorables de princeses rosses
eren de mort segades...

Día de llum... I tu, damunt el soli
de majestat i de bellesa pura,
en homenatge sota'ls peus miraves
l'eterna poesia.

Oh recordança celestial! Oh reina!
Tu ets el trofeu de ma major victoria.
Tu'l teu somrís meravellós posares
suau, sobre mon estre

qui s'estremia desbordant rancunia,
i les mans téues delicades, dolces,
sobra ma lira de trencades cordes
totes vibrants de furia.

I am la mirada dels teus ulls portares
una unció de femínil delícia
sobre la mascle visió d'aprobi
de les reines vençudes...

Deixa que vagi entre'l manat negríssim
dels teus cabells eixa candent corona,
nimbe de foc, nimbe de llum, alçant-te
com alada Victoria,

viventa musa dels temps nous, qui vibra
sobre les turbes anhelants la teia
entre un volar de cabellera i flames,
oh Llibertat, oh Verge!

Rosa gentil, Rosa d'amor, Rosa ignia,
guardin tos ulls un inefable aroma
i com arcada de clarors t'envoltin
els abelleigs d'idilis,

dança de fulles de llorer despresa,
papelloneig d'invocacions i càntics,
brols de fontanes, raig de sol i brises,
Rosa, Mística Rosa!

Sobre'l teu cap que jo entreveig, tendríssim,
bruna amorosa de nocturnes trenes,
posi un fulgor d'escabellada antorxa
aquesta flor purpuria,

flor de suplici, flor de sang, flor tràgica,
rosa de bella crudeltat, rosella
que per tu, Rosa, del jardí d'ensomni
va cullir-me una Euménide.

Entre la febre de mes nits insomnes,
la téua imatge vetllarà'l desfici,
i m'ungirà d'inspiració violenta,
oh ma forta Polimnia!

I quan en hora venturosa arribi
als peus del trono on gentilment reïnares,
Reina d'un dia, ton vassall de sempre,
a l'atzar de sa ruta,

pugui, flectant-se en reverencia airosa,
l'ànima oberta a la visió magnífica,
posar son llabi assedegat de gloria
sobre ta mà de reina.

GABRIEL ALOMAR

Núm. 1565. 23 de desembre de 1908. Pàg. 836

SANTA HELENA
(SONET SENSE RIMA)

Entre les mars, en la llunyana roca,
moría el formidable Emperador...
L'Àguila presonera agonisava,
l'Àguila esdevinguda Prometeu.

Sota un ombratge plàcid de palmeres,
trobi el capdill un solemniat repòs.
Les mars a son entorn cantaràn l'himne
qui escau a sa superba majestat.

Fins que l'hàlit del temps bufi en la trompa
i entre el sò benaimat de les fanfares
torni a son poble l'hèroe condormit,
i el pobles vinguin al novell sepulcre
i els murs perfumi de la gran rotonda
la voluptat divina de la sang.

GABRIEL ALOMAR

21 DE JANER
(SONET SENSE RIMA)

Puja els graons, en calma, serenament, la víctima.
Sols per sa mort cruenta esdevindrà immortal.
L'agonía el corona d'una diadema esplèndida.
Les turbes esvaloten amb un udol grandíós.
Oh gloria d'un sol acte! Oh gloria sacratíssima!
Morir com un messíes p'el pecat no comès,
i am la gracia d'un geste, i al cim d'una hora tràgica
cenyir l'investidura sagrada del dolor...
Dins sí mateix sentir-se morir la reialesa,
i en l'ànima arborar-se com un encès crepuscle,
de l'augusta niçaga, l'esfrondrament immens.
La sang d'aquell martiri la terra barrejava;
i el cap ungit am l'oli sagrat de Sant Remigi
s'un gla am l'ona roja d'un foc de semidéu.

GABRIEL ALOMAR

La pietat futura

La nena era gentil y la vella era noble;
en els ulls de l'infant brillava el pervenir.
L'avia baixava el front gravit del vell sofrir,
ont moria el passat llunyà de tot un poble.

La montanya era un bosc poblat d'estatues blanques.
La ciutat y la mar nadaven dins clarô.
La velleta y l'infant, sota un dosser de branques,
eren un alt moment de transfiguració.

La vella, alsant al cel les profêtiques mans,
suscitava a l'entorn les ombres divagants
que encenien son ull d'una terror extranya...

Passà entre'l cabell ros la mà, calmosament,
y ungint del propi foc l'infantil pensament,
digué: «Temps era temps, que en aquesta montanya...»

GABRIEL ALOMAR

LA BONA MORT
(CANSÓ DEL MOMENT)

Jo't sento, oh Reina Negra, sobirana
misteriosa que avenses cap a mi,
conduint ta sinistra caravana
per la foscor d'un ignorat camí.

¡Reina-Mort! ¿Ont ets ara? ¿En quina via
fa sonar la fanfara ton corteig?
¿Ont passa la fatal cavalleria
de tos heralds en simulat torneig?

¿Per ont menes avui la teva cassa
y envoles a la presa els teus falcons,
mentre els llebrers rastregen la carnassa
y danses, esglaiosos, tos bufons?

T'inclines desde'l gep del dromedari
sobre la pau dels ignorats jardins
y la flor arrencada de l'ossari
portes al buit de tos ausents narins.

Mai planten, a l'amor de la vesprada,
les tendes del repòs els teus vassalls,
y del desert en l'eternal jornada
te bressola el pas ritmic dels cavalls.

Mes ¿no hi ha en la teva ombra femenina
records de vagues nits de Carnaval
y en la teva besada vespertina
un no sé què d'esvaniment sexual?

¡Oh reina de la meva Epifania,
sonora dels silencis infinits,
qui me clouras els ulls, quan l' hora sia,
ab la glacial caricia dels teus dits!

Coronarà el teu or la meva vida
cenyintme als polsos la suprema llum,
y ungirà la meva ànima esvanida
d'encens y mirra el teu secret perfum...

GABRIEL ALOMAR

El bes sobre els ulls

Com una abella el bes se posa,
se blinca l'ull com una flor;
y en l'ull tancat, tímida y closa,
bat la pupila com un cor.

Un bes als ulls... ¡Oh còm titila
sota l'ardor de mon besà,
tímida y closa la pupila
com un aucell dins una mà!...

El plor futur l'aroma exhala
Sota ton parpre somrient;}
y desficiosa com una ala
bat la pupila fundament.

A l'entorn nostre el temps s'envola
com un abisme sense fons.
Y dels teus ulls en la corola
bec el perfum de tes visions...

Y la pupila, presonera
com una alosa dins la mà,
aletejant se desespera
ab ansia ardenta de volâ.

GABRIEL ALOMAR

Els homes, covaies de Déu

Els flancs oberts a la ferida,
som els covaies del Senyor,
y es una proba cada vida,
y es un assaig cada dolor.

Sonen pera Ell les agonies
com un rosari somnolent;
són, entorn d'Ell, les malalties,
remat de bufals obedient.

Y en sempiterna probatura
el diví metge va cercant
un virus nou pera la cura
d'un altre Déu agonitzant...

GABRIEL ALOMAR

Llistat de textos

❖ Prosa

- «En la mort de Gabriel Maura» pàg. 83
- «Petita fantasia sobre les futures epopeies» pàg. 85
- «Cavalleria barbra» pàg. 88
- «El mite de l'Antidéu» pàg. 90
- «Llegint a l'ombra» pàg. 93
- «Les portes de l'infern» pàg. 96
- «La lliçó de Diofant» pàg. 100
- «Gloses al glosari de Xenius» pàg. 103
- «Canidia» pàg. 107
- «Divagant a l'ombra» pàg. 111
- «Soliloquis» pàg. 116
- «Llibres amics» pàg. 119
- «Sobre el llinar de la nova *Esquella*» pàg. 122
- «Mirant el cometa» pàg. 124
- «Cocottisme intel·lectual» pàg. 126
- «Els dos espectacles» pàg. 128
- «La musa d'en Ricardo de la Vega» pàg. 130
- «Baf de terror» pàg. 133
- «Fi d'acte» pàg. 135
- «El savi professor de Megàpoli» pàg. 136
- «El monument panteó» pàg. 138
- «L'obra de mossén Pedregosa» pàg. 140
- «Visió de dansa» pàg. 142
- «Visions de Barcelona. El "cocotisme"» pàg. 145
- «La pobre humanitat» pàg. 148
- «Conversa de vagó» pàg. 151
- «La pornografia y l'espirit català» pàg. 153
- «La Passió de Mossén Cinto» pàg. 155
- «La "llegenda" de la setmana tràgica» pàg. 159
- «El Teatre de Naturalesa» pàg. 162
- «La guerra italo-turca i la civilització» pàg. 164

○ «El darrer premi Nobel»	pàg. 167
○ «Maragall»	pàg. 169
○ «La glopada de l'heroisme»	pàg. 173
○ «La qüestió Mossèn Alcover»	pàg. 177
○ «Flors de burgesia»	pàg. 180
○ «Psicologia de la caricatura»	pàg. 182
○ «En la diada de la Merceneta»	pàg. 185
○ «Aires d'Empordà»	pàg. 187
○ «La bona vila d'Elna»	pàg. 189
○ «Barcelona's diverteix»	pàg. 192
○ «El vigantanisme i la terrible qüestió ortogràfica»	pàg. 194
○ «La cançó dels barris baixos»	pàg. 196
○ «La visió de Pastora Imperio»	pàg. 198
○ «La tomba d'en Casalotes»	pàg. 201
○ «La nova ortografia catalana»	pàg. 203
○ «La nova ortografia catalana»	pàg. 205
○ «El naufrag i l'administració»	pàg. 208
○ «El botxí fracassat»	pàg. 210
○ «La Venus i la dòna»	pàg. 213
○ «L'Epifania de Bèlgica»	pàg. 214
○ «En el segon mileni de <i>L'Esquella</i> »	pàg. 216
○ «Ignasi Iglésies»	pàg. 217

❖ Poesia

○ «A la senyoreta Rosa Morgades»	pàg. 219
○ «Santa Helena»	pàg. 222
○ «21 de janer»	pàg. 223
○ «La pietat futura»	pàg. 224
○ «La bona mort»	pàg. 225
○ «El bes sobre els ulls»	pàg. 227
○ «Els homes, covaies de Déu»	pàg. 228